T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4962 NUMARALI MECMUA (83.B-123.A) TRANSKRİPSİYON METNİ

HANİFE MUÇİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. RIDVAN CANIM

EDİRNE 2019

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HANİFE MUÇİ tarafından hazırlanan **Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962 Numaralı Mecmua (83.b-123.a) Transkripsiyon Metni** konulu **YÜKSEK LİSANS** tezinin sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 27-28. Maddeleri uyarınca **26.08.2019 Pazartesi** günü saat **10.30**'da yapılmış olup, tezin **OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Bülent BAYRAM	Başarılı	
Prof. Dr. Ali İhsan EBEK	Başarılı	
Prof. Dr. Rıdvan CANIM	Başarılı	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

26 / 09 / 2019

Hanife MUÇİ

Tezin Adı: Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962 Numaralı Mecmua (83.B-123.A) Transkipsiyon Metni

Hazırlayan: Hanife MUÇİ

ÖZET

Şiir mecmuaları, edebiyat tarihimizin aydınlatılması açısından önemli kaynaklardır. Klasik Türk edebiyatı geleneğinde mecmua söz konusu edildiğinde, içinde muhtelif alanlara ait metinleri de barındırmakla birlikte daha çok divan şiiri örneklerinin derlendiği ve çoğu zaman tertip edeni meçhul olan şiir mecmuaları öne çıkmaktadır.

Klāsik Türk edebiyatında ilk olarak XV. asırda örneği görülen şiir mecmualarından birisi de Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962 numarada kayıtlı bulunan mecmuadır. 324 varaktan oluşan bu mecmuada XV., XVI. ve XVII. asırlarda yaşamış bazı şairlerin Türkçe ve Farsça şiirlerine yer verilmiştir. Eserin müstensihi belli değildir. Bu bağlamda edebiyat tarihimiz açısından önemli olduğunu düşündüğümüz bu mecmua 83.b-123.a varaklarının inceleme ve transkripsiyonlu metni çalışmamızın konusunu oluşturur.

Anahtar Kelimeler: Nuruosmaniye Kütüphanesi, mecmua, şiir

Name of Thesis: Nuruosmaniye Library No. 4962 Mecmua (83.b-123.a) Transcription Text

Prepared by: Hanife MUÇİ

ABSTRACT

Poetry magazines are important sources for the elucidation of our history of literature. When it comes to the classical Turkish literature tradition, it contains not only texts belonging to various fields but also poem magazines which are mostly composed of divan poetry collections.

In the classical Turkish literature, XV. One of the poem magazines seen in the century is the journal of the Nuruosmaniye Library. In this magazine, consisting of 324 foils, XV., XVI. and XVII. Turkish and Persian poems of some poets who lived in centuries. The intention of the work is not clear. In this context, the study and the transcriptional text of 83.b-123.a varak which we think are important in terms of our literature history is the subject of our study.

Key Words: Nuruosmaniye Library, magazine, poetry

ÖNSÖZ

Klasik Türk Edebiyatımıza katkısı büyük olan mecmualardan yararlanarak divanların hazırlanmasını, kaynaklarda geçmeyen şairlerin şiirlerini, kişiliklerini, ortaya çıkarılması açısından önemli birer kaynak niteliğindedirler. Ayrıca mecmualar, divanı bulunmayan ya da başka kaynaklarda adı geçmeyen şairlerin şiirlerini ihtiva ettiklerinden edebiyat tarihimiz için önemlidirler

Şiir mecmualarında sadece şiirler bulunmaz, Çeşitli dualar, tılsımlar, ilaç terkip ve tarifleri, bazı din büyüklerinin duaları, padişahların cülus veya ölüm tarihleri, türlü mektup suretleri, şecere kayıtları, aile efradı veya diğer yakınlarının doğum ve ölüm tarihleri gibi bazı bilgi notları ve kayıtlar da yer alır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, "Türk Edebiyatı'nda Mecmua" başlığı altında Kelime ve Kavram olarak Mecmua ve Mecmua Çeşitleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde ise, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962 numarada kayıtlı bulunan mecmuanın genel özellikleri ve bu mecmuanın 83.b-123.a varakları arasında yer alan şairler ve şairlerin hayatlarına yer verilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde mecmuanın transkripsiyonlu metin ve bu çalışmada elde edilen bilgiler sonuç başlığı altında ele alınmıştır.

Tez konusunun belirlenmesinde katkısı bulunan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi. Cumhur ÜN'e, desteğini ve bilgisini eksik etmeyen danışman hocam Prof. Dr. Rıdvan CANIM'a, tezde okuyamadığım kelimeleri okumama yardımcı olan çok kıymetli Uğurtan YAPICI hocam'a ve tezin her aşamasında benden ilgisini ve hoşgörüsünü eksik etmeyen aileme ve Sümeyye ERMİŞ'e sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım.

HANİFE MUÇİ

EDİRNE, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....I

ABSTRACT.....II

ÖNSÖZ.....III

KISALTMALAR.....V

GİRİŞ.....1

I.BÖLÜM

1. TÜRK EDEBİYATINDA MECMUA

1.1. KELİME VE KAVRAM OLARAK MECMUA.....1

1.2.MECMUA ÇEŞİTLERİ.....2

1.2.1. Nazire Mecmuaları.....2

1.2.2. Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecmuaları.....2

1.2.3. Çeşitli konulardaki Risalelerin Bir Araya Getirilmesi İle Oluşan Mecmuala...2

1.2.4. Aynı Konu ile İlgili Eserlerden Oluşan Mecmualar 3

1.2.5. Tanınmış Kişiler Tarafından Hazırlanan Mecmualar 3

2. BÖLÜM

2. NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4962 NUMARALI KASİDELER MECMUASI

2.1. MECMUANIN GENEL ÖZELLİKLERİ.....3

2.2. MECMUADA YER ALAN ŞAİRLER 4

2.3. MECMUADA YER ALAN ŞAİRLERİN HAYATLARI.....5

3. BÖLÜM

3. MECMUANIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

3.1.TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ 13

3.2. METİN.....14

3.3. METİNDEN ÖRNEKLER 199

SONUÇ.....201

KAYNAKÇA.....202

KISALTMALAR

age. :	Adı geçen eser
agm. :	Adı geçen makale
agy. :	Adı geçen yazma
bk. :	Bakınız
böl:	Bölümü
c.:	Cilt
çev.:	Çeviren
EAT:	Eski Anadolu Türkçesi
Ed. :	Editör
haz.:	Hazırlayan
Hz. :	Hazret-i
nu:	Numara
ö.:	Ölüm Tarihi
s. :	Sayfa
S :	Sayı
TDK:	Türk Dil Kurumu
TDV:	Türkiye Diyanet Vakfı
vb.:	Ve benzer(ler)i
vr.:	Varak Sayısı
vs.:	Ve saire
Yay.:	Yayınevi, Yayınları
Yaz. Tar.:	Yazılış Tarihi
Yy. :	Yüzyıl

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

1.TÜRK EDEBİYATI'NDA MECMUA

1.1. Kelime ve Kavram Olarak Mecmua

Mecmua, 1. Toplanmış biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi. 2. Seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap. 3. Dergi.[1] Olarak tanımlanmaktadır. Bu eserler için "mecmua"nın yanı sıra "mecāmī'", "mecma'", "cāmi'" gibi aynı kökten türemiş kelimelerle cüzdan, defter ve cerīde isimleri de aynı anlamda kullanılmıştır.

Mecmualar genellikle edebiyatla ilgilidirler. Gazel, kaside, musammat, tarih, mehtup vs. şekiller ile tevhid, na'at, mersiye vs. türler üzerine oluşturulmuş mecmualar bunlardandır. Ancak fıkıh, kelam gibi ilimler; musıki, hat gibi sanat dalları vs. üzerine derlenmiş mecmualar da vardır. Bu tür mecmualar bir konu bütünlüğüne sahiptir. [2]

Osmanlı ilim, kültür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü haline gelmiş olan mecmualar genel özellikleri ve muhtevaları dikkate alınarak "mecmūatü'l-eş'ār, mecmūa-i ed'iye, mecmūatü'l-münşeāt" vb. şekillerde adlandırılmıştır. Osmanlı dönemindeki gelişimine bakarak XV. yüzyıldan itibaren dikkat çekmeye başladıklarını, XVI. yüzyıldan sonra ise sayı ve çeşitlerinin iyice arttığını söylemek mümkündür.

İslām kültüründe mecmua türü, Hz. Peygamber'in hadis yazımına izin vermesiyle ortaya çıkmıştır. Bazı sahābīler Hz. Muhammed'den işittiklerini mecmua tertip etme anlayışı içerisinde kendi seçimlerine ve değerlendirmelerine göre bir araya getirince sahife, cüz, kitap adı verilen ilk derlemeler ortaya çıkmıştır. Bunlardan en çok bilinen eserlerden biri, Türkçeye ilk hadis mecmualarından Hemmam b. Münebbih'in Sahifesi adıyla tercüme edilmiş bir mecmuadır.[3]

Bu bakımdan Klasik edebiyatımıza ışık tutan mecmualar önemli eserler arasında olup farklı dönemlerde yaşamış ünlü şairler ve şiirleri hakkında bilgi

---

[1] Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lūgat, Aydın Kitabevi,s.711"Mecmūa" Maddesi, Ankara, 1990.
[2] İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, s.300. Kapı Yayınları, İstanbul, 2004.
[3] Uzun, a.g.md., s.266.

bulabileceğimiz, çeşitli sebeplerle tezkirelere veya diğer kaynaklara girmemiş şāirler ve şiirleri hakkında da bilgi bulabilmekteyiz.

1.2. MECMUA ÇEŞİTLERİ

1. **Nazire Mecmuaları**
2. **Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecmuaları**
3. **Çeşitli konulardaki Risalelerin Bir Araya Getirilmesi İle Oluşan Mecmualar**
4. **Aynı Konu ile İlgili Eserlerden Oluşan Mecmualar**
5. **Tanınmış Kişiler Tarafından Hazırlanan Mecmualar**[4]

1.2.1. Nazire Mecmuaları

Bir şairin, başka bir şairin bir şiiriyle aynı vezin ve kafiyede olmak üzere başka bir şiir yazmasıyla oluşan şiir tarzına denir. Şairlerin birbirlerine nazire olarak yazdıkları şiirleri toplayan mecmualara nazire mecmuası denir. Bir şiirin adeta şeceresini çıkartmaya imkan tanıması açısından nazire mecmuaları edebiyat tarihi incelemerinde çok önemlidir. Mecuatü'n-nezāir, Camiü'n-nezāir gibi örnekler görülmektedir.[5]

1.2.2. Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecmuaları

Şiir antolojileri mahiyetinde olan bu mecmuaların yazarları genellikle belli değildir. Bu mecmualar her kitaplıkta bulunabilmekte ve sayıları da oldukça fazladır. İbrahim Bey Külliyatı bunlardan biridir.[6]

1.2.3. Çeşitli konulardaki Risalelerin Bir Araya Getirilmesi İle Oluşan Mecmualar

Farklı konulardaki bilgileri içeren kitapçıkların veya hacimleri küçük farklı eserlerin yazıldığı sayfaların bir araya getirilmesiyle oluşan mecmua çeşididir. Örnek verecek olursak Cāmiu'l-Ma'ānī isimli eserde Farsça ve Türkçe eserlerden seçmeler ve Kemal-i Ümmī, Nesimī, Halilī, Yunus Emre gibi sanatçıların şiirleri vardır.[7]

---

[4] Agāh Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi, C.1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s.166-169, Ankara, 2008.
[5] Levend,a.g.e.,s.169.
[6] Levend,a.g.e.,s.170.
[7] Levend,a.g.e.,s.170.

1.2.4 Aynı Konu ile İlgili Eserlerden Oluşan Mecmualar

Belirli tek bir konuda çeşitli kitapçıkların bir araya getirilmesiyle oluşan mecmua çeşididir. Bu mecmua çeşidinde bazen aynı konuda yazılmış aynı yazara ait kitapçıklar derlenebildiği gibi bazen aynı konuda farklı yazarların da risaleleri bir araya getirilebilmektedir. Hafız Hüseyin Ayvansarayi'nin müstezadı şiirleri toplandığı Eş'ār-nāme-i Müstezādī adlı mecmuası buna örnektir.[8]

1.2.5. Tanınmış Kişiler Tarafından Hazırlanan Mecmualar

Tertip edeni belli olan bazı mecmualar, tertipleyicilerin ünlü ve güvenilir kişiler olması nedeniyle bu kişilerin adıyla anılmışlardır. Bu mecmualarda seçme şiirler, biyografiler, küçük risaleler, önemli eserlerden seçilmiş parçalar bulunmaktadır.[9]

İKİNCİ BÖLÜM

2.NURUOSMĀNİYE KÜTÜPHANESİ 4962 NUMARALI KASİDELER MECMUASI

2.1. MECMUANIN GENEL ÖZELLİKLERİ

Nuruosmaniye kütüphanesinde 4962 numarada kayıtlı bulunan mecmuanın kim tarafından derlenip yazıldığı belli değildir. XV. , XVI. ve XVII. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirlerinin bulunduğu bu eser toplam 324 varaktan oluşmaktadır.

Bu eser tālik yazısıyla harekesiz olarak yazılmıştır. Eserde şiirlerin hangi şaire ait olduğu ve hangi nazım şekli ile yazıldığı başlıklar halinde şiire başlamadan evvel bildirilmiştir. Başlıkların çoğu ya mavi mürekkeple yada kırmızı mürekkeple yazılarak bildirilmiştir. Yazılan şiirler nazire ise bildirilmiş ve bazı şiirlerde kim için yazıldığı başlıkta belirtilmiştir. Kağıt rengi, bazı sayfalarda koyu sarı ve açık kahve tonları ve bazen de koyu kahve tonları arasında değişmektedir. Her sayfada beyit sayısı çoğunlukla otuzdur. Bazı beyitler silindiğinden okunamamıştır.Ayrıca metinde okunamayan yerler (……) şeklinde gösterilmiştir.

Eserin çoğunu kasideler oluşturmaktadır. Eserde şu nazım şekilleri görülmektedir;

Nazım Şekli	Sayısı
Kasīde	51
Mersīye	4
Tahmīs	2
Nazire	5

[8] Levend,a,.g.e.,s.173.
[9] Levend,a.g.e.,s.173.

Tercī ‘-i bend	2
Şikāyet name	1
Mektūp	1
Müseddes	1
Tarīh	1
Güfte	1
Ebyat	4
Makalat	1

2.2. MECMUADA YER ALAN ŞAİRLER

Ḥāletī	‘Ulvī Çelebī	Velī Çelebī
Maḳāli Çelebī	Ḳadrī Çelebī	Fedāyī
Ḫayāli	Ẓuhūrī	Zihnī
Cinānī	Ḳabūlī	Ruhī Baġdadī
Nev’i	Nādirī Efendi	Cevherī Efendī
Misālī Çelebī	Celīlī	Kāmī Efendī
Fehmī Çelebī	Meşāmī	Süheylī
Veysī Çelebī	Fużūlī	Za‘ifi
‘Avnī Çelebī	Bāḳī	Ḳudsī
‘Ālī Efendi	Uṣūlī	Sebatī
Tīġī	Fevrī	

2.3. MECMUADA YER ALAN ŞAİRLERİN HAYATLARI

Ḥāletī: Asıl ismi Mustafa olan Divan edebiyatı şairi Hâleti, 1570'te İstanbul'da doğdu, 30 Mart 1631'de İstanbul'da öldü. Medrese öğrenimi gördü. Bir süre kadılık, kazaskerlik görevlerinde bulundu. Hâleti, divan şiirinde rubai türünün öncülerinden sayılır. Ancak, kimi kaynaklar, onun bu alandaki başarısının kazandığı ünle orantılı olmadığı görüşündedir. Nedim ise Hâletî'yi rubai türünün, divan yazınında en büyük ozanı sayar.[10]

Maḳālī Çelebī: Kaynaklarda Makālī Mehmed Çelebi ile ilgili verilen bilgiler sınırlıdır. Bu eserlerden öğrendiğimize göre, Kanunī Sultan Süleyman ve II. Selim devri şairlerinden olan Makālī'nin asıl adı Mehmed Çelebi'dir. "Hammāmcı-zāde" ünvanıyla tanınan Mehmed Çelebī, Aydın vilāyetine bağlı Alaşehir kasabasındandır. Arap-zāde'den mülāzım olan Mehmed Çelebī, kadılık yapmış ve Hicrī 992 (M. 1584) yılında vefat etmiştir.

Ḥayālī: Asıl adı Mahmud olan Hayalī Bey, Bekār Memi diye anılmıştır. Selanik yakınında, pek çok şāirin yetiştiği Vardar Yenicesi'nde doğmuş, başıboş ve derbeder bir gençlik hayatı yaşamıştır. Vardar Yenicesi, Bosnalı Sabit, Sururi ve Hayretī 'nin de yetiştiği bir muhittir. Hayālī Bey, yaş olarak Hayretī'den biraz büyük olmasına rağmen onunla çağdaş bir şairdir. Hayretī hemşehrisi Hayālī Bey'in yardımcı olacağını umarak İstanbul'a kadar gitmiş, Fakat desteği yerine köteğine uğrayarak yeniden Yenice Vardar'a dönmek kalmıştır. Hayretī, yazdığı āşıkane şiirlerle dikkati çektiyse de hemşehrisi Hayali'nin onu Pargalı İbrahim Paşa'ya kötülemesi; "tok gözlü, kimsenin önünde eğilmeyen" biri olarak tanıtması, hatta Pargalı İbrahim Paşa'nın aleyhine olabilecek manalar içeren şiirlerini Pargalı'ya okuması üzerine küçük bir tımar ihsanıyla yetinmek zorunda kalmış, açıkçası Hayālī Bey'in kadrine uğramıştır.[11]

Cinānī: Dīvān Edebiyatının mühimsenecek şairlerinden birisidir ve yazmış olduğu, Cilal-i Kulub adlı mesnevisi ile ünlenmiştir. Bursalı Mustafa Cinānī 16. Yüzyılda şiir ve nesirdeki yeteneği, latifeleri ve devlet adamlarıyla olan ilgisi nedeniyle döneminin ilgi gören şairlerinden biridir. Aslen Bursalı olan şairin hayatı ve ailesi hakkında kaynaklar bize doyurucu bilgiler vermemektedir. Bursa'da, Muradiye semtinde doğmuştur.[12] Asıl adı Mustafa'dır. Cinānī'nin erken yaşlarda eğitim almaya başladığı, medrese eğitiminin ardından mülāzım olduğu bilinmektedir. Bundan kısa bir süre sonra hocasının Anadolu Kazaskerliğine getirilmesinden sonra onun kalem

[10] https://www.turkedebiyati.org/azmizade-haleti-kimdir-hayati-edebi-kisiligi-eserleri/
[11] https://edebiyatvesanatakademisi.com/divan-siiri-ve-sairler/hayali-bey-hayati-ve-edebi-kisiligi-1019.aspx#_ftn1
[12] Dr. Osman Ünlü," Klāsik Türk Edebiyatında Erkek Güzelliği Ve Erkek Aşkı Anlayışı: Cinānī Örneği.

kātipliği görevine atanmıştır.[13] Cinānī, 12 Muharrem 1004/17 Eylül 1595günü ikindi zamanında vefat eder ve Bursa'da Hamza Bey Camii yakınındaki mezarlığa defnedilir.[14]

Nev'ī: (1533 - 24 Haziran 1599) 1533 yılında Malkara'da doğan Şair Nev'ī, Baki ile çağdaş olan bir şairdir. Nev'ī'nin asıl adının Yahya olduğu belirtilmektedir. Şair Nev'ī'nin babası Ataallah Bey halveti tarikatına mensup bir kadı idi. Nev'ī'nin babası Osmanlı kadılarından Ataullah Bey aslen Malkaralıdır.[15] Nev'ī'nin ailesi Moğol istilası (Cengiz Han) zamanında İran'dan Anadolu'ya geçmiş, İstanbul çevresinde Rodosçuk civarında İnecik'e bağlı İvaz Fakih kasabasına yerleşmiş bir ailedir. Malkara'da doğan Şair Nev'ī, Arapça ve Farçayı daha çocukken öğrenmişti. 24 Haziran (H. 1007) yılında 24 Haziran 1597 tarihinde, 67 yaşında vefat eden ālim şairin cenaze namazı büyük bir kalabalık tarafından Fatih Camii'nde kılınmış ve cenazesi, Şeyh Vefa Camii haziresinde, şeyhi Şa'ban Efendi'nin yanına defnedilmiştir.[16]

Mişālī Çelebī: Asıl adı Hasan'dır. Edirneli'dir. Önceleri meslek sahibi biriyken ilim ve marifet sahibi bilginlerle bir arada bulunduktan sonra ilim tahsil etmeye yöneldi. Yetenekleri sayesinde kısa zamanda yaşıtlarının arasından sıyrıldı. Bir süre muamma yazmayla uğraştı ve bu dalda da maharetiyle ün saldı. Adına yakışır, güzel ahlaklı, irfan sahibi ve benzeri olmayan bir şairdir. Gençliğinin ilk yıllarında dahi duyulmamış manalar bulmada mahirdir ve akıcı üslūbuyla devrinin şairleri arasında nadir kişilerdendir. Ahdī şiirlerinde yer verdiği güzel manalar ve hayallerle ilgili Mişālī hakkında övgü dolu sözler sarfeder ve onun "bu" redifli gazeline kendisinin yazdığı nazireye tezkiresinde yer verir.[17] Ölüm tarihinin 1017/1608 olduğunu ve Yenikapı Mevlevihanesi güzergahında medfun olduğunu söylerenir.

Fehmī Çelebī: Asıl adı Mustafa'dır. Aslen Halepli, Arap kökenli bir aileden gelmektedir. Babasının mesleği dolayısıyla Uncuzāde olarak tanınmıştır.[18] 19.yy.ın ünlü şairlerinden olan Süleyman Fehīm'den ayırt edilebilmesi için kaynaklar ondan Fehīm-i Kadīm şeklinde bahseder. *Sicill-i Osmanī*'de adı Fehmī Mustafa Efendi olarak geçmekteyse de gerek şiirlerinde kullandığı mahlas gerek diğer kaynakların verdiği bilgi Fehmī adının yanlışlığını ortaya koymaktadır.[19] Fehim, Mısır'dan

---

[13] Okuyucu, Cihan; (1996), Cinānī, Hayatı, Eserleri ve Divanı'ndan Seçmeler, KB. Yay. Ankara. s. 410.

[14] Şarlı Mahmut. Cinani'nin Riyazu'l-Cinān'ı: nceleme-Metin(Doktora Tezi, 1994). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

[15] Hüseyin UYSAL, NEV'Ī DİVANI 516 VE 527. GAZELLERİNİN TAHLİL DENEMESİ-edibane.tr.gg/NEV'i, son erişim, 12-11-2012.

16 Doç. Dr. Mustafa Nejat Sefercioğlu, Alim Bir Şair: Nev'ī,.tded.org.tr/images/logo/x/nevi.pdf, son erişim, 11-08-2013.

[17] (Solmaz 2009: 278).

[18] Çavuşoğlu 1999: 207.

[19] Akbayır 1996: 515.

İstanbul'a doğru yola çıkar. Ancak yolculuk sırasında Konya-Ilgın'da henüz 20'li yaşlarındayken vefat eder.Ölüm tarihi, *Sicill-i Osmanī*'de 1050/1640, *Rıza Tezkiresi*'nde 1054/1644; Belīğ'de 1056/1646, Safayī, Şeyhī, Tevfik, Safvet ve *Osmanlı Müellifleri*'nde 1058/1648 iken, Mucib'de 1057/1647'dir.

Veysī Çelebī: 969/1561 yılında, Aydın'ın, şimdi ise Manisa'nın bir ilçesi olan-Alaşehir'de doğan Veysī'nin asıl adı Üveys olup kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed diye geçer. Mehmed adında Alaşehirli bir kādının oğlu olan Veysī'nin bazı kaynaklarda Veysī-i Üskübī olarak kaydedilmesi, uzun süre Üsküp'te çalışması ve Üsküp'e yerleşerek burada ölmesinden kaynaklanmaktadır.[20] Üsküp'te 14 Zilhicce 1037/15 Ağustos 1628 tarihinde altmış sekiz yaşında vefat etti.

'Avnī Çelebī: İstanbul'da doğdu. Asıl adı Ahmed'dir. Öğrenim gördükten sonra kātip oldu. Divanda katiplik yaptı. Nükteci bir şairdi. 1082/1671-72 yılında vefat etti. *Mecelle'*de, vefat tarihi 1083/1672-73 olarak verilmiştir. Güftī, *Teşrifātü'ş-Şuarası'*na "Avnī-i Kātip" olarak kaydettiği şair hakkında 10 beyte yer verir. Şairi, İstanbul'da oturan, nükteci ve yaşlı biri olarak tanıtır. [21]

'Ālī Efendi: (1451-1600) Tarihçi ve Divan şairlerindendir. Gelibolu'da doğdu. Devrinin tanınmış ālimlerindne ders gördü. Şehzade I. Selim'e, Kıbrıs Fātihi Lala Mustafa Paşa'ya ve Ferhad Paşa'ya divān kātipliği, Cidde Emirliği yaptı. Cidde'de öldü. Devrinin başarılı gazel ve kaside şāiridir. Künhü'-ahbar (haberlerin özü) adlı eseri ile meşhur oldu. Manzum ve mensur kırktan fazla eserin sahibidir. Farsça şiirleri de vardır.[22]

Tīğī: Asıl adı Mehmed'dir. Edirneli'dir. Saray hizmetinde bulunmuştur. 1617 yılında vefat etmiştir.[23]

'Ulvī Çelebī: Asıl adı Mehmet, eski kaynaklarda geçen tam adı: Terzi-zāde Mehmed 'Ulvī Çelebidir.Terzi-zāde lakabıyla tanan Mehmet'Ulvī Çelebī'nin doğum tarihi bilinmemektedir. İstanbullu olan Mehmet 'Ulvī Çelebī'nin ailesi ilmiye sınıfına mensup bir ailedir. Kardeşi Re'yī de kendisi gibi devrin şairlerindendir.[24] Manisa müftüsü Muallim-zāde'den ders almış ve onun danişmendi olmuştur. Manisa'da danişmendlik yaptığı sıralarda Şehzāde Selim'e takdim edilmiş, Şehzāde Selim'e sunduğu kasideler sayesinde onun ihsanlarına nail olmuştur. Şehzade Selim'in musahiplerinden birisi olan Turak Çelebi'den haimeye görmüş, Turak Çelebi'nin katledilmesi üzerine yazmış olduğu bir kasidenin Kanūnī Sultān Süleymān'ın hoşuna gitmemesi üzerine şairin hapsi ve katli için ferman çıkarılmış

[20] Çelebi 1941:I/738; Sāmī 1316:VI/4713; Rıfat 1300:VII/132.
[21] http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2054
[22] https://www.edebiyatfakultesi.com/gelibolulu-mustafa-ali.htm
[23] Süreyya, a.g.e. c. 5, s.1634; Tuman, a.g.e., c. I, s. 133.
[24] İsen, Mustafa (hzl.) (1994). *Alī, Künhü'l-Ahbār'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.

bunun üzerine Kanunī'nin ölümüne kadar ortalıktan kaybolmuştur.[25] II. Selīm'in tahta çıkınca İstabul'a dönerek II. Selim'in himayesine girmiş, Molla Çelebi (Mehmed Vusūlī Efendi)'ye mülazim olmuştur. Kaynaklardan verilen bilgilere göre Kanuni'den akçtığı günlerde çektiği sıkıntılardan dolayı yakalndığı kuruntu hastalığı nedeniyle şaraba müptela olmuş, müderris olduktan sonra da şarabı terk edemeyerek ömrünün son yıllarını sefillik, hastalıklar ve yalnızlık içinde geçirmiştir. 993/1585'te İstanbul'da ölen şair e Galata Mezarlığı Kanlı Kozlar mevkiinde defnedilmiştir.[26]

Ḳadrī Çelebī: Şeyhülislam Abdülkadir Kadri Eefendi. Hamidi Mehmed Efendi'nin oğludur. Ispara'da doğmuştur. Bursa kadılığı ve Anadolu kazaskerliği yapmıştır. Hicri 959, milad 1551 yılında vefat etmiştir. Bursa'da kendisinin yaptırdığı medresenin haziresinde meftundur.[27]

Ẓuhūrī: Asıl adı Mehmet Salih, babası müderris Karabağı İshak Eefendi'dir. Bu sebepten kendisi ve nesli İshak-zade denmesiyle meşhurdur. Memleketi istanbul'dur. Doğum tarihine kaynaklarda rastlanmamıştır. Ancak ölüm tarihine bakılarak 17.yüzyıl başlarında doğduğu sölenir.[28]

Ḳabūlī: Bir şiirinde, divanını Fātih Sultan Mehmed'e takdim etmek üzere 880 (1475) yılında topladığını ve bu tarihte otuz dokuz yaşında bulunduğunu söylemesinden hareketle 841'de (1437-38) doğduğunu söylemek mümkündür.[29] Ömrünün sonlarına doğru çok sıkıntı çeken Kabūlī, bir yandan dünyadan hiçbir beklentisi olmadığını söylerken (vr. 221^{b}) diğer yandan sultana ve devlet ricāline sunduğu kasidelerle tekrar hünkār meclisine girmenin yollarını aramıştır. Nitekim kendisinin gerçek hayat hikāyesi olan divanını düzenleyip 880 (1475) yılında Fātih Sultan Mehmed'e takdim etmiştir; ancak bu da fayda vermemiş, Hāmidī'nin ifadelerinden anlaşıldığına göre yoksulluk ve zaruret içinde vefat etmiştir.

Nādirī Efendi: 1572 yılında İstanbul'da doğmuştur. Asıl adıAbdülganī'dir. Kazaskerliğe kadar yükselmiş ālim ve şair biridir. Ganīzāde ilmiye muhitinde yetiştiği gibi tasavvuf terbiyesini de ailesinin içinde bulunduğu Nakşibendī çevrelerinde elde etmiştir. Ganīzāde iyi bir medrese tahsili gördükten sonra Hoca Sādeddin Efendi'den mülāzım oldu. Sahn-ı Semān, ardından Süleymaniye medreselerinde bulundu. Kahire ve Edirne ve İstanbul kadılıkları vazifelerinde bulundu. 1627 yılında İstanbul'da vefat etti. Ganīzāde Nādiri, süslü ye ahenkli söyleyişiyle Bākī'yi, coşkun ve sanat-kārane üslubuyla Şeyhülislām Yahya ile Nef'ī'yi hatırlatır.

---

[25] İsen, Mustafa (2000). "Klāsik Kültürden İki İlginç Portre Turak Çelebi ve Ulvī". Ötelerden Bir Ses, Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler. Ankara: Akçağ Yay.
[26] YRD. DOÇ. DR. ESMA ŞAHİN, Terzi-zāde Mehmed Ulvī Çelebi, TEİS.
[27] Tuman, a.g.e., c II, s. 822
[28] İshak-Zade Zuhuri Divanı, Yüksek Lisans Tezi. Asiye KAHRAMAN
[29] Külliyyāt-i Dīvān-i Kabulī, s. 8

Ayrıca bunlara nazireler yazan şair, özellikle gazel ve kasidelerinde başarılı bulunmuştur. Divan'ı, Şeyh-nāme, Münşeat, Risale-i Kalemiye, Tefsir-i Beyzāvīye Hāşiyesi isimli eserleri vardır.[30]

Celīlī: Celīlī mahlasını kullanan şairin adı Āşık Çelebi tezkiresinde Abdülcelīl olarak verilir. Paris nüshasının başındaki bir kıt'anın ilk dizesinde künyesi 'Hāmidīzāde Celīlī-i Bursevī' olarak verildiği için "Hāmidīzāde" olarak da bilinir. Tezkirelerde İznikli ve Edirneli olmak üzere iki Celīlī daha vardır.

Doğum yeri Bursa'dır. Kaynaklarda Celīlī'nin doğum tarihi belirtilmez. *Husrev ü Şīrīn* mesnevisinin sonunda telif tarihini verirken yirmi beş yaşında olduğunu söylemesinden hareketle doğum tarihi yaklaşık 893/1487-88 olarak hesaplanabilir. Celīlī'nin ölüm tarihi hakkında tezkirelerde verilen bilgiler birbirinden farklıdır. Ahdī'nin ölüm tarihini 971/1563-64 olarak vermesine rağmen Ālī'nin Celīlī'yi 977/1569-70'de Bursa'da görüp konuştuğunu söylemesinden hareketle şairin 977/1569-70'de veya bu tarihten sonra öldüğü tahmin edilmektedir.[31]

Meşāmī: Konya'da doğdu. Kanuni Sultan Süleyman'ın veziriazamı Rüstem Paşa'nın kethüdası Mustafa Çelebi'nin oğludur. Āşık Çelebi, Meşāmī'nin Ahmed Paşa ile amca çocuğu olduğunu belirtir. Āşık Çelebi, Hasan Çelebi ve Ahdī'ye göre Meşāmī, seyyiddir. II. Selim'in musahibi olan Durak Çelebi'ye bağlandı ve bu sayede 40-50 bin akçelik zeamet sahibi oldu. Bu zeamete kanaat eden şair, bir müddet sonra zeametten vazgeçerek kendini tasavvufa verdi. Tezkirelerde şairin intisap ettiği tarikat hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak Fāik Reşad ve Bursalı Mehmed Tahir, Meşāmī'nin Mevlevī olduğu görüşündedirler. Gelibolulu Ālī, Meşāmī'nin genç yaşta öldüğünü söylemektedir.[32]

Fużūlī: Asıl adı Mehmed'dir. Molla Süleyman adında birinin oğludur. Doğduğu yer ve tarih kesin olarak belli değildir. Ne derecede bir öğrenim gördüğü bilinmemektedir. Türkçe Divān'ının önsözünde küçük yaşta okula başladığını, āşıkāne şiirler okuyup, yazdığını belirtmiştir. Şiirlerinin bilimden yoksun olmasını istemediği için bütün aklī ve naklī ilimleri öğrendiğini kaydetmiştir. Fuzūlī, bütün ömrünü Hille-Kerbelā-Necef-Bağdad arasında çok dar bir bölgede geçirmiştir. Fuzūlī'nin eserlerinde koruyucu bulmadan, yoksulluk içinde bir hayat geçirdiğini belirtmiştir. Necef'te Hz. Ali'nin türbesinde türbedārlık yapmıştır. Bağdad seferine katılan Kanūnī ve mahiyetindeki devlet adamlarına kasideler sunmuştur. Bu kasidelerin karşılığı olarak devlet büyüklerinden yardım görmüştür. Devlet büyüklerine sunduğu birçok kasideye rağmen Osmanlılardan yeteri kadar ilgiyi

[30] Tahir, a.g.e., c. II, s. 349; Numan Külekçi(1985), Ganizāde Mehmed Nādirī Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı ve Şeh-nāme'sinin Tenkitli Metni, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, s. 5-22.
[31] http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=142
[32] http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1555

görememiş ve hayatını sıkıntılar içerisinde geçirmiştir. Anadolu şairlerinin gördüğü saygıya ve yaşadığı rahat hayata imrenen Fuzūlī Osmanlı ülkesine gitmek istemişse de yol parasının yokluğundan bu isteğini gerçekleştirememiştir. Fuzūlī ālim bir şairdir. Arapça, Farsça ve Türkçe'yi çok iyi öğrenmiştir. Aşk ve ızdırap şairidir. Şiirleri içten ve samimidir. Şiirlerinde mazmun bulma ve kullanmada ustadır. Kendinden sonra gelen birçok şairi etkilemiştir. Üç dilde manzum ve mensur eserler vermiştir.

Bāḳī: 1526 yılında İstanbul 'da doğan Bākī'nin asıl ismi Mahmud Abdülbāki'dir. Aslında fakir bir ailenin çocuğu idi, babası müezzinlik yapıyordu. Babası Fatih Cami müezzinlerinden Mehmet Efendi adında bir din adamıydı. Baki'nin babası Müezzin Mehmet Efendi Baki kırk yaşlarında iken Hac yolculuğunda vefat etmiştir. Baki ilk eğitimini ailesinden ve yakın çevresinden alır. Küçüklüğünden itibaren dini ve ilmī bir muhit içinde yetişmiş, çocukluk ve ilk gençlik yılarında camilerde sirāç (camilerde kandil ve mumları yakıp söndürmekle görevli kişi) çıraklığı yapmıştır.

Fakir bir ailenin çocuğu olan Baki, bir sıraçın yanında çıraklık yaparken imamları ve müezzinleri dinleyerek büyüğü muhakkaktır. Bu vaizlerden aldığı etki ile kaçak ve ailesinden gizli olarak medreseye gitmeye başlar. Eğitime, ilme olan büyük tutkusu fark edilmeye başlanınca ailesi medreseye devam etmesine izin vermiştir. Medresede kendini oldukça zengin bir şiir ve edebiyat çevresinin içinde bulur Karamanlı Mehmet ve Ahmet Efendilerden dersler alır, tarihçi Hoca Sadettin (ölm. 1599), Divan Şairi Nev'i , Karamanlı Muhiyittin, Hoca Sa'dettin, Edirneli Mecdi gibi sınıf arkadaşlarından birkaçıcır.[33] Hayatı boyunca çeşitli dönemlerde devlet hizmetinde bulundu, kadı naipliği, Müderrislik, kadılık, kazaskerlik gibi makamlarda görev alan Baki, 1599 Ramazanın 23'üncü Cuma günü yetmiş beş yaşında iken, İstanbul'da vefat etmiştir.

Uṣūlī: Şeyh Usūlī olarak bilinmektedir. Vardar Yenice'de doğmuştur. Usūlī, memleketinde tahsilini tamamladıktan sonra tasavvufa yöneldi. Bir dönem Mısır'a gitdi. Şeyh İbrahim-i Gülşenī'ye intisab ederek onun müridi oldu. Gülşenī'nin vefatından sonra Anadolu'ya gelerek Avrenūszāde Abdī Çelebī'nin musāhibi olmuştur. Hicri 940, miladi 1538 yılında vefat etmiştir. "Vāh kim gitdi Uṣūlī derdmend" mısrası vefatına tarih olarak düşülmüştür. Divānı vardır.[34]

Fevrī: Arnavutluk'un Adriyatik kıyısında bir liman şehri olan Draç'ta doğdu. Hırvat asıllı olup islam dinine girdikten sonra Ahmed adını aldı. Bostan Efendi'den mülāzım oldu. Müderrislik, müftülük ve kadılık yaptı. Şair, nāsir, ālim olarak şöhret bulmuştur. Bunun yanında şair olarak da 16. asrın önde gelen kişilerinden

[33] Mehmet Çavuşoğlu, Baki, TDV İA, İst. 1991, C..4, SHF,537-540
[34] Tuman, a.g.e. c. I, s. 47; Mustafa İsen(1990), Usūlī Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 11-14.

sayılmaktadır. Fevrī mahlasına uygun olarak çok kolay ve süratle şiir söyleyebilen bir şair olup, kasideleri, atasözü ve deyimlerle yüklü şiirleri, özellikle de tahmis ve tesdis yazmadaki başarısıyla dikkati çekti. Şairin Arap edebiyatını da çağdaşları içinde en iyi bilen olduğu kaynaklarda ifade edilir. Farsça şiirler de yazmıştır. 1571 yılında Şam müftüsü iken orada öldü ve şair İshak Çelebi'nin kabri yanında medfundur. "Revān oldı cinān dārına Fevrī" mısrası vefatına tarih olarak düşülmüştür.[35]

Velī Çelebī: İskilip'te doğdu. İmād-zāde Velī Çelebi sanıyla tanındı. Manisa müftülüğünden emekli olan dayısı Köse Bozan Efendi'den mülazım olan İmādī, Serfice kadısı iken vefat etti.

Fedāyī: (? - 1561): Ali Bāli Çelebi, Edirneli.

Zihnī: Necef-zāde Abdüddelil Zihnī Efendi olarak bilinir. Bağdadlıdır. Musikī-şinas olup üç dilde şiirleri vardır. 1614 yılında vefat etmiştir.[36]

Rūḥī Baġdadī: Bağdat'ta doğdu. Doğum tarihi bilinmiyor. 1014/1605'te Şam'da öldü. Asıl adı Osman'dır. Rūhī-i Bağdādī diye tanınır sipahi olarak orduda görev yaptı. Bağdat'ta vali bulunan Osmanlı paşalarına ve diğer devlet büyüklerine kasideler sundu. Emekliye ayrılınca Şirvan eyaletinin Çalı kazası kendisine dirlik verildi. Daha sonra Necef, Kerbelā, Erzurum ve Şam'da çeşitli görevler aldı.

Cevherī Efendī: Alanyalıdır. Budin kadılığı sırasında vefat eden Uzun Bālī Efendi'nin oğludur. 934/1527-28 tarihinde doğdu. Sicill-i Osmānī doğum tarihini 932/1525-26 olarak verir.[37] Hısm-ı Alī Çelebi namıyla şöhret buldu. Ancak daha sonra Mınık lakabı öne çıkarak Mınık Alī Efendi adıyla anılmaya başlandı. İlk eğitimini babasından aldı. Recep 992/Ağustos 1584'te vefat etti. Osmanlı Müellifleri vefat tarihini 991/1583-84 olarak verir.

Kāmī Efendī: Asıl adı Kınalı-zāde Hasan Çelebi dışındaki kaynaklara göre Ahmed, Kınalı-zāde'ye göre ise Mehmed'dir. Edirne'de doğdu. Babası Edirne Muradiye Mevlevihānesi'nde Mesnevi okuttuğu için "Mesnevīhān-zāde" veya "Mesnevīhānoğlu" diye bilinmektedir. *Esmāü'l-Müellifīn*'e göre babasının adı İbrahim'dir. Devrin kaynaklarından sadece *Meşā'irü'ş-Şu'arā*'da yer alan, babası sık sık İran'a gittiği için o da daha küçüklüğünde oraya giderek ilk eğitimini Şiraz'da Celāleddīn-i Devvānī'den gördüğü bilgisine itibar etmek gerekir. Nev'ī-zāde

[35] Tahir, a.g.e., c. I, s. 392-393;Tuman, a.g.e., c.II, s. 790; Mehmet Kalpaklı, "Fevrī", İslam Ansiklopedisi, TürkiyeDiyanetVakfı,İstanbul, 1995,c. 12,s. 505-506.
[36] Süreyya, a.g.e., c.V, s. 1713; Tuman, a.g. e., c. I, s. 289.
[37] Akbayar, Nuri (hzl.) (1996). *Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmānī.* C. 2. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.

Atāyī'nin bildirdiğine göre Kāmī Efendi 987 Recebi'nin başlarında (Ağustos 1579) bu fesatlar üzerine üzgün ve kırgın bir hālde İstanbul'da öldü.

Süheylī: Süheylī'nin asıl adı Ahmed'tir. Süheyl, güney yarım kürede bulunan parlak bir yıldızdır. Aslen Şamlı olan sanatçı, kendisini doğunun parlak yıldızı gibi gördüğü için Süheylī mahlasını seçmiş olmalıdır. Süheylī'nin yaşadığı döneme ışık tutan kaynaklarda, şairin hayatı hakkında yetersiz ve kimi yanlış bilgiler bulunmaktadır. Tezkirelerde ve benzer biyografik eserlerde hayatına dair doğru bilgiler, onun Hemdem Kethudā'nın oğlu, Mısır'da divan katibi ve Şam asıllı olduğu ile sınırlıdır.[38]

Za'ifī: Asıl adı Pir Muhammed b. Evrenos b. Nureddin olup; Üsküp yakınlarında bulunan Karatova kasabasındandır. Zenbilli Ali Efendi'den ders aldı.Mülāzımlık ve müderrislik vazifelerinde bulundı. 1553'ten sonra vefat etdi. Gülistan Şerhi, Bāg-ı Behişt, Gülşen-i Sīmurg, Cevāhir-nāme, Gülşen-i Mülūk isimli eserlerivardır.[39]

Ḳudsī: İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmet'tir. Şehir Eminliği ve daha sonra Sultān Süleymān'ın şehzādelerinden Sultān Mustafā'nın defterdarlığını yapan Lütfi Bey'in, Ahdī'ye göre ise Bayezid Çelebi'nin, oğludur. [40] Öğrenim görüp Ebūssuūd Efendi'den mülāzım oldu. Babasının mesleğine girdi. Mısır defterdarı oldu. Daha sonra Sivas defterdarlığına atandı. Azledildikten sonra kendini ibadete verdi. Yeniden görev istemek için kaleme aldığı murabbanın bir bendini Āşık Çelebi eserine aldı.Vefatı tarihi belli değildir. Ahdī vefatı tarihini bildirmese de tezkiresini yazdığı sırada vefat ettiğini söylüyor. Kafzāde Fāizī Tezkiresi'nde şairin mahlasının Kudsī yerine Kuddūsī olarak kaydedilmesi yanlışlık eseridi.[41]

Sebatī: Asıl adı Mehmed olan şairin doğum yeri Karaman'dır. Müderrislik yaptı. Rağbet gören can alıcı sözlerle dolu şiirleri vardı. 1028/1618 tarihinde vefat etti.[42]

---

[38] http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4856
[39] Tahir, a.g.e., c. II, s. 293; Kāmil Akarsu(1989), Zaifī Divānı Metin, Tahlil ve Sistematik İndeks, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. XXI-XXVI.
[40] Solmaz, Süleyman (hzl.) (2005). *Ahdi ve Gülşen-i Şuarası*. Ankara: AKM Yay.
[41] Kayabaşı, Bekir (1996). *Kafzade Faizī'nin Zübdetü'l-Eşārı*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniv.
[42] Zavotçu, Gencay (hzl.) (2009). *Zehr-i Mār-Zāde Seyyid Mehmed Rızā Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği Ve Tezkiresi.*

3.1.TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

Transkripsiyon		Alfabesi	
ا	ā / e / a	ض	ż,ḍ
ب	b	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	ṣ	ع	‘
ج	c	غ	ġ
ح	ḥ	ف	f
خ	ẖ	ق	ḳ
د	d	ك	ñ/k
ذ	z̲	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
س	s	ه	ā/ e /a
ش	ş	و	ü/u/o/ü/u
ص	ṣ	ى	y/ī

METİN

83.b

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Eylemiş ben bendesin bir gevher-i kān-ı hüner
Eyliyen ẕāt-ı şerīfün gevher-i iḥsāna kān

2 Gerçi bir ḫāḳ-i ḥaḳīrem āb-ı ġüftārum velī
Şıyt-ı iḥsānı gibi her cānibe olur revān

3 Lücce-i deryā-yı fażl u ma‘rifet ġavvāsıyam
Dürr-i elfāẓumla pürdür dāmen-i āḫir zamān

4 Derd-i bī-dermān-ı ġam ġāyet zebūn itdi beni
Kimse gūş itmez ne denlü eylesem āh u fiġān

5 Perde-i çeşmüm gibi heft āsmān pür-ḫūn olur
Her kaçan kim cūş ider deryā-yı eşk-i ḥūn-feşān

6 Ḫınk-i gerdūnı iderdüm ġarka-i deryā-yı ḥūn
Eylesem gül-gūn-ı eşk-i çeşme erḫā’-i ‘inān

7 Merhem-i luṭfun dirīġ itmez bilür ey Ḫāletī
Zaḫm-ı cevrün cānuma kār itdügin ol kār-dān

8 Ḫāne-i dehre ziyā virdükçe cām-ı āftāb
Zīver-i ḳaṣr-ı sipihr oldukça ṭāk-ı kehkeşān

9 Bār-gāh-ı ḳadrinün saḳfını merfū‘ eyleyüp
Bābını meftūḥ ide dā’im Ḫudā-yı müste‘ān

Ḳaṣide-i Merḥūm Maḳālī
Der Medḥ-i Sulṭān Süleymān Ḫān

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1 Bir ṣubḥ-dem ki Ḫusrev-i Rūm oldı āşikār
Atın ḳarāra ḳodı şehenşāh-ı zengibār

2 Çeng itmege sipāh-ı şeb-i bį-direng ile
Meydāna girdi Ḫusrev-i ḫunuk felek-süvār

3 Cengāverān-ı ma’reke-ārā-yı Rūmiyān

ṣaf baġladılar eyleyüp āheng-i kārzār

4 Ṭaġıldı ceyş-i zengi-i deycūr ol seḥer
Bir laḥẓa ḳādir olmadı cenge idüp firār

5 Sulṭān-ı ṣubḥ Ḫusrev-i ḫāver zemin-i mihr
Bir tob-ı zerle aldı yedi nil-gūn ḥiṣār

6 Ḳaçsa ‘adem diyārına dek mülki şāh -ı zeng
Çün teng tār-ı şeb başına oldı teng-tār

7 Beñzer aña ki ‘asker-i küffārı ceng idüp
Ḳırdı geçirdi ḥażret-i şāh-ı büzürgvār

8 Sulṭān-ı berr ü baḥr Süleymān-ı şarḳ u ġarb
Dārā-yı tāc-baḫş-ı ḥavākįn-i nāmdār

9 Oldur ol āfitāb-ı semavāt-ı salṭanat
Źerrāt-ı ‘ālem anuñ ile eyler iftiḫār

10 Bezminde bir gedāsı durur kāselis Cem
Rezminde bir ża‘if ü zebūnı Sifendiyār

11 Cemşid ü Keyḳubād’a berāber ṭutun anı
Bilmez nedir śıġārla māhiyyet-i kibār

12 Efrāsiyāb-ı ma‘reke Mührāb-ı ‘Arab’da
Behrām-ı rezm-i şāh-ı ‘adū bend-i cān-şikār

13 Şāhā bu heft kāḫ-ı zer-endūh-ı felek
Ḳadrüñ sarāy içre bir altun beneklü zār

14 Sensin sen ol sülāle-i ṣulb-i ḫudāygān
Mevrūṯdur niçe atadan saña her diyār

15 Da‘vā-yı mülk idenler içinde ḥaḳiḳaten
Kime virildi saña virilen bu iḳtidār

16 Aḥsentü re’y-i ṣā’ib-i fikr-i daḳįküñe
Ṭutduñ cihānı ḳabża -i ḳudret ile üstüvār

17 ‘Oŝmāniyān ki efḍal -i şāhān-ı dehrdür
Yine ḳamusı ẕātūn ile eyler iftiḫār

18 Ḳosṭanṭıniyye bir ṣadef-i baḥr-i salṭanat
Sensin içinde ol ṣadefüñ dürr-i şāhvār

19 Bu şevketüñ göreydi selāṭin-i māżiye
Her biri künc-i zāviye eylerdi iḫtiyār

20 Āb üzre şol ḥabāb seri‘ü’z-zevāldir
Şemşirüñ üzre kelle-i ḫaśm-ı sitizekār

84a

Ḫayālī Merḥum Sulṭān Süleymān Ḫān
Aleyhir-rahmete ve’r-Rıḍvan ḥaḳḳında didügi ḳaṣidedür

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Merḥabā ey ravża-i ‘ali naẓar-gah güzin
Daġ-dārundur senün gülzār-ı ferdrvs-i berin

2 Her nihāl nāzenīnün oldi bir naẓm-ı bülend
Bülbül-i destān-serayun şā‘ir-i siḥr aferin

3 ‘Aks-i rāh pür şükūfendür miyān-bend-i felek
Ẓıll-ı ḳaṣrun çihre-i eyyāma ḫal-i ‘anberin

4 Tā ki dil virdi saňa şürīden oldi Baḥr-i Rum
Mevcden ebruların baġ-ı bahişte itdi çin

5 Mahiler mıḳraż olup pā-yı ḳumaşa girdiler
Kesdi deryā ḳaddune lāyıḳ libās-ı nāzenin

6 Jāle-rīz oldı ḥana şanma seḥer gülzārda
Pīr-i çaḫr itdi büka ḳıldıḳ da ṭolabı enin

7 Lāle-i dil-sūḫte ṭutmaġa geldi dāmenin
Didiler bunda yaramazsın sen ey sahrā-nişīn

8 El ṣalup ‘aşıklara dirler melek-manẓarları

Mende cennet-i ʻadnā deḫlu hümā ḫālidin

9 Ḥavżıdur bir māh-ı bedr içinde her māhı hilāl
Aşinā olmuş aňa māhi-tenān-ı meh cebin

10 Mirveḥayle oldi dilberler hevā-dārı bunuň
Sen dem urma ey ṣabā bu baġda tek dur hemin

11 Ṣubḥ-dem bu maṭlaʻ-ı mecmuʻa gülde görüp
Yara ḳarşu oḳudi bülbül idüp ṣevt-ı ḥazīn

12 Ḥaṭṭuňı yüzden tıraş etsen nola ey nāzenīn
Vechi yoḳ kim bir arada cemʻ ola kibriyle din

13 İki ruḫsār arasında biniňi ṣanur gören
İki baḫş itmiş mehi engüşt-i Ḫayrü'l-Mürselin

14 Leblerüň ḳan içmegi ayin idinmişdi veli
Ḫaṭṭ-ı mişginüň irişdi oldı ʻuşşaḳa muʻīn

15 Ṣol zenaḫdanuň çuḳurında bula itdüklerin
Andan eyler binān dil ṣaydına ḫalk kimin

16 ʻAks-ı ruḫsāruňla dünyā-yı gülistān eyledün
Aferin ey āb-ı rūy-ı kişver-i ḥüsn aferin

17 Ḫāk u ḫārādan görüp iẓhār-ı ṣunʻın ṣāniʻuň
Ḳara ṭoparaḳ başına açılmasa genc-i defin

18 Böyle nüzhet-baḫş iken tūba gibi baş indirüp
Ben bu gülzāra ne mümkündür ki diyem aferin

19 Gülşen ol vaḳtin olur kim ide deryādan naẓar
Bir melāliyle geçerken afitāb-ı mülk-i din

20 Ḫasr u cem çaḳar behrām zūr dād degil
Kim saňa gūy ider ṭayyib u ṭāhhīrin

21 Ḥażret-i Sultān Süleymān-ı Selīm'ül ḳalb kim
Ḫırminnde ʻadlinüň Nūşin revāndur ḫuşe-çin

22 Ḥācibīdür rūz-u-şeb hindu-yu bām-ı heftümin
Yüz sürer dergāhına sulṭān-ı taḫt-ı çārümin

23 Ḳanda beňzer düşmanı ṣīt-i mekārimde aňa
Ṣayḥader Cibrīlden ṣādır mekesdendür ṭanīn

24 Ḫusreva erse ayaġuň ṭopraġından bir ḫaber
Etmeye hergiz ṣabānuň ḫāṭırın muġber zemīn

25 Gūsfendi ‘adlüň eyyāmında bulsa bi-şobān
Şāne eyler mūyuna ser-pençesin sen gürg-ü ġurīn

26 Sāye-i Ḫaḳsın velī envār-ı lüṭfundan saňa
Cism ḳılmış peyker ārā-yı cihān-ı ma’-ü-ṭīn

27 Lām-veş ol şol kim dütā olup saňa vermez selām
Erre olsun farḳına ol ẓalimüň dendān-ı sın

28 Dür düşmen iki bendemdür desen ey Faḫr-ı Rum
Raḳṣ ide ḥāḳān Türkistānla faġfur Çīn

29 Padişāhum ḫāk-ı pāyuňdan cüdā ḳıldı beni
Bir iki gün ṭāli‘-i ber-geşte vü baḥt-ı ḫaşīn

84b
30 Daġ-ı ḥasretdür beni bülbül gibi güya eden
Söylemez ayīnesüz ṭūṭī kelām-ı sükkerin

31 Ḫusreva erbāb-ı naẓma iḥtirām et iḥtirām
Çün severdi bunları Maḥbūb-u rabb-ül-‘ālemin

32 Olmasa bu zümre-i ‘ālī bu ḳavm-ı bi-bedel
Dilde yād olmazdı nām-ı Sencer-ü Ṭuġrul Tigin

33 Eremez şā‘irlerin şi‘ir Ḫayālī naẓmına
Gerçi oldu herbiri ser-defter naẓım-ı metīn

34 Şi‘ir oldur kim mecāz iken ḥaḳīḳat baḫş ola
Ermedi bi-zek aňa illa ki ‘akl-ı vdürbin

35 Lezzet-i dünyāya ma’il bilmez uḫra zevḳini
Ana raḥmin nitekim baġ-ı cinān bilür cenin

36 Tev’ eman naḫl-i meryemdür birinüň ḫāmesi
Birinüň rengin kelāmı yüz nigāristān–ı Çīn

37 Māverā-yı aferin işdür birine cilve-gāh
Biri ḫalvet-ḫāne fikretde ṣāḥib-i erba‘in

38 Biri gül biri benefşe biri ḫūnin lāledir
Biri ḳand oldu birisi şehd biri engübīn

39 Mülk-i naẓmın kenz mālik şāhım
Leşkerimdir şā‘irān u evvelīn u ahirīn

40 Oldu naẓmum şehdine ervāḥ-ı ḳudsīler mekes
Şahperin aňa mekes-rān etdi Cibrīl-i Emīn

41 Asitānuňda nola ednā isem deryyı gör
Ḫār-ü-ḫas farḳındadur ḳa‘rındadur dürr u semīn

42 Nitekim sulṭān-ı ezhāruň diyār-ı baġda
Ayaġı ṭopraġına bād-ı şimāl eyler yemīn

43 Gül gibi sen Gülşen-i ‘ālemde ḫandān ol velī
Düşman-ı bi-dinüňe olsun felek pür kibr-ü kīn

Cinānī Ḳaresi’ye ḳassam olup varduḳda
Laṭife-amiz didügi ebyātı budur

Cinānī

Fe‘i lā tün Me fā‘i lün Fe‘i lün

1 Geşt olınmaz ṭulū’a dek deşti
Ḳat‘ olınmaz ġurūba dek yöresi

2 Alacaġı ṣatılmış ancaḳ hep
Naḳdi yoḳ cümle ḫāṣılı viresi

3 Bize ḥāṣıl bu yirde ḳısmetden
Elümüz kiri yüzümüz ḳarasi

4 Yoḳ yere yüzümüzü yaḳdı güneş
Götümüz yaġır itdi yol beresi

5 Mün‘adimdür vücūd-ı ehl-i berāt
Ṭoludur Türk ü mürg ile yöresi

6 İsm ü resm ile yoḳ nikāḥ anda
Anlarıň hep zinā gibi töresi

7 Bir ölür yoḳ ne ṣaġ ṭopraġı var
Kimisi pekdemür kimi ṭurası

8 Ögerek göklere çıḳarmış idi
Anı bir iki yirlere giresi

9 Bilmezem ben Cinānīyā ögecek
Neresidür o mehmelüň neresi

10 Ādemi bi-ḥużūr ider muḥkem
Gündüzün ıssısı gice borası

11 Aňa nisbet miṣāl-i cennetdür
Altınım gümüşüm baḳırküresi

Ḳaṣīde Merḥūm Nev’ī Efendi
Beray-ı Merḥūm Sulṭān Meḥemmed Hān

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

1 Yine teṣrīf edip bir cān-ı ‘ālem taḫt-ı‘Osmānī
Yine geldi yerine mürde iken ‘ālemin cānı

2 Ḳudūm-i nevbahār-ı luṭfı ḳıldı mu’tedil dehri
Meger itdi taḳaddüm sā’at-i nevrūz-ı sulṭānī

3 Zamānında ‘aceb mi sebḳat etse sā’at-i nevrūz
Ḥarāret verdi āfāḳa yüzünüň mihr-i raḥmānı

85a

4 Odur o şān-ı ‘ali ḳadr ü ‘ālī-ṣadr
Muḥammedü’l ‘Arābī-nām u ṣāḥib-i mi’rāc

5 Odur o mīr-i suḫandān şāh-ı kişver-i naẓm
Otaġ-ı ḳadrine devlet sütūn-ı baḫt-ı gu māc

6 Kemān-ı ḳudretine māh-ı nev keş ? ḳabża
Sihām-ı himmetine şīşe-i felek o māc

7 Ġubār-ı dergehidir kuḥl-i dīde-i Ḫurşīd
Ayaġı ṭopraġıdır başına sipihriň tāc

8 Çıḳardı defter-i fażlın beyāża ‘ālemde
Zihī selāset-i ṭab‘ u kemāl-i istiḫrāc

9 Egerçi yılda bir eyler tavāf Ka‘be-i ḫalḳ
Ne ka‘bedir bu ki her gün ṭavāf eder muḥtāc

10 Bu ṭavrı ḳullanumaz her ceyş-i māder zād
Mezāḳa semm helāhil verir mi ṭu’m-ı güllāc

11 Nem ola maḳdemiňe ola ḳābil ü işār
Metā‘-ı varumı ki derd ü ġam etmedi tārāc

12 Şükür ki baḥr-ı derūndan bu gevher-i pāki
Sürüp çıḳardı kenāra ṭalāḳatim emvāc

13 Üstüme kākül-i dilber gibi Maḳālī sözü
Du’āya başla ayaġı tozuna gözüni aç

14 Senā gidip nitekim faṣl-ı nevbahār gele
Çemende ġunc u delāl ide ġonce-i ġannāc

15 ‘Adūlarıň ider şek-i ḥased füsurde dimāġ
Sen ol leṭāfetle su gibi laṭīf mizāc

Merḥūm-ı Mesfūrun Ṭuraḳ Aġaya didügi ḳaṣīdesidür

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Taẖt-ı sīmīn üzre ey sulṭān-ı baḥr u ber ḳalem
Vey ḥayāt ābın arar ẓulmetde İskender ḳalem

2 Ṣafḫa-i kāġıd diyār-ı rūm ḫaṭṭ-ı Hind-sitān
Gör nice her birine şāhāne ḥükm eyler ḳalem

3 Bu ne tācirdir ki bir demde hevā deheninden
Kişver-i rūma çıḳarır fülfül-i ‘anber ḳalem

4 Atar iḫvān-ı eṣābi’ çāha Yūsuf valiyüň
Hoş çıḳup mışrımızda kenduyi ṣatar

5 Luṭufla el-ḥaḳ zebān-āverlik eyler dosta
Ḫalḳa aġzından ṣaçar od ejdehā peyker ḳalem

6 Ma’rifet bir baḥrdır yoḳdur kenār u ka’r aňa
Ṣalmış ol deryāda keştī-vār ḫoş lenger

7 Bir ḳare alaydır ṣaf baġlamış ḥarf ü suṭūr
Oldı ḫayli içre ḫoş serdār ü ser ‘asker

8 Yazsun evrāḳ-ı zümürrüd güne zerle āfitāb
Vaṣf-ı ḫaṭṭuňla bu maṭla’ kim beyān eyler ḳalem

9 Ḫaṭṭ-ı ‘anber-bārıňa āşüftedir beňzer ḳalem
Sırḫa batmış ṣanma hicrānıňda ḳan aġlar ḳalem

10 Gözlerimde ‘aks-i engüştün devāt-ı serḫadde
Sīm-i ḫālişden dizilmiş gūyiyā yer yer ḳalem

11 Göz ḳarasıdır mürekkep vaṣf-ı ḫāliň yazmaġa
Bezmde evṣāf-ı la’liň oldi fī-şükür ḳalem

12 Ehl ‘ālemiň çeşmine bir naḫl-i terdür ḫoş-ḫırām
Gözlerine görünür cāhilleriň ḫançer ḳalem

13 Bir perīdür hiç gözler görmedük meyi ḫāṣṣ
Gözü yaşlu ‘āşıḳa rey-i mülk-i naẓar

14 Ḳatı çoḳ yoḳdur yunacaḳ yüzi ḳabl ü cūd
Rast-ṭab’ pāk zemen ḫoş-zebān-āver ḳalem

15 Böyle memdūḥ olmazdı ‘ālem içre olsa
Pür-ma’ārif ehl-i mīre bende-i kemter

16 Şöhre-i āfāḳ-ı mīr-āḫūr şeh Ṭuraḳ Aġa
Bir siyeh sīmā ḳulı olmaġla faḫr eyler ḳalem

17 Māh-ı nev bir şāmī tīġıdır aşılmış çarḫda
Şa’şa’ ile mihr aňa zerrīn devāt u zer ḳalem

85b
18 Ḳurre deňlu mihrine māh u ‘Uṭārid Müşterī
Ḫidmet idüp ……. İḥsānuňı umar

19 Nev-‘arūs sever medhüň olmaġiçü eyledi
Pür ḫalle bir bāġı açan lāle-veş aḥmer ḳalem

20 Bir füsūna daḫi girdi istimā' et lüṭfıla
Servile dikilir n’olcaḳ gör neler söyler ḳalem

21 Ḳahr-ı dehr-i dūnile hāli Maḳālī bendenüň
Ḫāk-i pāyuňa dimek ister dilin çizer ḳalem

22 Bir eli yufḳa ḳulunam kim severā kāġıd-miṣāl
Gerçi kim her cinsten destümde var gevher ḳalem

23 Her kişi ‘alā ola aşruňda suṭānum benüm
Bir hünerver ḳulunam lāyıḳ mı ben kemter ḳalem

24 Himmetüňle ben daḫi bālāya pervāz eyleyem
Ḳol ḳanad olup olursa baňa ger şeh-per ḳalem

25 Medḥine pāyānı var şöyle du’ā eyle deyü
İḫtişār idüp kelāmum defterin dürer ḳalem

26 Sābit olduġınca eş’ār ile ṣaḥn-ı kāyināt
Oldıġınca anlara ‘ālemde ziynet-ger ḳalem

27 Ṣafḥa-i ‘ālemde ‘ömrüň ḫaṭ gibi bāḳī ḳala
Eylesün her nāmeye nāmunı ser-defter ḳalem

Merḥūm-ı Mezkūruň Defterdār Bürhān Efendiye didügi ḳaṣīdesidür

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Li’l-lāhül-ḥamd ki olup baḫt-ı sa'ādet-i yārī
Buldı zātuňla şeref pāye-i defterdārī

2 Çaldı nevbetzān-ı iḳbāl-i beşāret ṭablı
Oldı pür-naġam ne tak-ı zeberced kārī

3 İrdi eflāke küleh-pūşe-i ‘izz-u ikbal
Tutsa āfākıň’ola zevk u sürūr aḫbārı

4 Güft ü gūyıla pür oldu yine her sū ‘ālem
Ḳomazam sem'ime ben gerçi ki her güftārı

5 Didüler ḥażret-i Bürhān Çelebidir şimdi
Pādişāhun ‘aẓm u şānıla defterdārı

6 Levḥaş-Allāh zihī cāh u celāl u şevket
Bārek-Allāh zihī devlet ü dīn ü eṭvārı

7 Görünür şān-ı şerīfinde şi’ār-ı Ahmed
Aňlanur rūḥ-ı kelāmında Mesīḥ āsārı

8 Mürdeyi zinde ider şehd ü şifā-yı keremün
Kimdir ol kim sözine dimeye arı arı

9 Ḥüccet-i Ḥaḳ yeter olduġı fenānuň Bürhān
Şeref-i zātuňa ḫaşm eyler ise inkārı

10 Nev-bahār oldı açıldı yine her sū ‘ālem
Geldi ruhsāre-i ‘ālem çü gül-i fer hārı

11 Ne tereddüd gül-i gülzār-ı sa’ādet sensin
Ḫār-ı ġamda ḳoma nālān beni bülbül-vārī

12 Lāyıḳ-ı ṣadr-ı vezāretsin ama faḫr-ı kibār
Ben kemīniňden iderlerse ger istifsārı

13 Ḥüsn-i tedbīrüňe muḥtāc-āmūz cumhūr
Luṭf u iḥsānuňa mevḳūf bu cihānuň kārı

14 Tehniyet nāmına medhüňle Maḳālī ḳuluň
Gūş-ı mevtünde yaraşur bu dürr-i şehvārı

15 Ötesi bu sözüň el-ḳıṣṣa benim sulṭānum
Seni bu ṣadra benimçün getürüpdür Bārī

16 Kimdir ol kim ide itḥāf ayaġuň ṭopraġına
Şol du'ālar kim ola rayb u riyādan 'ārī

17 Ta ola besmele vü ḥamdele ser-tāc-ı ḳelām
Ta bula Fātiḥa-hān her kārı

18 Ebedü'd-dehr olasın mesned-i 'izzetde muḳīm
Görmeye dīde-i baḥtıň elem ü āzārı

Ḳaṣīde-i Ġurrā

86a

Ḳaṣīde-i Figānī Raḥmetullāhi 'aleyh

Fe 'i lā tün Mefā'i lün fe 'i lün

1 Şeref-i 'ıydile olup ḥandān
Raḳṣa girdi zamāne dest-efşān

2 İrdi çün kim sepīde-dem 'ıyd
Ḳodı ayaḳ ḳarada rūze hemān

3 Merḥabā ey ṣabāḥ-ı ferruḫ-ı 'ıyd
Elvedā' ey şeh-i meh-i ramażān

4 Meh-i rūze götürdi ayaġı çün
Sāḳiyā ṣun piyāle-i raḫşān

5 Muṭribā eyle naġmeye āheng
‘Ayş u ‘işret zamānıdır bu zamān

6 Ḳopdı yüz şevḳ ile ṭabi‘atdan
Yine bir naẓm-ı dil-pezīr-i revān

7 Dir iken bu ḳaṣīde-i ġarrā
Kimiň olmaya baġlasun ‘unvān

8 Yā ki irdi ḫiṭāb-ı hātif-i ġayb
K’ey felāketle zār u ser-gerdān

9 Ne teredüd degil mi bu vāżıḥ
Himmeti ser-firāz u ‘ālī-şān

10 Oldur ol dāver-i süḫan u rakam
Güle taḥsīnde faḫr aňa ḥisān

11 Şīve-i naẓmıla disem lāyıḳ
Ḥażret-i ḫ∨āce-i cihān-ı Selmān

12 Āsān-ı sa‘ādet üzre ider
Yıldızı sa‘d ekberile kırān

13 Zühre sāzende bezm-i ‘işretine
Māh-ı deffāf o bezme çarḫ-ı zamān

14 Bāz-ı ‘ankā şikār ḳudreti kim
Bāl açup bir kez eylese ṭayrān

15 Niçe simurġ ider şikār ki aňa
Kemterīn ṭu‘me olımaz bu cihān

16 Açsa şāhīn-i fikreti şehper
İtse ṭāvūs-ı himmeti cevelān

17 Ḳala ḥayretde ṭāyir-i ḳudsī
Cān gözüyle olup aňa nigerān

18 Midḥatinde olup beste dehān

Ḥāme vaṣfında bir şikeste zebān

19 Bir kerem kānıdır ki şerminden
Batdı gömgük dere görüp ʻummān

20 Dāverā serverā süḫandānā
Sensin ol pāk-ṭabʻ u pāk u izʻān

21 Ḥāl-i zār-ı Figāni çākerinüň
Ḫāṭıra eylemez mi hīç ḫalecān

22 Ḫayliden bende-i figendendür
Ne revā ḳala ḥāk ile yeksān

23 Niçün eyyām-ı devletünde ḳalam
Ben ḳuluň böyle müflis u ʻuryān

24 Baňa düşen bu kim senāda olam
Sen gerek eyle eyleme iḥsān

25 Virdügünce cihāna ʻizz ü şeref
Ḫalḳ olduḳça ʻıydile ḫandān

26 Her gecen ḳadr u gündüzün ola ʻıyd
Medḥüň itsün hemīşe meddāḥān

Kasīde-i ʻĀlī Efendi

Mefāʿi lün feʿi lā tün Mefāʿi lün Feʿi lün

1 Gel ey tinīn-i ḳader-beyża bende-fermān ol
Ḳażā feżāsına geh gūy u gāh çevgān ol

2 Dıraḫş ḳıl açıl ey tīġ-i tīz-i ʿālem-gīr
Firāz-ı raḫş-ı saʿādetde ḳabża-gerdān ol

86b

3 ʿAtā vü mevhibe yazılarında ey ḫāme
Sen istiḳāmeti terk itme rāst-cevlān ol

4 Eyā sipihr-i şeref-behre saʿd-ı kevkebile

Ḳarīn-i kevkebe-i mihr ü māh-ı raḫşān ol

5 Hemīşe gözlerüñ aydın miŝāl-i şems ü ḳamer
Çerāġ-ı bezm-i saʿādet gibi fürūzān ol

6 Bir āftāba yitişdüñ hezār müjde saña
Zavāllı başuña gün gibi ṭoġdı tābān ol

7 Bizümle ʿahdüñe ṭur ey felek ṣaḳın dönme
Yiter ḫilāfına döndüñ yiter peşīmān ol

8 Güzi̯n-i ẓıll-ı Ḫudāʾdur ṣalan saña sāye
Bu faḫr ü nāziş ile ḫaşr olınca ḫandān ol

9 Zülāl-i luṭfuña dil-teşnedür felek-zedeler
Seḥāb-ı cūd u saḫādan şitāda bārān ol

10 Zemāna bir daḫı kec-revlik itme ferzīnvār
Ṭarīḳ-i rāsta gir bārī ehl-i ferzān ol

11 Felek esāfil-i nās üstine yiter döndüñ
ʿUlüvv-i himmet ile baʿd-ez-īn nümāyān ol

12 Eyā berīd-i meserret-nüvīd-i ʿālem-i ġayb
Ẓuhūr-ı devlet-i cāvīde ḫuṭbe-gūyān ol

13 Mişāl-i ḫāme ḳılup minber-i suṭūra ʿurūc
O ḳadri berter olan şāh içün şenā-ḫān ol

14 Ḫidīv-i pāk-güher Ḫusrev-i Ferīdūn-fer
Kim olduġını beyān it ḫuceste-destān ol

15 Cihāna sikkesi ḫāṭır-nişān olan şāhuñ
Vücūdı maʿden-i cūd olduġına burhān ol

16 Edā-yı tehniyet it cānib-i melāʾikeden
Sürūş-ı müjde-i iḥsān u ehl-i īmān ol

17 Cülūs-ı Ḫusrev-i dehrüñ beşāretin söyle
Bu dāstān ile cān-baḫş-ı zīr-destān ol

18 Bülend-mertebe şāhenşeh-i felek-rütbe
Nücūm-ı kevkebe bir āftāb-cūyān ol

19 Oturdı taḥtına Sulṭān Meḥemmed İbni Murād
Elüñ irürse düş ayaġa ḫāke yeksān ol

20 Ṣabā zemān-ı ṭarabdur dem-i tek-ā-pūdur
Şu müjdelerle yitiş şarḳ u ġarba pūyān ol

21 Müşerref it yidi iḳlīmi rubʿ-ı meskūnı
Gehī müsāfir-i Īrān u gāh Tūrān ol

22 Beşāret eyle muḳīmān-ı çār-kūşeye hem
Cihār u sitti ṭolaş peyk-i çār-erkān ol

23 Ḳamu vuḥūş u ṭuyūra ṭuyur bu ṭanṭanayı
Müzīl-i zemzeme-i gūsfend ü gürgān ol

24 Zemān-ı emn ü emān olduġın cihān bilsün
Yitür bu müjdeyi āfāḳa luṭf-ı Sübḥān ol

25 Dehān-ı mārda güncişke āşiyān itdür
Siyāh kūşede hem-ḫāb-ı şīr-i ġarrān ol

26 Yiter bu deñlü beşāret zemāna ey ʿĀlī
Zemānıdur güher-i nuṣḥ u pendeʿummān ol

27 Atası ceddine ḫidmetler eylemiş ḳulısın
Ṭarīḳ-i mevʿiẓadan çāre-sāz-ı erkān ol

28 Çehār şāha yitişdüñ bu çār bālişde
Üşenme gir söze küstāḫ-ı feylesūfān ol

29 Eyā şehenşeh-i ʿālem semiyy-i faḫr-i ümem
İşit bu sözleri benden sütūde-iẕʿān ol

30 Ki ceddüñüñ üçidür şöhre-i serāy-ı sipenc
Ṭapuñda mihr-i çehārum gibi dıraḫşān ol

31 Birisi ceddüñ Ebüʾl-feṭḥ ikinci Fātiḥ-i Mıṣr

Üçinci şāh Süleymān ki oldı ẕī-şān ol

32 Bülend-himmet-i dehr ol eŝerlerin yoḳla
Güzīde ḫaṣlet ile her birine aḳrān ol

87a

33 Gerek tarīḳına meyl eyle cedd-i aʿlānuñ
Gerekse ṭabʿ-ı Selīm üzre bir Süleymān ol

34 Benüm duʿām budur ẕāt-ı pāküñe ammā
Kemāl-i ʿadl ile mümtāz-ı āl-i ʿOŝmān ol

35 Serāy-ı maʿdeletüñ reşk-i bāġ-ı ʿAdn olsun
Muṭīʿ-i şerʿ-i şerīf-i resūl-i ʿAdnān ol

36 Cihānda bir ḳalacaḳ nām-ı nīkdür ancaḳ
Saḫā vü ʿadle çalış nāmdār-ı devrān ol

37 Yiter numūne saña şöhret-i mülūk-i selef
Ne ile yād olınur her biri şināsān ol

38 Kemāl-i ʿadl ile Kisrā vü ẓulm ile Ḥaccāc
Niçün ḳıyāmete dek söylenür sebaḳ-ḫān ol

39 Yıḳan vilāyeti hep irtişā maʿāyibidür
O güne dād u dihişden meded-girīzān ol

40 Ayaḳda ḳaldı eʿālī yüceldi dūn u denī
Bu bidʿatüñ sebebin yoḳla pāk-iẕʿān ol

41 Teġallüb itmesün ehl-i kemāle nāḳışlar
ʿAdālet ile firāsetde rāst-mīzān ol

42 Gürūh-ı āş-pezān-ı ʿAcem erāẕil-i Kürd
Veliyy-i niʿmet-i ḫalḳ olmasun nigehbān ol

43 Yitişdi mülke ḫalel ecnebī cünüblerden
O ḫār u ḫasları sür dehri yayḳa bārān ol

44 Niẓām-ı mülk-i maḳādīr nāsa saʿy iledür
Menāşıb ehline düşsün muʿīn-i rindān ol

45 Nesīm gibi cefā der-be-derlerin yoḳla
Kimerde dest-i ʿadāletle ḥalḳa-cünbān ol

46 Buyur ki ḳalmaya künc-i belāda maʿzūlīn
O derdmendlere gel luṭfuñ ile dermān ol

47 Meh-i sipihr-i kerem ḳuṭb-ı devr-i ʿālem iken
Gehī saʿādet ile şemʿ-i cemʿ-i pīrān ol

48 ʿArūs-ı devletüñ aldanma zīb ü zīverine
Ṣaḳın zenāna göñül virme merd-i meydān ol

49 Ġazāya cān ile bil baġla raġbetüñ kesme
ʿAdūya āteş-i sūzān u tīġ-i bürrān ol

50 Ne ehl-i ʿırża sitem ḳıl ne ḫānumān-sūz ol
Ne cüst-i ḫışm u ġażab ḳıl ne süst-peymān ol

51 Ḫuceste nāmuñı ḳıl ḥaşre dek şehā zinde
Hemīşe pādişehüm māʾil-i suḫan-dān ol

52 Celīs ü hem-dem idin revnaḳuʾl-cülūsı müdām
Bu ṭurfa naẓm ile memdūḥ-ı nükte-sencān ol

53 Sikenderā melikā ḫusrevā cihāndārā
Unıtma luṭf ile ʿĀlī faḳīri cūyān ol

54 Ḳıl anı himmet ü iḥsānuñuñ sezāvārı
Kemāl-i raḥm ile ḫātır-nüvāz-ı Ḥassān ol

55 Vücūd buldur aña zinde olsun ehl-i kemāl
Muʿīn-i Ḥāfıẓ u Cāmī Ẓahīr ü Selmān ol

56 Duʿā-yı devletüñ itsün miŝāl-i Ḫāḳānī
O saña müntesib olsun sen aña ḫāḳān ol

57 Müʾellefātı otuz cilde vardı pādişehüm
Naẓīri var mı bu devr içre yoḳla pursān ol

58 Eger inanmaz iseñ ʿilm ü fażl u dānişine

Ḳıl imtiḥān anı cūyā-yı ehl-i ʿirfān ol

59 Kelām-ı pākini fehm itmeyen erāẕil aña
Teṣaddur eylemesün ʿādil-i cihānbān ol

60 Duʿāya başla göñül baʿd-ez-īn uzatma sözi
Teveccüh eyle ŝenā-kār-ı şāh-ı şāhān ol

61 Müheyminā Ṣamedā Ḳādirā kerem-kārā
O şehryār-i cihāndāra maḥż-ı iḥsān ol

62 Kitāb-ı efser-i farḳında olsun āyet-i ʿadl
Hemīşe münzel-i Ḳurʾān u vaḥy-i Furḳān ol

87b

63 Bahār-ı ḳadrini ḳıl hemvāre cihān-zinde
Zemāna reşk-i cinān tāze bir gülistān ol

64 Getür ayaġına ḫaşmın keşān keşān ey çerḫ
Ḳażā-yı mübrem-i her ser-keş-i girān-cān ol

65 Ḫudā-yı ʿAzze ve Cel nuṣretin füzūn itsün
Göñül bu niyyete sen daḫı sübḥa-gerdān ol

Miṣālī Çelebī'nüñ İbrāhim Pāşā
Ḥaḳkında Didügi Ḳaṣīdesidür

Feʿi lā tün Mefāʿi lün Feʿi lün

1 Diñle göz gūş hūşile diyeyin
Size bir ḳıṣṣa-i ṣāfā-āyīn

2 Sefer aḥvālin eylenüz aṣġā
Yine bir bir ḥikāyet eyleyin

3 Ḥaḳ budur kim ġazāt-ı İslāmı
Bu sefer eylemişdi zār u ḥazīn

4 Niçe yıldır ki berṭarāf olmaz
N'ola herkes iderse āh u enīn

5 Yine vardur deyü bunuň ötesi
İşidenler olurdı hep ġam-gīn

6 Ḫayli demler durur bu ḥāletle
Geçer iken niçe şühūr u sinīn

7 Yüz sürüp ḫāke ḫażret-i Paşa
Zār u zār aġlayup o server-i dīn

8 Dedi ey Ḫayy u Ḳādir u Dānā
Ehl-i İslāma luṭfuň eyle zemīn

9 Uyḫuya vardı ol ḳasāvetle
Ḳalbi ġam-gīn ü gözleri nem-gīn

10 Müsteḥāb eyleyüp duʻāsını Ḥaḳ
Müddeʼāsın ḳabūle ḳıldı ḳarīn

11 Ḥamdü liʼllāh ṣafāya döndi elem
Şevḳden raḳṣa girdi çarḫ-ı berīn

12 Server-i enbiyāyı vāḳıʻada
Görüp ol gece ḳıldı şükr-i mübīn

13 Dedi ḥāẓır olanlara uyanup
Şükr-i Yezdān ḳılup o demde hemīn

14 Geldi baňa bu şeb saʻādetle
Server-i enbiyā Resūl-i Emīn

15 İsmüm ile dedi kim İbrāhīm
Ġam yeme feṭḥ ü nuṣret oldı yakīn

16 Yürü ḫavf eyleme hemān seḥerī
Baňa ḳıldı bu feṭḥi Ḥaḳ taʻyīn

17 Cünd-i İslāma verdi fürṣatı Ḥaḳ
Müjdeler saňa gözleriň aydın

18 Çın seḥer ṭurı geldi şevḳinden

Gün gibi kendin eyleyüp tezyīn

19 Ṭaḳınup başına sa‘ādetle
İki ra‘nā o tā ġurre-i zerrīn

20 Zevḳ u şevḳile eyledi cevelān
Hem çü ṭāvūs-ı bāġ-ı ‘aliyyīn

21 Yüz ṭutup bārgāh-ı Mevlāya
Niçe yüz yerde ḫāke sürdi cebīn

22 Giryeler eyledi ṣafāsından
Gözyaşından gül oldu rūy-ı zemīn

23 Bir siyāh ata bindi şevketle
Ṣaldı küffāra ḳarşu tūsen kīn

24 Eyleyüp her yaňa ġarūn başlar
Girdi meydāna hemçü şīr-i ġarīn

25 Biň bir adına Ḥaḳḳıň etdi yemīn
Ḫavfdan ditredi mekān u mekīn

26 Dedi her kim ki eylerse firār
Keserim tīg-i ḫışmile başın

88a

27 Kimisi girdi cenge ḫavfından
Pusudlarda kimisi oldi mekīn

28 ‘Askere dedi istimālet eyle
Ḫavf u ḥaşyet getürme ḳalbe ṣaḳın

29 Ṭutdı ṭop u tüfenge karşu gögüs
Ṣığınup Ḥaḳḳa ol dilīr-i güzīn

30 Varını ḳıldı dīn yoluna nisār
Anuň ile ḥayāt buldı bu dīn

31 Māl içün ġayrılar başın verdi
Dīn yoluna verdi bu mā-melekīn

32 Ḥamdu li’llāh müyesser itdi Hudā
Ḳıldınuz ol diyārı hışn-ı Hüseyn

33 Feṯḥ u nuṣretde olmayup ḫālī
Ola Mevlā hemīşe saňa mu‘īn

34 Ḳanica ḳal‘asını ḳancılayup
Ḳal‘ olundı nice ḳılā‘-i metīn

35 Yüzi tersīne döndi küffāruň
Eyleyüp her biri enīn ü ḥanīn

36 Yaḳdınuz yıḳdınuz vilāyetini
Her yaňadan ḳılup nice nefrīn

37 Küşteden püşte oldi keştīler
Gemi ġarḳ eyledi suya kendin

38 Ṣuṣamışlardı ḥāṣılı ḳanına
Tuna ḳıldı ṣusuzluġun teskīn

39 Şöyle ṣal ehl-i nārı eyvāya
Ḳızıl elmaya dek ḳaça o la‘īn

40 ‘Askerini ḳıral vilāyetini
Bile ḥālin ḳıral-ı Bedāyin

41 Saňa ḳaftan ḳılıçlar etti ‘aṭā
İşidüp ol şeh-i felek temkīn

42 Cān u dilden du‘ā edüp de kim
Ola yardımcısı Ḫudā-yı mu‘īn

43 Dā’imā ṣaḳlayup ḫaṭādan Ḥaḳ
Nice dürlü belādan ola emīn

44 Bu du‘āyı Miṣāliyā işidüp
Ḥaḳḳa şükr eyleyüp dedim āmīn

45 Geldi ol dem kim zamīre bu tārīḫ

Cümleten şındı kāfir-i bī-dīn

Mezbūruň Vezīr-i A‘ẓam Ḥasan Pāşā
Ḥaḳḳında Didügi Ḳaşīdedür

Mefā‘ī lün Mefā‘ī lün Mefā‘ī lün Mefā‘ī lün

1 Bi-ḥamdillāh ẓalām-ı ġamdan oldı dehr nūrānī
Ṭulū‘ etdi sa‘ādet burcunuň mihr-i dür-efşānı

2 Nice tārīk ola ḳalb-i ḫazīni ehl-i ‘irfānuň
Cihānı rūşen etdi şu’le-i şemşīr-i ‘üryānı

3 Ne mihr-i evc-i rif‘atdır ki ol māh-ı felek-ḳadriň
Münevver ḳıldı āfāḳı żiyā-yı luṭf u iḥsānı

4 Sa‘ādetle sirişt olmuştur anuň tıynet-i pāki
Ḫudā-yı Lem-yezel ḫalḳ eyledükde nev‘-i insānı

5 O mihr-i evc-i rif‘at-ı jāle-veş bir düşeni görse
Yeriyle ref‘ eder ḫāk-i mezelletde ḳomaz anı

6 ‘Adū-yı dīn ü devlet olana yoḳ zerrece raḥmı
Ṣadāḳat ehline ḥadden ziyāde eyler iḥsānı

7 Zamāne ḫalḳı el-ḥaḳ olmiş idi kār u bārından
Bu ġamla herkesiň çarḫa çıḳarken āh u efġānı

8 Gelüp ḳıldı ḳudūm-i pāki ile ‘ālemi iḥyā
Şu‘a-ı tīg-i ‘adli eyledi dünyāyı nūrānī

9 Cihān āsūde oldı ḥamdü-li’llāh devr-i ‘adlinde
Kim itdi ‘āleme ol itdugi luṭf-ı firāvānı

10 Gelüp ḳılmasa bu devlet-serā-yı ‘alemi ma‘mūr
Bekā milkine çoḳdan ‘azm ederdi ‘ālem-i fānī

88b
11 Muḥammed ümmetine etdügi ḫıdmetlere anun

‘İvāż olmaz aňa tā ḥaşre dek olsaḳ senā-hānı

12 Ya’nī ḥażret-i Ḫaḳ rehber-i feyyāż-ı muṭlaḳdur
Ola her ḳanda ise umaram Mevlā lehebānı

13 Bu deňlü initẓām-ı ‘āleme kim olduġun bā‘is
Size naḳl ideyin cān u göňülden dinleňüz anı

14 Ser-i ehl-i kerem düstūr-ı a‘ẓam muṣliḥ-i ‘ālem
Vekīl-i ḥażret-i Sulṭān Meḥemmed Ḫān-ı ‘Osmānī

15 Ḥasan Pāşā-yı ‘ādil ḥāmī-i sulṭān-ı deryā-dil
Mu‘īn-i dīn ü devlet żābiṭ-i dīvān-ı ḥāḳānī

16 Anuň devrinde ḳılmaz kimseye ẓulm u sitem kimse
Bu deňlu olur el-ḥaḳ ḥüsn-i tedbīr-i cihān-bānı

17 Ḫudā ḥaḳḳı zamāne ḳalmış idi zindegānīden
Yerine geldi sulṭānum gelince ‘ālemüň cānı

18 Ölmelü ḫasteye dönmüşdi erkān sa‘ādet hep
Ṭabīb-i ḥāzıḳ oldun eyleyüp her derde dermānı

19 Saňa şāyestedür devlet saňa vābestedür ‘izzet
Ḳarīn-i pādişāh rub‘-ı meskūn olsun erzānı

20 Ele al şāhbāz-ı tīġını ṣal ḫayl-i a‘dāya
Şikāre ‘azm edüp gūya ki ḳırduň niçe ḥayvānı

21 Şu deňlü teşnedür ḫūn-ı ‘adūya deste vü tīġüň
Zebān-ı ḥālile derler ki yalmanup ‘ad ū ġānı

22 Bu tīġ-i ibdāruň bir aḳar ṣudur ki ṣaldıḳça
Pür olur lāle-i nu'mān ile dehrüň gülistānı

23 Çün olduň bu diyāra āyet-i raḥmet gibi nāzil
Seni gökde ararken yerde bulduḳ ey kerem kānı

24 Ḫarāba yüz ṭutup bir ḳālıb-ı bī-rūḥa dönmişken
Senüň devrüňde iḥyā oldı taḫt-ı āl-i ‘Osmānī

25 Yavuz yel esmez oldu gerü fitne yatdı ser-tā-ser
Ṣulayaldan ‘adū kanıyla şemşīrüň bu meydānı

26 Başına baş çekip gele geçenin turu ser-keşler
Gelüp ayaġına her biri oldı ḳulu ḳurbānı

27 ‘Adūnuň gelmez iken ‘aynına bir ḳatrece deryā
Ġarīḳ-i ḳahruň oldı boylayıp her biri ḥaḳḳānī

28 Yanuňda ḳadri yoḳ mūr u megesce ḫayl-i a‘dānuň
Senüň mihrüňde iḥyā oldı āyīn-i Süleymānī

29 Saňa kemlik ṣunanlar oldılar hep ḫāk ile yeksān
Ḫudā sulṭānuma ṣadr-ı sa’ādet ḳıldı erzānī

30 Kerāmet eyleyüp bu ḥüsn-i tedbīri ki sen itdüň
Olupdur cānib-i Ḥaḳdan saňa ilhām-ı Rabbānī

31 Niçe siňsilere ‘ayn-ı ‘ināyetle naẓar ḳılduň
Ḫıżır-mānend iḥyā eyledüň nice mihendānı

32 Senüň devrinde erbāb-ı ma‘ārif buldı ‘izzetler
İdersin dāyima lüṭfuňla iḥyā ehl-i ‘irfānı

33 Umaram kim Miṣālī bendenüň devletlü sulṭānum
Senüň devrüňde ola munṭaẓm ḥāl-i perīşānı

34 Ayaḳlarda ḳalup pā-māl-i endūh u ġam olmuşdur
Elin al dest-gīr ol ḫāk-i zilletde ḳoma anı

35 Yeter oldı süvār-ı raḫş-ı ḫāme dest-i çālākuň
Yeter ḳaldı bu vādīlerde tab‘uň esb-i cevlānı

36 Anuň medh u senā-yı zātına hergiz nihāyet yoḳ
Du‘ā-yı devletinüň ḥaşre dek olmaya pāyānı

37 Nitekim ola bu devlet-serā-yı ‘ālem ābādān
Nitekim ḥaşre dek nüh ṭāḳ-ı çarhuḥuň dura dīvānı

38 ‘İnān-ı devleti ayırmasun Ḥaḳ dest-i adlüňden

Dem-ā-dem pāymāl-i raḫşuň olsun At meydānı

39 Sa‘ādetle olup erkān-ı devlet zīr-i destüňde
Ḥudā sensiz hemīşe etmesün dīvān-ı sulṭānı

40 Cihān ṭurduḳça ābād olsun ol taḫt-ı hümāyūn baḫt
Ḫatādan ṣaḳlasun Ḥaḳ ḥaşre dek sulṭān-ı devrānı

89a

41 Bir bāġuň ucun aṣılmaġa yetmez āb-ı baḥr
Vaṣfuň kitābı ṣafḥaların eyleyem şümār

42 Senden durur zī-şeref u imtiyāz kim
Manẓūme-i cevāhir naẓma bu i‘tibār

43 Devlet benüm eger bu güher-bār sözlerüm
Sem‘-i ḳabūle her biri olursa gūşvār

44 Ḳaldur Maḳālī devlet-i şāha du‘ā elin
Sözi öz tenüme oldı çü maṭlūb-ı iḫtiṣār

45 Niteki ṣaf çeküp güle her dem sipāh-ı jeng
Her ṣaç şām-ı encüm ide anı tār ü mār

46 Ḥükmüň yüriye şāhum eḳālīm-i seb‘aya
Olup yanınca himmet-i pākān rūzgār

Merḥūm-ı Mezbūruň ‘Osmān Pāşā
Ḥaḳḳında Didügi Ḳaşīde budur

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Sepīde-dem ki nerīmān-ı ṣubḥa çekdi ḥaşem
Firāz ḳıla heft āsumāna degdi ‘alem

2 Zihī direfş ü raḫşende-i benefş-i sipihr
Zihī şükūh-ı şehinşāh-ı subḥ-ı ferruḥ-dem

3 Dikildi rāyet-i feṭḥ it muẓaffer rūz
Nigūn-ı ser oldı livā şeh-i şeb-i muzlem

4 Sipāh-ı jenge ḳılıç koydı gördi cümle enām
Şafaḳ degil görinen ṭutdı ḳan cihānı o dem

5 Çalındı nevbet-i sulṭān-ı nev-ẓuhūr-ı sipihr
Pür oldu ṣīt u ṣadā eyleye fetḥ olup ‘ālem

6 O şāh içün nola bir Şāh-nāme söylese dil
Bu fetḥ içün nola bir fetḥ-nāme yazsa ḳalem

7 Benem bu’ arṣada Firdevsī-i ḳaṣīde-zebān
Benem bu devrde hem ṣā‘ir-i ḫuceste-raḳam

8 Velī ne fāyide bir zerre i‘tibārum yoḳ
Benem güneş gibi naẓm içre şöhre-i ‘ālem

9 ‘Aceb zamāna getürdi beni bu devr-i felek
Bu güne kesret-i faḳr u bu güne ḳaḥṭ-ı kerem

10 Belā-yı ‘aczile ölsem de kimse bilmez hiç
Belā budur yine der her biri benüm ḫātem

11 Keş-ā-keş-i elemünden ne ġam baňa dehrüň
Felāket ü sitemünden ne ġuṣṣa ne elem

12 Kemāl-i lüṭfıla meşhūr bir vezīr-i a‘ẓam var
Gedālara şeref-i iltifātı dāfi‘-i ġam

13 Olursa andan olur derdüme benüm dermān
Ererse andan erer zaḫmuma benüm merhem

14 Bu güft u gūda iken tab‘ı dür-feşānumla
Bu oldı cānib-i feyyāżdan hemān mülhem

15 Ki āsitān-ı sa‘ādet-i Cenāb Pāşāya
Yüzüm sürem ki odur şimdi mültecā-yı ümem

16 Vezīr-i a‘ẓam-ı Sulṭān Murād-ı Cem ‘aẓamet
Zihī ‘ulüvv-i merātib Zihī şükūh-ı ‘aẓam

17 Sümüvv-i ḳadr ile buldı yine merātib ‘ālī

‘Ulüvv-i şān ile başdı firāz-ı ‘arşa ḳadem

18 Elinde ziynet ile ḫātem-i Süleymānī
Başında devlet ile efser-i muraṣṣa’-i Cem

19 Çarḫ eyledüm ẕikr-i nām-ı a‘lāsın
Edeb budur ki edā eyleyem anı mübhem

20 Ḳarīn-i Ḥaydar-ı ṣafder muhiyy-i zü’n-nūreyn
Dilīr-i Ḥamza ṣalābet yeli ḫıdīv-i ‘adem

21 Peleng-i kūh-ı veġāmuz bir mīşe-i heycā
Neheng-i baḥr-ı seḫā ejdehā-yı tīz rejm

22 Varup demür ḳapuyı feṭḥ idendür ol server
Niçe demür ḳapu mānend-i bāb-ı Ḥayber hem

23 O ṭarafa per-i hümāyūn hümā-yı sulṭānı
Ki ṭaḳdı başına ta‘ẓīm edüp şeh-i ekrem

89b
24 Dilāver oldığına āl-i devlet oldığıyçün
Nesīm-i luṭfıla ki rāst görinürler ḫam

25 Zamāne olmuşiken devletinde āsūde
Ẓuhūr eyledi nāgāh sipihr-i fıṭrat-ı ġam

26 Bu fitne def’ini pāşā-yı ḳahramān ḳahra
Buyurdı dāver-i dārā serīr-i ‘arş-ı ḫıyam

27 Ḳuruldı devlet ile Üsküdāra otaġı
Dikildi nuṣret ile tuġ-ı ‘anberīn perçem

28 El öpti o hem zerrīn sitāme oldı süvār
Otaġalarla müzeyyen başında efser hem

29 Hevāyı lāle-sitān itdi āl yapraḳlar
Sipāh yeryüzin itdi çü ṣaḥn-ı bāġ-ı İrem

30 Sipāh içinde ser-efrāz ḥażret-i pāşā
Kevākib içre fürūzān çü vezīr-i a’ẓam

31 Tekellüm etse olur çehre-i emel ẖandān
Tebessüm etse olur ẖāṭır-ı ṭarab ẖurrem

32 Ḫiṭāb itse sipihre buyur diye lebbeyk
Cemāda söylese ṣādır ola ṣadā-yı ne‘am

33 Önünce şāṭūr-ı zerrīn-külāhıdur ḥūrşīd
Hilāl elinde biter şarḳ u ġarb zīr-i ḳıdem

34 Rikābdārı hezārān hezār-ı Keykāvūs
Zebūn-ı pençe-i ḳahrı hezār çün Rüstem

35 Niçe idem saňa ta‘rīf ol ser-efrāzı
Zebān-ı nāṭıḳa lāl u lisān ḳā l-i epkem

36 Bu ḥasb-ı ḥāle nihāyet ne medḥe ġāyet var
Du‘āya başla Maḳālī odur ehemden ehem

37 Çü ṭurduġınca bu nüh günbed-i zümürrüd-gūn
Müzeyyen ola dinledükçe zer-nigār 'alem

38 Ḳılıcı seyl-i ḥavādis yolına sedd-i sedīd
Binā-yı ‘ömri ola üstüvār u müstaḥkem

Merḥūm-ı Merḳūmuň Nişāncı Pāşāya
Didügi Ḳaşīdesidür

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Erüp şitā yine ẖalḳ oldı āteşe muḥtāc
Görüp bu ḥāleti pür-āteş oldı yine mizāc

2 Şu deňlü eyledi te’sīr-i ṭab‘a sermā kim
Dimek gelür ki semender-mekān olaydum kāc

3 Metā‘-ı āteşüň ol deňlü germ bāzārı
Ḳomadı çārsū-yı dehr içünde ḥayra revāc

4 Güzel görünmege dāmād-ı çarẖa ṣanmaň berf
‘Arūs-ı ẖāk süründi yüzine esefle āc

5 Füsūs-kār-ı ḳażā ey ‘aceb yine ne düzer
Kim oldı berḳ ile ḫāk aňa ābnūs ile ‘āc

6 Kim etdi ‘anber-i kāfūr içünde ḫavāce-i berf
Şeh-i şitāya binā itdi şeh-serāyı züccāc

7 Atıldı cāme-i ḫāk-i siyāha penbe-i berf
Zamāne oldı meger kim dükānçe-i ḥallāc

8 Ne berf tīġ-i meh-i nevle ser-tırāş-ı ḳażā
Zemīne pīr-i felekden döker aġarmış ṣac

9 Müdām eblaḳ-ı eyyām-ı zīr rānende
Seher-i ġāşiye berdūş öňünce bir sertāc

10 Bisāṭ-ı fażl-ı belāġatda naẓm-ı şaṭrancın
Aňunla oynayumaz ḫaṣm olursa ger leccāc

11 Bu demde bu ne ‘adāletdür ey felek ḫalḳuň
Kimisi sīr ü mü’ebbes kimi ṭahniġ u ac

12 Bu cümleden birisi evvelā faḳīr ü ḥaḳīr
Bu bende-i kemīne ki füls-i aḥmere muḥtāc

13 Ne çektigüm ne bilur şiddet-i şitāda şu kim
Semūr ḳaplu giyer ṣūf u ḫāreler mevvāc

14 Didim bu derde devā kim ider didi bir ṣır
Ṭabīb-i luṭf-ı Nişāncı Beg ider aňa ‘ilāc

90a

15 Nesīm-i ḫulḳ baḫş itdi ‘adālet çār erkāna
Meger rūḥ-ı nebātıdur kelām-ı şeker-efşānı

16 Çıḳarsa ṣad hezārān erba‘īn ser-i felek hergiz
Ḫaṭ bizi kesi görmez düşüde ḥıżır devrānı

17 Sa‘ādet burcunuň mihri ġurūb itdi ise ġam yoḳ
Getürdi yerine ni’mü’ l bedel bir māh-ı tābānı

18 Birisi der-niyām olunca biri der-miyān oldı
İki yüzli meger bir tīġ imiş bu devlet-i fānī

19 Zamānuň salṭanat mihri deyü baẖş itdügi cevher
Kiminüň dāġ-ı pür-ẖūni kiminüň la'l-i rummānı

20 Olur taẖtunda her fi'l-i ḳabīḥuň kār-ı müstaḥsen
Ġulām-ı Ḥıżr ile gör ḳıṣṣa-i Mūsā bin 'İmrānı

21 Ne sa'd-ı Müşterī bādī vü ne naḥs-ı Züḥal māni'
Ḥakīm-i ḳādir sun'unda 'āciz 'aḳl-ı Yūnānī

22 Açılup ṣubḥ-dem mışra'ları bāb-ı hümāyūnuň
Cemāl-i mihri ḳıldı Maṭla'u'l- envār dīvānı

23 Ebā 'an ced şeh-i 'ādil yine sulṭān Meḥemmed kim
Tecāvüz eylemişdür vaṣf-ı şānı ḥadd-i imkānı

24 Keremdür var ise bir vaṣf-ı zāyid ṭab'-ı pākinde
Leṭāfetdür eger cismünde mevcūd ise noḳṣānı

25 Leṭāfet cüyınuň perverdesi ruẖsār-ı dil-cūsı
Melāḥat gülşeninüň dikmesi ḳadd-i ḥırāmānı

26 Ne gülde tāb u fer var 'ārżına ḳılmaġa nisbet
Ne servüň ḳadd-i dil-cūsına var öykünmege cānı

27 Bu ḥüsn ile bu ānı kimde görmüşdür gören gelsün
Bulınur Yūsuf'a sānī bulınmaz anuň aḳrānı

28 Ümīdüm kesmiş idim mīve-i bāġ-ı ẖayātumdan
Ḳadd-i mevzūnı bahş itdi baňa 'ömr-i firāvāni

29 Şikest itmişdi cism-i zevraḳını rūzgār-āsā
Beni ġark itdi ol şāhuň muḥīṭ-i baḥr-ı iḥsānı

30 Ṣafā geldüň sipihr-i devletüň ey mihr-i pür-nūrı
Ġubār-ı maḳdemüňle rūşen itdi çeşm-i a'yānı

31 Ne zātuň gibi gösterdi felek mirātı bir ṣūret

Ne ṭab‘uň gibi ṭūṭī gördi Rūmuň şekker-sitānı

32 Cihānda adımuz ḳalsun diyen nām ehl-i serverler
Çerāġıla arar ṭurmazlar eş‘ār-ı senā-ḫavānı

33 Bulurlar cevheründen ḫançer-i ābundan elmāsı
Sözünden sen de feḥm it ḳadr-i nev‘i içünde anı

34 Civān-baḫta bu pür-nā-tuvānuň loḳma zamānın
Mużā‘af eyle nāḳış ḳılma cümle ehl-i ‘irfānı

35 Yazsun şāha mirās-ı peder-i ṭab‘um gibi cevher
Ḳalur dürr-i suḫan belḳi olur sīm ile zer fānī

36 Tefāvüt eylemez bir ḳatre naḳış olsa deryādan
Virür ancaḳ ḥesāb defter-i iḥsāna noḳṣānı

37 Nitekim her seher olur muẓaffer ḫüsrev-i ḫāver
Geçüp taḫt-ı zümürrüd üzre teşrīf eyler erkānı

38 Ṭınāb-ı bārgāh-ı ‘ömrüň olsun ḥaşra dek mümted
İrişüp ḳadr ile ‘arş-ı berīne ṭāḳ-ı eyvānı

Ḳaşīde

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Merḥabā Ey Ḥażret-i Ṣāḥib-Ḳırān-ı Ḫünkār
Ḫayra Maḳdem Ey Şehenşāh-ı Süleymān İḳtidār

2 Cünbiş-i raḫşuň bisāṭ-ı ḫāke ṣaldı zelzele
Ġulġul-i kūsuň basīṭ-i çarḫı itdi bī-ḳarār

3 Çeşm-i bed-ḫavāha sevād-ı gird-i esbüň tīre-şeb
Dīde-i cāna rikābuň şu‘lesi rūşen nehār

4 Ḫurrem oldı maḳdemüňden gülsitān-ı Edrine
Gūyiyā faṣl-ı ḫazān içre irüşdi nevbahār

5 Ṣanma kim bārān-ı raḥmet yaġdı ol dem āsumān
Reh-güzāruň üzre dürr-i ābdār itdi nisār

6 Çarḫ-ı aṭlasdan geçer ṣandum Burāḳ-ı Aḥmedī
Ferş-i aṭlasdan semend-i ʻazmüň eylerken güzār

90b
7 Ḥamduli'lāh ʻāḳıbet didāruňı itdüň naṣīb
Ehl-i maḥşer gibi cemʻ olmuşdı ḫalḳ-ı bī-şümār

8 Ḫāk-i pāyuňdan mukaḫal-i dīde-i a'yān-ı mülk
Naʻl-i raḫşuňdan mükellel farḳ-ı eşrāf-ı diyār

9 Şah-ı ḳudsī-menḳabet sulṭān-ı ʻulvī-menzilet
Ḫān-ı Kisrā-maʻdelet kişversitān-ı Cem-vaḳār

10 Server-i vālā-himem ser-çeşme-i faż̇l u hüner
Dāver-i ʻālī ʻalem Ḫūrşīd-i Cemşīd iştiḥār

11 Ḫüsrev-i ʻālī-naẓar Ḥākān-ı İskender ẓafer
Yaʻni Sulṭān Aḥmed ol Dārā-yı devr-i rūzgār

12 Ol şehinşāh-ı felek dergāh-ı vālā-rütbe kim
Dergehinde rūy-māl eyler şehān-ı tāc-dār

13 Būy-ı ḫulḳuňdan muʻaṭṭar çār-bāġ-ı ʻunṣurı
Nūr-ı ʻadlüňden münevver nüh-ḳıbāb-ı zer-nigār

14 Bir Süleymāndur getürmiş taḫt-ı zerrīnin ṣabā
Ṣanma kim altun egerle raḫşına olmuş süvār

15 Müşterīdür pençe-i Ḫūrşīd ile etmiş ḳırān
Gūyiyā dest-i şerīfinde o faṣṣ-ı şuʻle-dār

16 Maşrıḳ u Maġrib musaḫḫar ḍarbet-i şemşīrine
Zīr-i dest-i himmetinde mülk-i Rūm u Zengibār

17 Görse ḳahr u luṭfuňı itmezdi naḳl-i māmezā
Ḳahramān u Ḫātemi vaṣf eyleyen dānā-yı kār

18 Zeyn-i zerrīninde mihri ṭabl-bāz itmek gerek
Devlet ü iḳbāl ile itdikçe aheng-i şikār

19 Ġoncada bād-ı ṣabānuň gerdi ḳalmışdur meger
Devr-i ʻadlinde eger var eylese bir dilde ġubār

20 Niçe bir taṣdīʻ edersin fāriġ ol ey Nādirī
Ehl-i iẕʻānuň kelāmından gerekdür iḫtiṣār

21 İltifāt-ı ḥażretinden behre-mend olsaň nʼola
Bendesi olmaġıla dāyim iderken iftiḫār

22 Tā ki Sulṭān-ı Kevākib eyleyüp cevlān-geri
Her zamān bir burc-ı aʻlādan ide ʻarż-ı ʻizār

23 Gāh mihr-i ʻālem-ārā gibi cevlān eyleyüp
Geh her bir salṭanatda eyler ḳuṭb-āsā ḳarār

24 Ḳanda gitsüň rehberüň Ḫıżr u refīḳüň evliyā
Ḳanda ṭursuň hem-nişīnüň niʻmet-i Perverdigār

25 Raḫş-ı devlet zīr-dān u tīr-i ḳudretdür kemān
Baḫt-ı şādī hem-ʻinān u luṭf u bārī sāz-kār

Şikāyet-nāme-i Sulṭān Muṣṭafā

Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün

1 Çünki alur iş bu tāc u taḫtı devr-i rūzgār
Terk idüp bu raḫt u baḫtı bir nemed ḳıl iḫtiyār

2 Besleme ol cismi kim anı yiyiser mūr u mār
Ġurre olma devr-i dūna kim degildür ber-ḳarār

3 Niçe merdüm ḳanıla boyandı iş bu lālezār
Niçe biň ḫasretle yatur nice biň biň gül-ʻızār

4 Ṭoludur feryād u āh u zārıyla dār u diyār
ʻĀḳıbet bildüň bunı kim saňa ḳalmaz pāydār

5 Cehed ḳıl senden ḳala dünyāda kim bir yādigār
Baňa dersüň devr elinden oldı aḳlum tār u mār

6 Vaḳt-i ṣubḥ irdi yine ‘azm-i gülistān eyledük
Def’-i ġam ḳılmaġa ya‘ni k’ana dermān eyledük

7 Lāleye ḳılduḳ naẓar baġrımuzı ḳan eyledük
Āh ḳılduḳ cümle ṭaġ u ṭaşı nālān eyledük

8 Kūh-ı mihnet-ḳarnda feryādı yalan eyledük
Nām u nengi biz bu gün ṭopraġa yeksān eyledük

9 Āḫirin bildük fenā terk-i dil ü cān eyledük
Nice gün yüzlüleri ḫāk ile yeksān eyledük

10 Ey göñül ṭut kim seni bu çarḫa sulṭān eyledük
Nice sulṭānlar yatur ṭopraġ içinde ḫor u zār

11 Bir naẓar ḳıl lāleye kim baġrı ḫūn olmuş durur
Serv ṣalar başını ṣankim cünūn olmuş durur

91a

12 Cevr ü miḥnet derd ü ġam çarḫa fünūn olmuşdur
Göz yaşından yeryüzi hep lāle-gūn olmuşdur

13 Bir degirmendür felek ‘ömr aña un olmuşdur
Ġāfil olmaň dostlar gerdūn dūn olmuşdur

14 Bir ḳanaradur bu ‘ālem ḫalḳ ḳoyun olmuşdur
Virdügin dünyā alur ṣankim oyun olmuşdur

15 Niçe serkeşler bu dehr içre zebūn olmuşdur
‘Ārif iseň her gice bir tekkede ḳılma ḳarār

16 Gül-i ḫazān vaḳti irişdi bāġı eyle cā bu gün
Gör ne reng itdi yine bu künbed-i ḫaḍrā-gūn

17 Bir libās-ı ṭurfe giymişdür yine ṣaḥrā bu gün
Ḳıpkızıl ḳızdı ḥayretden gül-i ḥamrā bu gün

18 Āl ider gül āline aldanmaġıl yārā bu gün
Kime ḳılmışdur vefā bu kec-rev dünyā bu gün

19 Ḳanda vardılar ḳanı İskender ü Dārā bu gün
Ṭopraġa düşmüş yatur nice semen- sā bu gün

20 Bir dem içre yaḳdı dünyāyı ejdehālar bu gün
Sen yatursın ḫavāb-ı ġafletde ne oldı āşikār

21 Bir zamān itdi bahāruň ṣoḥbetini ‘āşıkān
Başladı eşçār taġyīr itmege bād-ı ḫazān

22 Serv büküldi ve ṣoldı devr-i güldi erġuvān
Nicesi ġam çekmeyem ya nice olam şādmān

23 Düzdügini çün bilürsin kim bozar āḫir cihān
‘Ömre ġurre olmaġıl kim bir aḳar ṣudur hemān

24 Gizlü nesne yoḳ cihānda cümlesi günden ‘ayān
Bunda Ḍaḥḥak ü Cem ḳaldı ne ḫôd Nūşirevān

25 Görmeyesün nice yatur Bursa’da ‘Osmāniyān
Māżiye ḳılma naẓar kim geçdi biň biň tācdār

26 Çünki eşcāruň külāhın ḳapdı seg-i bī-direng
Ḳırdı zühhāduň çerīsin itdi bir laḥẓa ceng

27 Yine mātem ḫil‘atin giydi bu arż-ı lāle-reng
Mūşa dönmişdür ecel dāmında nice biň peleng

28 Nice altun tāc urayın başlaruň yaṣduġı seng
Sen dürişürsün benüm olsun deyü Türk ü Fireng

29 Hey ne ġāfilsin ki gelmez yāduňa tābūt-ı teng
Olmuşum ḥayrān u vālih yiymedin afyūn u beng

30 Belki saňa aşşı itmez Muṣṭafā bu nām u neng
Rāh-ı Ḥaḳ‘aşḳ içinde cehd it cümlesin ḳal‘a şāddur

Ḳaṣīde’-i Merḥūm Fehmī Çelebi

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Tāc-ı zerrīn idüp bir u gevher ki ‘ıyd
‘Asker içre oldı yine server ‘ıyd

(Tāc-beyt)

2 Ḫüsrev milket-i Şām üstine ‘asker çekdi
İde ol memleketi musaḫḫar-ı meh-i ‘ıyd

3 Bindi ḫink-i felege cevşen-i pūlād geyüp
‘Azm-i rezm itdi alup başına miġfer meh-i ‘ıyd

4 Ṭaḳdı merdāne yine başına altunlı teli
‘Arṣa-i çarḫda mānend-i dilāver meh-i ‘ıyd

5 Ḳodı ṭasın felege yine şaḳaḳ ḥınāsın
Sīm-i engüştine tā kim vire zīver meh-i ‘ıyd

6 Ruḫ-ı gülgūnıla ‘arż itdi hilāl ebrūsın
Oldı bir dilber-i ra‘nā vü semenber meh-i ‘ıyd

7 Rūz-ı ‘ıyd oldı deyü giydi ḳabā-yı gülgūn
Nāzikāne ṭaḳınup beline ḥançer meh-i ‘ıyd

8 Gūşe-i ebrū ile câme işāretler idüp
Göstere ‘ayş demidür deyü sāġar meh-i ‘ıyd

9 Ḳafes-i çarḫa ḳoyup ḫātem-i fīrūze-nigīn
Oldı bāzār-ı felekde bend-i zerger meh-i ‘ıyd

10 Nev-bahār oldı meger gülşen-i ‘ālem içre
Cā-be-cā yāsemen encüm gül-i aḥmer meh-i ‘ıyd

11 Yine çengālini ser-pençe-i şehbāz gibi
Ḫūn-ı zāġ-ı şebile eyledi aḥmer meh-i ‘ıyd

91b

12 Na‘l kesdi yine şevḳ ile bu şeb sīnesine

Eyleyüp fikr-i ḫam-ebrū-yı dilber meh-i ‘ıyd

13 Hind deryāsına ‘azm itmişdi fülk-i felek
Saḥle irdi bıraḳsa n’ola lenger meh-i ‘ıyd

14 Yine ḳandīl-i mehüň yaḳdı fitīlin ḫūrşīd
N’ola çarḫ encüminin ḳılsa münevver meh-i ‘ıyd

15 Ḳıdve-i devr-i zamān ḫavāce-i sulṭān-ı cihān
Ki der-i himmetine ḥılḳına kemter meh-i ‘ıyd

16 Olsa engüşt-nümā ḫalḳ-ı cihān içre n’ola
Ḥātem-i keff-i dür-feşānına beňzer meh-i ‘ıyd

17 Şeb medār ile zer-endūd devātın esīr hep
İtmege medḥini çarḫ üzre muḥarrer meh-i ‘ıyd

18 İrdi bir zerre meger pertev-i iḥsānında
Oynar altunıla mānend-i tüvānger meh-i ‘ıyd

19 Geçirüp ṭavḳ-ı ‘ubūdiyetini gerdenine
Oldı ol bāb-ı felek reftime çāker-i meh-i ‘ıyd

20 Serverā sen o şehr-i kişver-i ma‘nāsın kim
Saňa peyk olmaġa giymiş küleh-i zer meh-i ‘ıyd

21 Şād olup gök yüzine atdı külāhını meger
Pāyuňa sürdi rikābuň gibi yüzler meh-i ‘ıyd

22 Bāzū-yı ḳudretüňe nerm-gān çarḫ-ı felek
Ne zī-şān olmuş aňa ḳabżaya beňzer meh-i ‘ıyd

23 Bedr ide her birini pertev-i mihr-i luṭfuň
Zerreler aḫter olup olsa her aḫter meh-i ‘ıyd

24 Kūy-ı çarḫ-ı felek olmazdı bu resme ġalṭān
Virmese destüňe çevgān-ı zerrīn ger meh-i ‘ıyd

25 Bu gice oldı yine menzīli evc-i eflāk
Ḳodı var ise ġubār-ı rehüňe her meh-i ‘ıyd

26 Nāme-i devlet ü iḳbālüňe münşī-i ḳażā
Zer-nişān çekdi görinen degil enver meh-i ‘ıyd

27 Yandı bezmüňde yine ‘ūd gibi ‘anber-i şeb
Derd-i çarḫ-ı felek ü micmere-i zer meh-i ‘ıyd

28 Şaḥş-ı cerrār gibi yanına bir keckül alup
Geldi dervāzeye luṭfuňdan ider cer meh-i ‘ıyd

29 Meyt kefe mizāna dönüpdür gūyā
Gevher-i ḫāk-i keff ü pāyuňı ṭartar meh-i ‘ıyd

30 Düşmen-i devletüň alup saňa bed-ḫavāh olanuň
Oldı gūyā ki reg-i cānına neşter meh-i ‘ıyd

31 Muṭrib-i bezmüň içün encümen-i encümde
İtdi bu Ḫusrevān baġşı meger meh-i ‘ıyd

32 Ḫam-ı ebrūň ile olmasa mükedder meh-i ‘ıyd
İncelüp ḳılmaz idi cismini lāġar meh-i ‘ıyd

33 Ay başında cünūn artar o māhuň ne ‘acīb
Geçinürse ḫam-ı ebrūsına hem-ser meh-i ‘ıyd

34 Olsa nāvek-figen ü ġamze-zen ü merd-efken
Disem olurdı kaşuň yādına beňzer meh-i ‘ıyd

35 Reşk-i yāḳūt-ı leb-i la‘l-i revān-baḫşuňla
Cām- zerrīnin ider pür mey-i aḥmer meh-i ‘ıyd

36 Heves-i çenber-i gīsū-yı girīh-gīrüňle
Ḳāmetin iki büküp eyledi çenber meh-i ‘ıyd

37 Eşk-i gülgūnı ile danesi ḫūn olmuş
Miḥnet-i fürḳat-i dildārına aġlar meh-i ‘ıyd

38 Görinür çarḫ-ı ṭāl üzere hilāl-i ḥam
Gösterür yine ki bu çarḫ-ı sitem-ger meh-i ‘ıyd

39 Der-beder ḳıldı felek şöyle beni kim görinür

Dīde-i ḥayretüme ḫalḳa-i zer-ver meh-i ‘ıyd

40 Luṭf u iḥsānı dirigˇ eyleme Fehmīden kim
Eser termīt mihr eyle artar meh-i ‘ıyd

41 Feyż-i luṭfuňla ziyād olsa kemāli yeridür
Nūr virdükçe güneş böyle de der fer meh-i ‘ıyd

92a

42 Ḫüsrev-i ‘ıyd-ı hümāyūnuň öňince nite kim
Peyk olup tāc-ı zerrīn eyleye bir meh-i ‘ıyd

43 Pek iḳbāl gibi rāh-ı sa’ādetde müdām
Ola ser-menzil-i maḳṣūduňa rehber meh-i ‘ıyd

Ḳaṣīde-i Veysī Çelebī
Berāy-ı Mīr-āḫūr ‘Alī Aġa

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

1 Müjde kim ser-çeşmine devletden oldum behre-yāb
Müjde kim aldum naṣīb-i kāmurānīden nişāb

2 Müjde kim bir bezm-i devlet maḥremi oldum ki aňa
Eşk-i düşmān bāde-i nāb u dil-i ḥased kebāb

3 Kendümi maḥsūd-ı çeşm-i rūzgār itdim yine
Eyledüm bir dergeh-i gerdūn-medāra intisāb

4 Ol der-i devlet me’aba bendedür mīr ü gedā
Ol der-i cennet-misālüň çākeridür şeyḥ ü şāb

5 Ol derüň ferrāşıdur şāh-ı muraṣṣa‘ tāc-ı ṣubḥ
Ṣa‘ṣa‘a cārūbıdur ferrāşe-i zer āfitāb

6 Būse-cā-yı ser-bülendān-ı sa‘ādetdür o der
Mültecā-yı ercümendān-ı faż̄īletdür o bāb

7 Ol felek-sā āsitānuň maṭla‘u’l-envārıdur
Ṭal‘at-ı ‘ālem-firūz-ı dāver-i a‘lā cenāb

8 Ol mu‘allā bārgāhuň çeşm-i iḥsānıdur
Dest-i deryā feyż-i aġa-yı mürüvvet iktisāb

9 Fāris-i cevlānuňa devlet-i ‘Alī aġa ki odur
Mīr-i ışṭabl-ı hümāyūn-i şeh-i ‘izzet-me’āb

10 Kāse-i meksūr-ı bezm-i miġfer-i faġfūrdur
Na‘l-i raẖş-ı dīv-i rezm-i efser-i Efrāsiyāb

11 Rāyet-i iḳbāline mihr-i felek ḳāyim-maḳām
Tīġ-i düşmen sūzına ḥükm-i ḳażā nāyib münāb

12 Dest-i luṭfı bezmde şemşīr-i ḳahrı rezmde
‘Ālemi sīr-āb ider deryāları eyler serāb

13 Nār-ı dil-sūz-ı ḥased ẖākister eylerdi anı
İtmese rūy-ı celāli zümre-i bed-ẖavāhı āb

14 Virmemişdür devlet-i dünyā ta‘aẕẓum şānına
Ḫār u ẖasdan bī-kederdür ḳulzüm-i nā-ḳa‘r-yāb

15 Ḫalkı ṭavḳ-ı hidmeti pīrāye-i devlet bilür
Mülk-i luṭfa şimdi sensin ẖüsrev-i mālik-riḳāb

16 Āh-ı bed-ẖavāhuň ḳıbāb-ı ḳaṣruňa virmez żarar
Bādeden nüh gūy-ı eflāka irişmez inḳılāb

17 Beççe-i murġān-ı bābuň hem-cenāḥ-ı şāhbāz
Āsitānuň segleri hem-pençe-i şīrān-ı ġāb

18 Cām-ı ġam-fersā-yı bezmüňde felek kemter ḥadd
Sen o Cemşīd-i serīr-i kāmurānīsin bu gün

19 Zāl-i zer ‘anḳā-süvār olmuş ḳıyās eyler gören
Sürdügince eblaḳ-ı ejder düm ü ṣarṣar şitāb

20 Vaḳt-i luṭfuňda zamān-ı ẖışm u ḳahruňda olur
Dest-i dür-i pāşuňdaki ol ẖāme-i ḥāżır-cevāb

21 Dostān-ı nīk-ẖavāha ṭūṭī-i ḥelvā’ü’l-līsān

Düşmenān-ı bed-zebāna mār-ı mesmūmu'l-luʿāb

22 Gülsün ammā maṭlaʿ-ı ʿizz ü celāle māhsın
Mehsin ammā Maşrıḳ-ı iḳbāl ü cāha āfitāb

23 Ḫāk-i rūb-ı sīm-i cārūb-ı ḥarīmüňdür güneş
Ḥāris-i zerrīn-i çūb-ı bārgāhuňdur şehāb

24 Zerre-perver āfitābā mihr-i ʿālī kevkebā
Ey ḫıdīv-i kāmyāb u şafder-i devlet-yāb

25 Gitdi mirāt-ı cebīnümden sevād-ı iḥtiyāc
Ḫāzin-i gencīne-i luṭfuňda oldum kāmyāb

26 Devletüňde ḫātem-i mīnā-nigīn alsam ele
Dide-i aʿdā-yı nā-bīnā ṣanur yāḳūt-ı nāb

27 Künc-i kāşānemdeki āvāz-ı nā-sāz-ı meges
Gūş-ı ḥussāda gelür āvāze-i tār-ı rebāb

28 Dīde-i ḥāsid ʿarūs-ı baḫtuma īsār ider
Gāh lülü-yi ḫôşāb u gāh yāḳūt-ı müzāb

29 Ḳanda varırsam çeker āh-ı şerer-bār-ı ʿadū
Üstüme bir āsumānı ḫayme-i zerrīn ṭınāb

92b

30 Havāce-i müşkil-güşā-yı ṭabʿuňa ʿarż itmege
Eyledüm mecmūʿa-i dilden bu naẓmı intiḫāb

31 Bāġda gülberg-i sīrāb u felekde āfitāb
Tābiş-i rūy-ı ʿaraḳ-rīzüňden alur reng ü tāb

32 Dürr ü dendānuň leṭāfet-baḫş-ı laʿl-i ābdār
Ḥoḳḳa-i laʿl-i lebüň pīrāye-i dürr-i ḫoş-āb

33 Ruḫlaruňdan ter düşer gülzārda gülberg-i āl
Leblerüňden bezm-i meyde reng alur cām-ı şarāb

34 Aġladukça reng-i ruḫsār-ı ʿaraḳ-rīz-i güle ben
Eşk-i mey-gūnem virür reng-i gül ü būy-ı gül-āb

35 Ḫaṭṭ-ı müşgīn ü cemāl-i dil-pezīrüň pertevi
Eyledi mecmūʻa-i ṭabʻum muṣavver bir kitāb

36 Yandı dünyā āteş-i dilsūz-ı ʻışkuňdan senüň
Ben nice maʻmūr olam maʻmūre-i ʻālem ḫarāb

37 Şāhbāz-ı evc-i istiġnā görür ʻālem beni
Ben giriftār-ı ser-i çengāl-i dildūz-ı ʻuḳāb

38 İl ṣafālarda beni raḳḳāṣ-ı dest-efşān ṣanur
Ben esīr-i gerdiş-i girdāb u derd ü ıżṭırāb

39 Başla ey Veysī duʻā-yı devletüň taḥrīrine
Raşḫa-i aḳlām-ı ıḳlīmi ider pür müşk-nāb

40 Ol duʻā kim ʻan ṣamīmü'l-ḳalb ola maḳbūl olur
Ol duʻā kim cān u dildendür aňa olmaz ḥicāb

41 Eyleyüp ayīne-i pūlād-ı gerdūndan güzār
Ḳābe ḳavseyne yeter tīr-i duʻā-yı müstecāb

42 Eylesün Ḫaḳ iki ʻālemde o ṣāḥib-devletüň
Ḫilʻatin savb u sevāb u meslegin ṣavb-ı ṣavāb

Āzerī Merḥūmuň Sulṭān Selīm-i Sānīye
Didügi Ḳaşīdesidür

Mefʻ ūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūlün

1 Bir ṣubḥ ki gülşende ḳurulmışdı mecālis
Zerrīn ḳadeḥ almışdı ele lāle vü nergis

2 Gül şevḳ ile kılmışdı girībānını ṣad çāk
Hem bülbül-i zār olmuşıdı dāḫil-i meclis

3 Efrūḫte-i āteş oluben muẓlim-i ḫūrşīd
Ezhār getürmüşdi niçe güne nefāyis

4 Bu şevḳ ile medḥūş idi çoḳ zāhid-i sālūs
Nūş eyleridi mey nice müftī vü müderris

5 Ziynet-ger-i gülzār idi her ġonçe-i rengīn
Pīrāhen-i vālāyile mānend-i ‘arāyis

6 Ol bezmde ben zār u göňül teng ü mükedder
Bir meclise olmışdı ḫas u ḫār ile cālis

7 Devr olmazıdı bir nefes endūh-ı göňülden
Dil teng idi bir ān olımazdum müteneffis

8 Ṭutmışdı beni ḳaṭre-i ḫūn-āb ile yaşum
Olmışdı tenüm ḫil‘at-i eşcār-ı mülābis

9 Didüm der-i ma‘būda açup dest-i niyāzı
K’ey Ḫālıḳ-ı ecrām u sipihr-i mütecālis

10 Ālūde ḳılup cismümi seyl-āb-ı melāmet
İdrāk idemez oldı benüm rāzumı Bercis

11 Ya ḥüsnini zā’il idüp ol çeşm-i ġazāluň
Ya eyle beni derd ü ġam baḫrına mūnis

12 Nāgāh nidā irdi baňa cānib-i Ḥaḳdan
Key ṣāḥib-i gencīne-i nefs-i müteḳaddis

13 Her şeye sebebdür yüri var ḥālüňi ‘arż it
Ol şāh ki odur şer‘ eḳālīmini ḥāris

14 Sulṭān-ı cihān şāh-ı Selīm bin Süleymān
Kim Ḫüsrev ü Cemşīd ü Ferīdūn aňa sāyis

15 İdrāk idemez dāyire-i cāh u celālin
Buḳraṭ u Arisṭo gibi biň olsa mühendis

16 Bū-Bekr ü ‘Ömer Ḥaydar u ‘Osmān’a anı Ḥaḳ
İcrā-yı şeri‘atde anı eyledi ḥālis

93a

17 Ābād diyārında muṣallā vü mesācid
Ma‘mūr zamānında bu gün cümle medāris

18 Olmaya aňa ‘arṣa-i rezm içre muḳābil
Ceng itmege Rüstem nice dem ola humāris

19 Dergāh-ı felek menziline yüz süre gelmiş
Tātār-ı dile çeh daẖī hem Rūs u Çerākis

20 Nāmına n’ola dinse ebū’l feṯḥ ü muẓaffer
Çoḳ ḳal‘a kesir eyledi mānende-i Ḳıbrıs

21 Şīr-i ‘alemi māhçe-i zerile görünse
A‘dā ṭuramaz olsa ger eyvān-ı mīras

22 Ḫurşīd cenbiyā o Ḫudā ẖaḳḳı ki itmiş
Bir ṣafḥa-i iḳbāle senüň nāmuňı fihris

23 Eş‘ār-ı ‘Acem gitdi zamānumda olaldan
Ben raẖş-ı ṭabī‘atle reh-i naẓımda fāris

24 Şi‘rüm olur ehl-i dile ma‘cūn-ı müferriḥ
A‘dāya görünse n’ola tiryāk-i müyebbis

25 O reng-i kemālātı ẖarāb eyleyecek çarẖ
Ben oldum aňa ḳuvvet-i ṭab‘umla mü’essis

26 Virse ḳalemüm neşv ü nemā gülşen-i naẓma
Gülzār-ı kelāmı şu‘arānuň ola yābis

27 Aç Āzeriyā destüňi dergāh-ı Ḫudā’ya
Ḳalbüň n’ola ‘işyānla oldıysa müvesvis

28 Bir vechile virsün aňa Ḫak devlet ü iḳbāl
Kim Ḫüsrev ü Pervīz aňa nisbet ola müflis

29 ‘Ahdine açılsun gül-i gülzār-ı ‘adālet
Bostān şerī‘at ola ṣaḥrā-yı vesāvis

Cülūs-ı Ḳaṣīde-i ‘Avnī Çelebī

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Bi-Ḥamdi’llāh şeb-i tār-ı cefānuň oldı pāyānı
Dilā irdi dem-i ṣubḥ-ı ṣafā aç dīde-i cānı

2 Yeter yanduň yaḳılduň āteş-i sūzān-ı ālāma
Yeter ḳılduň duḫān-ı āhile dünyāyı ẓulmānī

3 Yeter ṭutduň siper-veş sīne tīr-i ṭa‘n-ı ‘adāya
Yeter dökdüň bu ġamla hem sirişk-i çeşm-i giryānı

4 Yeter ḳılduň taḥammül bār-ı cevr-i çarḫ-ı gerdāne
Yeter nūş eyledüň bu zehr-i mār-ı ḳahr-ı nādāna

5 Gider şemden gerü gerd ü melāli levḥ-i ḫāṭırdan
Demidür göstere mirāt-ı devrān rūy-ı iḥsānı

6 Gel ey meşsāṭa-i ṭab‘ al ele ol ḫāme-i fikri
Müzeyyen eyle ruḫsār-ı ‘arūs-ı medḥ-i cānānı

7 Ma’ānī dürlerin silk-i beyāna naẓm idüp bir bir
Varup ‘arż itseň ol cevher şinās-ı ‘āleme erzānī

8 İmām-ı a‘ẓam-ı ṣaff-ı efāżıl müftī-i āfāḳ
Himem-i faḫr-ı ‘ālem maẓḥar-ı elṭāf-ı Rabbānī

9 Sen ol maḫdūm-ı sulṭān-ı efāżıl senüň devrinde
Cihānı gün gibi āsār-ı fażlı ḳıldı nūrānī

10 Vücūd-ı pākine gülzār-ı dehri görmedi lāyıḳ
Ḫudā fażlından aňa mesken etsün bāġ-ı Rıḍvānı

11 Yolun açduň ḫas u ḫār-ı ẓulumden şer‘üň āb-āsā
Elüňde lüle-i ḫāmeňden icrā eyledüň anı

12 Meh-i nev ellere barmaġla gösterse seni elyaḳ
Sipihr-i ‘adl u dāduň şimdi sensin mihr-i raḫşānı

13 Şeh-i ıḳlīm-i ‘ilm ü mālik-i mülk-i fażīletsin
Der-i devlet-me’ābuňda ḳul itdüň ehl-i ‘irfānı

14 Eşigüňde yer etsem ben de sāyir ḳullaruň gibi
Felekde gösterirdüm āfitāba rifʿat ü şānı

15 Eşigüň ḫākine var ise var gibi yüz sürmüş
Ġubār-ālūde gördüm yine rūy-ı māh-ı tābānı

16 Muʿaṭṭardur dimāg ḫalin nevī derd-i ḫalḳuňla
Gören bezm-i ṣafā-baḫşuň ider seyr-i gülistānı

17 Ricā itsem ʿaceb mi nān-ı luṭfuň ben de sulṭānum
Ṭoyurduň niʿmet ü iḥsānuňıla niçe mihmānı

93b
18 Ḥalīl-āsā n'ola bir Ka'be yapsaň dār-ı dünyāya
Bu gün taʿmīr edüp luṭfuň eliyle ḳalb-i vīrānı

19 Büküldi ḳāmetüm zār u zebūn oldum meded luṭf it
Baňa çekdürme bār-ı ġayret-i emsāl ü aḳrānı

20 Diňlese gūşuňa almaġa lāyıḳ gevher-i naẓmum
Naẓar ḳıl gözlerüm yaşına luṭf it ey kerem kānı

21 Şikest olmasa ger seng-i cefādan ay peyk-i dil
Olurdı midḥatüň meydānınuň cānıyla pūyānı

22 Duʿāya başladı ʿAvnī disünler cān u dil āmīn
Hemīşe rūşen ide mihr-i enver çarḫ-ı gerdānı

23 Hemīşe zā'il ola ṣubḥ erişdikçe ẓalām-ı şeb
Hemīşe rūşen ide mihr-i enver çarḫ-ı gerdānı

24 Ġurūba varmasun hūrşīd-i ʿömr-i devleti anuň
Ḫudā luṭfından olsun ḥaşre dek dāyim mihir-bānı

ʿĀlī Efendi Merhūmuň Siyāvuş Pāşā
Nāmına Didügi Ḳaşīdesidür

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Ezhār uyandı esmekile bād-ı nev-bahār
Her şāhuň açdı gözlerini yine rūzgār

2 ‘Aks-i şükūfelerle muraṣṣa‘ kemer gibi
Bāġuň miyānını ṭolanur ṭurma cūy-bār

3 Āh u figāna başladı faṣl-ı benefşede
Nevrūz oḳutdı bülbüle gūyā benefşe-zār

4 Hep rüzgār cevri ile dāl oldı ḳāmeti
Her şāḫ-sār olsa ‘aceb mi şükūfe-zār

5 Bir havācedür bahāra ṣatup mā-melek felek
Ebr-i bahāruň eyledi üştürlerin ḳatār

6 Bülbüllerüň nevāsı hevā-baḫşun u cān-fezā
Muṭrıb terāne terkine gitmek ne cānı var

7 Ḫızır-ı ḫuceste-pey gibi deryā-yı aḥżara
Seccāde yaydı yine şükūfeyle rūzgār

8 Ṣan şişeler ki ṣuya ḳonulmuş şükūfe-vār
Her bir ḥabāb-ı cūyuňa ‘aks-i şükūfe-zār

9 Çeşm-i tātār u ḥaṭṭ-ı ruḫ yār ol ortada
Pervāzı lāledür Kefeden Rūma yādgār

10 Lāf urmasun ki biň dili bir başı var anuň
Her bir çemen dil oldu ne dir bilmezin hezār

11 Açmazdan bahār-ı ruḫ-yāri seyr için
Tebdīl-i ṣūret etdi şükūfeyle rüzgār

12 Uymış hevāsına yine her sebze-zār olur
Gördüm ḥazīn ḥazīn iniler ṭurma sebze-zār

13 Bir serv-i ḳaddi ṭut ki miyān-bendile ḳuçar
İden miyān-ı bāġı bu mevsimde der-kenār

14 Geşt ü güzār edüp çemeni ‘ibret aldı dil
Pūlāda ṣanki naḳş-ı bahār eyledi güzār

15 Rāz açdı bir benüm gibi şeydāya ‘andelīb
Ḳıldı bu şi‘r-i dil-keşi öz ḥāline şi‘ār

16 Ṣad-berg-i gülde vefḳ ṣad-ender-ṣadı görüň
Ḳoymuşdı anı ṣan şeref-i şemsde hezār

17 Cānāna gül‘ızār ola faṣl ise nev-bahār
Bülbül fiġān u zāra icāzet hezār bār

18 Bāġa bahār-ı naḳş-ı nihāli döşer ṣabā
Düşdükçe cūya ‘aḳs-i nihāl-i şükūfe-zār

19 Ṣan sāne açdı ḥālini gösterdi o ġonceler
Ḳılduḳça lāle dāġ-ı nihānını āşikār

20 Nev-rūz geldi tāzeledi eski derdini
Aňmaz bahār-ı köhne-i gül gördi murġ-zār

21 Demdür ki ṭarf-ı bāġa ḳadem-rence eyleye
Naḫl-i behişt-i ḳadr u gül-i gülbün-i vaḳār

22 Timsāl-i istiḳāmete şimşād-ı ser-bülend
Ḳaddi riyāż-ı ma‘dalete serv-i sāye-vār

94a

23 Gülzār-ı ḥüsn-i ḥulḳa cemāli bahār-ı nev
Bostān-ı luṭf u cūda nihāli dıraḫt-ı bār

24 Destūr-ı Cem-nişān u vezīr-i sütūde-kār
Pāşā-yı kāmkār Siyāvuş-ı nāmdār

25 Ey Āṣaf-ı yegāne-i sulṭān-ı ins ü cin
V’ey ḥāzin-i nigīn-i Süleymān-ı Cem-tebār

26 Vaṣṣāf olalı zātuňa ben vezn-i ṭab’ıla
Bildi kemāl-i ḳadrüňi ḥussād-ı kem ‘ayār

27 Tıġ u ḳalemle medḥüň ider bir dilāverem
‘Ālī benem ‘Alī gibi destümde zülfekār

28 Ḫayyāl-i ‘arṣa-gāh-ı ḫayālüm dilüm gibi
Diḳḳat deminde bir ḳılı ṭab‘um iki yarar

29 Ben ma‘rifetle nāziş u faḫr itmesem n’ola
Faż̇l u hüner benümle ider ṭurma iftiḫār

30 Būy-ı hünerle ḳılmışıdum bezm-i dehri pür
‘Arż̇ itmeden nevāyı daḫı nāfe-i tatār

31 Ben var iken zamānede erbāb-ı ma‘rifet
Ṭūṭī yanında zāġ-şıfat bulmaz i‘tibār

32 Ser-nīzeme yemīn idenüň başı aġrımaz
Heycā ṣafında kalbüme birdür yemīn yesār

33 Ger manṣıb alsa cāhil olur dehr-i müfteḫir
Raġbet ḳılınsa ‘āḳile baḫt eyler i‘tizār

34 Kār-ı zamāne tā ezelī böyledür göňül
Olmaz sitāre ṭāli‘-i dānāya sāz-kār

35 İllā meger ki şāh-ı cihāndāra ‘arż̇ idüp
İsbāt-ı ‘adl ide o vekīl-i felek-medār

36 Ṣāḥib-kemāl olana yaḳışmaz belā-yı ‘azl
Lāyıḳ budur ki manṣıbıla ola kām-kār

37 Ser-pençe-i ‘uḳāba yazıḳdur hümā-yı cāh
Şehbāz-ı cüst-bāza münāsibdür ol şikār

38 Ḫāṭır-nişān idin sözüm ey nahl-i bāg-ı cūd
Bir ḫoş eser gerek ola ‘ālemde ber-ḳarār

39 Māl ü menāl ü cāh u celālüň beḳāsı yoḳ
Fānī cihānda zikr-i cemīl oldı yādigār

40 Biň nā-sezā çerāġa bedeldür bir ehl-i dil
Taḥḳīḳ böyle ḳıldı hezār azmūde-kār

41 Ḥaḳḳā budur ki nādir olur rüzgārda
Ben bende gibi bir eser-i kāmil-iştihār

42 Dirsen ki şarḳ u ġarbı ṭuta şems-i devletüň
Sen bir çerāġ uyar ola fażlıla şu‘le-dār

43 Tā eyleye bu himmete taḥsīn munṣifīn
Tā ol revişde vaż‘-ı pesend eyleye kibār

44 Tā meşreb-i celālile cāh ola leb-be-leb
Tā kevkeb-i murād ola bir dürr-i şāhvār

45 Tā ḳal‘a-i beden bezene çār burcıla
Dizdār-ı hefte mesken ola tā bu nüh ḥişār

46 Tā la‘l-i tāc u taḫt-ı zebercedle şāh-ı gül
Āsāyiş-i bahār ola ārāyiş-i nehār

47 Hem-vāre pādişāha vezīr-i mu‘aẕẕam ol
Dāyim ḳapuň melāz-ı kibār ide Kirdgār

48 ‘Adāňı pāymāl ide dest-i ricāl-i ġayb
Ḥaḳ ḳuṭb-ı zātuň eyleye devletle pāyidār

Ḳaşīde-i Tīġī Beg Berāy-ı
Vezīr-i A‘ẓam Meḥemmed Pāşā

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Cemālüňle cihānı eyleyüp gün gibi nūrānī
Sa‘ādetle gelüp teşrīf ḳılduň ṣadr-ı dīvānī

2 Ṣafā kesb eyledi ṣadr-ı sa‘ādet mihr-i rūyuňdan
Nitekim ṭal‘at-ı Yūsufla Mışruň ṭāḳ u eyvānı

3 Beşīr-i ṣubḥ-dem irgürdi āfāḳa beşāretler
Didi kim gözlerüň aydın yine ey pīr-i nūrānī

94b

4 Kim ol mihr-i sa‘ādet āfitāb-ı ‘izzet ü ref’et

O nūr-i çeşm a‘yān-ı ḥarīm-i ḫāṣṣ-ı sulṭānī

5 Ḳılup ḫāk-i cenābın tūtiyā-yı mürdem-i dīde
Bi-ḥamdi’llāh ki rūşen etdi ‘ayn-ı cānı a‘yānı

6 Cenāb-ı ṣadr-ı ‘ālī menzilet şīr-i Ḫudā-devlet
Müsemmā ḥażret-i şāh-ı risālet luṭf-ı Yezdānī

7 Muḥammed nām u Aḥmed kām u Maḥmūd-ı ẓafer-encām
‘Alī şīr ü esed rām u Niẓāmü’l-mülk-i ‘Osmānī

8 Vezīr bu ‘alī re’y-i Erdşīr-i memleket-ārāy
Naẓīr-i Āṣaf u rūşen-i dil mülk-i Süleymānī

9 Degil sāye-i Ḥaḳ-ı ser-firāz ḥākim-i muṭlaḳ
Meh-i çarḫ-ı mu‘allaḳ burc-ı luṭfuň mihr-i raḫşānī

10 ‘Azīz-i Mısr-i ‘izzet mālik-i mülk-i mürüvvetdür
N’ola ḫayrıla yād itdirse rūḥ-ı māh-ı lem‘ānı

11 Aňa teslīm ḳıldı cānile ṣadrı ‘Alī Pāşā
Vaḥiy ḳılmış iken ḫayrü’l-beşer ol şāh-ı merdānı

12 Bahā-i Yūsufa virdi Zelīḫa malik-i naḳdīn
Anuň yolında cānlar virdi dünyānuň ‘azīzānı

13 Hezārān göz dikilmişken vezāret mihrine anuň
Düşüp pāyına vardı rūşen oldu dīn cānibi

14 Dem-i ‘adlinde şöyle muntaẓamdur ḥāl-i ‘ālem kim
Ṣudūr itmez dehān-ı ġonceden lafẓ-ı perīşānī

15 Perişān eyleyüp ẓulmile yaḳmaz kimseyi kimse
Meger bezminde ḫuddām-ı fitīl-i şem‘-i sūzānī

16 Ḥabāb-āsā ayaġ üstine gelmişken fesād ehli
Ṣurāḥī-veş ele verdi boġazı ḳurudı ḳanı

17 Fesād u fitneden şimden gerü ġam çekmesün dünyā
Ḫaṭādan ḥıfẓ eder ol maẓhar-ı elṭāf-ı Rabbānī

18 İşidüp devletile maḳdemin ber vech-i isti‘cāl
‘Adūnuň cānı bir aylıḳ yola ḳarşuladı anı

19 Yed-i ṭūlāsını ‘arż etse ḳabż u basṭ-ı āfāḳa
Muḥīṭ olurdı dest-i himmeti deryā-yı ‘ummānī

20 Anuň devrinde ṭuġyān eylemez bī-vaḳt deryālar
Meger kim Nīl-i Mısruň ayda artar ise ṭuġyānı

21 Zamān-ı devletinde şöyle ṭaşdı Nīl-i raḥmet kim
Ṣadā-yı istavü’l-mā itdi memlū burc-ı mīzānı

22 Ṣadef-veş teşneler sīrāb olur bān-ı luṭufından
Kef-i gevher-nisārın ḳıldı bādı ebr-i nīsānī

23 Sa‘ādetle ger istiḫdāma ḳābil olsa devrinde
Gelüp Keyvān ile Behrām olurdı ḳulı ḳurbānı

24 Yanar oddur ḥarīmi ḫidmetinde şem‘-i bezm-ārā
Olupdur eskef-i zerrīnile ḫāṣ oda oġlanı

25 ‘İnān-ı ‘azmini ṣavb-i ġazāya mün‘aṭıf ḳılsa
Ḳılur gün gibi raḫşı maşrıḳ u maġribde cevlānı

26 Ne deňlü ḳal‘a mümkün olmayup ḥışn-ı ḥaşīn olsa
Der-i Ḫayber-veş anı ḳal‘ ider ol şīr-i Yezdānī

27 Fenā içre beḳā ṣūretlerin seyr itdürür ḫaşma
İki yüzli ‘aceb āyīnedür şemşīr-i berrānı

28 Gözinden od çıḳar gördükde ḫaşm-ı seng-dil tīrin
‘Adū-yı dīne āteş-berk olupdur kesme peykānı

29 Anuň ṭop u tüfenge ḳarşı sīne gerdügün görsün
Temāşā etmeyen rūyın ten ile pūr-ı destānı

30 Niçe āhen yüreklü ṭaş bağırlu merd-i pür-diller
Olupdur ṭop olup yanınca feṭḥ ü nuṣret a‘vānı

31 Siper eylerse çarḫı şeşperine pāydār olmaz
‘Adunuň tārumār olur başı üstinde ḳalḳanı

32 Bi-‘avnillāh yine żabṭ eyleyüp püştle ḫaṭevānı
Ser ezmek ister ise yeridür pīç ko marānı

33 Müyesser olmadı birisine bu fetḥile nuṣret
Egerçi luṭf-ı Ḥaḳ oldı niçe serdāra erzānī

95a
34 Ḥaḳı setr eyleyüp şol kim göre bu sa‘yi nā-meşkūr
Hemān göz göre örter balçıġıla mihr-i raḫşānı

35 Du‘ā-yı devletinde ḫalḳ-ı ‘ālem yek-dil ü yek-rūy
Ehālī cümle meddāḥı mevālī ḫôd senā-ḫavānı

36 Muḥaṣṣıl bir ol Āṣaf-reysin kim görse tedbīrüň
Olurdı ‘aḳl-ı evvel iḫtiyār ile saňa sānī

37 Göreydi ḫāme-i cān-baḫşunuň buyruldusı naḳşın
Ḳalurdı ṣūret-i dīvār-veş berāt u fermānı

38 Tezelzülden binā-yı köhne-i gerdūn fenā bulmaz
Olursa bir naẓar bānī-i temkīnüň nigeh-bānı

39 Ḳapuňda ḳāmetin çevgān iden devlet ṭopun ḳapdı
Başın ṭop eyleyenler ḫidmetüňde aldı meydānı

40 Dikilüpdür At meydānında çūb-ı sürḫ u zerrīn ṭop
Ḥaddlügüňden güneş mecrūḥ olup aḳdı yere Ḳanı

41 Zamānuňda ḫalāṣ oldı cihān dest-i ta‘addīden
Meger mihmān cūd ……. bahşiş girībānı

42 Elin al ḳabża-i ḳudretle anı ser-firāz eyle
Ayaḳlarda ḳalup cān virmesün lemānı lemānı

43 Çıḳınca beyżadan üstād-ı ḥikmet cevherīn ūlāsı
Niyām itdi aňa ṣadr-ı sarāy-ı şāh-ı devrānı

44 Ḥarīm-i ḫāṣ-ı sulṭānīde varup o da ḥācibe
İmāmet ḫidmetiyle sürdi ol dergāha pīşānī

45 Ḥabāb-ı mey gibi çün bāde verdi rūzgār āhir
Zamān-ı devlet-i sulṭān Selīm ibn-i Süleymānī

46 Murāda irdi ʻālem tāc-ı devlet ber-murād oldu
Çıḳardı ṭaşraya ol nā-murādı ḥükm-i Rabbānī

47 Otuz yıldur ki baş u cān ḳalmayup faḳīrāne
Sipāh içre gözetdi ʻibret-i emsāl ü aḳrānı

48 Ḳılup bin yıldan evvel hicreti ser-ḥadd-i İslāma
Bu dīn ġāzīleriyle çekdi ḫaṣma tīġ-i ʻuryānī

49 Maḳāmı oldı andan rāst üç yıl ḳalʻa-i Egri
Geçürdi rūz-nāme ḫidmetiyle ṭoġrusı anı

50 Çıḳup andan gelüp merḥūm İbrāhīm Pāşā'ya
Teraḥḥum eyledi bu nā-murāda ol kerem ḳānı

51 Baňa bir mertebe verdi ki ṣıġmaz nāmı bir baḥra
Zebān-ı Fārisīde ʻaṭf-ı taġyīr-i perişānı

52 Bölükden ayrılaldan olmadum bir manṣıba vāṣıl
Gözetmezmiş sürüden ayrılan ḥayvānı çobanı

53 Yeter ḳılduň şikāyet āh u zārīden ferāġat ḳıl
Duʻā destile sil yüzden sirişk-i çeşm-i giryānı

54 Nitekim her seḥer ser-ʻasker-i ṣubḥ-ı ẓafer peyker
Açup rāyātını fetḥ eyleye Īrān u Tūrānı

55 Olup aʻdā bī-dīne luṭf-ı Ḥaḳla ġālib-i muṭlaḳ
Ola gün gibi şemşīrüň kilīd-i fetḥ-i ḥāḳānī

Āzerī Merḥūmuň Nişāncı İken Didügi
Birāderi Ḥaḳḳında Ḳaṣīdesidür Ḳaṣīde-i Mezbūr

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

1 Ey çīn-i ḫaṭuň sirişkin zülf-i kevā‘ib
Baġlandı ṣaçuň tārına her müşg-i zevā‘ib

2 Şīrīn süḫenüň çeşm-i ḥayvāna muḳārin
Sīmīn zeḳanuň āb- ı ḥayāta müteḳārib

3 Pertev ṣala ger lem‘a-i ḫūrşīd-i cemālüň
Maşrıḳ gibi tābān u fürūzān ola maġrib

4 Mihr olmasa olmazdı ruḫuň gün gibi ẓāhir
Cān olmasa olmazdı lebüň cān gibi ġāyib

5 Üstād-ı ezel eyledi āyīne-yi rūyuň
Mirāt-ı mücellā-yı ‘arūsān-ı meṭālib

6 Ṣahbā-yı lebüň yādına ser-mest E‘ācim
Zülf-i siyehüň tārına dil-beste E‘ārib

95b
7 Olmazdı ḫaṭ-ı la‘l-i lebüň böyle revān-baḫş
Her çeşmine ḥayvāndan eger olmasa şārib

8 Zīr-i ḫam-ı zülf-i siyehüňde ruḫ-ı āliň
Ol mihr-i cihān-tāba dönüpdür k’ola ġārib

9 Olmasa senüň bedraḳa-i mihr-i cemālüň
Olmazdı ḳamer ḳāfile-sālār-i kevākib

10 Biň cān virene sen lebüň öptürmedüň ammā
Eller saňa cān virmege biň cānile ṭālib

11 Öykünmese tābān yüzüňe ṣubḥ-ı nuḫustīn
Olmazdı anı mihr-i cihān-tāb-ı mükezzib

12 Her gice aňa Zühre-i zehrā ola muṭrib
Tā kim yine ḫūrşīd-i ṣaf-ı meş‘al-i mehden

13 Bir bezm-i melek-sāya ḳarīn ol ki felekde
Mirāt-ı dili ḳapladı jengār-ı mesāyib

14 Ṣūret virmez ḫacle-nişīnān-ı maʻānī
Gitdikçe ʻalev üzre ola sende merātib

15 Ruḫsāruň ide ṣafḫa-i gerdūnı żiyā-baḫş
Pūlād ise de ḫāṭıruň eylemeye zāyib

16 Āteş gibi pür-sūz u ciger-dūz kelāmum
Her şeb k'ola tābende feleklerde kevākib

17 Her cānibe-i āteş bıraġur sūz-ı fırākuň
Cānın delmeyen senden olur mı mütecānib

18 Seyr eyler idün bāġ-ı ruḫuň gūşe-be-gūşe
Ebrū-yı kemendāruň eger olmasa ḥācib

19 Cān-baḫş kelāmuň feraḥ-efzā kelimātuň
Oldı meger ol çeşme-i ḥayvāna muṣāḥib

20 Ṭuġrā-keş-i dīvān-ı felek-mertebe Maḥmūd
K'oldı ḳalemi naḫl-i berūmend-i me'ārib

21 Ḳıl yarsa n'ola diḳḳatile fikr-i daḳīḳi
Tedbīr-i pesendīdesi pākīze vü ṣāyib

22 Ben mürşid-i erbāb-ı kemālem ki ögüdem
İskender imiş oldı hayāt-ı bir tālib

23 Eşʻār-ı revān-baḫşuma meyl it ki disünler
İtdi bu ḳaṣīdem yine iẓhār-ı ġarāyib

24 Her beyti ġarībāne gezer gūşe-be-gūşe
Muʻciz oḳunursa süḫan-ı pāki münāsib

25 Siḥr etdi ḳuluň Āzerī-i nādire-pervāz
Pür şeyda kelāmumdan ʻarūsān-ı ʻacāyib

26 Bikr olmaġıla ṭāhir olur zāde-i ṭabʻum
Oldu şuʻarā cām-ı süḫan içmege tāyib

27 Bām-ı felege sāye ṣalar ḳaṣr-ı celāli
Āvīzeleri gün gibi raḫşende vü sāḳıb

28 Baḥr-ı keremi cūş u ḫurūş eylese almaz
Mūr u megesi ġarḳa-i deryā-yı mevāhib

29 Olsa dem-i cān-baḫşıla bir laḥẓa muḳārin
Lā-büd ola her derde devā nīş-i ʻaḳārib

30 Tedbīri olursa aňa her seng-i muḥāfıẓ
Bārūçe-i āhen görine beyt-i ʻanākib

31 Şīrān u peleng-efken olurlarsa da aʻdā
Seg-beçelerüň āḫir olurlar aňa ġālib

32 Çalsaň yeridür ṭabl u ʻalem ṣaḥn-ı felekde
Dest-i keremüň nāṣib-i rāyāt-ı münāṣib

33 Tābende ruḫuňda dile ruḫsār-ı maḳāṣıd
Raḫşende yüzüňden baňa ḫūrşīd-i muṭālib

34 Olsa felek-i aṭlas eger menzili mihrüň
Dergāhuňa bir yanı olurdı müteḳārib

35 Şāhā benem ol micmere gerdān-ı belāġat
Müşgīn nefesden ṭolu eṭrāf u cevānib

36 Ben kişver-i naẓm içre şeh-i mülk-sitānem
Olursa ʻUṭārid n'ola dīvānuma kātib

Ḳaṣīde-i Veysī Çelebī
Berāy-ı Şun'ullāh Efendi

Mefāʻilün Feʻilātün Mefāʻilün Feʻilün

1 Ḫoşā ki şāhid-i zibā-yı ʻıyd-i ferruḫ-fāl
Hezār cilve ile dehre itdi ʻarż-ı cemāl

2 Eline mışḳale-i zer-nigārın aldı felek
ʻAceb mi levḥa-i dilden giderse jeng-i melāl

3 ʿAlīl-i rūzeye maʿcūn virür ṭabīb-i cihān
Sipihr ḥoḳḳasıdur meblaġ-ı zer aňa hilāl

4 Göründi çarḫda yā keffe-i terāzūdur
Sevāb-ı rūzeye ṭartar müvekkil-i aʿmāl

5 Elinde bir ütü var dehrüň aṭlas-ı çarḫı
Yetüşdürem deyü bayrāma eyler istiʿcāl

6 Naʿlçesi yeridür kim göründi gerdūnda
Ḫırām itdi ʿarūs-ı zamāne-i muḫtāl

7 Elinde varsa zihgīr ḳaşıdur görinür
Kemān-ı çarḫa el urdı bu gice Rüstem-i Zāl

8 Ḥamāme-i feleke nāme baġlayup gerdūn
Peyām-ı ʿıydı cihān ḫalḳına ider irsāl

9 Bu gice barmaġını ḳaldırup ṣafāsından
Meger ki oldı müselmān bu çarḫ-ı bed- efʿāl

96a
10 Yāḫūd benüm gibi gerdūnı etdi ḫalḳa-be-gūş
Kemāl-i luṭfile ol āfitāb-ı cāh u celāl

11 Nihāl-i nev-bositān-ı sarāy-ı fażl u hüner
Gül-i ḥadīḳa-ṭırāz-ı nihāl-i ʿilm ü kemāl

12 Ḫuceste kevkeb-i dürr-i dehr-i Ṣunʾullāh
Dürr-i laṭīf mizācı ṣadefçe-i iḳbāl

13 Cihānda şimdi odur mīr-i ṣadr-ı ehl-i kelām
Kelām-ı pākin işitse olurdı lāl celāl

14 Nice muḥīṭ ola deryā-yı fażlını gerdūn
Alur mı baḥr-i firāvānı bir kemīne ṣifāl

15 Muḳārin olsa eger ilṭifātına peşşe
Anuňla bir uçamaz şāhbāz-ı zerrīn bāl

16 Dehānı ġonce-i sīrāb-ı gülistān-ı faż̧l
Ḳadi nihāl-i berūmend-i gülşen-i efḍāl

17 Seḥāb-ı luṭfıla sīrāb-ı gülsitān-ı ümīt
Nesīm-i ḫulḳīyile tāze ravża-i āmāl

18 Zebān-ı ḫāme-i müşgīn-şemāme ile yine
Cenābuňa aňayın ḫālümi ‘ale’l-icmāl

19 Beni çeküp çevirüp girdbād-ı miḥnetle
Bu rehgüzār-ı felāketde eyledi pāmāl

20 Belā-yı gerdiş-i çarḫı keşākeş-i gerdūn
Cefā-yı ġayret-i aḳrān u miḥnet-i emş̧āl

21 Benem ki ḫāme-i gevher-nisārum alsam ele
Zebān-ı nādire-gūyān-ı rüzgār ola lāl

22 Ḫaṭ-ı siyāh degil sāyedür ki düşmişdür
Riyāż-ı şi‘re meger ḫāmem oldu tāze nihāl

23 Keder virür yine ḳalb-i ‘adū-yı bed-gühere
Selāset-i süḫanumla bir iken āb-ı zülāl

24 Dimeň bu naẓm-ı revān-baḫş u dilkeşe sāde
Hilāl vaṣfı bu şi‘r içre bestedür ince ḫayāl

25 Du‘ā-yı ḫayra ser-āġāz eyleyüp Veysī
Cihānı bāng-ı senāyile eyle māl-ā-māl

26 Senāya başlayup āfāḳa gevher-efş̧ān ol
Zamāne el açup āmīn diye hilāl-misāl

27 Niteki nüh-tutuḳ-ı zer-nigār-ı gerdūnda
Ḫırām eyleye bu nev‘-arūs-ı zer ḫalḫāl

28 Niteki eyleye ḫalḳ-ı zamāneyi mesrūr
Ṣafā-yı ṭal‘at-ı ferḫunde-i meh-i şevvāl

29 Ṣafā-yı ‘işretle her günüň olup bayrām
Hemīşe destüňi taḳbīl eylesün iḳbāl

Ḳaṣīde-i Ḥāletī

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Bi-ḥamdillāh vezān oldı nesīm-i luṭf-ı Rabbānī
Şeref buldı vücūd-ı şāh ile mülk-i Süleymānī

2 Felek ṣaḳlar yorardı taḫtını Dārā vü Cemşīdüň
Aňa teslīm edince yirine oturmadı cānı

3 ‘Arūs-ı dehre gūyā zer ṭabaḳlarla nişān geldi
Çekildi nāmına altunıla ṭuġrā-yı ḥāḳānī

4 Düşer mi eylese ẓıll-ı Ḫudā kim feyż-i luṭfından
İde ẓulmet-sarāy-ı ‘ālemi gün gibi nūrānī

5 Ḳudūmıyla n’ola faṣl-ı şitā reşk-i bahār olsa
‘Adālet bāġınuň geldi yetişdi verd-i ḫāndanı

6 İrişdirdi ṣabā ḫāk-i rehinden dīde-i cāna
Mübārek maḳdemi rūşen-dil itdi cümle a’yānı

7 Cihān baḫtum gibi tārik idi bir ṣubḥ-dem tā kim
Ṭulū‘ itdi sa‘ādet burcınuň mihr-i dıraḫşānı

8 Hümā-sāye hümāyūn-pāye sulṭān-ı felek rif‘at
Cenāb-ı ḥażret-i sulṭān Mehemmed Ḫān-ı ‘Osmānī

9 Eger Keyvān ile Sevri sipihrüň bulsalar ruḫṣat
Ḳapusında olurlardı o şāhuň ḳul u ḳurbānı

10 Felek her gece bir mīzān ḳurar var ise vezn eyler
‘Aṭā-yı şāhıla maḥṣūl-i baḥri ḥāṣıl-ı kānı

96b

11 Kef-i deryā nevālinden çıḳan hergiz ḥisāb olmaz
Ṣabā ḍarb itse rīg-i şāhile emvāc-ı ‘ummānı

12 Şerār-ı sümm-i esbi kevkeb-i baḫt u sa‘ādetdür
Dururken āsitānı neylesünler çarḫ-ı gerdānı

13 Anuň her bir kefi bir baḥr-ı mevc-engīz olur gūyā
Ḳaçan kim cūşa gelse lücce-i deryā-yı iḥsānı

14 Seḥāb-ı luṭf-ı bī-pāyānı girdi araya yoḫsa
Yaḳardı kehkeşānı şu‘le-i şemşīr-i raḫşānı

15 Binā-yı ḳadrine bānī bulunmaz devr iderlerse
Virilmişdür vücūd-ı pākine resm-i cihān-bānī

16 Dem-ā-dem ḫ∨ān-ı luṭf u himmetinden muġtenimlerdür
Revādur ḫalḳ-ı ‘ālem olsalar cümle senā-ḫavānı

17 Zemīni pür-hilāl ü āsumānı pür-nücūm eyler
Eger kim ḳılsa raḫş-ı himmeti ‘ālemde cevlānī

18 Eger deryā-yı luṭf-ı bī-gerānından güzār etse
Ḳılurdı dāmenin lü’lü ile pür ebr-i nīsānī

19 Eger bād-ı bahār cūdı irse bāġ-ı dünyāya
Ola naḫl-i enāruň ḥāṣılı hep la‘l-i rummānī

20 Felek aġlatmadı bir kimseyi devr-i zamānında
Meger kim ‘ālemi güldürmekiçün ebr-i bārānī

21 Ẓafer bulmaz aňa cānı çıḳınca çalışur düşmen
Ṭılsım-ı genc-i nuṣretdür meger şemşīr-i ‘uryānı

22 O tūġ-ı pür-fürūġı serv-ḳad-i maḥbūba beňzer kim
Niçe diller perīşān eyleye zülf-i perīşānı

23 Selāṭīn-i ‘iẓāmuň üstü ḫ∨ānıyla ḳonuḳlardı
Hümā-yı feṭḥ-i nuṣretdür köhne de olsa mihmānı

24 Ḳızıl almayı iẓhār-ı yed-i beyżā idüp alsun
Dem-i a‘dāyile sürḫ eylesün ḫāk-i Ḫorāsānı

25 ‘Adūnuň mehçe-i rāyātını na‘l-i semend eyler
N’ola ol şehsüvār-ı mülk-i millet ala meydānı

26 Eger şeb içre pinhān eyleye kendüň şerār-āsā
Çıḳarur ḫışmı ḍarb-ı āhen-i şemşīr-i berrānı

27 Semend-i çarḫuň olmasa ‘inānı dest-i ḳahrında
Zamāne pāymāl eyler yorardı ehl-i ‘irfānı

28 Bu bir bāz-ı hümā-pervāzdur medḥüň hevāsında
Oḳursaň anı lāyıḳ ey sa‘ādet mülkinüň ḫānı

29 Üşer murġ-ı ma‘āni başına hengām-ı medḥüňde
Olup gülzār-ı naẓmuň ḫāme bir serv-i ḫırāmānı

30 Baňa İskender-i devr-i zamāne māyil olmaz mı
Aḳıtdum ḫāk-i pāyına dilümden āb-ı ḥayvānı

31 Zamāne eyledi dil-beste-i bend ü belā ammā
Benüm fażl u belāġat bāġınuň murġ-ı ḫoş-elḫānı

32 Hüner iḳlīmine şāh olduġın inkār iden kimdür
Ṭururken Ḥāletī’nüň ‘arṣa-i ‘ālemde dīvānı

33 Yetīmüňdür çıḳarma genc-i luṭfuňdan Ḫudāvendā
Zamāne ḳılmasuň żāyi‘ meded ol dürr-i ġalṭānı

34 Yeter yaḳdı derūnı nār-ı ġayret ẓulmet-i ġamda
Yeter aḳdı sirişki nitekim şem‘-i şebistānı

35 Yetişdi devr-i ‘adlüň yoḫsa dünyā bir yaňa olsa
Sipihrüň dest-i cevrinden alınmazdı girībānı

36 Yüri ḫatm eyle ey dil muṣḥaf-ı medḥin du‘ā eyle
Hezār-ı gülşen-i naẓmum deyü uzatma destānı

37 Görünce şāhid-i naẓmum bilür şāh-ı hüner-perver
Ne lāzım eylemek medḥinde sen da‘vā-yı ihsānı

38 Firāvān eyleyüp bezm-i cihānda şem‘-i iḳbālin
Ḫudā ol şem‘den rūşen ḳıla eyvān-ı Keyvānı

39 Felekde āfitāb olduḳça peydā ḥażret-i Mevlā
Serīr-i salṭanatda ide bāḳī ẓıll-ı Yezdānı

Temmet īn Ḳaṣīde-i Ġarrā

97a
Ḳaṣīde-i Fehmī Çelebī

1 Söze geldi laʻl-i leb-i dür-feşānī
Açılsa n'ola niçe rāz-ı nihānī

2 O ġonçe-dehen gülse açılsa her dem
Açar gül gibi ġonçe bāġ-ı cenāni

3 Görüp rāh-ı ʻaşḳa o serv-i revānuň
Yolında nisār eyle naḳd-i revānı

4 Kemend-i ser zülf-i müşgīn elinden
Ne çāre ḫulāṣa dil-i nātüvānı

5 Şehā ḫātem-i laʻl-i gevher-nigīnüň
Yine aldı zīr-i nigine cihānı

6 Beraber tutarlar meger aňa eller
Nigīn-i kef-i Āṣaf-ı Cem-mekānı

7 Verir mükerrem şīr mefḫum
Siyavuş Paşa ʻAli Şīr sānī

8 Nem ebr-luṭfuyla bir biz ḫadım
Gülistān-ı emir u bāġ amānī

9 Miṣāl naʻāl semend celālin
Görün dedi ṣoftur devlet nişāni

10 Olur rā-yı benā-yı iḥsān u luṭfi
Mebāni u ḫaṣr amāli u bānī

11 Nistem revāni baḫş ḫalḳlar lebi
Eger ḳalsa arayiş gülistānı

12 Çemen zār bāġ-ı aram gibi aňı
Eser ḳılmasa tene bād-ı ḫazānı

13 Ayā ṣadr-ı eyvānı dīvān-ı devlet
Diyār-ı ziynet mesned kāmerānī

14 N'ola tāc zerrīniyle peyk ederseň
Se maşriḳ u ẖasr u ẖāverānī

15 Yed ṣafla ẖāme-i dest-i ḳudret
İki şemsdür hem dem eylemiş mihr u māhı

16 Edip ṭarḥ naḳş-ı zemīn u zamānī
Zemīn ederuben evvelā ismānī

17 Zemī ṭarḥ nemkin zemī naḳş dilkeş
Ki ḥüsrān olmuşdur aňa nice mānī

18 Ṣalup bām 'arş üstüne sāye dā'im
Eder ẓıll rāfetde gün u mekānī

19 Olurupdur meger aṭlas çarẖ heştim
O ḥasr temāsāyanuň sāyebānı

20 Serā-yı celālüňde eyvān-ı ḳudret
Olur ṭāḳ 'arş birine medāni

21 N'ola olsa ol ḳaṣr-ı 'ālemikānuň
Felekler ṭoḳuz pāye levz u bānī

22 Baş eymez güne sākin istānuň
Baḳup ẖayali edeni görür ismānī

23 Raẖl ṭaḳına ser ferd eylemez hiç
Her ḳuyunuň mendu-yi pā sebānī

24 Vezīr-i ekremiya felek bār gāhma
Benüm mülk-i naẓmuň şeh kāmerānī

25 Benüm destüm rezmigāh belāġat
Benüm şimdi bu 'arşanuň pehlivānı

26 Muʻādil degildür saňa ḫaṣm olmazlar
İʻāliye olmaz ġāfī edānī

27 Zer tesbiʻ pākum nʼola ḳal edersüň
Ḳoyup āteşe pūta imtiḥānı

28 Belā u ġam ġuṣṣadur gördügüm hep
Gülmez baňa düşde de şādımānı

29 Sezādār devlet odur destigir ol
Ayaḳda ḳoma fehm-i nātevānī

30 Nitekim ḫaṭṭ-ı ʻanberin ġam ḫaveyāni
Ede levḥ kāfūr ʻanber fenānī

97b

31 Yazup ṣaffaḥı çarḫa medḥ u şenā ki
Meleyānuň ede anı derd u zibānı

Veysī Çelebīʼnüň İbrāhīm Pāşāʼya
Didügi Ḳaṣīdesidür

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

1 Baḫt-ı ḫavāb-ālūdumuz bīdār itdi ṣubḥ-dem
Ṣavt-ı gülbāng-ı ḳudūm-i āṣaf-i ferruḫ ḳadem

2 Ḫāk-i rāhında meşām-ı cānı itdi ʻanberīn
Daḫi şimdi geldi yolından nesīm-i müşk-dem

3 Ṭop-ı gerdūn top-ı ḫūrşīdi atup eflākde
Şenlik itdi ḳalʻasında Ḫüsrev-i zerrīn ʻalem

4 Āṭlas-ı gerdūn döşemekden murādı ġālibā
Olmaḳ ister gibi raḫş-ı ḳadrine ferş-i ḳadem

5 Āṣaf-ı cem-menḳabet destūr-ı vālā menzilet
Ṣāḥib-i sulṭān-ı ʻālem ṣāḥib-i cūd u şiyem

6 Mir-i Behrām intiḳām u ʻarṣa-i iḳbāl ü cāh
Keyḳubād-ı bezm-i ʻişiret-ḫāne-i luṭf u kerem

7 Seng-i lü'lü reng-i kūyı gūşvār gūş-ı nüh çarḫ
Ḫāk-ı devlet pāk-i pāyı sürme-i çeşm-i ümem

8 Sözleri dürr ü güher ṭab'-ı leṭāfet baḫş-ı kān
Tīġ-i sürḫi şāḫ-ı mercān dest gevher paşı yem

9 Nīze-i merdüm rübāsın destine alursa ger
Ḳaç başı var ejdehānuň kim önünde ura dem

10 Şöyle nābūd oldu tīġından 'uṣāt-ı mülk-i şām
Nitekim şemşīr ḫāverden sipehān-ı ẓülem

11 Çeşme-i ḥayvānıla ḳanmazken 'adası anuň
Āb-ı tīġ-i ḫūn feşānından ḳanarlar dem-be-dem

12 Heybetinden şöyle teng oldı feżā-yı kār-zār
Girdiler zīr-i zemine düşmenān pür dijem

13 Nāmuň İbrāhīm olaldan ey sipihr-i ma'delet
Bütleri ṣandı helāk oldı 'ādūlar bīş ü kem

14 Düşmenüň kes ellerin başıyla hengām-ı neberd
Ṭop u çevgān it anı ey dāver-i gerdūn ḥaşem

15 Cūydur gūyā ki 'ummāna irişmiş bir ucı
Tīġ-i ḫūn bāruň elinde ey ḫıdīv-i muḥterem

16 Sen olaldan ḫavāce-i ṣāḥib 'ayār-ı memleket
Saňa ışmarlandı taḫt-ı pādişāh-ı muḥteşem

17 Āşiyān-ı şāhbāz-ı salṭanat ol taḫtdur
Beyża-i sīmurġ-ı devletdür o dürr-i muntaẓam

18 Āsumān-ı salṭanatda var ise kürsīdür ol
Cā-be-cā zerrīn kitābe ġayret-i levḥ u ḳalem

19 Sāye ṣaldı şehriyār-ı 'ālem aňa nitekim
Mesned-i evreng-i çarḫa 'İsā-yı ferḫunde dem

20 Bārek-Allāh yine bu şi‘r-i füsūn āsārıla
Siḥre āġāz eyledi bu ḫāme-i mu‘ciz raḳam

21 İçmedin ḫum-ḫāne-i ‘ālemde daḫī cām-ı Cem
Ben senüňle eyler idüm ey gözi bādām dem

22 Sen kenār olmaḳda her gün ġayrıya ammā benüm
Gözlerüm yaşını itdi miḥnet-i eyyām-ı yem

23 Meyt viṣalüň ġamından ermedüm maḳṣūduma
Eyledi naḫl-ı emīrüm ol ḫayāl cām-ı cem

24 Dehri enfāsuň mu‘aṭṭar eylesün dersüň dilā
Ḫāk-i rāh-ı müşk-bārın eyle ṣubḥ u şām şem

25 Hep işitdüm ben senüň aġyārıla söyleşdigüň
Ḥāṣılı verdi dil-i maḥzūna ol peyġām ġam

26 Ḫaṭṭ-ı la‘lüňle dehānuň Ḥāletī dünyāda yoḳ
Adı var mühr-i Süleymān’uň hemān ey ġonce-fem

27 Āṣafā döndükçe bu dūlāb-ı çarḫ-ı bī-ḳarār
Mutt‘asıl her rişte-i maḳṣūdum olur ḫam-be-ḫam

28 Ben nice baş ḳaldırdam cām-ı şarāb-ı nābdan
Üstüme ṭurmuş çeker cellād-ı devrān tīġ-i ġam

98a

29 Ḥasb-i ḥāli yād edüp ḳanlar dökerken güzleri
Ḫoş demiş bu beyti bir üstād-ı Ḥāḳān-ı şīyem

30 Bu mesel meşhūrdur ellerde manṣıb-ı dest-māl
Birini eyle ‘ināyet gözlerüm yaşın silem

31 Ben şikenc-i pençe dehrile oldum bī-mecāl
Olmasun hiç kimseler fażl u hünerle müttehem

32 Ṣaḥn-ı gülzār cinándur ravża-i şi‘rüm benüm
Naḫl-ı tūbā gibi anda ser-nigūn olmış ḳalem

33 Derseň ey Veysī süzüň vird eyleye ḫalḳ-ı cihān
Her kelāmuňda du‘ā-yı devletin ḳıl mültezem

34 Nitekim bu ḳaṣr-ı dūd endūd-ı gerdūnda nücūm
Maḳdem-i sulṭāna ṣubḥa ide īsār direm

35 Sen sa‘ādet raḫşını sürdükçe mülki devlete
Rehberüň olsun kemāl-ı luṭf-ı sulṭān ḳadem

Merḥūm Cinānī'nüň Sulṭān Murād'a
Didügi Ḳaṣīdesidür

Müs tef ‘i lün Müs tef ‘i lün Müs tef ‘i lün Müs tef ‘i lün

1 Ol sīm-ber virmez ḫaber tenhā gezer ḳılmaz ḥazer
Ḳıl bir naẓar dirsem eger biň nāz ider baḳmaz geçer

2 Zülfüň siyeh ruḫsāre meh sen bi-şübeh bir pādişeh
Ben bī- güneh ḥālüm tebe dil pür-veleh cān muḥtażar

3 Ḫāk oldı ten ey pür-fiten bu mekr ü fen her dem neden
Devletle sen ḳal ṣaġ esen hicrüňle ben ḳıldum sefer

4 Verdüm seri ben ser seri ol ruḫları verd-i ṭarī
Açmez deri eyler beri ben çākeri şām u seḥer

5 İden bulur ṣanma ḳalur bir gün olur vaḳti gelür
Ḫālüm bilür şefḳat ḳılur ḥaḳḳum alur dirsem eger

6 Baḥr ‘aṭā kān seḫā şīr veġā seyf-i Ḫudā
Şehler aňa nisbet gedā sulṭān Murād-ı nām-ver

7 Şāh-ı felek bī-müşterek ṭutar dilek virür yelek
Bī-reyb ü şekk ḳalbı miḥek reşk-i melek ḳaṭb-ı beşer

8 Kārı‘amel zühdi mesel bilmez kesel ḳılmaz decl
Söyler ġazel naẓmı güzel hep bī-bedel ol şi‘r-i ter

9 Ḳad nārven ruḫ nesteren ḫaṭ yāsemen yā ḫod semen
Şīrīn suḫen nāzük beden serv-i çemen naḫl-i hüner

10 Ṣāḥib-kerem ‘ālī-himem devrinde ġam maḥẕ-ı ‘adem
Dārā-ḥaşem Sencer-‘alem maḥḳūmı hem baḥr ile ber

11 Vālā- neseb nigū-ḥaseb ṭavr-ı ‘aceb aḫlāḳı hep
Her rūz u şeb ṣormaz sebeb sīm ü zeheb iḥsān ider

12 Bābı sened bī-dāda sed her diyü red andan leked
Tā ced-be ced nesl-i esed bilmez ebed ḫavf u ḫaṭar

13 Tīr nīrū-rey mülkinde key ser-cümlesi ‘adliyle ḥay
Kim içse mey gūş itse ney baġrında key ḳanı heder

14 Güftārı Ḥaḳ fikri adaḳ şehler sebaḳ alsa eḥaḳ
Māh-ı ġasaḳ mihr-i falaḳ zībā nesaḳ nīgū-siyer

15 ‘Ālī-meniş bī-serzeniş dād dihiş aňa reviş
Altun gümüş virmekdür iş bād u beleş kim ḳılsa cer

16 Çarḫuň mehi dehrüň şehi mülki zehī ġamdan tehī
Şehler gehī gūyā rehi ol dergehi eyler maḳar

17 Ẕātı velī gūyā ‘Ālī ‘ahdı melī naṣṣı celī
Şīr-i belī söyler velī ş̧īrīn dili şehd ü şeker

18 Vaṣfında kes bī-dest u res ıṭnāba pes ḳılma heves
Bu deňlü bes ey ḫoş nefes gül sözi kes ḳıl muḥtaṣır

19 Ḥaḳ yeksere furṣat vire luṭfı ire ol servere
Ḫaṣmı ḳıra tīġi ura dā’im göre feṭḥ ü ẓafer

20 Rengīn edā olur şehā rūḥa ġıdā cāna ṣafā
Dirsem revā bir ḫoş nevā ḳalsun Cinānīden eser

Ḳaṣīde Merḥūm ‘Ulvī Çelebī
Berā-yı Merḥūm u Maġfurla Sulṭān Selīm ş̧ānī

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

1 Şevḳ-i ḫadlüňle şu dem kim işüm āh u zār olur
Āh nār u nār nūr u nūr mihr āsār olur

2 Oġurasa bir ṭāġa ger mihrüň ġamıyla seyl-i eşk
Ṭāġ rāġ u rāġ bāġ u bāġ sünbül zār olur

98b
3 Hicr-i dīdār açıla gözden aḳan eşk-i telḫ
Eşk cūy cūy yemm yemm ḳulzum raḫāz olur

4 Bezm-i ġamda nār-ı dilden çıḳsa dūd-ı pür şerer
Dūd ebr ü ebr çarḫ u çarḫ encüm dār olur

5 ‘Aks-ı dendānuňla aḳsa dīdeden bir ḳaṭre yaş
Ḳaṭre dāne dāne la‘l u la‘l cāna nār olur

6 Sīne pür olsa ḥayālāt perī rūyān ile
Sīne ḳaṣr u ḳaṣr ḫuld u ḫuld pür-dīdār olur

7 Yārsuz girsem sarāy-ı manṣıb u cāha eger
Taḫta taḫt u taḫt baḫt u baḫt her dem yār olur

8 Yārdan irse vücūdum baġına peykān-ı tir
Tīr şāḫ u şāḫ naḫl u naḫl pür-ezhārbolur

9 Ḳulı oldum bir şehüň kim işigine gelse ḫalḳ
Ḫalḳ ‘abd u ‘abd mīr ü mīr ḫıdmet-kār olur

10 Neşr ü naẓmuň menba‘ı Sulṭān Selīm şānī kim
Neşri naẓm u naẓmı dürr ü dürr dür-i şeh-vār olur

11 Meclisinde dāġlar yaḳsam ten-i ‘uryānuma
Dāġ şem‘ ü şem‘ māh u māh pür-envār olur

12 Nuṭḳa ḳılsuň meclisüňde ehl-i dil aṣḥābla
Nuṭḳa ḥarf u ḥarf lafẓ u lafẓ hep hem-vār olur

13 Bezme insek düşmene emr eyleseň mūra şahā
Mūr mār u mār ejder ejder āteş-bār olur

14 Bezme inseň gülşene ẖaşm ile baḳsaň māra ger
Mār mūr u mūr ẕerre ẕerre bī-miḳdār olur

15 Mālik olsam genc-i bād-āverde sensiz Ḫusrevā
Genc künc ü künc ġār u ġār merḳad-vār olur

16 Çeşmüňe cān virmek içün göňlümi sevḳ eylesem
Sevḳ sevḳ u sevḳ ẕevḳ u ẕevḳ pür-miḳdār olur

17 ʻUlvī'yem ʻarş-ı muʻallā olsa sensüz meskenüm
ʻArş ferş ü ḳaʻr u ḳaʻr çāh-ı mār olur

18 Sergüzeştüm naẓm edüp bir ḳaṣṣa icād eylesem
Ḳıṣṣa ẖaṣṣa ẖaṣṣa ġuṣṣa ġuṣṣa yār-ı ġār olur

19 Midḥatüňle sāḥal-ı fasiḥatde yazsam niçe saṭr
Saṭr tīr ü tīr tīġ u tīġ ẖaşm āzār olur

20 Ḫaḳ-taʻālā nev-resīde ṭıfluňı pür eylesün
Ṭıfl şāb u şāb pür ü pür muḥtār olur

Ḳaṣīde-i Āzerī Berāy-ı Sulṭān Selīm Ḫān Aleyhi'r-Raḥmte Ve'r-Rıḍvān

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 Leb-i cān baẖş u ḳand u zülf ü rūyuň ey melek-manẓar
Simīn-sīmā vü serv-āsā vü nesrīn sāde meh-peyker

2 Zihī ẖāl u ẖaṭ-ı müşgīn ü çeşm ü ġamze mestüň
ʻAbīr-āmīz ü ʻanber-rīz ü şehr-engīz ü ġāret-ger

3 ʻIzār-ı āteşīnüň tīr-i müjgānuň leb-i laʻlüň
Cihān-sūz ciger-dūz u dil-efrūz u derūn-perver

4 Ser-efrāz u dilārā kad u gül ġonce femsün sen
Ruẖuň lāle ṣaçaň sünbül būyuň mevzūn u nāzik-ter

5 Söze gelsüň kaçan ey ṣūẖ-ı dilkeş mihr u meh-peyker
Dehānuň Ḫoḳḳa lufzuň dür lebüň laʻl u sözüň gevher

6 Ṣorarsuň ḥālüm ey şūẖ-ı cefā-hū nāzik-i mehveş
Gözüm pür ẖūn yaşum mey-gūn göňül maḥzūn u ten bī-fer

7 Ġam-ı zülfüň hevā-yı ḳad u ẖadüň fikr-i le‘alüňle
Olupdur dil perīşān ḥāl ü zār ü ẖaste vü mużṭar

8 Dilüm maḥzūn u şeydā ẖāṭırum dem-beste baġrum ẖūn
Tenüm zerd ü nizār olmuş sirişküm sīm ü cehrem zer

9 Ḳomaz dest-i ġam u endūh dāmān u girībānum
Meger luṭf u mürüvvet ide ol hāḳān-ı dārā-der

10 Cem ü Cemşīd-heybet ḳahramān- ṣadalet felek ziynet
Şeh-vār-ı āb-ı emniyyet Nerīmān-rezm ü ceng-āvar

11 Melāz-ı ẖalḳ manṣūr-ı ẖalāyıḳ şeh Selīm ol kim
Melik-raẖş u güher baẖş u ş̧üreyyā ḳadr u meh-manẓar

99a

12 Şeh-i ‘ālī-medār ‘izzet ü rif‘at mihr ü dehr ārā
Cihāndār-ı nigū-kār u Cem-āsār u ferīdūn-fer

13 Ġıyāş̧ u dīn ü devlet faẖr-ı ümmet mīr-i deryā dil
Şeh-i ‘Oş̧mān sīret-i Bū-bekir haslet-i Muṣṭafā peyker

14 Şāh āsumān rıf‘at o Behrām-ı felek raġbet
O māh-ı burc-ı ünsiyyet o ẖūrşīd-i żiyā göster

15 O Nūşirevān-ı ‘ādil senge ‘adl ü dād-ger nisbet
Emīr-i eşrefle şāhā olur Ḥaccācdan kemter

16 Senüňdür taẖt u tāc u ‘izzet ü rıf‘at Ḫüsrevā sensin
Cihāngīr ü cihānbān u cihāndār u cihān dāver

17 Olupdur benden efgenden nigehbānuň nigehdāruň
Hezārān şehr-i yār u tācdār u Ḫüsrev ü Ḳayṣer

18 Ḫudāvendā emīrā cān u dilden oldı ḳapuňda
Ḳubād u Güstehem Keyẖüsrev ü Dārāb fermān-ber

19 Olanlar benden efgenden ḳuluň ḳurbānuň olmışdur
Felek ḳadr u ḳażā ḳudret hümāyūn fāl-i nīk aḫter

20 Oḳur ins u melek cinn ü perī bu maṭla‘ı tā kim
Ederler her meh ü sāl her dem ü her bir zamān ezber

21 Senüň devrüňde buldı ey şehinşāh-ı ẓafer rehber
Letāfet mey ṣafā meclis şeref sāḳī feraḥ sāġar

22 Bugün ey kān-ı devlet naẓm-ı bezm-i dürr ü gevherdür
Ṣafā-engīz ü reng-āmīz u rāḥat baḫş u mevzūn-ter

23 Ẓahīr ü Enverī Selān u Ḥāfız hem-zebānumdur
Tolupdur şi‘r ü inşāmile her iḳlīm ü her kişver

24 Ṣadām irdi ṣıfāhān u ‘Irāḳ u Mıṣr u Baġdād’a
Nebāt u ḳand u naẓmum u kilk ü ḫāmem ele bī-şeker

25 Revān-baḫşuň ḥayāt-efzādurur ebyāt u eş‘ārum
Devlet ü ḫāmem oldı āb-ı ḥayvān çeşme-i Kevŝer

26 Dilüm kān ü derūnum genc-i dür-i la‘l güher naẓmum
Ezelden ‘ilm ü ḥikmet fażl u dāniş bendedür mużmer

27 .....Āzerī maḥzūn u zār u ḫaste vü bīmār
Ümīd-i raḥm u şefḳat ü ārzū-yı ‘adl ü dād eyler

28 Zülāl-i luṭf u iḥsānuň erem ey şāh-ı dery-kef
Gözi giryān u baġrı ḳan u ten sūzān u ḫākister

29 Du‘ā dürrīn şenā gevherlerin dīz rişte-i naẓma
Dilā her rūz u şeb her vaḳt ü sā‘at döküp eşk-i ter

30 Temennā eyler ol şāhā o Ḥayy u Rabb ü Dānādan
Kim oldur Ḫālıḳ-ı baḥrile ber ü āb şle āzer

31 Zemīn u āsumān ‘adl ü dāduň eylesin rūşen
Ḫudā olsun saňa yār u mu‘īn u nāṣır u yāver

32 Sürūr u şādumān u ‘izz ü rıf‘at hemdemüň olsun
Olup şehr ü diyāruň dāyimā ma‘mūr u pür-enver

33 Dün ü gün şādumān ol yār-veş ḫāṭır şikest la‘le
Yanuňdan gitmesün sāḳī vü muṭrib bāde vü sāġar

Ḳaṣīde-i Merḥūm Maḳālī Çelebī
Berā-yı ‘Alī Pāşāyı ‘Atīḳ

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

1 Ḫusrev-i ḫāver ki ṭurdı câme ḫābından seḥer
Pāsbān āsā ṭaġıldı encüm-ı seyyāreler

2 Bād-pāy-ı çarḫı çekdi mi ser āḫūr-ı ḳażā
Tā binüp ide sevād-i maġribe ‘azm-ı sefer

3 Ol semendüň simden na‘li durur şekl-i hilāl
Kehkeşān boynında bir zerrīn ḳılādedür meger

4 Āferīn cenk erse çarḫa ki bir zer ṭop ile
Gicenüň bunca ḳıl‘ın eyledi zīr u zeber

5 Yā meger ṭāvus-ı zerrīn perdür olmuş āşikār
Murġ dārına sipihrüň virmek içün zīb ü fer

6 Bir nigārındır yāḫūd gülgün libāsıdır şafaḳ
Ġurfesinden her seḥer gerdūnuň olup cilve-ger

7 Yā meger ṭaġıtmaġa zāġ şebüň minkāresin
Bir ser-āmed bāz-ı zer-peykerdir açmış bāl u per

99b.
8 Ey felek lāzım degil dehre żiyā-yı mihr u māh
Nūr-baḫş-ı ‘adl u inṣāf-ı ‘Alī Pāşā yeter

9 Dergeh-i ‘ālem medār-ı merkez-i pergār-ı çarḫ
Āsumān-ı āsitānı melce-i ehl-i hüner

10 Pestdür ḳadri yanında kārgāh-ı nüh felek
Kef-gece deryā-yı hilmin görse kūh-ı ḳāf eger

11 Şöyledür luṭfı ki ‘arż-ı iḥtiyāc idenlere
Şol ḳadar iḥsān ider kendü ḳalur muḥtāc-ter

12 Ḫançer-i ḫışmı ider ṣaḥrāları deryā-yı ḫūn
Bād-ı ḳahrı esse ḳo baḥırdan tozlar ḳopar

13 Ger söyine cānib-ı maşrıḳda şem‘-i āfitāb
Yaḳa maġribden eger eylerse bir ednā naẓar

14 Serverā gūş it kelāmum gevherin kim yaraşur
Gūşvār olsa bināgūşuňda bu birkaç güher

15 Destüňe ṣu ḳoymaġa ḥāżır ḳuluň Hindū hemān
Māh-ı nev-sīmīn gelince āfitāb ibrīḳ-ı zer

16 Kātib-i dīvānuň olmaġa ‘Uṭārid Müşterī
Ṣāḥib-i dergāhuň olmaġı Zuḥal çoḳdan umar

17 Āsitānuň var iken devletlü Sulṭānum benüm
Bu Maḳālī çākerüň olmaḳ revā mı derbeder

18 Kim durur derseň eger bir bende-zāduňdur yine
Gün gibi ‘ālemde bir rūşen çerāġuňdur peder

19 Ben aňa şā‘ir derem kim medḥ iderler ḥażretüň
Ḫasb-i ḥālinde dutar bir şi‘r-i ter īcād ider

20 İ‘tibārum olmasa kendü yerümde n’ola ger
Ḳadr u ḳıymet bulmamışdur kān içinde la‘l-i ter

21 Ben ḳuluňda şi‘rden ġayrı bu ḥüsni ḫaṭṭ ki var
Kemterīn her ḥarfine biň manṣıb-ı a‘lā deger

22 Şi‘r ile ḳapuňda bulsam n’ola ‘ālī mertebe
Şi‘r ile buldı Ḫayālī Ḫayderiyken ṭavḳ-ı zer

23 Bergüẕār-ı şi‘r ile gelmek tapuna serverā
Ka‘beye ḫurmā iletmek gibidir Mıṣra şeker

24 Niteki ḫurşīd-i ‘ālem-tāb ile şeb maḥv olur
Zeyn ola ‘ālem kevākib birle her şeb tā-seḥer

25 Āfitāb-ı devlet ü ‘ömrüň ġurūba varmasun
Kim bula ẕāt-ı şerīfüň birle bir ‘ālī maḳar

Ḳaṣīde-i Merḥūm Ḳadrī Çelebī Berāy-ı Monlā Celālüddīn-i Rūmī

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Gelüp bāzār-ı gülzāra ider taḥṣīl-i zer ġonce
Ġınā-yı ḳalble meşhūr olursa n’ola pür ġonce

2 Seḥerden sūr-ı gülşende devātın eyleyüp pür-zer
Virür meşşāṭa-veş rūy-ı zemīne zīb ü fer ġonce

3 Şeh nevrūza irişdi tiġ-i āteş-tāb-ı mihrile
‘Aceb midür bulursa ceyş ü sermāye ẓafer ġonce

4 Yine ḳān derhlere batmış şu deňlü itmiş isti‘cāl
Bahār irişdigin nā-geh vire ḫalḳa ḫaber ġonce

5 Miyān-ı sebzede ġonce-fem-i dildār-ı nāzuňdur
Düşicek üstüne jāle ‘aceb mi olsa ter ġonce

6 Yine her ṣubḥ-dem ṭāvūs-veş bāl u perīn açub
Olur ṣaḥn-ı serāy-ı gülşen içre cilve-ger-ġonce

7 Çemende güller ol gencīne-i pür zerdürür k’aňa
Nihālile olupdur ejdehā-yı heft-ser ġonce

8 Yine ebr-i bahārı tīr-i bārān eyledi bāġa
Ḫilāf-ı sebzeden n’ola çıḳarsa ser-be-ser ġonce

9 Serāb-ı jāle idüp gözdesini göze bāz asā
İder hengāme-i gülşende iẓhār-ı hüner ġonce

10 Hezārān zārı çünki ṣayd-ı dilüm ‘aşḳ ider her dem
Aňa meyl itmezüm aġzıyla ḳuş ṭutariseler ġonce

11 Emīr-i gülşen iken rüzgāruň dest-i ḳahrından
‘Acebdür ki yuṭar her gün niçe ḫūn-ı ciger ġonce

100a

12 Külāh-ı sebz-i terüň örülmiş izhār içre gülşende
Meger ki ṭutdı mollā āstānında ḳaṣır ġonce

13 Cenāb-ı Ḥażret-i Mollā Celālüddīn-i Rūmī kim
Dil-i dānāsıdur gülzār-ı lāhūt içre her ġonce

14 Meger vird-i zebān itmek diler naẓm-ı revān baḫşın
Dehānın yor gülāb-ı şebnem ile her seḥer ġonce

15 Bulur mı gūşe-i terīn külāhuň gibi ḫoş menzil
Eger geşt ü güzār itse cihānı ser-be-ser ġonce

16 Eger enfās luṭfuňdan irişse feyż-i rūḥānī
Açardı mürġ-ı ʻĪsā gibi ol dem bāl ü pür ġonce

17 Ḳademüňle eger bezm-ı ṣafāda olmuşsa yek-dil
Olurdı şehr-i endūh-ı bilāda der-be-der ġonce

18 Gedā-yı āsitanuň ʻāşıḳ-ı dervīşüň olaldan
Olupdur āsitān-ı gülşen içre der-be-der ġonce

19 Olup dervīşi Ḳadrī ġıll u ġışdan ḳalbüňi pāk et
Bilürsüň ḫūd beyāż olsa olurmış muʻteber ġonce

20 Ḳafeṣdür şāḫ ebyātıyla naẓm ḳaṣr-ı medḥinde
Ki maʻnī bülbülçün ḳonulmuş aňa bu ḳadr-ı ġonce

21 Benüm gibi o daḫī midḥat ü vaṣfında lāl ancaḳ
Yumup azġın kelāmun itse n’ola muḫtaṣar ġonce

22 Ola ẓıll-ı hümā-yı himmetinden ḫüsrevān-ı ʻaşḳ
Çemen taḥtında olduḳça emīr-i tācver ġonce

23 Nesīm-i himmeti gül gibi aça ḳalb-i ʻuşşāḳı
Açılduḳça ṣabā enfāsıyile her seḥer ġonce

Ḳaṣīde-i Merḥūm ʻAvnī Çelebī

Mefʻūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūlün

1 Bir şeb çerāġ-ı māhı yaḳub mihr-i tāb-dār
Rā-yı ḳamer veş oldı hilāl ol dem şikār

2 Bir ḳaṣr-ı ġanī açdı felek revzen-i mehüň
Beyt-i cihān ḳılmaya tā şām tīre tār

3 Etsün beneklü cāme geyüp nev-ʻarūs-ı şām
Dakdi yine ḳulaġına bir dāne gūşvār

4 Zer heykel aṣdı gerdenine çarḫ-ı perde-zen
Kenduye o mir ide cihān ḫalḳı iʻtibār

5 İster ki bāde-i şefḳi yine nūş ide
Sāḳī-i devr aldı ele cām-ı zer nigār

6 Beňzer ki ʻāşıḳ oldı felek bir melek-ruḫa
Cismine tāze naʻl kesüp oldı bī-ḳarār

7 Naḳḳāş-ı āfitāb meh-i altun hilāle
Bir keşti yazdı ṣafḥa-i gerdūna yādigār

8 Yā ʻaynīyile rādur o çarḫ içre görinür
Yā nūndur ki olmış o gerdūnda der-kenār

9 Ḳavsin eline aldı gice dīde bān-ı çarḫ
Düzd-i ʻadūya tīr-i şihāb atdi bī-şümār

10 Mīzāb-ı māh-ı nevden o ṭūlāb-ı çarḫile
Bāġ-ı cihāna ṣaldı ẕekā nūrın āb-var

11 Şekl-i hilāl günbede-i çarḫ üzre gūyiyā
Bir zer ʻalemdür o kim aňa degdi kirdgār

12 Zer ḫāmesini aldı ele kātib-i felek
Kim yaza medḥ-i mefḫar-ı eşrāf-ı rüzgār

13 Ādāb-ı baḥş-ı ʻilmüňi köseydi ʻilimle
Mesʼūd-ı rūḥı eyler idi saňa iʻtizār

14 Bir söz femüňden ide ṣudūr ey yem-i ʻulūm
Gūyā çıḳar ṣadefden o dem dürr-i şāhvār

15 Faẖr eyleridi gerçi ki ẖāmem seẖāyile
Ammā seẖā senüňle ider şemdi iftiḫār

16 Bostān-ı ẖulde beňzerdirin bāġ-ı luṭfuňı
Yoḳ bir dem anda ki olmaya ẖayf u şitāda bār

17 Yoḳ ʻandelīb-i dil gibi rengīn edā ider
Gülzār-ı vaṣfuň içre senüň gerçi var mezār

100b
18 Yüklendi hep cevāhir medḥuňla serverā
Mülki saṭūr-ı naẓm ola üştür gibi ḳaṭār

19 Ḳaṣdı budur ki menzil-i maḳṣūdına ire
Ṭabʻum semend-i himmete oldı yine süvār

20 ʻArż eyleyen cenābuňa naẓm-ı güherlerin
Luṭf eyle ṭut efendi aňa gūş-ı iʻtibar

21 Görmek olurdu ben daẖī bir dem ṣafā yüzin
Mirʼāt ẖaṭırumda eger olmasa ġubār

22 Açamadı ṭālʻümde felek baňa bir ḳapu
Olmasa ʻaceb mi şeşdür ʻālemde ẖār u zār

23 Dil kişverin celālī gibi başdı cünd-i ġam
Yaġmaya virdi anı elem nitekim tatar

24 Ḳan aḳıdırsa yaş yerine ṭaň mı gözlerüm
Zaẖm ẖadeng taʻn-ı ʻadū cāna itdi kār

25 Dil görmez oldi bir nice yıldur ġınā yüzin
Künc-i ʻanāda faḳr olalı aňa yār-ı gār

26 Şemʻ-i neşʻaṭ ḳalbi sevindürdi bād-ı ġam
Luṭf it çerāġ-ı mekremetünle anı uyar

27 İsterdi deşt-i medḥüňi geşt ide ser-ta-ser
Yoḳdur berīd-i dilde aňa līkin iḳtidār

28 El aç duʻā-yı devletine sen de çün melāl
ʻAvnī yeter o özündi kelām eyle iẖtişār

29 Olduḳça ḥüsni māh-ı nevīn dembedem füzūn
Ola hemīşe-ı saḳf-ı sipihr üzere şuʻle-dār

30 ʻÖmri ziyāde olup ola devleti mezīd
Ḥaḳ anı ide pāye-i ʻulyāda pāyidār

Ḳaṣīde-i Maḳālī Sulṭān Murād Ḫān
Ḥaḳḳında olan Ḳaṣīde-i Mezbūredür

Mefʻūlü Fāʻilātü Mefāʻīlü Fāʻilün

1 Ey ʻāḳıbet-i ḳatīl saňa şāh-ı erdebīl
Vey ābdār yoluňa ẖūn-ı ʻadū-ı sebīl

2 ʻAzm it memālik-i ʻacemüň feṭḥine şehā
Her ḳanda ise Ḥıżr-ı hidāyet saňa delīl

3 Ṭutsun cihānı velvele-i kūs-ı şevketüň
İrsün sipihr bānuň ṭabl-ḥāne-i raḥīl

4 Ḳurbān olursa saňa Simʻīl şeh nʻola
Mihmān serā-yı ʻāleme ẕātuňdurur Ḫalīl

5 Olmaz bu bezlile saňa Ḫātem keremde miṣl
Olmaz bu ʻadlile saňa Nūşirevān ʻadīl

6 Devlet senüňdürür saňa yüz ṭutdı her diyār
Düşmenlerüňi ḳıldı Ḫudā ẖor u hem zelīl

7 Bir sīm kāse meclisüňe māh-ı kāste
Ḫurşīd ḳaṣr-ı ḳadrüňe bir şemʻ-i bī-fitīl

8 Bir leble olurdı semend seyl bān
Meydānuňa çekeydi gelüp bī-şümār fīl

9 Şemşīr-i nilgünüň ider ḫaşmı nā-bedīd
Mūsā gibi ki eyleye fir‘avnı ġarḳ-ı Nīl

10 Tīġuň iẕāle itmege ḫaşmuň boyun urur
Tīrüňle ḫançeri üň aňa iki yarār kefīl

11 Her dem süvār-ı şīrlerüň ḥamle eylese
Bir tebşīr deňlü olmaya ḫaşmuň olur pür mīl

12 İtdüň çü yümn-i devletile Şīrvānı feṭḥ
Şīrvān-ı şāh mertebe ḥāḳāniyān bedīl

Sulṭān Murād Ḫān Sikender-Cenāb ol
Düňer Mīl u Ḳadr Ref‘ī Devr-i Ḥalīl

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Ey rāh-ı Ḥaḳda muḳbil-i maḳbūl-i zeyn ḳıl
Vey ḳıble-i ḳabāyil-i devlet ezān-ı ḳabīl

2 Ba‘der-Resūl mümkün olaydı eger sübūṭ
Mehbiṭ cenāb-ı dergehüň eylerdi Cibrīl

3 Medḥüň çemen sitānıdurur naẕara bin-ne‘īm
Anda selāset-i süḫanem‘ayn-ı selsebīl

101a

4 Başla du‘ā-yı devlet-i şāha Maḳāliyā
Medḥ ü şenā-yı şehde dükenmez çü ḳāl u ḳīl

5 Her bahār nite ki Efrāsiyāb-ı ṣubḥ
Feṭḥ itmeye cihānı çeke zaḫma bir mīl

6 Ṭūmār-ı ġamrı ḫaşmınuň olsun ḳaşīr dili
Ḥabl-ı metīn-i ‘ömrüň ola muḥkem u ṭavīl

Ẓuhūrīnüň Sefer-i Ẓafer-Encāma Giden ‘Asker
Nuṣret-i Şi‘āruň Aḥvālleri İçün Didügi Ḳaṣīdesidür

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Elem-i dehre melūl olma göñül ẕerre ḳadar
Ki cefā semtinedür meyli sipihrüñ ekşer sihrüñ

2 Ġonce-i gülşen-i maḳṣūd açılmaz her dem
Her zamān gülbin-i ümmīd bitürmez gül-i ter

3 Naẓar it u vaż‘ şütür gürbesine devrānuñ
Saña ‘izzet yeter ey ehl-i bāṣīret bu sefer

4 Aldı bir ḳal‘amızı ġaflet ile düşmen-ı dīn
Ki metānetde nice yā nefer egriye deger

5 Ṭabūri üsitene varduḳ şu ḳadār cenk itdük
Dār-ı maḳdūrını ṣarf eyledi Ḥaḳḳā ‘asker

6 Niçe sa‘y itse kişi cenkile yüz bulmaz işi
Rūy göstermeyicek āyīne-i fetḥ ü ẓafer

7 Līkin aṣlın diyeyin saña bu kār …….
Ki benem şimdi ḥaḳīḳatde ayıḳlı defter

8 Yıḳılup gitdi Ṭamaşvār u Budūn ser-ḥaddi
Ḳal‘alarda ḳırılı ḳırılı ḳalmadı nefer

9 Kimsenüñ ‘aynına girmez yıkılursa ‘ālem
Yıḳılan eski meşeldür yıḳılanları sever

10 Sepede girdi bu deñlü ḳılıcı Rūm ilinüñ
Sefer işimiz cebeli şimdi yabanlarda eşer

11 Bunca mecḥūl ile timār u ze‘āmet bir iken
Zu‘amā ṣanma her ḳılı cebeli ḳaydını yer

12 Biñde bir saña virir ḳalmaz anuñ biñde biri
Ḳışla buyrulsa sipāhilere ser-ḥadde eger

13 Bu diyāruñ gibi serdāra ālāyı gösterse
Bir ālāy ‘āriyetī Ādem ile ṣaf baġlar

14 Mütevāli iki ay bir yere olmaz vālī
Evi sancaḳ gibidür ‘ömrü seyāḥatle geçer

15 Sefer-i āḫir ider destüňi binmez atına
Ḳoçusında var iken kuş yüni ṭolmış minder

16 Tama‘-ı ḫāmile ceng eylemesün mi a‘dā
Çün görür bizde meger raḫt u muṣṣa‘ ḫançer

17 Ālet-i ḥarbile bir kimse taḳayyüd etmez
Çoġı Dāvūdī zırh yirine ṭolama giyer

18 N’ola ḫaż itmez ise sāz u selebden ẓurefā
Cübbe endāmı ṣıḳar başa belādur miġfer

19 At u ṭob ḳaydına düşmezse bölük ḫalḳı no’la
Bir deve şimdi sipāhilige sermāye yeter

20 Yüz çevremizdi olar geçdi düşmenden
Böyle olsa tıġuň atmaġa bilen eskiciler

21 Atdan çorbacılar inse yıḳ ceng itse
Bricek görseler ‘ālemde ḳışda ne çeker

22 Nice şahbāz yigit var ki girer meydāna
Düşmene Ḥaydar-ı kerrār gibi at sürer

23 Girer el-ḳıṣṣa yanar āteşe pervāne-ṣıfat
Ṭop yoluna giderür ḫaşma ider sīne siper

24 Yine her maṣlaḥaṭı aḳçadur el-Ḥaḳ bitüren
Yā anuň cānile baş oynaduġundan ne biter

25 Bir zamāndur ki bu hiç şerre nihāyet yoḳdur
Bu deme kimse Ẓuhūrī dimesün āḫir şer

26 Umarız def‘ ide bu daġdaġa-i ‘ālemde
Himem-i ‘āliye-i Ḫüsrev-i vālā-gevher

101b
27 Sefer-i nuṣrete bi’z-zāt teveccüh buyura

Vire ser-ḥadde mübārek ḳademi zībile fer

28 Ḳula şāhā ne nevāzişler ü iḥsānlar ide
Ḳıla aḥvāl-i reʻāyāya riʻāyetle naẓar

29 Yā ilāhi dilerüz pādişāh-i İslāmuň
Dāyim ü ḳāyim ola salṭanatı tā maḥşer

30 Biline ṣadme-i ser pençe şāhı senden
Ḳuvve-i ḳāhıra-i ḳāliʻ-i bāb-ı Ḥaydar

31 Kılıcı şemsesi ḫūrşīd-i sipihr-i şādī
Ser-i āyīnesi āyīne-i İskender

Merḥūm Ḳabūlīʻnüň Sulṭān Murād'a Didügi Ḳaṣīdesidür

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 Elā ey ḥażret-i serdār-ı ekrem yoḳdur aḳrānuň
Vezīr-i bī-naẓīrisin güzīn-i āl-i ʻOşmānuň

2 ʻAcem iḳlīminüň yollarını taḥt-ı revān itdüň
Revān olsa revādur kārbānı Rūma Şirvānuň

3 Mücedded ḳalʻalarla yolların kesdüň ḳızılbaşuň
N'ola ayaġuňa yüzler sürerse mīrānuň

4 Ġazālar eyleyüp ḳanlar ṣaçar başlar keser begler
ʻAceb mi devr-i ʻadlüňde dili ṭutulsa aʻdānuň

5 Yanuňda ṭaş ile başı ʻadūnuň baş berāberdür
Elüňde tīşe-i ferhāda beňzer tīġ-i bürrānuň

6 Ḳara ṭopraġla bir deryānuňda kelle-i aʻdā
Reh-i miḥnetde ṭopraḳ başlarına ḳavm-i tersānuň

7 Alınmazsaň ʻaceb mi ẕerre deňlü ḳavm-i aʻdādan
Gelür mi ẕerreler ayaġına ḫurşīd-i raḫşānuň

8 Miyān-ı ḫāk ü ḫūn içre ḳo devr itsün ser-i düşmān
Bu devr üzre urılmışdur bināsı çünki devrānuň

9 Der-i Gürcī vü miftāḥ-ı ʻAcem destüňde bī-pervā
Şeh-i kişver güşāsısın bugün İran u Turānuň

10 Ne şey'dür leşker-i bed-kişi aʻdā-yı bed-endīşüň
Ne deňlü ola yā insān ḳatında ḳadri ḥayvānuň

11 ʻAdū-yı dīne yoḳdur itifātı ehl-i İslāmuň
Ḳadīmī ḳışṣadur küffār ile cengi müselmānuň

12 Aḳan olsa ʻadūya aḳsa deryālar gibi ʻasker
Ġarīḳ-i niʻmet olsa her biri pūrān-ı pīrānuň

13 Oňat oldursa başlarına tācın ḳızılbaşuň
Levendüň ellerine girse başı tācdārānuň

14 Gürūh-ı ḫāricīdendür ḫarācın almaġa saʻy it
Yüzine baḳma Simon laʻlüň dīv sīmānuň

15 Er olsa ṭursa ḳarı oġlı ʻavret gibi ḳaçmasa
Temāşā eylese iḳdāmını merdān-ı meydānuň

16 Yüz aġartdum ṣanurdı ḳaraya atdı kara günli
Daḫı ol çekdigi yüzi karasıdur kara ḫānuň

17 Kilābāsā çıḳup bir gūşeden düşmen görinürse
Gelürse bī-müḥābā yollarına rāh-peymānuň

18 Çıḳup aralarından atılup şīrāna heybetle
Muḳarrerdür ʻadūya ḥamlesi Rıḍvān Paşanuň

19 Ne aňlarsın ola āyā muḳābil olmaḳ olur mı
Hünerber kūhsār-ı himmete rūbāh-ı yabanuň

20 ḳılıç kesi ṣalarsaň n'ola yüz döndürmez aʻdādan
Muḳarrer keskin erdür mīr-i mīrānı Ḳahrāmnuň

21 ʻAyāndur kevkeb ẕātı beyāna ḥācet yoḳ

Ne lāzım ḥısbet u iḳdāmın aňmak şīr-i ġurrānuň

22 İşitdük yine bir merdāne beg merdānelik itmüş
Bozup alayını birin birine ḳatmış a‘dānuň

23 Sekiz yüz düşmenüň ardından altmış merd ile yitmiş
Bozup alayını birin birine ḳatmış a‘dānuň

24 ‘Adūnuň biňine besdür birimüz diyü at şalmış
‘Aceb Rüstemlük itmiş dirler oġlı Zāl Paşanuň

102a

25 Senüň devrüňde olan olmamışdur devr-i aḫirde
Nicesi daḫı geldi gitdi serdār-ı ṣaf ārānuň

26 Ḳonılmazdı ṭaşı ṭaş üstine balçıḳlı ḳonaġuň
İçinde meşli yoḳ bir ḳal‘a büyād eyledüň anuň

27 Tumanis-nām u kūh endām gerdūn ṣaḳf āhendür
Bulunmaz böyle bir ḳal‘a aransa rub‘ı dünyānuň

28 Aġardukça der ü dīvār düşmen ḫāk olur ġamdan
Sevād kal‘a-i Lorī aġırdyr yüzün insānuň

29 Gerekdür bunca āṣāruň beyāna bir du‘āgūyuň
Ḳabūlī gibi lāzımdur ḳapuňda bir şenāh ānuň

30 Yapılduḳça müşeyyed ḳal‘alar serḥadd-i İslāmuň
Yapılduḳça esās-ı bī- beḳāsı düşmen-i cānuň

31 Mu‘ammer eylesün bārī vücūd-ı pāk pür cūduň
Cihān ṭurdukça ṭursun ḳadr u iclāliyle dīvānuň

Ḳaṣīde

Nādirī Efendinüň Vezīr-i A‘ẓam iken Vefāt Eden

Merḥūm ʻAlī Pāşā Vaşfında Didügi Ḳaşīdedür

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 Biḥamdillāh verüp dünyāya revanḳ Āṣaf-ı ṣānī
Şeref buldı anuňla ṣadr-ı dīvān-ı Süleymānī

2 Ṭulūʻ itdi o ḫurşīd vezāret burc u ʻizzetde
Żiyā şevketinden kā'inātı ḳıldı nūrāni

3 Tezelül virdi mülk-i Rūma sümm-i raḫş-ı çālākı
Ṣadā-yı kūsı lerzān eyledi eyvān-ı Keyvānı

4 Āh ḳonup gülistān salṭanatda ẕillet-i mevʻzūnı
Ṣadāret birle oldı maṭlaʻ dīvān-ı ḥāḳānī

5 Müneccimler ḳırān-ı kevkeb oldı ṣandılar ammā
İrişdi encüm-i çarḫa şerār-ı naʻl-i yekrānı

6 Elifdür istikāmetde tefāʻül eyle gör ḳaddin
Meger dīvān ʻālī muṣḥaf olmış resmi ʻOṣmānī

7 Verüp Yūsuf gibi iḳlim Mısıra revaḳ-ı tāze
Cihānı ṭutdi ṣayt ʻadlle gülbānuň iḥsānı

8 Olur tedbīri taḳdīre muvāfiḳ cümle kārında
Bütün dünyāya oldı ẕāt-ı pākı luṭf-u rabbānī

9 ʻAlī-nām u ʻAlī sīret dilīr-i şīr ṣavletdür
İdüp ḳatl ḫüvāric oldı maẓlūmuň bil-hubānī

10 Geldi şimdi ḳatʻ-ı rāh idenler ḳalmadı ḳaṭʻā
ʻAceb keskinlik itdi ḫākim şemşīr berātını

11 Şitābān oldı geldi ṣadr-ı ʻizzetde ḳarār itdi
Bu maʻnāya uyurdı Ḥaḳ budur kim ʻālemüň cānı

12 Zihī destūr-ı Kisrā maʻdelet sālār-ı pür şevket
Ḫoşā māh-ı muʻallā menzilet ḫurşīd-i bi-ṣānī

13 Meşīrini yegāne kişver ārā-yı ʻadū fersā
ʻAlī Şīr-i zamāne merd meydān süḫandān

14 Vezīr ʻaẓam u düstūr-ı ekrem ḳıble-i ʻālem
Niẓām'ül-mülk-i devrān āb-ı rūyı mülk-i ʻOşmānī

15 ʻAlī paşa-yı ʻādil ṣadr-ı ʻālī ḳadr-ı deryā dil
Müşīr-i bī-muʻādil menbaʻ-ı elṭāf-ı subḥāni

16 O sulṭānı bülend eyvān-ı iḳlīm-i ʻadālet kim
ʻAṣā-yı miḥveri aldı ele çarḫ oldı der-bānı

17 Vücūd-ı pāki ṣubḥ-ı maṭlaʻ efrūz-ı ser efrāzi
Dil-i çālākı mihr-i pertev endāz-ı cihān bānı

18 Cemāl-i bī-naẓīri maẓhar-ı envār-ı ḳuddūsī
Żamīr-i dil peẕīri maḫzen-i esrār-ı pinhānı

19 Zamān-ı devletinde kimse ṭuġyān eylemez hergiz
Meger Nil-i mübārek eyleye Mışır içre ṭuġyānı

20 Anuň bāzusı umān kemān etsun diyü kāmi
Kemān destimi etmiş felek bir ḳavs bārānı

21 Der iḥsānı naḳd ʻadli neşr itmezdi dünyāya
Vücūdı olmuş idi maʻadlet baḥr-ı kerem kāni

22 Anuň ḳalḳānı üzere ḳubbe-i zerrīn ḫāl etdüm
Görüp çarḫ mürüvved verse sende mihr-i raḫşānı

102b

23 Olurdı Ḥikme'l-şarḳa bu yüzden daḫı vaḳıf
Görür idi pür nūruň Eflāṭun-i Yunani

24 Giyüp dībā eteklük devr ider bir kāse bāz olmış
Şeb-i bezminde seyr it hāle içre māh-ı tābānı

25 Aňa ḫāyin olaydı āli sāmānuň biri ferżā
O saʻadte seri nā būd olup ḳılmazdı sāmāni

26 Olurdı ḥalḳa-i girdābı sāḳ-ı ʻarṣa bir ḫāl-ḫāl
Ṣabā-yı himmetinden cüṣa gelse baḥr-ı iḥsānı

27 Perīşān eyledi gürz-i girāni düşmenüñ başın
Anuñ ġāyet yaraşdı farḳına el-ḥaḳḳ perīşānī

28 Şerārı jale devri sünbül u ḫākteri bülbül
İder nīrān ḳahr-ı gülüni āteş-i gülistānı

29 Olur gülnār aḫker sebze-i zibāsı ḫāk ter
Dilerse bād luṭf-ı gülşen eylemez nār sūzānī

30 Alur bir desti şarḳı biri ġarbı ān-ı vāḥidde
Ne Rüstemdür ki dünyāyı ṭutar bir demde destānı

31 Eger maşrıḳda tīġ-ı intiḳām ursa ḳazılbaşa
İder her tācını deryā-yı ḫūnuñ şāḫ-ı mercānı

32 Vü ger maġribde pertev ṣalsa şemʻ-i tīġ-ı berrāḳı
Yanar pervane-veş pervāz iden ruhbān şeyṭānı

33 Ḫudāvendā sen ol ser hayı iḳlīm-i saʻādetsin
Ki raḫş ʻadlüñ eyler ʻarṣa-i ʻālemde cevelānı

34 Ḳapuñda Nādirī bīçāre bir dāʻī-yi muḫliṣdür
Ne var iḥsāna olsaydı bahāne faż u ʻirfānı

35 Anı nār-ı ġaraża bir zebānī şöyle yakmışdur
Ki dökseñ baḥr-ı bī-pāyānı söndürmez o nīrānı

36 Velīkin selsebīl-i iltifātuñ eylese çūşiş
Kimine ḳaṭresı eyler kifāyet maḥv ider anı

37 Ḫudā ḥaḳḳı çün aḥvālüm perīşān oldı sulṭānum
Kerem ḳıl derd-i faḳra eyler bir manṣıbla dermānı

38 Mürüvvet çün ʻAlīʼden ṣāyiʻ olmuşdur cihān içre
Mürüvvetle ʻalilik eyle ḳıl iḥsānuñ erzānı

39 Hemīşe tā ki mihr-i ʻālem ārā ṭāliʻ olduḳça
Aġup eflāka ṭūbā göstere devrāna ʻunvānı

40 Sa‘ādetle cemālüň āfitābından ṣalup pertev
Münevver eyle hergün ṭārem-i eyvān-ı dīvānı

41 Ḫudā eksikligüň göstermesün bir ferde sulṭānum
Vücūduň dā’im olsun ṭurdıġınca nev‘-i insāni

42 Karīnüň baḫt u devlet hem nişīnüň furṣat u nuṣret
Şi‘āruň fer u şevket sāz-kāruň ‘avn-ı Yezdāni

Veysī Efendinüň Mektūb-ı Merġūbdur Ki Taḥrīr Olunmuşdur

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Bārek-Allah zehī nāmına i‘cāz ṭarāz
Ser serbestesidür perde-i küşāyında rāz

2 Nāmedür ġonce bir beste-i gülzār-ı ümīd
Nāmedür zanbaḳ nev-i ḫāstedür bāġ-ı niyāz

3 Nāmedür şem‘-i dil-fürūz-ı şeb derd u firāḳ
Belki pervāne-i pür sūḫte söz ü güdāz

4 Bezm-i ‘uşşāḳda ḫavānında nedīm-i ḫāmūş
Meclis-i yārda gūyında dili bī-āvāz

5 ‘Arż-ı ḥāl itmege aṣḥāb-ı sa‘ādāti olur
Tercümān suḫen-ı ārā-yı feṣāḥat-ı pervāz

6 Gele ey nāmesini dest-i ṣabāya virdin
Der paşa-yı felek mertebeye gönderdin

7 Yazayın her saṭruň ḫāme-i müjgānumla
Sürḫ-i cedvel çekeyin vire giryānumla

8 Ruḫ-ı ‘uşşāḳ gibi saňa zer efşānlar idüp
Sīm taḫrīr ideyin eşk-i firāvānumla

9 ‘Adv u ‘anber ṣaçayın ḫāne-i eşkenimden
Der gevher dizeyin ṭab‘-ı saḫn-ı dānımla

103a

Nūr-ı çeşmüm dükeyin ḫūn dilüm ṣarf ideyin
Saňa ḫıdmet ḳılayın başımla cānumla

Virüp anı nāmesini peyk-ı seḥergāh eline
Anı hem-rāh ideyin ḳāṣid efġanumla

Var o dergāh-ı felek pāyuňa çehreňi sür
Nice olurmuş şeref gök kubbe-i devleti gör

Varıcaḳ dergeh-i dīvān-ı bülend eyvāna
Pāye-i ʻizz u şeref rütbe-i ʻālīşāna

Saňa növbetin dek çahre-i mihr ü mehden
Rūy-ı mālī ḳıl-i iʻtāb felek ʻunvāna

Senüň kuyuna niyāz eyler duḫūl itmek içün
Ḥüsn-i taʻbīr ile söyle sözüňi der bāna

Nice der bān ki elindeki ʻaṣāsınuň ucu
Ṭoḳunur ḫāṭır behrāma dil giyu anı

Giricek meclis paşa-yı felek mertebeye
Öp elin düş ayaġa sür yüzüňi u amān

Evvelā devlet u iḳbāle duʻālar eyle
Soňra aḥvāl dil ḫasteyi bir bir söyle

Di ki ey ḫāmeňi dilbeste fuḥūl
Nevüň şemşīrüň fersūde reḳāb emrā

Ḳılıcuň āyine-i çahre dil-cūy-ı ṣabāḥ
Ḳalemüň ġā'ilye ṭurrā ḫoş-buy-ı mesā

Kātib el-ḥükm-i felek böyle ider el-ḳābuň
Levḥ sīmin zer efşān siphere imlā

Kāmer bir ʻArab ḥākim-i aḳṭār-i ḥicāz
Ḥāfıẓ-i mülk-i Mısr-i Ḥażret-i Aḥmed Paşa

23 Nefḥ-i bād-ı bahār keremüň itdikçe
‘Andelibān rızāyı hezī na‘me serā

24 Bāġ-ı ḳadrüň ola mānend-i cenān cāvīd
‘Ömrüňi devletini ḥażret-i Ḥaḳ ide mezīd

25 Ey şeh muḥteremüň maḥrem ‘ālī mühemmī
Mihr-bān ḥarem-i salṭanatuň muḥteremi

26 Āsumān hezüň ‘Īsā mu‘acir nefy
Mesned ma‘rifetüň nefsī cābuň ḳalemi

27 Bī-ḥużūr olmasa eger ‘izz-i ḥużūra eğilsem
Rişte-i cānda olan ‘uḳde-i efkār ‘ammi

28 İṣġā böyle mi olur resm-i mekārim baḫşī
Serfirāza bu midür ḳā‘ide-i muḥteşemī

29 Dest-i cūduň eyler baḫş eyler iken bī-minnet
Nūş-dārū-yı şifāḫāne-i luṭf u keremi

30 Yār idup ḫaste-i ḥarmāna revā itmeyesin
Onarup va‘de-i iḥsāna refā itmeyesin

31 Ḥaḳ sen itmişken çeşme-i iḥsān u kerem
Ne revādur ben olam teşne-i ṣaḥar ey elem

32 Sen çıraġ-ı ḥarem-i devlet iken lāyıḳı mı
Baňa veḥşet vire ṭārīki suġule ġam

33 Sen Süleymān-ı zamān iken eyyā ṣabr sahn
Ne ‘acib ola benüm mürġ-i zebānum ebkem

34 Beşīrin cāh ġam itdi beni süḫān-i dehr
Dest-i luṭfuňda iken ṭaraf kimindür sitem

35 Saḫnuň nūş-ı revā baḫş-ı dil ‘ālemlügin
Bu ne inṣafdur ey ḥızır mesiḥā-ı muḳadd

36 Ṣormaduň ḫasteňi raḥm eylemedüň bir kere
Nicedür ḥāli diyu söylemedüň bir kere

37 Keremüňle dil düşmen yaḳıcı server sen
Bir kerem itti mürüvvetlü dilāver ersen

38 Evc-i iclālde şehsin hümāyun pervāz
Kāf iḳbālde ʿanḳā-yı hümā şahesersin

39 Gerçi paşayı şehenşāh-ı cihānsın ammā
Lāyıḳ taẖt-ı cem u efsar İskendersin

103b
40 Luṭf-ı ṭabʿuňla nevāzende-i hür-ẖāṭırsın
Ḥüsn-i rāyuňla ṭarāzende-i hür-kişversin

41 Saňa ḳandīl-i ṣaġat nār u dilüm yanduḳça
Bilürin sözdür diyenüň diyü luṭf eylersin

42 Çün bilürsün ki yaḳar āteş-i ġam cān u teni
Ne var ey kān-ı kerem sende çırāġ eyle beni

43 ʿĀşıḳ ẖaste dilüň çeşm-i güher başı içün
Sūziş āteş-i ġamdan dökülen yaşı içün

44 Bu ṣanem ẖāne-i gerdūn ẖarr u fersānuň
Żaʿat-ı nādire ẖāme-i naḳḳāşı içün

45 Nāle-i ṣūfī ṣad sāle içün ṣu maʿade
Gūşe –i mey kede naʿra ḳıl āteşi içün

46 Hem-reh leyli-i miʿrāc olan ṣaẖra içün
yaʿnī şāh-ı Resulüň ol gice yoldaşı içün

47 Ġonce-i gülbün devlet-i şeh ʿālīşānuň
O saʿādetlü mürüvvetlü gözel başı içün

48 Beni luṭf u kerem it derd u belādan ḳurtar
Sebeb ẖaşm-ı Ḫudālıġı ḳażādan ḳurtar

49 Nice olur ḥālim o gün ki ṭurra dīvān ḳażā
O ḳana ḥükm-i hümāyūn mükāfāt-ı cezā

50 Nice olur ḥālim o gün ki ḳarış birbirine
Nār āh faḳr-ı āṣā ġuṣṣa ḳahr-ı Ḫudā

51 Baḥr-ı ḳahrı meşelā ḳalem ide āh-ı maẓlūm
Sāf ‘arşı mütezelzil ḳıla dest-i fuḳarā

52 Ah kim iki cihānda baňa hiç rāḥat yok
İki ‘ālemde benüm bār-ı melāmetle duta

53 Āḫretde elem keş mekeş ehl-i ḥuḳūḳ
Dīnde mihnet-i keşşāf cefāyı ansa

54 ‘Acabā ben ne günāh itdüm ola rūz-i ezel
Ḥācetüm böyle ḳażā itdi Ḫudā ‘azze ve celle

55 Baḳma nā-dān gedā meşrebi ḳıl ehl-i naẓar
Ehl ki ola nevazende-i ḳānūn hez

56 Der iḥsānuňi pīrāye-i tāc ser ḳıl
Ṣaçma ey kān-ı kerem ḫāk ḥaḳīre gevher

57 Ġonce-i luṭfuňi bülbüllere aḥyān eyle
Ḥayfdur zaġ sīme bāle düşe ġonceler

58 Şāh meşreblere ṣun sāġar-ı ġam fersāyı
Ne bilür anı gedā ṭab‘-ı fer u māye güher

59 Ehl-i dilden biri manẓūr-ı sa‘ādet olıcaḳ
Baňa lutf it baňa ki bu dil dāniş-i perver

60 Ḳollaruň içre senüň fażılla ol lāyıḳdur
Luṭf u iḥsāna maḥal-i merḥamete lāyıḳdur

61 Veliyyā düşmeni bu naẓımla oldurduň sen
Oldı her saṭırı bunuň ere ‘ömr-i düşmen

62 Naẓm-ı şīrīne herkez dil üzmez kimse
Lezzet şeker şi‘irümle cihān-ı bestesin

63 Çarḫ-ı ser rişte-i naẓmı baňa teslīm ideli
Sefte gūş süḫanumdur dürr-i deryā-yı ‘adden

64 Yūsuf naẓmı bāzāra çıḳarduḳça ḳopar
Her ṭarafdan nice hengāme aşup fetten

65 Ḫuṭbe-i salṭanat-ı naẓm benüm hāmemedür
Benüm ol nāmerd saña şāhı suḫen

66 Tīġ ṭab‘umla beni eyledi teyīd Ḫudā
Melikü’l-mülk-i ma‘ānī vü emīrü’ş-şu‘arā

67 En‘am Allah ‘aleyk ey ḳalem ṭurfe-i maḳāl
Mütemmemüň oldı bu naẓma sebeb-i istikmāl

68 Sensin ol çeşme-i ḥikmet ki senüňle ṭab‘um
Düşmene zehr içirür dostlara āb-ı zülāl

69 Ḫavāce-i ‘akl ider tuḫfe-i ḫāk-ı ḳadmüň
Her güher kim ola pür dāḫten dest-i ḫayāl

104a
70 Demīdür ḫayır du‘āsın o kerīnü’ş-Şānuň
İdesin ḫātme-i naẓm-ı belāġat minvāl

71 Niteki raḥşa-i aḳlām bedī‘-i büleġā
Ola ruḫsār-ı ‘arūs nihāna müşgīn-i ḫāl

72 Şāheser-i gülruḫ maḳṣūd u murādı güsün
‘Ömr ü devlet özisün ‘āḳıbeti ḫayır olsun

Fātih’in olan Merḥūm Sinān Pāşā ḥaḳḳında Nev‘ī Efendi Merḥūmuň Didügi Ḳaşīdesidür

1 ‘Alī eş-Şabāḥ ki serdār-ı leşker ḫāddur
Sipāh-ı Rūmla ḳaldı diyār-ı şarḳa sefer

2 Şikār ḳaşdına bāl açdı şāhbāz-ı sefīd
Ġarāb-i zengi şeb döňdi heybetinden pür

3 Mişāl mihr u şafaḳ ḫūn-ı sorḫ server kim
‘Acemden anı revān itdi Rūma serverler

4 Meger ki ṣarḳ eyleyenüň peyki mihr-i zerrīn-i tāc
Getürdi nāme-i nuṣret esüp nesīm-i ẓafer

5 Çalındı burc-ı sipher üzere nevbet ṣādı
Güneş naḳḳāş ezer zümre-i felek meh ter

6 Şitā gidüp yerine ḥākim oldu ṣāh-ı bahār
Nişān ḥükm-i hümāyūn şekl-i sünbül ter

7 Ḫar u şeh geldi cūy-veş şükūfe-i ṣaḥrāda
Benefşe ḳāfile salar o lāle ser ‘asker

8 Müsveddat çemen geldi heb beyāż oldı
Yeňiçerīlerin ez hümāruň itdiler defter

9 Ṣadā-yı ṣā‘iḳa u bīm berḳle nergis
Ferāş sebze de bī-ḫavāb u mübtelā-yı mihr

10 Sefer yir anını ihżār eder meger sünbül
Elinde nīze vü başında āmenin miġfer

11 Hubār zān çemen ya‘nī nergis ü sūsen
Birisi tīġ ḳuşanmış biri ṭūr-ı şeş-per

12 Vilāyet açdı yeňiden meger ki ṣāh-ı bahār
Ki baġlanup ṣalunur sünbül u gül ‘abher

Kenār-ı sebzede pervāzı lāledür gū-mā
13 Seher-i iḫṣā sorḫ-ı şefḳ müfīd-i seḥer

14 O bir dilāver-i devr-i zamānedür ki ḳılur
Felekde gün gibi tīr u kāne-i sīne pür

15 Beyāż ṣubḥle ḫūrşīd-i afaḳdan itdi ṭulū‘
Kenār cevde ẓuhūr itdi ṣanki nīlüfer

16 Diyār-ı şarḳa gider yā meger Sinān Paşa
Verildi ṣāh-ı cihāndan lev’ u tīġ u ker

17 Diler ‘arṣa-i şefket emīr-i kişver cevr
Ẓahīr-i ehl-i şecā‘at hubāruz ṣafdur

18 Güzīn ehl-i zemīn ebrū-yı ʻOşmānī
Yegāne-i vüzerā iḥtiyāc nevʻ-i beşer

19 Meşīr feṯḥ-i heyn Ḳāhire-i Cezīre-i ġarb
Vezīr zā'ir kaʻbe-i mücāhid-i ekber

20 ʻĀlem-i mişāl ser efrād u müstaḳīm el-ḥāl
Sinān nīze gibi yek zebān u ṣāf güher

21 Yaḳup yıḳar ne revāni ḳor ol ne ser dānī
Ḫalāṣ iderse ʻacem begleri revānı tīr

22 Duʻā-yı seyf eyle ol düşmen ider tesẖīr
Meger ḥamā'il olup zaẖm tīri ḳurtara ser

23 Başıldı heybet-i şemşīr abnininden
Ṣadā-yı fitne yā cevḥ u sedd-i İskender

24 Ser ʻadvī diger neyz ye kerāmeti gör
Elinde ḥāṣıl ider cevb-i ḥannuň mīn ter

25 Şāh-ı şarḳ ideler ḳaṣr-ı māverā-ün nehr
Senüň revān ola ser ḥadde āb-ı tīġüň eger

26 Ḫikāyet ṣaffet-i āṣaf niẓāmü'l-mülk
Ḫadīṣ menḳıbetüňden fesāne-i kemter

104b
27 Şāh-ı leşker iʻdāsı maḥv ider ḳılıcuň
Mişāl ṭalʻat-i ẖurşīd u ġıybet āẖter

28 Hevā-yı tāc diger terkīn eyleyüp düşmen
Zen felek gibi devrüňde baġlanur ẖaber

29 Eger muḳābil olup leşkerüňle cünd-iʻadū
Dil almaġ isterise tīġ u ẖançerüň gündür

30 Revā degil ki neyām dümende jeng ṭuta
Cefā-yı dehr eyle tīġ-ı lisān ehl-i hez

31 Eyledi paşa işin tīġ gibi her nākis
Revā mıdur ḳıla nev‘ī ḳalem gibi ebter

32 Benüm zamānda ser leşker sipāh saḫn
Benüm zamānda erbāb-ı naẓma ser defter

33 Eger çi şems kemālüm irişdi eflāka
Murādum üzere degil muḳtażā-yı devr-i ḳamer

34 Dilümde nehr hez gerçi ‘ayn āb-ı ḥayāt
Verir dilüň ġubār ġam zamāna ḳadar

35 Ümīd beste u ṭāli‘ zebūn felek ġaddār
Zemīn ‘advī ahāl zamāna dün verver

36 Ne gök kubbede sa‘ādet ne tende himmet var
Yeterdi ḳahr-ı demīn cevr-i āsumān bir ser

37 Kemāl u ma‘arifet ehline ey felek libasdur
Cefā-yı selle üstād ü gūşmāl-ı peder

38 Belā yoluňda eger olsalar ṣorulmazlar
Zamāna ḳanunī erbāb-ı faẓluň itdi bedir

39 Anuň ḥaḳkı ki seni ḳıldı Yūsuf-ı Mısrī
Elem olup beni zendan-ı ġuṣṣadan ḳurtar

40 Anuň ḥaḳḳı ki seni ḳaldı maẓhar-ı ḳudret
‘İnāyet eyle verüp ben ża‘īfe ḳut u fev

41 Niteki bayraḳ-ı berrāḳ ṣubḥ-ı ḫurşīd
Diyār-ı şarḳa çıḳa rāyet ẓafer peyker

42 Şāh düşmenüň tīġ olup ḳażādārı
Żahīri gör zükerān ola hemseri şeşper

43 Bī-ḥaḳ faẓl ebu Bekr ü heybet-i Fārūk
Bī-ḥaḳ ḥürmet-i ‘Osmān u ‘işmet-i ḥaydar

Şühedāyı Cennet Mekān Firdevs-i İşān olan

Evlād-ı ‘Alī ḥaḳḳında ‘Ālī’nüň didügi Merşiye-i Benān-ı Güdāz budur

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Gel ey nevk-ı ḳālem mātem sernecāmın beyan eyle
Döküp evrāḳa derdüň ḳara baḫtuňdan fiġān eyle

2 Midād asā siyeh ḳanlar ṣaçılsun yine çeşmüňden
Liḳā gibi müşevveş ḳışṣalar şerḥin beyān eyle

3 Ḳażā levḥine vāfir serzeniş ḳıl dest-i kātibden
Ḳader mecmū‘asın yırtup perīşān-ı dāstān

4 Kül eyler mermeri āteş gibi kim ḥarfini yazsaň
İtmezsaň bir āhen levḥ evvel imtiḥān eyle

5 Ḥużūr erḳāmını ḥakk eyleyüp levḥ-i ḫavāṭırdan
Meserret-nāmeler şerḥin göňüllerde nihān eyle

6 Siyeh gey ehl-i beytüň ka‘beveş rūz-ı ġazāsında
7 Bu mātem ḫürmetinde sen de dāmen-der-miyān eyle

8 Yazarsaň Kerbelā yazusunuň müşkil bālasın yaz
Şehādet şehdin içmiş tān lebler mā-cerāsın yaz

9 Niçün ey çarḫ-ı ẓālim naḳd gününi ṣabā ḳılduň
‘Aliyy-ül Murteżānuň nūr-ı çeşmin bī-żiyā ḳılduň

10 Kim itdüň Kerbāla ḫākında anuň gevher-i ‘ömrin
Ne kendinden ḥicāb itdüň ne ceddinden ḥayā ḳılduň

11 Zülāl-i pāk aḳan gülzāra zümre-i āb eyledüň cārī
Resūluň bulsa gāhın tīġ ḳahra mācerā ḳılduň

12 Ḳoparduň ġonce-i nevrestesin gülzār zümer anuň
Zümerler yutdurup pejmurde ḥāl itdüň cefā

13 Resūluň elini şerm ertmedügi ġarḳ ḫūn itdüň
Girüp ḳanına ol maẓlūmuň ey ġāfil ḫaṭā ḳılduň

105a

14 Sevinirdüň risālet ẖāndānından yanan şem‘i
Melāmet ẓulmetin ta‘yīn beyt-i Muṣṭafā ḳılduň

15 Sarin ol serverüň devr itdigüň temyīzi serden
Mürüvvet sizlik itdüň niçün ayırduň ten serden

16 Ne yazıdur ki deşt Kerbelā bir derd-i miḥnetdür
Meger kerb belālardan mürekkeb bir muṣībetdür

17 Niẓāmın bozdı çünkim ehl-i beyt Muṣṭafānuň ol
Ne bī-naẓm-ı selātadur ne nā-mevzūn ḥikāyetdür

18 Ḳopar bir demde ġavġayı ḳıyāmet lakīn ‘āṣūruň
Dem mātemde her bir rūzı evc növbet ḳıyāmetdür

19 O gülgūn ṭarafa sancaḳlar ṣaf baġlar ḥarīm içre
O bāġuň serd ẖūnın olduġından bir ‘alāmetdür

20 Yatar gün gibi gülgūn perdesinde ravżanuň bir gül
Kerre-i merşiye ẖavānlar bülbülān bāġ-ı ḥayretdür

21 Oḳāmet döňdügi sā‘at ḳıyāmet ḳopmasın mażā
Anuň tā ḥaşr olunca mātemin her yıl iḳāmetdür

22 Döğünmüşlerdesin ey sīne sen ḳan aġlayaydın
Dem mātemdurur nehr eyle yaşuň aġlayaydın

23 Şehīdān ḳanı oldum kim cihānı ġarḳ-ı ẖūn itdi
‘Adüvv hem ḳanmasun andan diyü aẖger nümūn itdi

24 Felek ḳanına girdi bir içim şu vermedi ele
Anuň çün göze sen dest-i melāmet sezmegün

25 Ṣaddı cenk içre cengin eyle şīrüň çarẖ-ı rūbāhı
Edüp ṣadd-ı ḥīle etmiş zaḥm mühlikden zebūn itdi

26 Ṣadā-yı el-‘aṭaşdan hışmuň leb ḳıldı melekler hep
Ḥarāretden felek mātem ḳabasın nīl-gūn itdi

27 Şanurlar dest-i pākı göze düş dolmuşdı ḳanından
Ecel hābın ṣanup sāḳī-i ġam baġrını ḫūn itdi

28 Hele bir ḳaṭre ḳanı ḳalmayubdur yerde ol şāhuň
Ḳapup ḫūrşīd anı tāc serinde la‘l-ı gūn itdi

29 Kesilsün gerden kāfir gün pereste aḳsın ḫūn
Şebistān şehādet şem‘e virmiş ṣa‘le nūr efzūn

30 Bu ġam bir özge ġamdur iş bu mātem ṭurfa mātemdür
Bu eyyām içre ḥurremlik ḥarām oldı Muharrem’dür

31 Ḳapansun çıḳsun ol gözler ki zehr āb aḳmayup andan
Dem-i mātemde īṣār itdügi demde yāḫūd nemdür

32 Bu ġam ḳanın ḳurutmuşdur velī erbāb-ı taḥḳīḳüň
Anuňçün ekṣeriyyā dem degil dökdükleri nemdür

33 Ġazā vaḳtinde el ḳarsup gülün eṭfāle ‘ayb itmeň
Bu istihzā anadur kim yiri cāh-ı cehennemdür

34 Mübārek başlarına nūr inübdür zer ‘ilm sanuň
Degildür sürḫ sancaḳlar birer meḳtūl mu‘alimdur

35 Yolundur şerhe çıksen yol yol itsin sīnen ey abdāl
Libās-ı cism cāndan ṣoymayan ‘uryān sersemdür

36 Bu mātemde delüp ney gibi baġruň iňle ey ‘Ālī
Benüm bu naẓm-ı cān sūzum ḳulaḳ ṭut diňle ey ‘Ālī

Sulṭān Meḥemmed Ḫān ‘Aleyhirraḥme Vel-Rıḍvān Ḥaḳḳında Celīlī’nüň Didügi Merṣiyesidür

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Ger-i ḫam-ı bāde gibi olsa kişi ṣāf derdin
Cem gibi ‘işret idüp olmasa gerdūna zebūn

2 ‘Aksine devr ide ger yüz cevre ger düşdün
Ġam baṣar devri düz ġuṣṣa ider bī-farḳı ḫūn

3 Yandurur tāb-ı teb mevtile hemçün kānūn
Nefʿ virmez o ḥarāretde şerāb limūn

4 Çāre yoḳ āb-ı ḥayāt içse olur derdi füzūn
Eşir itmez oḳusuň defʿine yüz biň efsūn

5 Senüň olmuş ṭutalum mülk serim taẖt-ı beden
Pādşāhum budur elbette ḳadīm-i ḳānūn

6 Şerbet-i mergi dīde saňa ṭabīb-i gerdūn
Fenn ḥikmetde ölürsekde eger Eflāṭūn

105b
7 Ne nebī ḳaldı fenā dünyede bāḳī ne velī
ʿĀḳıbet-i zāl ecel kendüye virürdi belī

8 ʿÖmr nūḥ eyle de āġırdur olursuň ṣaḳlı
Ḥāṣıl semʿ ḳabuliyle işit bu meşelī

9 Her ne kim yazmış ise kātip ḳudret ezelī
Güliser der başuňa nīk u bed ol ẖaṭṭ-ı celī

10 Olmaz afyon-ı ġam mevt muḳarir bedeli
Muy bağlı kesilmez o yebūset kesili

11 Keşnüň irişecek fāʾide itmez eceli
Sen gerek ḥikmet loḳmānla eyle ʿameli

12 Şerbet-i mergi dīde saňa ṭabīb-i gerdūn
Fenn ḥikmetde ölürsekde eger Eflāṭūn

13 ʿĀḳıbet menzil-i ẖāmūş olucaḳdur maḳarruň
Ḥażret ʿİsā gibi çarẖ-ı berīn olsa yerüň

14 Naḳşına baḳma budur köhn pür ʿabreň
Ṣūretin bozmadığı evc felekde ḳamerüň

15 Yüzlerin sürmediği yerlere şehzādelerüň
Taç u taẖtın ṭağıdup burmadığı nicelerüň

16 Nār-ı hicrānı yaḳar gülli ḳomaz nūr u ferüň
Bilmiş ol bāde virür ẕerre çar ḳalmaz eserüň

17 Mūr u mārı yiridür bedenüň ḳara yirüň
Ḥāṣılı ḳıṣṣa-ı dırāz eylemese aldum ḫaberuň

18 Şerbet-i mergi dīde saňa ṭabīb-i gerdūn
Fenn ḥikmetde ölürsekde eger Eflāṭūn

19 Ḳanı ol zübde-i eşrāf şehenşāh-ı cihān
Ḳanı ol sāye-i Yezdān-veşe ʻĀlīşān

20 Ḳanı ol dāver-i zī-şān u meḥab ʻirfān
Ḳanı ol müşfiḳ u bezl neʻam-ı dervīşān

21 Ḳanı ol taḫt-ı neşīnān sulṭānın zamān
Ḳandadur taht lahz oldı gibi aňa meskān

22 Ki binüp taḫta-i tābūta o cān oldı nihān
Bir münhem idi bu nükte bize oldı ʻayān

23 Ṣunılur cām-ı ecel saňa eger yaḫşī yamān
Sen gerek ibn-i felān ol gerek āl-i ʻOşmān

24 Şerbet-i mergi dīde saňa ṭabīb-i gerdūn
Fenn ḥikmetde ölürsekde eger Eflāṭūn

25 İtdi Sulṭān Meḥemmed yerini dār-ı naʻīm
Pādişāha vire Ḥaḳ-ı devletiyle ʻömr-ü dilüm

26 Ḥādiş idi aňa bu salṭanat-ı mülk-i ʻaddim
Aḫiret-i pādişāhı eyledi anı o raḥīm

27 Yerde yatduḳça o sen ṣāġ ol āyā şah-ı kerīm
Taḫt-ı ʻadil üzere sen ol ʻizzet ü şevketle mukīm

28 Riāyet nuṣreti çek elçi ḳıl feṭḥ-i ʻaẓīm
Eyle düşmenlar de ki tīġ-i ẓafer birle dü-nīm

29 Hem Celīlī'ye ḥayātuňda naẓar ḳıl ki ḥakīm
Maraż mevte ʻilāc ide hez alup zerr ü sīm

30 Şerbet-i mergi dīde saňa ṭabīb-i gerdūn
Fenn ḥikmetde ölürsekde eger Eflāṭūn

Meşāmī'nüň Naṣīḥat-ı Amīr Didügi
Ebyāt Bī-Naẓīredür Ki Taḥrīr olundı
İptida-i Sahn-ı Niyet

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Her şaḫṣa lüṭf-ı ṭab' tānıyla ver cevāb
Tā kim irişmeye saňa nuṭḳından ıżṭırāb

2 Söz kendüyinüň aġz olupdur dillerini
İri o gitmeye onı behr eyle āsiyāb

3 Keşf etme söz 'arūsi cemālini bī-dürrüň
Olmaḳ gerek niḳāb-ı tāfī aāa ḥicāb

4 Ḥikmetle oldı ḥalḳ beni ādem eden bu ġam
Ta kim ṭoḳuzda fikr ide onda vire cevāb

5 Derḥ u hünere dürr-i girān-māye der saḫn
Ṣarfında ḳıl tāfī ṣaḳın eyleme şitāb

106a
6 Çün sende pür itdi iki gūş bir zebān
İyi işitmeyince ṣaḳın virme bir cevāb

7 Bir kere aç dehānı yelde sedef gibi
Dersüň derūn-ı sīnenüň ola pür dıraḫṣāb

8 Az söyle her ne deňlü ki bisyār dānisüň
Bir sözi yüz dise yüzi birdi budur ṣevāb

9 Çoḳ söz meşele durur buňa ḳurānda yaraşur
Sözüň özüdür özi kelāmuň ḳıl intiḥāb

10 Söz kim deminden ola cüdā itmez muḥabbetedür
'Armet ider mi şaṣte nişāne vuran nişān

11 Sözin mükerrer eyleme sükker olursa de
Düşer kesāda keşretle olsa ḳand nāb

12 Şehd kelāmuň eyleme erzān-ı müşān budur
Lāyıḳ mı şehd nāb ola ṭa‘me-i zebān

13 Olsun sözüňde şefḳat u refk ü velāmiyet
Nuṭḳuň o cāndan olmasun üzrede şeyẖ u şāb

14 Nuṭḳıyladur faż̄īlet insān düvābdan
Senden düvāb yek sözüň olmaya ger ṣavāb

15 Gūş eyle gel bu nükte-i ḥikmet kelāmıdır
Söz-i sīm olursa söylemeň oldı dürr-i nāb

16 Dersüň ki ḥüsn-ü ẖalḳla maḳbūl-i ẖalḳ olam
Lüṭfıyla vir cevāb idene ġafle ḥiṭāb

17 Düşnām telẖī ‘azb-ı cevābıyla eyle red
‘Azbü’l-lisān olanuň olur yārı bi-ḥiyāb

18 Manendkede söyleyene vir cevābını
Sen söyle sen işit dimez saňa meşel āb

19 Aṣlın bilen uṣūl-ı maḳāmātı on dimiş
Onuň ṭoḳuzı Ṣamet biri ẖalḳdan aẖbāb

20 Ṭūṭī itdi ḥabs ḳafs keşret kelām
Kendüye oldı kemend u sözi bā‘iş ẖarāb

21 Bülbül belāda nuṭḳı o cāndan esir u zār
Āzād-ı bāġ u rāġade seyrān ider ġurāb

22 Gūş it Meşāmī sözlerinüň nüktesin tamām
‘Ārif o dur ki her süẖanı ola bir kitāb

Nev‘ī Efendi Merḥūmuň Didügi Naẓīredür

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Velā şemden gerü sevdāyı ‘uzlet ḳılsuň olmaz mı
Olur olmaz hevālardan ferāġat ḳılsuň olmaz mı

2 Sehī ḳaddlerle ḥaşr olmaḳ hevāsından geçüp bir dem
‘Aceb endīşe-i rūz ḳıyāmet ḳılsuň olmaz mı

3 Ta‘alluḳ māsuvāyı Ḥaḳḳa çünki şirk muṭlaḳdur
‘İnād u şirki terk idüp ‘ibādet

4 Üztüň nucevānlar ‘aşḳın eksik pend pīrāni
Semā‘ u ‘aẕẕ idüp gūş naṣīḥat ḳıluň olmaz mı

5 Ḳulaġuň ṣadā-yı gūş miḥnet çalınur āḫir
Henüz irişmedin növbet ana bet ḳılsuň olmaz mı

6 İlāhi çāresüz ḳaldum ‘ināyet ḳılsuň olmaz mı
Yol ezdüm āh ‘aşḳda berāyet ḳılsuň olmaz mı

7 Ḫumār-ı bezm aġyār ile hüşyār olmadum gitdüm
Ḫilāfeti ‘ıydan yār ile yār olamadum gitdüm

8 Ṣadāyı nāġme yāhūd dem-sāz oldı sebeb-i eşyā
Ben ol sāzuň maḳāmına hevādār olmadum gitdüm

9 Göňül āyinesin pāk itmedüm zenüň kedūretden
Ṣafāyı bezm-i ‘irfāna sezāvār olmadum gitdüm

10 Açılmazdın baḫtım şeb-i baḥruň ṣabāḥı yoḳ
Nesīm-i ṣubḥ dīdār ile bidār olmadum gitdüm

11 Sefer-i düşvār ü ġazel devr-i mürekkeb anuň zādum kim
Bu işġāl ta‘aluḳdan sebkibār olmadum gitdüm

12 İlāhi çāresüz ḳaldum ‘ināyet ḳılsuň olmaz mı
Yol ezdüm āh ‘aşḳda berāyet ḳılsuň olmaz mı

106b
13 Tecellī eylemiş nūr cemālüň cümle eşyāda
Gözler ‘arż-ı dīdār etmede ‘āşıḳ temāşāda

14 Ne ẕevḳ etmiş ‘aceb sevdā-yı Şīrin’den dil-i Fehād
Ne görmüş Ḳays Mecnūn bilmezin hiç naḳş Leylā’da

15 Ne Gülşen ẓāhir olmuş çeşm-i İbrāhīm’e āteşden
Ne ‘izzet eğlemiş āzer likāyı lāt-ı ‘izzāda

16 Ne bezmüň bādesi bir cāmı bir sāḳīsi bir ammā
Ki cenk ehl-i mestānuň ki Ṣulḥ müdārāda

17 Benüm yārum edüňilmez derdime herkez ‘ilāc olmaz
Ṭabībān zamāne ‘āciz olmuşdur müdāvāda

18 İlāhi çāresüz ḳaldum ‘ināyet ḳılsuň olmaz mı
Yol ezdüm āh ‘aşḳda berāyet ḳılsuň olmaz mı

19 Şundan ẕātuňa eşbāḥ-ı ‘ālem cümle maẓhardur
O maẓhardan gezer ḳaṣd itmeyin maḥcūp dā’irdür

20 Göňül ṭıflini bir sīb zinhdan eyledi meftūn
Mekānı çāh miḥnet çeşme-i ışbarı mükerrerdür

21 Hevā-yı ‘aşkla eflākı çıḳdı āteş-i sīnem
İşidib āh u zārum ‘āleme raḥm idecekdür

22 Elemde iẖtiyārum dilde ṣabr ile ḳarārum yoḳ
Göňül göz-i cān u ten bir şāh bī-raḥme müntehirdür

23 Senüň ‘avnuňdan olmazsa eger bir ẕerrece çāre
Hevā yolında ben üftāde ẖāk olmaḳ muḳarerrdür

24 İlāhi çāresüz ḳaldum ‘ināyet ḳılsuň olmaz mı
Yol ezdüm āh ‘aşḳda berāyet ḳılsuň olmaz mı

25 Bileydüm böyle düşvār olduġın ben derd-i hicrānı
Firāḳı iẖtiyār etmez virdüm ‘aşḳla cānı

26 Deryaġā zehr ḳātl nūş idenler buldı hep ṣıḥḥat
Marīż-i derd hicre bulmadı hiç kimse dermānı

27 Göñül āteş gözüm yaş ‘aşḳla kārum keşākeşdür
Kemān ebrūları cāna uruldun tīr-i müjgānı

28 Vücūdum defterin ḳılmış meşūş ḫaṭṭ-ı ruḫsārını
Ezildin ṣan‘ eli levḥ vücūda naḳş insāni

29 Ne rūz-ı vuṣlata şākir ne şām-ı firḳate ṣābır
Tesellī bulmaġa yoḳ Nev‘ī maḥzūnuñ eskāmı

30 İlāhi çāresüz ḳaldum ‘ināyet ḳılsuñ olmaz mı
Yol ezdüm āh ‘aşḳda berāyet ḳılsuñ olmaz mı

Tercī‘-i Bend Ġurrā Berā-yı ‘Azl u Ḳatl-ı Yemişci Ḥasan Pāşā

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Ḥamdulillāh ki Ḫudā ‘āleme erzān itdi
İrdi İslāma şeref ehlini şādān itdi

2 Ebr-i ẓulmüñ getürüp ẓulmetini bād-ı kerem
Pertev mihr-i bedi dehri ferūzān itdi

3 irişüp nefḥe-i cān baḫş bahār-ı iḥsān
Ġonce-i ma‘deleti gül gibi ḫandān itdi

4 Ya‘nī pā-yā-na irüp devri yemişci Ḥasanüñ
Meyve-i luṭfunı Ḥaḳ ‘āleme erzān itdi

5 İyüsini yemişüñ çünki ṭoḳuz yerdirler
Mive-i cān-ı ṣafāsını o ḥayvān itdi

6 Gerçi nāmı Ḥasan ammā ki ‘aceb vāḳī ḳabiḥ
Devlet-i āyinesi ḳaçı nümāyān itdi

7 Naḥs imiş ḳalbi meger ol ḥüsn bī-ḥüsnüñ
Ḫalḳa mānend ẕaḫl cevr-i ferāvān itdi

8 Ḥüsnüñ ‘azli ü Ḥasan ḳatli daḫı muḥsin
Düşmese tārīḫi n’ola ḳatl yemişci aḥsen

9 Yoġidi dīni anuň ẓulmi ‘aceb vāfir idi
Şer‘i ḳaldurmış idi öldürücek kāfir idi

10 Etmişdi göňül almaḳda mahāret taḥsīl
Rüşveret almaḳda velī ġāyetle māhir idi

11 Cezā-yı İslāmı ḳırup ḳal‘aların aldurdın
Ḫaberi yoḳ ki bu aḥvāle Ḫudā nāẓar idi

107a.
12 Yoġidi ḳudreti küffārı helāk eylemeğe
Gerçi mü’minlere ẓülm eylemeğe ḳādir idi

13 Seḥer iderdi o köpek bid‘atüň eḥadd işinde
Ḥāṣılı kendusi fir‘avan idi hem müsāḥḥar idi

14 Her nefs eyler idi bid‘ati izhār ammā
Dāmen küfr eyle Ḥaḳ bildügini sārr

15 Bir ḥaḳāretle helāk eylediler mel‘ūnı
Ki aňa nāẓar olan belki bir ez haber idi

16 Ḥüsnüň ‘azli ü Ḥasan ḳatli daḫı muḥsin
Düşmese tārīḫi n’ola ḳatl yemişci aḥsen

17 Nice vaṣf eyleyem ol mihmel bed gerdārı
Ki anı şekl-i zebānide yaratmış bāri

18 Baḳla döşeli laḥana başlı çirkindür çehre
Būḳuli bustān idi güyā beden her dārī

19 Başuňa şabḳa gerekdür beni terk eyle diyü
Kendüsin ḫāka atar ṭurmaz idi destārı

20 Eksisi şanma bir eşegine bitüp bu mīnende
İştahı gün dānenden olurdı cārı

21 Ma‘ni mi etmez iken hiç ḳırāt bir gün
Cenkde çāder arasında olurdi ḳārı

22 Kendüsin daẖī köpek gibi helāk eylerdiler
Ḫalḳı ölduürmek idi çünki laʻīnüň kāri

23 Yüklenüp mü'min zaḳḳūmı yemişci olmuş
Ṭable keş kisi gezermiş der-kāt nārı

24 Ḥüsnüň ʻazli ü Ḥasan ḳatli daẖı muḥsin
Düşmese tārīẖi n'ola ḳatl yemişci aḥsen

25 ʻUlemā zümresini dā'im iderdi taḥḳīr
Dīni yoḳ milleti yoḳ kāfir idi ol ẖınzır

26 Dā'imā u zer u bal olmuş idi kārı anuň
Ġālibā verze o cebinden aňa derlerdi vezīr

27 Tüm lutun ġarażın tirene atmışdı berf
Mühr-dār Ahmed u merdāra verir daẖı beňzer

28 Dīni dünyāya dönüşmişdi Ḥüseyin āġāsı
Yere girse yeridür tā ola Ḳārūna naẓīr

29 Ḳoca meymūn idi güyā ki yeniden gelmiş
Anı oynatdılar ḳaṣt idüp vezir naḥīr

30 Ḥasan āġāsı bir yaşlı ṭoňuzdur ammā
Bunlaruň bir bir aňlamasına ḥayrımuz taʻsīr

31 Kendü firʻavun idi ibtāʻı serāpā küfre
Laʻnetullāh-i ʻaleyhim bī-kemāleddīn

32 Ḥüsnüň ʻazli ü Ḥasan ḳatli daẖı muḥsin
Düşmese tārīẖi n'ola ḳatl yemişci aḥsen

33 Ẓulmüne vāḳıf olup ḥażret sulṭān-ı cihān
Ṣadr-ı devletden anı eyledi maʻzūl ol ān

34 Ḫātem-i salṭanatı çalmışken ol ġamret
Ḥamdulillāh ki ẖalāṣ itmesi Süleymān-ı zaman

35 Komayup ʻazlle ḳatl itdi anı āẖir-i kār
Çıḳsa eflāka n'ola zemzeme-i istiḥsān

36 Ṣaldı bustāncıları tā ki vücūddan getürüp
O cehennem köpegin eyleyeler nārā revān

37 Kuşatup miskin ẖınzırı toḳat avın irüp
Ḳırdılar ānlını ẖortladı ol ḥayvān

38 Merd olup gerdenine geçdügi dem bend kemend
Yutdi ol ejder bir ġavl beyābānı hemān

39 Bārek-Allah zehī ma‘delet bī-mānend
Levhaş-Allah zehī menāḳıbet ‘ālīşān

40 Ḥüsnüň ‘azli ü Ḥasan ḳatli daẖı muḥsin
Düşmese tārīẖi n’ola ḳatl yemişci aḥsen

41 Kimdür ol ‘adlī iden şāh-ı cihān dersek eger
Māhtābında güher şāh-ı ‘adālet göster

107b

42 Ḫān-ı Pākīze ḥasb-ı hasr u ferẖunde nisb
Ḥākim-i Rūm u ‘Arab-i mālik ġarb u ẖāver

43 Dāver devr-i zamān-ı şāh Meḥemmed Ḫān kim
Ḫādīm bezmi mülk-i bende-i fermānı beşer

44 Pertev ‘adlī eyle ṣubḥ dol nūrānī
Şerer na‘li ile şām melil-i pür aẖter

45 Meh-i nev ṣanmasa ki tāc olmaġçün farḳında
Çarẖ ider na‘l rezāndur semenden bir ser

46 Ṣanma kim bir ġarb üzere aḳar lücce-i nīl
Ḫāk ider hil‘at mālī ‘aṭāsın ver bir

47 Āb-ı şemşīri eyle ẖāk ‘adüvvi getirüp
Gülşen ma‘adaletin ḳıldi ‘aceb tāze u ter

48 Ḥüsnüň ‘azli ü Ḥasan ḳatli daẖı muḥsin
Düşmese tārīẖi n’ola ḳatl yemişci aḥsen

49 Ya ilāhi o şeh ‘alemi Manṣūr eyle
Ḳanda kim var ise düşmenleri maḳṣur eyle

50 Ẕāt-ı pākını maṣūn eyleyip āfetlerden
Kişverinden sitem āyīneyi mescūr eyle

51 Dā’imā eyleyüp üstād ḳażā-yı der-kār
Nezbet ābād-ı aḳālīmisini ma‘mūr eyle

52 Başdan ayaġına dek pertev elṭāfuňla
Mihr-i ḫāver gibi ol dāveri pür nūr eyle

53 Tācdārānı anuň bende-i fermānı idüp
Cümle bergeşleri hep emrine me’mūr eyle

54 Düşmen mülkün anuň bende-i fermānı ḳılup
Ni‘met ‘adli eyle ‘ālī mesrūr eyle

55 Ṭāḳ çarḫ üzere anuň ḳatline tārīḫ yazup
Hümā Tīġīnüň aňa bu beytini mesṭūr eyle

56 Ḥüsnüň ‘azli ü Ḥasan ḳatli daḫı muḥsin
Düşmese tārīḫi n’ola ḳatl yemişci aḥsen

Fużūlī Ba‘dādī’nüň Ġazel bī-Naẓīrīdür ki Nādire Güyānden Tīġī Beg Nām-ı Şā‘ir Taḫmīs eylemişdür

Müf‘te īlün Fā‘ilün Müf‘te īlün Fā‘ilün

1 Hiç güneş bu yüzlüde sendeki ruḫsāra yoḳ
Bencileyin nitekim sīnesi biryān yoḳ
Gün yüzüňe zerre var şanma ki āvāre yoḳ
Kimsede ruḫsāruňa ṭāḳat-i nezzāra yoḳ
‘Āşıḳı öldürdi şevḳ bir naẓara çāre yoḳ

2 Ben niçe dem gūşene baḫrı edendim maḳām
İtmedim ol gonçenüň gülşen vaṣlın merāmı
Bencileyin sīnesin eylemedin lāle fām
Baġrı bütünler baňa tefsīr iderler müdām
Ḥālümi ‘arż etmege bir çigeri pāre yoḳ

3 ‘Āşıḳ mechūrenuň yüzine baḳmaz ḥabīb
Degme kişiye degil şerbet vuṣlat naṣīb
Ḫançer mecriyle ben oldum olalu ġarīb
Çāk görüp sīnesi ḳılma ‘ilācum ṭabīb
Żāyi‘ olur merhemüň bende biter yāre yoḳ

4 Gözleyüp ol mehveşi mihriyle her ṣubḥ u şām
Yiri göki ḳapladı eşkle hem tamām
Olalı her gice bir menzil o māha maḳām
Gözde gezüp çizginür ḳaṭre-i ekşüm tamām
Ḳaṭre-i ekşüm gibi çarḫda seyyāre yoḳ

5 Nebī gibi bel baġlayup ‘aşḳa didüm belī
Bāde virir tīġīyā ‘ālemi āhum yelī
Nāle eyle ‘āşıḳuň yāre irişse elī
Zārlıġum ‘aşḳdan var Fużūlī velī
Ol meh-i bī-mihrden raḥmın zāre yoḳ

108a

Bāḳī Efendi Merḥūmuň Muṭāla‘aındandur ki
Suḫan-ı Senc Olan Tīġī Beg Müseddes Eylemişdür

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Ne ḳatı ḳara göňlü olur ol lāle‘izār
Ḳalmamış būy-ı vefā şemce ḳalbinde ḳarār

2 Ġonce-veş baḥr eyle ‘uşşaḳ idüp sīneye nigār
Gül gibi olsa n’ola mā’il semt-i aġyār

3 Ezelī böyledür āyīn sipher ġaddār
Ki gülüň ḫavā gibi ḫār ola ḫāruň gülzār

4 Ḫayl-i ḫūbāna ṣaḳın eyleme isnād-ı kerem
Enlere luṭf u kerem tehtīddür cevr ü sitem

5 Zār idüp bülbüli gülzār-ı cihānda her dem
Gül gibi eyleseler ḫār ile ẕevḳ-i ‘ālem

6 Ezelī böyledür āyīn sipher ġaddār
Ki gülüň ḫavā gibi ḫār ola ḫāruň gülzār

7 Eylemez gerçi güzeller dil-i ʻuşşāḳa vefā
ʻĀdetā ehl-i dile artuġ olur cevr u cefā

8 Ḳopmadı bir gül-i bī-ḫıyār ṭurldan dünyā
Ṣanma bu şiʻire sen şimdi olupdur peydā

9 Ezelī böyledür āyīn sipher ġaddār
Ki gülüň ḫavā gibi ḫār ola ḫāruň gülzār

10 Bülbüli ki ḳafes içre giriftār eyler
ʻĀşıḳ zāruň olup cānını bīdār eyler

11 İster ḫāka ṣalup nergisi bī-yār eyler
Gülşeniň ḥāṣılı eṭrafını pür ḫār eyler

12 Ezelī böyledür āyīn sipher ġaddār
Ki gülüň ḫavā gibi ḫār ola ḫāruň gülzār

13 Cām-ı elem ḫaste ḳılup ʻuşşāḳı
Ḫār ḫārını çeker derd ḫumāruň sāḳī

14 Çekse her keşi ḥālince ġam-ı āfāḳı
Ḥasb-i ḥāl itmezdi dehre bu şiʻrin Bāḳī

15 Ezelī böyledür āyīn sipher ġaddār
Ki gülüň ḫavā gibi ḫār ola ḫāruň gülzār

Taḫmīs-i ʻĀlī Ġazel-i Uṣūlī

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 Ne deryā sāḥilinden oldı yārab ḫakk u ter peydā
Ne baḥruň mālikindendür mülk-i ẓāhir şebe peydā
Ṣanasın ḳaṭrelerdür anda pür nihān u peydā
Vücūd u muṭlaḳüň baḥrı ne mevcī kim ider peydā
Anā el-ḥaḳ setreni söyler eger maḫfī eger peydā

2 Fenā gülzārıdur ʻālem güli çoḳ gülistānı bir
Serāpā nergis ammā şahar erġuvānı bir
Hezārān bülbüli var cümlesinüň esyānı bir

Bu bāġuň gör ḥaḳīḳde ṣuyı bir bāġbānı bir
Dili olmuş ḥaḳāyıḳda niçe yüz biň şecer peydā

3 Biter naẖl-ı vücūduň mivesi ki telẖuňı ẖoş ter
Görinür berk u bārı saňa mı her dem tāze gibi fer
Nice ẖām u niçe saht niçe kāmil niçe ebter
Naẓar kıl nev‘-i efsāne kimi zehir u kimi sükker
‘Aceb ḥikmet bir aġacdan olur dürlü şemer peydā

4 Ḥaḳīḳat bādesinden ẖavābe varmış niçe serẖoşlar
Degil ta‘bīre ḳābil her bir nīk gördügi düşler
Alınca ten ḥaṣārın na‘re-i merd ‘arv keşler
Düzilür niçe biň eşler bozılur niçe ẖabeşler
Bu kār bu el-‘acebdür bu kim olmaz kārger peydā

5 Su’āl etdüm ṭarīḳat semtini bir merdüm pākı
Didüm luṭf it ḥaḳīḳat yolların gösteriyuben ẖākı
Dedi zinhār seferver ola māl u cāh u helāk emlāka
Şu serverler ki dünyā içre baş egmezdi eflāka
Yaturlar yerde mest olmuş ne tīġ u ne kemer peydā

108b

6 İçüp vaḥdet şarābın nice ‘āşıḳ kendünden geçti
Fenā semtin ṭutup gitdi yiyüp içdi ölüp göçdi
Ne ẓāhir gözlerin açdı ne aẖın ḳandan seçdi
Nice gündüz gice oldı nice biň ay ve yıl geçdi
Deryaġā olmadı ḳaldı şeb içre seḥer peydā

7 Ticāret ‘azmin eylersüň beḳādan yaňa āhle yaňa
Düşürme naḳd-ı ḳalbi ḳalbe bir pendüm budur saňa
Çekildüň bir alāmı beydler u gerçi biz ol yaňa
Yolumuz bezm-i yabana irişdi nāgihān aňa
Gider biň kārbān olmaz birinden bir eşer peydā

8 Bu bir vādi durur nr āhduň gelüpdür ẖāk sertāser
Görinür her ṭaşı ẖūnābdan bir pān-aẖker
Ne āteş var ne āteş-zen velikin ṣūretā yer yer
Niçe şūrīde ‘āşıḳlar gezerler cümle tāyīhler
Boyutını nihāyetde ne reh ne rāh bir peydā

9 Cihānda geşt zāruň taẖm-ı zā’idden eküp geçdüň

Egerçi andasın tīz betdüň atāyine tizitdüň
Bir iki gün fenā dünyāda bilem neyledüň netdüň
Bu ṭoḳuz ḳaba düşüş ṣu içine geldüň ve gitdüň
Ne geldügüň ḳapu ẓāhir ne gitdügüň mihr peydā

10 Güherle yayıla der ḥāṣıl bu kānuň u ervātından
Der şehvār u ḥāşā ki oldı baḥruň lāzımātından
Bilmez nīk u bed ‘alem elden içre ṣıfātından
Ma‘ādındur ḳamu eşyā ider özgendü ẕātından
Kimisi sīm-i zer ẓāhir kimi senüň eder peydā

11 Olur sefidle ‘uzletde ṣoni nice yıl ‘ākif
Keşf kesi otur esrār-ı ‘aşḳa olınur kāşif
Ma‘ārif gevherine de ki ṣarrāf olınur vāḳıf
Nice zaḥmet çeker kesb kemāl idilince bir ‘ārif
Velī çoḳ ḳan yudar kān eyleyince bir gevher peydā

12 Reh ḫidmetde her bir dāye ḫāk olmaḳ gerek tā kim
Peder māder demādem derd-nāk olmaḳ gerek tā kim
Çekerler ḳan bedenler çāk çāk olmaḳ gerek tā kim
Niçe biň ādem oġlanı helāk olmaḳ gerek tā kim
Yalancı ḳahpe dünyāda ola bir kerecik ar peydā

13 Sevād-ı mülk ma‘nī ehl-i ‘aşḳa çün münḫaşırdur
Ḫuṣūṣā her biri manẓūr sulṭān-ı ḫaşırdur der
Saḥn bir gençdür nāẓar aňa ‘Ālī gibi ardur
Ḳamu naẓārda ebkār ma‘nī münteẓırlardur
Uṣūlī gibi tā kim ola bir ṣāḥib naẓar peydā

Sen Maḳālāt-ı Fevrī

Mef‘ūlü Mefā‘ilü fū‘ūl

1 Merḥabā ey piyāle-i ṣahbā
Ḥabbazā ey müdāme-i ḥamrā

2 Merḥabā merḥabā ṣafā geldüň
Eyledüň merde dilleri iḥyā

3 Gel berü ey sürūr ḳalb-i ḥazīn
Gel gel ey nūr-ı dīde-i bīnā

4 Gel ki sensin fütūḥ rūḥ-i civān
Gel ki sensin ʻaṣā-yı serduta

5 Gel ki ayaġuňa nişār itmesün
Cevher ʻaḳlını dil u dānā

6 Başları üzere yir iderler hep
Pādişāh u vezīr u bāy u gedā

7 Cer ʻukke-i nūş idende ḳılmaz abd
Ġam-ı emrūz vakte-i ferdā

109a
8 Baňa virseler bedel olımaz
Taḫta kār-des mülket dārā

9 Sönük eyle tefā ḫar eyler
Cām-ı cemşīd u millet-i ʻayā

10 Dil ġemigini yine şād etdüň
Geldüň etdüň bu merde iḥyā

11 Āb-ı ḥayvān senisen ey mey
Laʻl-ı cānān senisen ey mey

12 Cān-ı dīn saňa ḫoş edā itdi
Rūḥ-ı şānī reyyān ḫaṭā itdi

13 Bir ʻukkei nūş iden göňül gözüni
Cām bişe-veş cihān-ı nisā itdi

14 Merḥabā ey şarāb ġuṣṣa zed ey
Gül ki ġam baňa çoḳ belā itdi

15 Bir iki cāmuňı çeken bī-ḥayāl
Ḫāne-i ḳalbi rūşenā itdi

16 Bir piyālüň için gedā diller
Kendüyi dehre pādşāh itdi

17 Yoluňa ḫarc idüp ḳūdārın
Niçesi kendüyi gedā itdi

18 Derd-i laʻl nigāra ṣoḥbetüňi
Kimüňi ḳānūn ide şifā itdi

19 Meclis içre senüň yüzüň ṣuyına
Yār bizimle merḥabā itdi

20 Başın eğmez ceme merāḥı var
Cāmuňa şol ki ilticā itdi

21 Ḥıżır gibi bulur ḥayāt-ı ebed
Bezzmüňe kimüňi ibtidā itdi

22 Āb-ı ḥayvān senisen ey mey
Laʻl-ı cānān senisen ey mey

23 Gülsün ammā ki gül gibi ḫandān
Gülsün ammā güneş kesi raḫşān

24 Günsün ammā ki maṭlaʻuň sāġir
Sāġir ammā ki reşk-i cām-ı cānān

25 Nārsun lik āb-veş cārī
Ābsun lik nūr-veş tābān

26 Nūrsun lik nāra beňzersin
Nārsun lik şemʻ-veş sūzān

27 Laʻl virdüm olaydı laʻl hez āb
Belki yāḳūt dirdüm olsa revān

28 Renklisin lin ʻaḳīḳīsin
Rūmda yoḳ ʻaḳīḳa gerçegi kān

29 Cān bulur ḳaṭreňi içen ʻāşıḳ
Cāna cān ḳatar içecek cānān

30 Nefiḥānuň dem-i mesiḥādur
Mürde-i ġuṣṣaya baġışlar cān

31 Rāḥsın sen velik rūḥ bulur
Nefsüňden senüň ten-i insān

32 Şān işanın cevher-i cāndur
Cümle ḳā'il oldı ḫalḳ-ı cihān

33 Āb-ı ḥayvān senisen ey mey
La'l-ı cānān senisen ey mey

34 Devr idildin bu ṭāḳ mīnā fer
Gelmedi dehre bir saňa beňzer

35 Saňa żaref olmaġı ümīd idinür
Her seḥer ṭoġsa ḫasr u ḫāver

36 Gelür idi bir kimi kere helāl
Saňa olmaḳ diller meger sāġir

37 Ey celīs-i mecālis-i 'uṣṣāk
Vay ḥarīf-i muḫālif-i dilber

109b
38 Ne ḳadar serkeş olsa dildār
Neş'eň anı güzel mülāyim ider

39 Tāb-ı mihr güle 'āşıḳ ġınāň
Ẕerre deňlü ḳomaz dilbere gider

40 Duḫter zer denilse saňa ne mülk
Ettugüň işi idemez bir er

41 Senüň ile cihān nümā olmuş
Sāġır cümle cām-ı İskender

42 Senden enfa' bulur mi 'ālemde
Arasa yir u göki nev'-i beşer

43 Ṣulanurdı dehānı cām gibi
Deňilese vaṣf-ı ẕātuňı kevṣer

44 Āb-ı ḥayvān senisen ey mey
La‘l-ı cānān senisen ey mey

45 Ḳanda mı olsa ‘işreti böyledür
Kimisi yār olsa ṣaçtı böyledür

46 Bir iki cāyuňı çeken bī-ḥayāl
Nereye varsa ‘izzeti böyledür

47 Bāde piyāli ṣanma bī-devlet
‘İzzet ü devleti anuň böyledür

48 Bāḳī ḳılsa şarābı maḫmūruň
Ṣīr u legende ṣıḥati böyledür

49 Bāde-i eşāme cāma ḳādir iken
Ḫavāreliġüň ki ḥürmeti böyledür

50 Kendüyi cām-ı meyle mest idenüň
Keşret içünde u ḥadli böyledür

51 Derd-veş göňlüne gider gelmez
Cām-ı mey gibisi ṣafveti böyledür

52 Ḥaḳ söylemese ey münker
Gör ne der oluňa hestī böyledür

53 Menī bābuň ne ḥikmeti var kim
Acılıġında lezzeti böyledür

54 Dirhemini bir aḳçeye alsuň
Yine içre ḥürmeti böyledür

55 Āb-ı ḥayvān senisen ey mey
La‘l-ı cānān senisen ey mey

Musābaḳā Menḳıbı Olan Muṣṭafā Efendinüň Haḳḳında Velī Çelebīnüň Didügi Ḳaṣīdesidür

1 Demidür olur isen ey dil gencine-i güşā
Der niṣār ḳıdem ḥażret-i Ṣadrü'l- ʻulemā

2 Ol ki itmiş ḳadd-ı bālāsını ḫayāt-i ezel
Ser u zībinde ḫarām çemen-i istiġnā

3 Bu el-yāmen o sipher-i kerem mihr-i mehüm
Muṣṭafā eşim ol bahr-ı seḫā nehr-i ʻaṭā

4 Dürü't-tāc şerʻ ḥażret-i şeyḫ alā selām
Kurret-ül aʻyun fażl u ġurre-i vecḥ-ül ḳaddi

5 Muḳtedā-yı füżalā ḫatem-ül müctehidīn
Ḥaccetü'l Ḥaḳ ʻAlī el-ḫalḳ emām-ül dünyā

6 Ṭalʻat-ı efrūḫte şemʻ ḥarm dīn-ı düvle
Ḳāmet efrāḫte naḫl-ı çemen ʻizz u ʻulemā

7 Saḫn-ı rābıṭa nüsḫa ʻizz u iḳbāl
Ḳalemi vasıṭa-i devlet dīn u dünyā

8 Nāfi şāmme ṭayyib-i nefsinden miskīn
Nergis-i bāsıra nūr-ı keremden nebiyyā

9 Ḥaḳ anuň mertebesin cümleden iʻlā itmiş
Kimseler irişemez ʻilm u fażīletde aňa

10 Daḫı mir'āt ṣafā baḫş ḥaḳīḳatdür kim
Görmemişdür beḳān ol āyīneye rūy-ı riyā

11 Dehr-i kemter serer ḳahrını yād etse eger
Munṭafʿ āhla cihāndan med u nişve-i nümā

110a

12 Reşḥa-ı çeşme-i iḥsānını ẕikr etse felek
Ḫārdan gül biter ḫār o yere şīrin ḫurmā

13 Semiz bān ḳalem nārda pervāz gider
Perdedārān nihān ḫāne-i esrār-ı ḳażā

14 Ḳılsuň seyf Ḫudā olmasa ger olmazdı
Nevk-i sertīzine fersūde riḳāb-ı verzā

15 Pādişehden virilen ol ḫal‘ semūruň
Āsitānuňda gelüp ḫıdmetin etsun ferrā

16 O her zāyiliye ḫayāt-ı ecel düşmenüň
Kellesin dökmene la‘lin girībān-ı fenā

17 Ḥaḳ budur münaṣıbınuň ‘āleme ḥükmün verdüň
Ey lerāzende-i tevḳī‘-i refī‘ ferrī

18 Sen bütün ‘āleme fermānda ḥükm-i şer‘ ol
Kendüsin pārelesün ḫançer-i ġamla ‘idā

19 Tab‘-ı cāhil āyīne-yi ṣaffet-i pāk isede
Sen aňa baḳma mihān ehli olana eyle ‘aṭā

20 Mūya beňzer tenimiz ayrılmaz ḳapuňdan
Gösterir senüň dürrüň nāṣiyet gāh rübā

21 Maşriḳ-i subḥdumdan yine tābān oldı
Bir cihāngīr-i meyān maṭla‘ ḫūrşīd-i żiyā

22 Ey ruḫī rūşen-i dīde-i erbāb ṣafā
Ḫāl-i meşkīni çeker güşe āhū-yı ḫaṭā

23 Ḥaste-i ṭurra-ı meşkīni nesīm cā baḫş
Beste-i zülf ger kerkerī dil ‘aḳa keşā

24 Ḫūblar ‘āşıḳna ṭoġru ḫırāmān olsa
Baňa i‘lā gelür ol naḫl-ı çemenzār cefā

25 Yaraşur olsa sīme zülfüňe ‘anber ḫāddüm
Olsa lāyıḳ dürr-i dendānuňa lü’lü-i lālā

26 Ben ruḫuň vaṣfını itdükçe gül-i ra‘nānuň
Çekilür ‘ārıżına burḳu‘ gülgūn-ı ḥayā

27 Düşdi göňlüm saňa ekşim ayaġuň ṭopraġına
N’ola düşmüşlere raḥm eylesüň ey māhliḳā

28 Ẕeḳanuň sīnesini öpdür baňa yoẖsa bāġuň
Tāze şeftāli olduḳça virir cāna ṣafā

29 ‘Arż-ı ḥāl-i begūn aġyār baňa mān‘adur
Yalňūz ‘arż idemem ḥālimi ferdā ferdā

30 Eyledi jeng ġamın muṣḳa-i luṭfuň pāk
Biraz açılsa n’ola Velī Pākīze edā

31 Devletüňde şevḳdür kesb-i sa‘ādet itdüm
Şahper mütemmeme sāye-i neşīn oldı hümā

32 Eşigüň ẖākına her gün yüzümi sürmekle
Gözüň üstünde ḳaşuň var diyemez kimse baňa

33 Düşmene subḥa sad dāne-i mercān görinür
Ḳaṭre ḳatre gözüm olursa n’ola ẖūn palā

34 Göricek elde dem ālūde çeker pāresini
Çeşm-i bed-i ẖavāh ṣanur sāġır miḥnet-i fersā

35 Eskisi cāmemizüň penbesi vīrān olmasa
Görür i‘dā anı ḳārīġ bir i‘lā kemẖā

36 Rāyet ḳadrini şi‘rüň felege ir gördüm
Benem ol şaḳkası bir endāz-ı lev ey şu‘arā

37 .....olmazdı ḥāşed-i efserde damāġ
Nazmım olmasa şeker riz mezak belġā

38 Bāġbān çemenistān saẖn der ṭab‘um
Ḳalemüm serv-i ẖırāmān-ı riyāż el-inşā

39 Şimdi ahkal debistān benüm eş‘ārum oḳur
Ḫavāce-i şehr görüp anı ḳulluḳ çekse n’ola

110b

40 Yüzi ẖūrşīd-i cihāna beden olsun rūşen
Güni günden yek ola eyleyüm ẖayır du‘ā

41 Nitekim māşıṭa gülüň güher-i rīz ola
Çehre pīrāy-ı ʻarūs-ı tütuḳ medḥ u şenā

42 Şah devletüň ziynet ü fer vire müdām
Naḳşıbındān ṣanem-ḫāne şiʻr u inşā

Ḫān-ı Aʻẓam Ḥażretlerine Merḥūm Fedāyi'nüň Didügi Ḳaṣīde-i Bī-Naẓīridür Ki Taḥrīr Olundi

Müfʻte īlün Fāʻilün Müfʻte īlün Fāʻilün

1 Cānāninuň olmış nisā gūşende laʻl-i aḥmeri
Ḳandīl hak camʻ nizamet nümā-yı dilberi

2 Māh-ı dām üftāde deryā-yı istiġnā imiş
Ol ṭuru ol zibā meyān-ı mübininde yāruň ḫançeri

3 Sīnem-i muḥabbet tīrine taʻlīm ḫāne ṭıbbile dāġ
İňler cūs mānend dil atduḳça tīrin ol pāyı

4 Seng cefāsı dirhem mizān-ı ṣarrāf ehl
Tīr belāsı merhem zaḫm-ı ḫaddinüň bī-perī

5 Dāġ siyāhı sīne-i pür sūzuň rehm küf
Her şerḥ-i ḫūnīndur taḳvīm-i ġam cedvelleri

6 Ḳaʻr çeker deh niçesi hep bir belā-yı diller bā
Deryā-yı ġamda keştī mihr ü muḥabbet-i lengeri

7 Ten-i mülkün ol şīrīn süper pür leşker hicrān ider
Tāḫallüt-i ḫās ḫayālinden ola ḫāṭır biri

8 ʻAşḳuň kemānı müntehābı tāb-ı ehl ibtilā
Bāzār ḫūnī pür behā ammā ki müflis müşri

9 Hünkām-ı ḫavāb aġmāż ider ẓan eylesüň çeşm-i teri
Aġyārdan gizler gözüm örtüp ḫayāl-i dilberī

10 Ümmīd-i genc u ṣalle düşdüm magaratınla
Tīġ-i ṭılsımından anuň müşkil-i ḫallāṣ itmek serī

11 İllā meger ki miġfer farḳ ser bī-fer olan
Na‘l-ı semend mevkib şāhenşeh bu zencirī

12 Dārā-yı ‘āliy menḳıbet deryā-yı cürümler mest
Ṭuġrā-yı ḥükm ma‘delet dānā-yı setr-i ḥayrı

13 Şāhenşeh kesi mestān Ḫāḳān gerdūn-ı āsitān
Ümmīd-i güher āsitān-ı ḫāk felek sāmī derī

14 Ṭafril tek u ala geher alıb irsalen giyinür
Sulṭān-ı melik-i şāhı ẓafer nisāḫ ‘adl-i sencerī

15 Kiminiz u Cemşīd rāy-ı İskender-i dārā-yı serāy
Ġāzānfer-i ġāzī gerā-yı ḫān diyār-ı dādī

16 Yezdī baḫt-ı ḥasret rūyın ten polāt-ı dil
Bāzdī baḫt-ı ġayret āṣār-ı cenk-i ‘anterī

17 Oṭaġı ṣandum zīn eden farḳ-ı felek fersāsını
Bim celālinden meger Cibrīl dökmüş şehseri

18 Ẕāt-ı mu‘ālī müttekā şekl ‘Aliyy-ül Murtażā
Ẓall sa‘ādet-i intihā ḥaḳḳā miṣāl ḳanberī

19 Bulmaz terāzüyi zer andurur kābende ‘adīl
Mülk-i ġubār pāyı tā baṣmaya pāy-ı digeri

20 Bir beyt-i dil-keş nefsedür beste-i maḳām-ı evcedde
Güyā ṣarīr-i mışra‘-ı bāb-ı mu‘ālla-yı ma‘beri

21 Güftārı hep Meryem gibi mestūre biger ḥāmle
Cān-ı baḫşdur ‘Īsāyı ṣaffet her ma‘ni nāzik teri

22 Her nīme-i beyiti mışra‘ u ālādur sesiz hez
Her Cezmī anuň ḥalḳa-i bāb-ı belāġat kesteri

23 Ey maẓhar-ı feyż Ḫudā ser ḥaşme-i cūdūnda
Ey māh-ı burc ihterī ey serv-i bāġ-ı serverī

24 İtdi ‘ulluv himmetin Cengīz Ḫān o cānınuň
Her aḫkerīn burc-i kemāl-i devletüň bir aḫteri

25 Çün ḫasr u agāhsın menzūr-ı ‘ayn-ı Allahsın
‘Arż-ı cenāb itsem n’ola ḥāl dil-i ġam perveri

26 Mir’āt ḫāṭr-ı menzūr sulṭān-ı melik-i dem iken
Kesr ey ġam kesr itdi ol āyīne-yi İskenderi

111a
27 Benüm ‘adviden kuyuya ter żamīr ehl-i dil
Pinhān olup veşt-i devri gezdim miṣāl--i enveri

28 Hem-ḥāl ol üstādıla dersem n’ola feryādıla
Gez ey müslümān nā figān ez cevr carḫ-ı çenberī

29 Sulṭān-ı İskender-i ẓafer feryād-ı dilden bī-ḫaber
Şīr-i jıyān pençedür bilmez nedür begin dürrī

30 ‘Iyd oldı ḫalḳ-ı ‘ālemi gördüm ṣorup dilden ġamı
Mest-i şerāb ḫıssım olmış gezerler her biri

31 Ten pāy-mal dehr-i dün hür baḳ ġamda ser nigūn
Ḳılmış ḫām-ġam-ı zebūn cism-i nazār dilā ġarri

32 Dilden ġamı efrāġ edüp anuň seyr-i bāġ idüp
Güyā emānet ḳodiler hep baňa dünyā ġamları

33 Ḥayfā felek ‘ömr-i muḳadderden ḥesāb eylerse ger
Bu müddet pür mahtı bu mevsim mestingeri

34 Bir ḥoḳḳa-ı puşīdeye bir mūy-ı mecūs eyleyüp
Ġalaṭān ḳılsuň anı ger her yaňa çün gūy-ı gerī

35 Eyler devām inḳilāb aḥvālin ol mürg-i ḫarāb
Benimle pür ıżṭırāb ol ḥaḳḳa çarḫ-ı ḥasrın

36 Ey ārzū-yı cān u dil yād giderür mihmān-ı dil
Med āḥder her ān dilsin dürr ü ālā gevheri

37 Ḳılmaz kifāyet defter-i ihsānınuň taḥrīrine
Ger rişte-i cān verek tenden degerse musṭarī

38 Nāmın Fedāyi bendegin derd itdi cām-ı medḥüňe
Tenzīl idensin sūre-i kevşerde emr u el-hasrı

39 Hep nām-ı pākuň dür verin güftāruz anuň şeref
Hep ḫaṭb-ı şāhān ider i‘zār ḥaḳḳā minber

40 Şāhā mihmāna ‘iṭasına raḥmet-i resān ṣarf ider
Āṣār-ı ṭab‘ bendüňi eş‘ār u naẓm āḫarı

41 Herbirine maḫrec ü dehān ammā ki farḳından
Bu ṣoḥbet maḥż u bāġ ol nām-ı ḫalḳuň ḫançeri

42 Çün gök bāḳī envel itdi baňa ehl-i ‘aḳūl
Hep didiler sen bāḳī ol ey reşk-i rūḥ-ı envārı

43 Mülk-i ma‘ānī fetḥine ḳaldurdı çün ḫāmum ‘ilm
Çekdi saṭūr zevḳ şi‘rüm ṣufūf-ı ‘askeri

44 Bu naẓım-ı gevher zāye baḳ her beyt o habde māye baḳ
Güyā kemāndur ḳabża ṣaf çekdi zerledi bir ḥasrı

45 Tā nefḫ ṣor ḫāmeden itdi terkeb bu ḥurūf
İ‘cāz-ı naẓmım eyledi iẓhār-ı ter maḥşeri

46 Taḥrīrde bu naẓmı çün ḫāmum dem urdi ṣordun
Mevḳī gibi ṣan gördün ḳaldurdı başları

47 Medḥüňde bu şi‘ir terī gūş etmese derdi duḫteri
Ṣallu ‘alī faḫr olur mi ṣallu ‘alī ḫayrü’l-beri

48 Aňladı çün nāsuň şehā farż oldı leb-i dilden du‘ā
Hesçün lazum teselliye zikr ideni peyġamberi

49 Raḫş cihāngīr dek ola tā ḫūn ḫaşm olur cenk
Ser mürgüň olsun leb-i şīrīn ḥorlasun geri

50 Dā’im ṭarībāz eyleyüp ṭab‘-ı meserret nagını
Ḳılsun vücūd u pākuňı afātdan bāri biri

51 Pür itdi berfile rūy-ı zemīni sertāpā
‘Acib midür yüz aġırdır ser pādişāh şitā

52 Aġ aḳçe ḳara gün içindür ruy-ı gerdūn
Döker durur hem berfi ḳarār u ġonce-i hevā

53 Bir mene olmuşken cendār ba‘īn irişür
Çal aḳçe ṣaçmadan itdi cihānı ehl-i ġınā

54 Dıraḫtler aġarup ḫaylī münhi olmış
Çemende ṭutsa n’ola her biri mālında ḫaṣṣā

55 Çemende cūları zindān nihayedin eyledi ḥüsn
Ṣu başı oldı meger şehd gülşe ser mā

56 Görünce la‘limi dürr-i dinç bu faṣl içre
Meyān-ı bezmde ṭogdurdı eyleyüp iḫfā

111b
57 Hevā-yı serd şitā eyle gece ḥām-ı şikeste
Olur bu ḥālete dembeste bāde-i ḥamrā

58 Seḥer şe‘abde bāz itdi la‘be çün emnüň
Kim oldı kisi ebr içre bi-ġayeye bi-ġayā

59 Çınarlar yed bi-ġayesin eylemiş iẓhār
Ṭutup ‘aṣāsını mānend ḥażret-i Mūsā

60 Hevāya düşdi bir dert ger nice şehrin sey‘
Ne ḥālet ola bu kim cem‘ ola bir sey‘ u şitā

61 Pür oldı sūşe neyler kenār-ı bāmında
Dekān şūşe-i kerān oldı ḫāneler güyā

62 Döner şu māhiye kim ṣayd dām olup ḳılmış
Kenār bāde neyḥ parelerle eyler cesā

63 Meger ki diyü sepīd-i şitāyı almağa bende
Nehiyle rūy-ı zemīn oldı mecs-i miyān

64 Ṭogurdi mürg semender-i miyān āteşde
Eger ḫayāline gelse bu şiddete yermā

65 Pür oldı berf ü yeḫyīle şudeňlü rūy-ı zemīn
Ki döndi ḳubbe yeḫdāne künbed ḥıżra

66 Beyāża çıḳdı zemīnüň yine mivesi
Miṣāl-i nüsḫa-i taḥrīr-i ʻālem divānā

67 Sehrine biten ebr-i dürr-i miṣāl olmış
Olursa aňa revā medḥet idüp imlā

68 Ḳażā-i tevān ḳadr-i ḳader ü müşteri ṭāl‘
Zaḫl-ı maḥl u sipihr-i iḳtidār u māhliḳā

69 Cihān-ı dīn ü devl-i dilistān mülk mülk
Mekān-ı ʻilm u ʻamel bositān ḥilm u ḥayā

70 Cenāb-ı ḥażret-i Sa‘dī efendi kim oldur
Ser ṣaddur hevāli vü seyyid.....

71 Omihr-i sa‘duň ṣaldı cihāna pertev-i ʻilm
Anuňla oldı kemāl-i ẓuhūr ẓall-ı Ḫudā

72 ʻUlūm ü fażlini gördükçe küf ṭutup yüzüne
ʻAceb mi yerler geçse ḥüccābdan deryā

73 Ne deňlü böyleler ġadrine irişmezler
Muḥīt-i ʻilm ü biḥār feżāyilin ʻulemā

74 Edebi olduġuna faḫr idüp şeh-i ʻālem
Anuňla eylese timūra n’ola isti‘lā

75 Eger ki pertev la‘limi olmasa hādī
Ḳalurdı ẓulmet-i cehl içre bu dil-i Ṣeydā

76 Ṣoňda fużulla üstād güldür el-ḥāṣıl
ʻAlevi ḫırmentüň ḫoş çene şāh u gedā

77 Nedür nedür bu feżā’il ki ḥaḳ saňa virmiş
Zemī ʻulūm u kemāl u ma‘arif u inşā

78 Semend ṭab‘a ḥasr-ı agāh luṭfuň olalı cā
Kimesne diye mezā ki cihānda çün u ḥasr

79 Ḫudā saḫnında berāt-ı müsellimi verdi
Şeb-i belāda ḳoma eyle ḳadrile ihyā

80 Cevār-ı ebr küf üstād-ı baḥr ola
Felek cenāb-ı mihād-ı averā Ḫudā onda

81 Olursa ruḫṣat eger ḳıṣṣa-ı dil-zārı
Cenāb-ı ḥażretüňe eyleyeyüm biraz inhā

82 Birāderān u pederden ḳuluň cüdā olalı
Felekde başıma geldi bu deňlü derd ü belā

83 Ġam-ı firāḳ elem-i ḥasret ıżṭırāb deyün
Belā-yı ḫarc muṣārib-i hücūm fiḳr ü fenā

84 Ḳuluňda bu ḳadr-ı alāme ṣabra ṭāḳat yoḳ
Bu deňlü derde bulunmaz seferden özüňe belā

85 Egerçi mā ṣadḳ rıḥlet-i el-şitā üzere
Bu faṣl içinde sefer eylemek olurdı revā

86 Velīki luṭfıla senden icāzet olmayacaḳ
Belaġatümde sefer-i fikrin itmezin aṣlā

112a
87 Gerek rıżā-yı peder olsun itmezüm hergiz
Bu kār ṭab‘-ı şerīfüňde olmayınca rıżā

88 Sözi üstüme kārlup vaṣf-ı dide menin cel
Ḳaṣīdeň oldı dilā ṣanki erba‘īn-i şitā

89 Hemīşe muṣḳali inḥali vaḳt-i ser māde
Gelüp şitā vire mir’āt-ı āba tā ki celāl

90 Senā u medḥüň idüp ehl-i naẓm ṭūṭī var
Müdām-ı āyīne-yi ḫātır kede ola ṣafā

Ḳaṣīde

Müf‘te īlün Fā‘ilün Müf‘te īlün Fā‘ilün

1 Bir gice meskenim olmışdi benüm genc-i ‘anā
Tenüň dutar olmışdi başıma çarḫ-ı mīnā

2 Ḫavāb-ı ġaflet bu diyüp dīde-i ġam dīde-i elem
Gözüm açdurmaz idi ġuṣṣa u endere belā

3 Āteş-i derd-i dilem güklere iderdi ṣu‘ūd
Ḳāmetüm olmışdı miḥnet ü derdile duta

4 Bir yaňa zerd-ı miḥan naḳd-ı ḥayātum çaldı
Bir yaňa ‘asker ġam eyledi ṣabrum yaġma

5 Cānib ḥażret-i Bārīye ṭutup rūy-ı niyāz
Tā ki kaldurmışidüm ḥayretile dest-i du‘ā

6 İrdi hātifinden o dem gūş-ı dil cāna nidā
Didi ey vādī aḥīretde gezin bī-ser u pā

7 Sür yüzüň ḫāk der-i ḥażret-i pāṣāya yüri
Etmek isterseň eger pāye-i ḳadruň i’la

8 Dürr-i deryāyı kerem fāris-i meydān işüm
Mālik-ı baḥr-ı ‘aṭāyıġı Muḥammed pāṣā

9 Bu-Bekr-i Ṣıdḳ ü ‘Ömer Ḫaṣlet ü ‘Oṣmān-ı emīn
Ḥaydar-ı eṭvār ü ḥüsn-i ṣūret ü ḫūrşīd liḳā

10 Şöyle ‘ālīdür rā-dil ḳaṣr-ı felek rıf‘at kim
Meh ü mihr aňı iki manẓaralardur güyā

11 Bulınur hergiz ‘adīlüň naḳdur peyk-i ḫayāl
‘Ālemi geşt ü güzār eyler ise sertāpā

12 Server ıṭāḳ-ı felek saňa yazılmış gördüm
Āb-ı rūy-i emrā çeşm çırāġ-ı ‘ukalā

13 Her dem dīdelerüm destine cārūb almış
Ḫıdmet-ı ḫākdur devletüň içün maḥżā

14 Cevde ḫātmi saňa nice teşbīh ideyin
Dest-i luṭfuňda nice ḫātm olur nām peydā

15 Ebr-i cūduňda eger irse nim iḥsānuň
Ḫāk şūre ola gülzār bula niş u nümā

16 Meh-i nev ṣanma ayakān kerem barmaġıla
Gösterür şimdi seni bir birine ehl-i hümā

17 Ḫoş dimiş bu sözi bir şā'ir ṣafçe kelimāt
Gülşen-i bāġ-ı niẓāmuň güli ya'nī Yaḥyā

18 Gözlerüm ḳable nümā kisi işigüň gözlerim
Ḳapuňi ka'be-i āmāl ide bī-ḫalḳa Ḫudā

19 Kesbīyā eyle du'ā gül yeter itdüň taṣdī'
Ṣaḳli ḫavf u ḫaṭırdan dilerüm anı Ḫudā

20 Ḳaplasa her naḳdur levhli jenk-i melāl
Ṣayḳal luṭfi virür āyīne-yi ḳalb-i cilā

21 Nitekim mihr-i cihān-ı tāb-ı meh şām-ı efrūz
Lem'a rūy-ı münīrüň vire āfaḳa żiyā

22 İrmesün tīz iḳbālüňe bir ẕerre-i envār
Pā mālüň olalar sāye meşāli i'dā

23 Olasın devletile ṣadr u zaretde muḳīm
Dilerüm ḫātmüni ḫayr ide dā'im Mevlā

Bāḳī Merḥūmuň Sulṭān Murād Ḫān Ṭāb-Şāhuň
Ḥaḳḳında Didügi Terci'-i Bendidür Ki Taḥrīr Olundı

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Ṭāl‘ oldı neyyir-i iḳbāl ü devlet ṣubḥ-dem
Şu‘le ṣaldı ‘āleme necm-i hidāyet ṣubḥ-dem

2 Kāyinātı ḳıldı mir‘āt-ı cemāl-i şāhden
Ġarḳ-ı envār-ı hidāyet Rabb-i‘izzet ṣubḥ-dem

112b
3 Çoḳdan eylerdi cemāl-i bā kemālin arzū
Ber-murād oldı hele tāc-ı sa‘ādet ṣubḥ-dem

4 Şeş cihātı rūşen itdi ṭal‘atından gün gibi
Buldı zīnet çār sūy-ı mülk ü millet

5 Nā-gehān bir toz ḳopardı bād-pāy-ı devleti
Rūşen oldı dīde-i a‘yān-ı devlet ṣubḥ-dem

6 Nevbet ol şāh-ı civān-baḫt-ı cihānuňdur diyü
Çaldılar eflākdan kūs-ı beşāret ṣubḥ-dem

7 Āfitāb-ı ‘ālem-ārā gibi zerrīn-i tācile
Taḫt-ı sīmīn üzere ṣaldı ferr-i devlet

8 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān mu‘izz-i salṭanat-ı Sulṭān Murād

9 Ṭab‘ı mir’āt ṣafā-yı cān-fezā-yı salṭanat
Sīnesi Āyīne-i ‘ālem-nümāy-ı salṭanat

10 Āsitān-ı ṭopraġından tūtiyā-yı çeşm-i baḫt
Ḫāk-pāyı cevherinden kīmyā-yı salṭanat

11 Çeşmesār-ı sebzezār-ı devletinden reşḥadur
Āb-rūy-ı ḫançer-i kişver-güşā-yı salṭanat

12 Gūşe-i destārına ṣandum otaġa taḳdılar
Sāye ṣalmış farḳına perr-i hümā-yı salṭanat

13 Düşmene ṣalınsa tīġ-i ḫūn-feşānı yaraşur
Yeridür olsa ḫırāmān ol livā-yı salṭanat

14 Kim biri bir dilberi-i zerrīn-külāh-ı baẖtıdur
Ol biri bir şāhid-i laʻlīn ḳubā-yı salṭanat

15 Kilik-i üstād-ı ḳader ḳalmış bu ġarrā-ı maṭlaʻı
Zīynet-i eyvān ḳaṣr-ı kibriyā-yı salṭanat

16 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʻizz-i salṭanat-ı Sulṭān Murād

17 Sensin ey çeşm-i çırāġ ddmān maʻdalet
Şemʻ-i nür-efşān-ı bezm-i ẖāndan maʻdalet

18 Ḥüsn-i reʾyüň āfitāı bī-zevāl mülk-i dīn
Luṭf-ı ṭabʻuň nev-bahār bi-ẖazān maʻdelet

19 Ẕāt-ı pākuň vaṣfı dergāh-ı refīʻüň ismidür
Āfitāb-ı baẖt u devlet āsumān-ı maʻdelet

20 Şeb-çırāġ-ı ẓulmet-i ẓalım ol vücūd-i pākdür
Gevherin ḥaḳḳā ki iẓhār itdi kān maʻdelet

21 Sedre vü Ṭūbāya baġlandı ṭınāb-ı Kibriyā
Çarẖdan aʻlā ḳurıldı sāyebān maʻdelet

22 Salṭanat menşūrına ism-i şerīfüň yazdılar
Daẖī peydā olmadın nām u nişān maʻdelet

23 Hep bu beyt-i dil-keş üzre baġlanur gūş eyleseň
Naḳş u ṣavt-ı bülbülān-ı gülistān-ı maʻdelet

24 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʻizz-i salṭanat-ı Sulṭān Murād

25 Şād oluň kim Pādişāh-ı dād-gösterdür gelen
Ḫusrev-i ʻālī şehenşāh-ı muẓafferdür gelen

26 Dāver-i Dārā ḥaşem Dārā-yı İskender-ḳadem
Ḫusrev-i fermān-revā-yı heft kişverdür

27 Nefḥa-i müşgīn-nesīm-i ḫulḳı ṭutdı ‘ālemi
Her ṭarafdan şimdi būy-ı ‘ūd u ‘anberdür gelen

28 Ṣāḥib-i faż̈l u kemālüň virdi ḥaḳḳın rüzgār
Ol kemāl-i faż̈l-ı Ḥaḳdan luṭfa maẓhardur gelen

29 Devletinde miḥnet-i devrāndan ey Bāḳī ne ġam
Ḥamdü li’llāh Pādişāh-ı bende-perverdür gelen

30 Ṭab‘-ı pākuň gevherinden feyżin eyler mi dirīġ
Nūr-baḫş-ı çeşme-i ḫūrşīd-i enverdür gelen

31 Dest-gīr-i ehl-i dil kimdür diyü fāl eyledüm
İşbu beyt-i rūşen ü pākīze-gevherdür gelen

32 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān mu‘izz-i salṭanat-ı Sulṭān Murād

113a
33 Gül gibi ḫalḳı nesīm-i ḫulḳı ḫandān eylersün
Nev-bahār-ı ‘adli āfāḳı gülistān eylersün

34 Āsmānuň gūşe-i bām-ı zümürrüd fāmına
Ḳadri ṭāvūsı çıḳup gün gibi cevlān

35 Kārgāh-ı dīn ü devletden düşen düşvar işin
Ḥaḳ Te‘ālā ḥażreti luṭfundan āsān eylesün

36 Tār-ı zülf ü ṭurra-i ḫūbān-ı müşgīn-mū gibi
Sāl-i iḳbālin Ḫudā bī-ḥadd ü pāyān eylesün

37 Ḳarşusında ayaġın ṭursun mülūk el baġlasun
Kendü çaḳsun bārgāh-ı ‘adle dīvān eylesün

38 Şevket-i İskender ü dārāb-ı Dārā bī-ḳuṣūr
Mesnedin şimden girü u taḫt-ı Süleymān eylesün

39 Mülk-i Mışra nitekim bir bendesin sulṭān ider
Bir ḳulın ṣalsun diyār-ı Çīne ḫāḳān eylsün

40 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat-ı Sulṭān Murād

Merḥūm Ḫayālī Beg Sulṭān Süleymān Ḫān
ʿAleyhir-Raḥmete Vel-Rıḍvān Ḥaḳḳında Didügi Ḳaṣīdedür

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ḫāb-ı ġafletde iken oldı göz açup bīdār
Ḳudret-i Ḥaḳḳa naẓar ḳıldı ʿuyūn-ı ezhār

2 Her şekūfe dehen ü berg zebāndur gūyā
Ẕikr ider Ḫāliḳını ḥāl diliyle eşcār

3 Göňli ḳatılara irse yiridür neşv ü nümā
Bu faṣūl içre ki sebze bitürüpdür aḥcār

4 Çekdi āvāze-i Dāvūdını her bülbül-i mest
Yed-i Beyżāsını ʿarż eyledi gül Mūsā-vār

5 Bād-ı taḥrīk idicek nāyı ṣadā eyle diyü
Nefesin ṭutdı o dem çekdi biraz mūsīḳār

6 Gice bālīn ferāġatde yaturken nāgāh
Hātif-i ġayb didi semʿüme cān gözüň uyar

7 Bir naẓarla gör iki ʿālemi nergis mānend
Başuňa ister iseň geymege tāc-ı zer-kār

8 Bu ḳadar ʿömr içün ġoncayı dil-tengi görüp
Ṣaḥn-ı gülşende ider ḫande aġız açup enār

9 Ṣāha ʿarż itmege mülk-i çemenüň maḥṣūlün
Elde evrāḳ ṭutar güller olup defterdār

10 Nice şeh Ḫusrev-i Cemşīd-fer ü Dārā-der
Çarḫ-pervāz ü hümā-sāye vü ṭūtī güftār

11 Gülbün-i ṣāḫ-ı kerem Ṣāh Süleymān ki anuň
Vardurur bencileyin bülbül-i gūyā hezār

12 Sancaḳ u tuġuň ider rūz-ı saʻīdüň Nevrūz
Her ne vaḳtin ki berāber ola bu leyl ü nehār

13 Meh-i encüm-sipeh ü mihr-i felek mertebesin
Saňa dirsem yiridür baḥr-ı seḫā kān-ı vaḳār

14 Dünyede bulduġı bu nām ü nişān ile şeref
Sīnede mühr-i Süleymān götürü her dīnār

15 Kimse ḳan yutmadı devrüňde meger ġonca-i bāġ
Kimse āh itmedi ʻahdüňe meger bülbül-i zār

16 Āb-ı tīġüň ideli ehl-i hevā olanı ḫāk
Ḫavfdan kendüsine ṭaşı ḥişār eyledi nār

17 Ḥāṣıl-ı ʻömrümi bīmārlıġum itdi tebāh
Pādişāhum baňa vaḳitdür iderseň tīmār

18 Tāc u taḫtum vireliden yile mānend-i ḥabāb
Çürʻa-veş ḫāka düşüp ḳan yutarum sāġar-vār

19 Benem ol murġ-i hevāyī ki gidüp dāne-i ṣabr
Dām-ı ṣayyād-ı belāde iderem şimdi ḳarār

20 Bu ḳaṣīdemde benüm şāhid-i maʻnā çoḳdur
Ḫusrev-i mülk-i maʻānī benem itmeň inkār

21 Dem-i ʻĪsā gibi oldı suḫanum rūḥ-efzā
Kadrle başım eger gönüllere erse yeri var

113b

22 Nitekim cünd-i şitā ġāret ide gülzārı
Eyledikçe anı maġlūb şeh-i mülk-i bahār

23 Düşmenüňüň ola pejmürde bahār-ı ʻömri
Virdi idindi Ḫayālī bunu her leyl vü nehār

Ġāzī Gerā-yı Ḫān Ḥażretlerinüň Ḥaḳḳında Ẕihnī ’nüň Didügi Ḳaṣīde Nicedür

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

1 Açıldı güller ṭurfe-i bāġ oldı gülzār-ı irem
Rūḥ el-Ḳudsdur ġālibā feyż neylesem mescidüm

2 Cūlar müselsel muttaṣıl āb-ı hevālar mu‘tedil
Güller bet çīn çekil gülmüş nigār-ı ġonce-fem

3 Ebr aḳd peder jāleden la‘l etdi ẓāhir-i lāla den
Gösterdi māhı hāleden sāḳī elinde cām-ı cem

4 Gül ẕikṛi rengīn varaḳ bülbül oḳurunda sebḳ
Nergis başında zer ṭabḳ ṭurmaz nişār eyler derüm

5 Kāfūr biz oldı hemen meşkīn nefsdür yā sen
İrdi dem u yış el-ḳarn güyā nemiden dembedem

6 Gün pertevinden çemen saçar zer câme giydi bir şeḥr
Gülzāra ‘azm etdi meger şāhenşeh u alā hemüm

7 Sāḳī gülistān devridür gülget bostān devridür
Ġāzī gerā-yı ḫān devridür çek cām-ı gülgūn çekmese ġam

8 Ki Ḫusrev u ālā niseb cemşīd-i eferīdūn ḥasb
Faḫr-ı selāṭin ‘Arab reşk ḥavākīn-i ‘Acem

9 Ḫalḳınuň olup hem demi iḥyā idüpdür ‘alemi
Cāyiz nesīm-i gül demi ‘İsā deminden ederse dem

10 Alçaḳ degilse Ẕihnī sāye ṣaffet ḫāk rehi
Olmuş ġullāmdur kehi efrāsiyāb kim sitem

11 Ẕihnī du‘ā hengām ider ‘arż- recā hengām ider
Medḥ u ṣenā hengām ider besṭ maḳāl it lācerm

12 Yoḳ kesri uṭaḳı daḫı bezm oldı lemi sāḳī daḫı
Fānī olup baki dahi mahv oldi nām-ı muhteşem

13 Çıkarduňda naẓmum aḫteri maḥv oldı miht ü meşreb
Teslīm ḳıldı nevī firdevsi ü Ḫāḳānī hem

Ẕihnī Bāġdādī'nüň Ebyātındandur

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Boyanmış ḳana ḳat ḳat merd-i meydān belayuz biz
Açılmış ġonce-i gülzār dest-i kerbelāyuz biz

2 'Aceb mi ger ser-ā-ser çesmümüz ḳaplarsa derd-i dil
Siyeh pūşān mātem-i dīde-i āl 'abāyuz biz

3 N'ola ser ḫalḳ-ı es-sabḳūn es-sabḳūn olmaḳ
Ġulām-ı ḫalḳ der-gūş 'alī āmeller naṣṣīyüz biz

4 Ma'ārif kānī içre feyż ṣad perver-i gülşen bulmuş
Der baḥr-ı necef dürrine burc-ı evliyāyuz biz

5 Tenezzül eylemez bu ḫākdan miḥnet ābāde
Maḳām-ı zirve-i la'lāda bir 'ālī hümāyuz biz

6 Egerçi her 'ilimden fāriġüz ammā ḥaḳīḳatde
Bir acuç ḫākī ṣāfī altun eyler kimyāyuz biz

7 Verir dünyā u mā-fī-hāyı maḥżi iḥtiyāc içre
Faḳīrān keşīr el-feyż mebzūl el-'aṭāyuz biz

8 Gehi rāh mezellet pāy-māli ḫāk bī-ḳaderüz
Gehi cevelānuňa rif'atde seyr eyler 'avāyuz biz

9 Kitāb cā ba'd zed ra'oldı bizde 'ālem-i ekber
Bizi ẓulmetde ṣanma maẓhar-ı nūr-i beḳāyuz biz

10 'İbādet ḳālbine cān virir dil-keş ma'ānīden
Nefīs ifnāsıyla 'İsā dem mu'aciz-i nümāyuz biz

11 Taṣavvur ṣafḥasında maḥv ḳılmış māsivā-ı naḳşın
Cemāl-i şāha tevḥīde mir'ātü'ṣ-ṣafāyuz biz

12 'Aceb mi ḥāz genc ma'ānī olsaḳ ey Ẕihnī
Ki ġurrā ṣan baḥr-ı sefer ḳıla āşināyuz biz

114a

Ḳaṣīde-i Eserī Berā-yı Sulṭān Murād Ḫān

Mefā‘īlün Mefā‘īlün fe‘ūlün

1 Eger mümkün olsaydı def‘-i ḫavāṭır
Olurdı dilümden dürr-i pāk ẓāhir

2 Ter ḥamdan aṣlā eşer yoḳ ġarībe
Naẓar ḳılmaz oldı faḳīre aňa bir

3 Benüm genc-i ġamda belāda cefāda
Ṣafāda seyirde çemenlerde sāyir

4 Reh-i ġamda ancaḳ benüm pāy-der-gil
Serīr sa‘ādetde cümle mu‘āṣır

5 Ne deňlü dilümden niṣār ola gevher
Ṣedef gibi her dem dehān beste-i ḫāṭır

6 Alur yoḳ ṣatar yoḳdur naẓmı aṣlā
Gerek sen niṣār it dilüňden cevāhir

7 Güzīn güziyān Murād Ḫān ‘ādil
Şeh serfirāzān gerdūn eşer

8 Şehā bir günāhkārum estaġfirullah
Günāh ise olmaḳ zamānuňda ṣa‘ir

9 Baḳılmaz cemāle naẓar yoḳ kemāle
Cihān-ı ḫalḳı şimdi mihān hāle nāẓar

10 Derīġā ki ṭutdı cihānı edānī
Aňlamaz āhālī bilinmez masḳāddur

11 Derīġā düşürdi ayaġı zamāna
Ḫazf pārelerle bir oldı cevāhir

12 Elinden merd dād-ı ṣarrāf-ı dehrüň
Ne temyīze mālik ne teşḫīṣa ḳādir

13 Dilā bu şikāyet nice bir felekden
Bulup ġam nihāyet elem olsun āḫir

14 Aḳıt cūy eşküǹ yüri aġla ḥālüǹ
O baḥr-ı ʻaṭāyı saǹa ḳalbini açar

15 Şeh Kāmrān-ı serīr saʻādet
Cihāndār-ı maḳbel şehenşāh ḳāhir

16 Cihān-ıʻadālet siphir-i mürüvvet
Vücūd-ı şerīfi şecīʻ vü bahādır

17 Güzīn güziyān Murād Ḫān ʻādil
Şeh serfirāzān gerdūn-ı eşer

18 Şehā devr-i ʻadlüǹ elḥamdü-lillah
Cihān-ı ḫalkı cümle kemāl ile şākir

19 Duʻāya berāyā duʻāda şenāda
Ṣafāda seyrde mücāvir müsāfir

20 Esīrüǹ ẕelīlüǹ zebūnuǹ faḳīrüǹ
Emīr ü vezīr ü ekābir-i aṣāġir

21 İder pāk ehl-i küfrden cihānı
Meger tīġüǹ oldı senüǹ māh-ı ṭāhir

22 Sen ol māh-ı burc şerefsin ki her dem
Żiyā-yı saʻādet celbīnüǹde māhir

23 Felekler senüǹçün müretteb müheyyā
Melekler eşigüǹde ḫıdmetde ḥāżır

24 Ne ḫoş pāk-ı līnet ne cevhersin āyā
Ki cemüǹle oldı müşerref ʻanāṣır

25 Menüm mülk-i naẓmuǹ emīrü'l-kelāmı
Faṣāḥatde kāmil-i belāġatda māhir

26 Ne mümkün dönülmek dönülse hezārān
Bu şiʻir ʻadīm el-naẓīre-i naẓā'ir

27 Murād hece devrān düzdi felekde
Dili iltifāt şehenşāh-ı meh dā'ir

28 Şehā baḥr-ı dilde bu ebyāt dil-keş
N'ola kıllet üzere eger olsa ẓāhir

29 Güneş gibi rūşendür erbāb-ı ṭab'a
Olur gevher-i pāk elbette nādir

30 Demīdür du'āya şürū' etse Sırrī
Ki medḥüňde oldı zebān lāl u ḳāṣır

114b
31 Ne dem ola ṣābit semāda sevāb it
Ẓuhūr eyledükçe felekde muẓāhir

32 Ma'īnüň Ḫudā vü ẓahīrüň Resūli
Ola cünd-i himmet yanuňca 'asākir

33 Ola tāc-ı baḫtuň mevbed mevbed
Vire 'ömr ser med saňa ḥayy ḳādir

Ḳaṣīde

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ey müsellem saňa yārı cihān-ı ārāyı
Resm-i düşmen şekti kār-ı 'adū fersāli

2 Guşe-i ẕerre ẓālim keş inṣāfuňdan
Ṭutdi āvāz 'adl 'ömri dünyāya

3 Emn-i rāḥat ki nesīm-i seḥer devletdir
Meşk bār etdi bu ne ḳubbe-i ṣandal sāye

4 Tīġ-i nuṣret ki zülāl-i çemen ṭatdur
Lālezār eyledi bu sāḥire-i ġubre āyı

5 Ne 'aceb dest bir averde ḳılup ḫalḳ-ı cihān
Ṭutdi gülbānuň du'ā bu felek mīnāyı

6 Gördiler hil‘at-ı zībā-yı vezāretle bugün
Ṣadr-ı dīvān felek mertebe-i pāṣāyı

7 Mu‘adalet yār o Dādār Kerīm el-ṣānī
Muḥammeret-i kār o pāṣā-yı mülk-i sīmāyi

8 ‘İzz-i sermed o keremkār-ı celīl el-ḳadrī
Nām-ı Aḥmed o Ḫudā sīmāyi

9 Kişver-i efrūz ‘adū sözdür ‘āya endūz
Mülket ārāyı vü kerem zā-yı mesīḥ iḥyā bī

10 Dem serd ġażabı gülşeni ṣaḥrā eyler
Bāġbān keremi gülşen ider ṣaḥrā bī

11 Bār ḳahrı eridür zümre-i şīr çarḫı
Nāruň ḫışmı döker şaheser ‘anḳāyı

12 Ḳulları aṭlas gerdūna tenezzül etmez
Barek-Allah zemī kevkebe-i Dārāyı

13 Lāle-i rāyet iḳbāline beňzetmişler
Lāle ḳanda bulur ol mertebe-i vālāyı

14 Dil bī-ġall u ġaşiye ‘ārıż ḫūrşīd veşī
Ṣubḥ-i devlet güneşi çarḫ-ı sa‘ādet āyı

15 Nice yıl devr ide pür kār sebk-i pāy-ı felek
Bulmaya sencileyin ḥākim pā bir cāy

16 Sīm çevgānın alup ‘āzim-ı meydān olsa
Gösterir düşmene hīcāda yedi beyżāyı

17 Sensin ol ḥasr ver fermānda dīvān saḫn
Yaraşır saňa nişāncı ola ger ṭuġrāyı

18 Çeşme-i ḫāmedür yaş güher baḫşuňdan
Baḫşiş-i āmūz kef baḥr-ı ‘aṭāyı ṭāyi

19 Āsumān māye vezīr-i āme ‘ālem gīrā
Ey nevāzende ḳānūn-ı ‘adl fermāyı

20 Meclis-i ḫāṣṣa gider vermez ise efsāne
Söylesün diňle biraz velīsi şükr ḫāyı

21 Çehre-i sāye olalı ḫākdur ki ir gördüm
‘İlim-i mihre gele guşe-i istiġnāyı

22 Yoḳsa ol durmuş imdi guşe-i miḥnetde beni
Māl ḥūlyāyı ḥayālāt-ı ġam tenhāyı

23 Vaż‘ meyzān-ı kelām olalı kim görmüşdür
Böyle manẓūme-i pākīze nev-peydāyı

24 Ser bülendān naẓm eyleseler lāyıḳdur
Dürre el-tāc-ı şeref bu güher-i yektāyı

25 O ger nūr ehl-i ḳalem ḫāme-i meşkīnümden
Resm-i naẓm saḫnı ḳā‘ide-i inşāyı

26 Ṣaḥn-ı gülzār sa‘ādetde Ḫudāvend-i cihān
Pāyedār eyleyüp ol serv sehī bālāyı

27 İde pirāye-i rāy ile muṭarraz dā’im
Ḫil‘at-ı fāḫra-i ġarrāyı

115a

Merḥūm ‘Ulvī’nüň
Na‘tı Nebīde Didügi Ebyātıdur

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü fa‘ūlün

1 Ey ẕāt-ı şerīfüň şeh-i şāhān-ı risālet
Nāmuňla ṭolu defter dīvān-ı risālet

2 Ey mertebesi künküre-i ‘arş ile hem-ser
Ey şems-i ruḫı şem-i eyvān-ı risālet

3 Ser-nāme-i ḥüsnüňdeki şāhā iki ebrū
Ṭuġrā-yı nübüvveti mi yā ‘ünvān-ı risālet

4 Ey ḫātem-i cumhūr-i rüsül ṣāḥib-i ḫātem
Ey faḫr-i cihān zübde-i erkān-ı risālet

5 Ey Ka‘be-i ‘uşşāḳ mīyānuňda olan taş
Göz merdümidür yā güher-i kān-ı risālet

6 Yā Ka‘be’ye konmış Hacerü’l-esved olubdur
Muḥkemdurur ol taş ile bünyān-ı risālet

7 Yā dāne-i tesbīḥdürür rişteye geçmiş
Yā dürr-i girān-māye-i ‘ummān-ı risālet

8 Yāḳūt-ı dil ü cān u yā yāḳūt u yā elmās
Yā la‘l-i bed muṣṣafā yā Bedeḫşān-ı risālet

9 Geşt eyler iken ‘ālem-i lāhūtı bıraḳuň
İrgürdi seni ḥażret-i seyrān-ı risālet

10 Ey cilve-gehüň sāḥt iḳlīm-i teḳarrüb
Ey vāṣıl-ı gencīne-i ‘irfān-ı risālet

11 Taḳrīr-i ehādīs idüp aṣḥābe dehānuň
Açıldı ṣabādan gül-i ḫandān-ı risālet

12 Mühr urdı yedi ḳudret ile Ḫālik bī-çün
Ḫatm olduġı dem nāme-i ‘ünvān

13 Da‘vā-yı nübüvvetde eyā server-ı ‘ālem
Furḳān-ı Ḫudādur saňa bir burhān-ı risālet

14 Bu mu‘cize yitmez mi ki mi‘rāc-ı şebinde
Bir laḥẓada ṭayy olana meydān-ı risālet

15 Açduḳda serā-perde-i ġaybı Yed-i ḳudret
Keşf ola ṭılsımāt-ı firāvān-ı risālet

16 Elfāẓa ṣafā-baḫş ile ervāḥa ġıdādur
Ey cümle ḥadīşin şeker-sitān-ı risālet

17 Ḫaddüňde ḫaṭṭuň sebze-i yārān-ı şefā‘at
Cebheňde ‘araḳ-ı ḳaṭre-i nisān-ı risālet

18 Ey mu‘ciz kūyının şeh-i Yesrüb ü Baṭḥā
Ey ḫayl-i nebī ‘asker ü sen ḫān-ı risālet

19 Şānuňda ṣalābet şu ḳadar var ki ḥabībüm
Ḫatm-ı rüsül itdi seni mīzān-ı risālet

20 ‘Ālem saňa hep ‘āşıḳ ü sen ‘āleme ma‘şūḳ
‘Ālem sana bir ḳāleb ü sen cān-ı risālet

21 Ḥaḳḳa bu ne sulṭān-ı selātīn-i cihānsun
Şānuň gibi ‘ālemde ḳanı şān-ı risālet

22 Ey ‘Ulvī miḥnet-zede Ḫaḳ’dan dilerüm kim
Maḥşerde şefī‘üň ola sulṭān-ı risālet

Ebyātıdur
Rūhī Baġdādī’nüň

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Devirden peymāne-i mihr ü vefā eksilmede
Ḳalb-i ehl-i ḥālden ẕevḳ ü ṣafā eksilmede

2 Dem-be-dem yüz ṭutmada meclis-i perīşān olmaġa
Encümünde bāde-i ‘işret-fezā eksilmede

3 Sāz u söze ḳalmadı evvelki gibi meylimüz
Ya‘nī dilden ārzū başdan hevā eksilmede

4 Ṭab‘ī ḳılmaḳda ġubār-ālūde cevr-i rüzgār
Ṣafvet-i āyīne-i ‘ālem-nümā eksilmede

5 Bādedür gerçi devā-yı derd ü ġam ammā çi sūz
Devrimizde ehl-i derd artup devā eksilmede

6 Ey dirīġā ekşeri ḫalḳuň cefā üstündedür
Bu vefāsuz dehrde ehl-i vefā eksilmede

7 Geçmede vaḳt-ı şebāb ü gelmede eyyām-ı şīb
Gitmede dilden ṣafā gözden cilā eksilmede

8 Ḥāl-i ʿālem āh kim olmaḳda bir yüzden daḫı
ʿAdl u ṣıdḳ farḳa emīr u gedā eksilmede

115b
9 Olmasada mihr ü muḥabbetden müberrā ḫāṣṣ duʿām
Cemʿ olup aġyār u yārabbi riyā eksilmede

10 Kesvet fiḳr ü fenāya girmede ḫalḳ-ı cihān
ʿĀrif billāh olan ehl-i fenā eksilmede

11 Āb-ı raḥmet gökden etmez yer yüzi gümler iken
Ḫalḳa güyā şefḳat-i ʿarż u semā eksilmede

12 Bir ʿacib ḥāletde nūr-ı rifʿatde hep ehl-i ḫilāf
Ḳuluna faʿli muvāfiḳ-eṣ-ṣadıḳā eksilmede

13 Cāhilüň ḳadrī teraḳḳīde temāşā bundadur
Kāmilüň āsāyişi ṣubḥ u mesā eksilmede

14 Ḳāniʿ olmazlar cihānda olsalar Ḳārūn-ı vaḳt
Aġniyānuň tīre ḳalbinde ġınā eksilmede

15 Ekşeri ḳāḍılaruň rüşvet-i ṭarīḳin ṭutmada
Ḥürmet-i şerʿ Resūl-i müctebā eksilmede

16 Kendu ḥālinden degil ḫoşnūd şimdi kāyināt
Ḥaḳ teʿālānuň ḳażāsına rıżā eksilmede

17 Derdümüz şerḥ itmege bir yār-i ṣāduḳ bulmadı
Ḥayf kim gitdükçe yārān-ı ṣafā eksilmede

18 Bīňde bir naẓm-ı ehlinüň naẓmında ḥālet ḳalmadı
Şāʿirān ḥālet-i fezā cā-be-cā eksilmede

19 Gevher-i baḥr saḫn-ı ayaḳda mānend-i ḫazf
Şāʿirüň ḳadrüň bilür ehl-i ṣafā eksilmede

20 Bir dökünmez rızḳdur zād-ı ḳanā‘at-ı ‘ārife
Yoḳsa ḫalḳuň āb u nāni dā‘imā

21 Ḥażret-i Ḥaḳdur tarḳīden tezelden biri
Laḥẓa laḥẓa yoḳsa artup māsivā eksilmede

22 Artuḳ eksik sözi ḳo ḫatm-i kelām it ism-i evvel
Çekme ġam ger olsa ḳardüň rūḥyā eksilmede

23 Meger ki çehre-i ferḫunde meh-i enver
Şeb-i siyāhla kesb eylemişdür ziynet ü fer

24 ‘Aceb yār şems idi māha şeb tār
Niteki ‘ārıż yāre gül-lāle-i ‘anber

25 Duḫān-ı āhum anı itdi mübtelāsı med
‘Acūz-ı şeb n’ola baġlansalar sīne-i çenber

26 Ṣaḥīfe-i felek sīm-gūni itdi siyāh
Meger döküldi devāt-ı debīr ḥükm-i ḳader

27 Açınca ḫavāce-i şeb āb-ı nūş ḥaḳḳa seni
Döküldi ṣafḥa-yı kāfūr üzre ‘anber-i ter

28 Nücūm ṣanma anı nev-bahār ṣan‘ Allah
Bitürdi bāġçe āsumānda nergisler

29 Debīr-i çarḫ meger meşk iderdi ḫaṭṭ-ı celī
Dökerdi rīk o ḫaṭṭa degildür ol aḫter

30 Ḳurb-ı feżā-yı siphir birine ḫaymesini
Cihānı almışken şāh-ı zenüň ser-tā-ser

31 Pür itdi gūşen cihānı ṣadā eyle nāki
Ḫurūş-ı gūş ṭabl-ḫāne şeh ḫāver

32 Ġurzāb ne ḳafes-i āsumānı itdi şikār
‘İḳāb-ı miheüň sīmurġ atmışın siphir

33 Nücūm-ı meyl şeker ḫavāb bā murād itdi
Oynadı şem‘-i cihān ne söz u ḫāka şeşdür

34 Çıkardı aṭlas şāhı ʿarūs yüzde şeb
Hezār cebli ile giydi bir ḳābaçe zer

35 Cihāna āġız açup ṣaçdı nā-gehān-ı ḥışm
Siphir oldı yedi başlu bir ejder

36 ʿArūs-ḫecele neşīn ṣabāḥ-ı ferḫ-dem
Eline āyīne-i zer nigāra aldı mey meger

37 Ṭaġıldı ʿārız ḫūrdan gül-lāle nergis
Vezān olunca ṣafāyiyle dehre bād-ı seḥer

38 Siphir aldı ele bir ṭabaḳçe o bilür
Cibāb ḥażret-i maḫrūme ṣaçaġa gevher

116a
39 Bülend pāye felek sāye mihr-i pīrāye
Zülāl-i meşreb u āyīne ṭabʿ u pāk-ı güher

40 Nihāl-ı tāze vü gülistān-ı ʿilm u kemāl
Gül-i nevāmda naḫl būsitān hez

41 Kerem-i nevāz u ser efrāz u maʿrifet perdāz
Daḳīḳa dān u hez perver-i saḫn göster

42 Ḫadd yevm-i sened zīhnet-i sārayı jengārı
Der sarāçe ḳadrinde bende-i kemter

43 Git bıraḳ ʿanān ṭavīle vü eflāk
Berid fehmine hem-pā olursa aňa tīr

44 Pür etse ḳaṭre-i nīsān luṭf-ı Ḥaḳ dehri
Düşer mi baḥr-ı ʿulvime senüň gibi gevher

45 Ṣafā-yı ḫātırla cān verdi olmaġa
Cemāl-i ḳadrine āyine-i Dārā-ı İskender

46 Şu kim ġubār-ı rehin keḥl-i dīde eylemeye
Ṣafā-yı ḫātır ile ide fer cihāna naẓar

47 Cenāb-ı ḥażrete olmasa ba‘is-i taṣdi‘
İşit ki söyeleyeyin bir ḥikāyet-i diger

48 Benümki genc-i felāketde bī-kes ü tenhā
Şikeste-i bāl ü perīşān u ‘āciz u muż̧ṭar

49 Şerāredür ki çıḳar āteş-i derūnumdan
Pejmürde ṣanmasa anı ḳaṭre ḳaṭre ḫūn çeker

50 ‘Acibdür ṭutuşub tende āteş-i miḥnet
Pür olsa derd-i dilümden bu nīlgūn çādır

51 Ḫaddinüň sīne güzār eyle cemi gerdūn
Müşebbek eyledi mānend sīne-i hicr

52 Der kelāmla ṭab‘-ı ḳaṣīde perdāzum
‘Arūs medḥ u ṣenā ki senüň virir zīver

53 Yanında nādire güyān dehr olur ḫāmūş
Medayiḥüň oḳumasa Veysī saḫn-ı perver

54 Cenāb-ı ḥażret ‘izzet-i penāha yüz ṭutalım
Hemīşe mertebe-i ḳadrin eyleye berter

55 Nitrki farḳına bir zernigār otaġa ṣoḳub
Gice serīre ḫad-dīvāna Ḫusrev-i ḫāver

56 Yanuňda ẕerre ṣaffet-i ḫāk-sār olup a‘da
Cihāna gün gibi vir devletile zihnet ü fer

Berā-yı ‘Abde’l-Kerīm Efendi
Ḳaṣīde-i Veysī

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Ṣaç ‘ıyduň tak muḳarnes ṭārem
Münevver oldı yanup ṣem‘ yüz i‘ẕam

2 Düşündi ḳasr-ı Ḫavernaḳ nişān jengārı
Cülūs etmege behrām-ı ‘ıyd ferḥ-dem

3 Ḳadrum pādişāha ‘ıyd ḳıldı istiḳbāl
Ḫadd-ı mesned-i raḳibet ser açsa muḥkem

4 Ṣafā-yı ‘ıyd hümāyūn virüp ḳulübe-i server
Besāṭ-ı ‘işretle her kişi olup ḥasrum

5 Gedā-yı meykede sulṭān-ı mülket cemşīd
Ḥarīf bāde merba‘-ı neşīn mesned-i cem

6 Ve yā benüm elümden gözüm olup giryān
Ṣabāḥ ‘ıyd-ı baňa oldı bir şeb-i muẓlim

7 Benüm hecā-ı varsaġıyula ġam u miḥnet
Seyr-i bend-i belā mübtelā-yı ḳayd-ı sitem

8 Hemīşe-i ṣābid iḳbāl-i lebnüň meh ü gerdān
Murādum üzere degil gerdeş felek bir dem

9 Ne ṭaḳatum var irem seyr-i gülistān-ı ṣafā
Ne ḳāradum ki olam reh-ı rev riyāż-ı ‘ıydum

10 Fiġān u āh ki naḫl-ı ümīdüm itdi benüm
Cefā-yı bār-belā pīç pīç u ḫam ver ḫam

11 Ḫulāṣa-ı hünerüm bā‘iṣ felāket u derd
Netice-i elemüm mūcib-i melālet u ġam

12 Şikeste-i beste yürür hiç u tāb olup güzīn
Şarāb-ı ‘aşḳla hiç ḳanda baṣar kim bilmem
116b
13 Binā-yı ḫāne-i şādı-ı ża‘īf u kim bünyād
Esās ḳal‘a-ı miḥnet metīn u müsteḥakim

14 Ḫayāl-i ṭura ḫūbānla kemend belā
Ṭolaşdı buyınıma manend ümit-i erḳam

15 Ne fāyde bu ḳader-ı ıżṭırābdan ey dil
Cerāḥat-ı dil zāra gerek kerem hem

16 Cenāb-ı dāver dehre ġayret ile yüri
Ki saňa yaşadı ola bu deňlü elem

17 Sa‘ādet el virüp olursa mest-būs eger
Zihī ṣafā-yı siyāsī sa‘ādet her-dem

18 Emīr ḫalḳa-ı ḫayl mevāli-i ‘ālem
Edīb ḫalḳ-ı cihān varur ḥamīde şeym

19 Bülend-i menzilet ‘Abdül-Kerīm efendi ki o dur
Semtüde menḳıbet zümre-i nebī ādem

20 Yegāne fażl-ı emīr meclis-i iclāl
Güzīde-i ‘ulemā mihr-i burç üç kerem

21 Hümā-yı fażlına çarḫ āşiyāne kemter
Semend ḳadrine heft-i āsumān ferş ḳıdem

22 Ki ḫāne-i dürri bāb ḫāṭīre-i Firdevs
Nümūne-i ḥaremi ṣaḥn-ı gülistān-ı irem

23 Seḫā-yı luṭfuňa nisbetle ḳaṭre-i kemter
Ayādı kef deryā-yı temevvüc ḫātem

24 Māl ravża-i ḳarar şu deňlü ‘ālīdür
Felekler anda ṭoḳuz dāne ḳaṭer-i şebnem

25 Anuň gibi dürr-i Pākīze ḳılmadı iẓhār
Temevvüc eyleyeli baḥr-ı bī-gerān ḳıdem

26 Elinde ḫāmesi bir yār-ı nüktedāndur kim
Yanında nādire güyān dehr olur ebkem

27 Beliġād o fasīḥ el-lisān u ḫoş güftār
Nihāl ḳuddusīye pūş u ‘anberin perçem

28 Rişā seh-i ḳalem ‘anber irtisāmuňdur
Şükūfezār ma‘ānī eyleyin ḫurrem

29 Mülk-i ṣıfāt germiyāna çāre eyleyelüm
Cenābuňa beni geçmişine ‘adū muḥkem

30 Semend ṭab‘ıma reşk-i düçārlar nedendür
Beni geçerse bir iki ḥumār-ı lāyıġ hem

31 Bi-ẕẕāt-ı pāk Ḫudāvend-i ‘ālem-i imkān
Bi-ḥażret-i mülk bī-nedīm u bī-maḥrem

32 Bi-Ḥaḳḳ-ı ‘izzet yerliġ şehriyār-ı ezel
Bi-kadr-ı ḥükm hümāyūn pādşāh-ı ḳıdem

33 Bi-Ḥaḳ ḳarībet peyġamberān rūy-ı zemīn
Bi-söz ü firḳat Ḫavvā o girye-i ādem

34 Bi-Ḥaḳḳ-ı Aḥmed-i mürsel bī-çār yār-ı güzīn
Bi-Ḥaḳḳ-ı nuṭḳ-ı Mesīḥa bī-pākī u Meryem

35 Bi-ḫande-i ruḫ Yūsuf bī-girye-i Ya‘ḳūb
Başuň çeşm Züleyḫā-yı demi dil-i pür-ġam

36 Bi-Ḥaḳḳ-ı na‘re-i lebüň zümre-i ‘arafāt
Bi-Ḥaḳḳ-ı ḥürmet ka‘be bī-şefavet zemzem

37 Bi-Ḥaḳḳ-ı ḫażret-i Cebrīl veleyli-i mi‘rāc
Baġrum refref mevzūn-ı ḫārem ḫoş muḳaddem

38 Ṣudūr etmedi benden bu vaż‘ nā maḳūl
‘Adū sözine inānma āyā velī ne‘am

39 ‘Adū sözinen baḳup etme bendüňi pāl-māl
Ba‘yin luṭfuň enẓar ālī şem-i erḫam

40 Revā mı ḥāsed olup şād u ḫürrem u ḫandān
Hemīşe-i Veysī āşüfte-i ḥāl ola derhem

41 Ḳuṣūr olmaġla ḫıdmetde fī-el-cümle
Revā mıdur idesin baňa ilṭifātuňı kim

42 Benüm bu şi‘r-i bülendüm ter nim ise ṭab‘
Ṭarāfa nüsḫala ṭolar ‘Irāḳ u ‘Acem

117a
43 Bu rūḥ-ı baḫş u dilāşūb ḥalet eyle ne var

Geçerse ṭıfl-i kelāmum hiç eyle nevm

44 Yazdum āteş-i derdüm saňa daḫı ammā
Ne çāre neyleyeyüm ey āfitāb burc-ı kerem

45 Zebān gülüňi ḳor itdi sözümdeki sözüm
Üztümdi mesiḫī muḳteżā-yı ceff-i ḳalem

46 Yeter bu deňlü şikāyet sipihr bed birden
Du‘ā ḫayr-ı Ḫudāvende başla oldur ehem

47 Nitekim Ḫusrev-i kişver güşā-yı ḫaṭṭa-ı şarḳ
Sevād çarḫa çıka tīġ u ṭoġ u ṭabl u ‘ilm

48 Şeb-i siyāh ola saňa çü ṣubḥ rūz-ı sefīd
Ṣabāḥ ‘ıyd-ı ‘advüňe ola şeb-i muẓlim

Merşiye-i Ḫaletī Efendi Berā-yı Rıfāt Merḥūm
Reis-i Meḥdī Efendi Rahmetullahi ‘Aleyh

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Meded kim ḫāb-ı ġafletde yaturken ser-be-ser ‘ālem
Uyardı āh-ı cān-sūz-ı muṣībet şīven-i mātem

2 ‘Aceb ġaddāra derd-i dünyā helāk itmek muḳarerdür
‘Aceb mekkāredür ‘ālem bulunmaz aňa bir maḥrem

3 Zemīn ü āsumānı geşt iderseň çāre yoḳ mevte
Gerek Ḫıżırile hem-pā ol gerek ‘Īsā ile hem-dem

4 İder ḫınk-i sipihr tünd-rü mā-dām kim cünbüş
Olur āb-ı ḥayāt ḫalḳ-ı ‘ālem pür-ġubār-ı ġam

5 Ne mihrinden ṣafā bulduḳ ne encümden recāmuz var
Muḥaṣṣal bāġ-ı gerdūnda ne gül ḳalsun ne ḫod şebnem

6 ‘İs-i ehl-i dil girdi bugün keştī-i tābūta
‘Adem deryāsına ṣaldı esüp bād-ı fenā muḥkem

7 Söyündi şem‘-i iḳbāli döküldi verd-i āmāli
Bu ġam pervāneyi nālān ider bülbülleri ebkem

8 Ne revnaḳ ḳaldı dünyā gül-şeninde şimdiden ṣoňra
Hümüm-i bād-ı āh itmez sipihrüň sebzesin ḫurrem

9 Bu bir dāġ-ı cefādur cāna kim tā ḫaşre dek işler
Bu bir zaḫm-ı belādür ḳalbe kim olmaz buňa merhem

10 Ser-i erbāb-ı ‘irfān olduġın bilmez misün anuň
Niçün başına ḳaṣd itdün felek erbāb-ı ‘irfānuň

11 Şeh-i rūy-ı zemīn olsaň zamāne ḫāk-sār eyler
Süleymān ile Ḍaḥḥāk’uň ḳarīnin mūr u mār eyler

12 Ne ḥāṣıl dehre İskender gibi ḥükm eyleseň çünkim
Ḳomaz āḫir felek mir’āt-ı ṭab‘uň pür-ġubār eyler

13 Ḫadeng-endāz-ı çarḫuň tīrle ḳavsi müheyyādur
Dem-ā-dem nūk-ı peykān-ı cefāsı cānā kār eyler

14 Hemīşe ḫākile yek-sān ider bir serv-i bālāyı
Sirişk-i çeşm-i aḥbābı ġamından cūy-bār eyler

15 Gedā-yı bī-nevā olsun şeh-i zerrīn-ḳabā olsun
Bu rāh-i pür-ḫaṭardan herkes elbetde güẕār eyler

16 Peleng-i çarḫı maġlūb eyleyen şīr-i neri dünyā
Ġubār-ı ġam verüp āḫir zebūn u dil-fiġār eyler

17 Der-āġūş eylerin dirken çıḳarur nā-gehān cānın
Zen-i devr-i zamāne ḳanġı merdi kim kenār eyler

18 Gerekmez muṭrib-i dehrüň nevā-yı ‘işret-efzāsı
Çün āheng-i melāl-engīz-i mātemde ḳarār eyler

19 Bu rūbāh-ı cihān-ı hīle-kāruň itdügin ḫalḳa
Ne şīr-i deşt ider hergiz ne bebr-i kūh-sār eyler

20 Mey-i ‘işret diyü bir cām ṣunsa sāḳī-i devrān
Mezāḳuň telḫ idüp evvel gözüň āḫir ḳılur giryān

21 ‘Aceb ḳıydı felek Medḥī gibi merd-i süḫan-dāne
‘Aceb gencineden ayrıldı ḥaḳḳā kim bu vīrāne

22 Mezārı üzre ṭopraḳ dökdürürse ṭaň mıdur gerdūn
Yitürdi nā-gehānı şöyle bir lü’lü-yi yek-dāne

23 Zemīn içre bulunmaz öyle bir ẕāt-ı melek-ḫaṣlet
Revādur çıḳsa ḫalḳuň nālesi gerdūn-ı gerdāna

117b
24 Aḥibā gūş idince bu peyām-ı miḥnet-encāmı
Ḳabālar çāk çāk oldı yaḳalar indi dāmāne

25 Bu rūz-ı ḥasret-endūzı görüp seyr eyleyen kimdür
Meger dem-beste ola ḳudreti ḳalmaya efġāna

26 Dökerler eşk-i ḥasret yād idüp güftār-ı şīrīnin
Cihān ṭūṭīleri heb al olurlar bürünüp ḳana

27 Fenā gül-zārını seyr itdi bir ṭāvūs-ı ḳudsīdür
Ṣafāsın bulmayup hergiz çekildi bāġ-ı rıdvāna

28 Gezerken bīşe-zār-ı nāz içinde emn-i ḫāṭırla
İrişdi pençe-i şīr-i ecel nā-geh girībāna

29 Düşer miydi o mīr-i meclis-i erbāb-ı ‘irfānuň
Bisāṭ-ı ‘işretin ṭayy eylemek sāḳī-i devrāna

30 Ḳanı ol dīde-i erbāb ṭab‘a merdüm-i bīnā
Aňa zaḫm-ı bed-eyyām irişdi oldı nā-peydā

31 Seferdeyken ‘adem mülkine āheng-i sefer ḳıldı
Bu cisr-i kühneden ġāyet şitāb üzre güẕer ḳıldı

32 Fenādur yazılan gördi rü’ūs-ı ḫalḳ-ı ‘ālemde
Rıżā virdi ḳażāya bir gün evvel terk-i ser ḳıldı

33 Gezend irdi aňa çeşm-i bed-i eflākden āḫir
Eger çi kevkeb-i ikbal birkaç gün nazar ḳıldı

34 Görünmez kimseye rūy-ı emel şimden gerü hergiz
Duḫān-ı āh mir’āt-ı sipihri pür-keder ḳıldı

35 Sitāre atdı burc-ı ḳal‘a-i eflākden kendüň
Ḳaçan kim hātif-i ġaybi bu mātemden ḫaber ḳıldı

36 Olub ser-geşte-i ġam düşdi ḫāke ser-be-ser encüm
Çıḳup ṣoňra sipihri āteş-i dil pür-şerer ḳıldı

37 Şikeste oldı göňül āyīnesi seng-i cefālardan
Dil ehli sīnesin şemşīr-i hicrāna siper ḳıldı

38 Dirīġā sebze-i ümmid hergiz olmadı ḥāṣıl
Eger çi ḫāk-ı ḳabrin dīde-i aḥbāb ter ḳıldı

39 Bu gül-zār-ı fenānuň bāġ-bānı pīr-i fānīdür
Dıraḫt-ı nev ẓuhūrı bilmeyüp ḳaṣd-ı żarār ḳıldı

40 Beḳā yoḳ gerçi kim bīň yıl da olsa zinde-ġānīde
Ḳatı müşkildür ammā merg hengām-ı civānīde

41 Ḳoyar bir an içinde nice şekle ḥāl-i insānı
Ḥaḳīḳat özge ṣūret-bāzimiş bu ‘ālem-i fānī

42 ‘Adem resmin yazar naḳḳāş-ı Ḳudret ṣafḥa-yı cāna
Görenler ḫāk-rīzüň oldılar hep deng ü ḥayrānı

43 Sipihrüň her biri bir ḳaṭre-i sīm-āba beňzer kim
Cihān ḫalḳını anuň dem-be-dem öldürmedür şānı

44 Dem-ā-dem çeşmesinden zehr aḳar gerdūn-ı gerdānuň
Ne ṣanur ḫalḳ-ı ‘ālem pertev-i mihir-i dıraḫşānı

45 Çeker nā-dānı eflāke ṣalar ehl-i dili ḫāke
Bozuldı nāḳıd-ı dehrüň ‘ālemden ḳaldı mizānı

46 Felekdür ‘andelībüň varını ber-bād idüp dā’im
Veren bād-ı ṣabāya her seḥer gül-berg-i ḫandānı

47 Felekdür nār-ı ġayretle yaḳup pervāenüň cānın
Hemīşe-i meclis-i aġyāra ileten şem‘-i sūzānı

48 Bu küh-sār-ı belānuň seyl-i idbārı nüzūl itse
Ḫarāb eyler binā-yı devlet-i şāh-ı cihān bānı

49 O bir peykān-ı ḫūn-ālūdıdur tīr-i ġam-ı dehrüň
Degildür efser-i şāh-ı cihānda la‘l-i peykānı

50 Fenāsından cihānuň kimse yoḳ kim ḥişşe-gīr olmaz
Ne merdüm-ḫavār olur kim hep yese dünyāyı sīr olmaz

51 Sirişk-i çeşm-i ḫalḳı ey felek rīzān iden sensin
Anuňla āsiyābuň ṭurmadan gerdān iden sensin

52 Ḥarīm-i iltifāt yāra aġyārı ḳılup maḥrem
Dil ehlin şem‘-veş diňlenmeyüp giryān iden

53 Raḳībe şevḳ-i bezm-i vaṣlile raḳs itdürüp her dem
Dil-i erbāb-ı ‘ışḳı ney gibi nālān iden sensin

118a

54 Dil-i Ya‘ḳūb’ı döndürdüň ġam-ı hecrile zindāna
Mekān Yūsuf-ı Ken‘ān ḫod-zindān iden

55 N’ola şemşīr-i ḳahr ü tīġ-i Behrām’ı ṭılısm itseň
Yer altında nice gencīneler pinhān iden sensin

56 Giceyle ḫalḳı bir bir öldürürsin irte ammā kim
Yine mātem-serālarda bile efġān iden sensin

57 Kimi kim ḫançer-i bīdārla ḳatl itmek istersin
Muḥabbet ṣūretinde evvelā mihmān edensin

58 ‘Aceb mi her şebān-geh olsa ḫūn-ālūde dāmānuň
Çeküp tīġ-i sitem-gūn başına bīň ḳan iden

59 İdüp her şehriyārı ser-girān-ı bāde-i ġaflet
Yıḳup taḫtından āḫir ḫākile yek-sān iden

60 Senüň de ey felek ḫākile yek-sān olduguň görsek
Dil-i ehl-i muṣībet gibi vīrān olduguň görsek

61 Bilürsin sūd-mend olmaz ne deňlü eylesek zārī
Şeb-i mātem gibi ey Ḥāletī uzatma güftārı

62 Ḳoyup mürġ-i revānı Sidre şāḫın bu yaňa gelmez
Ne deňlü nāle vü feryādile olsaň ṭaleb-kārı

63 Ḫuṣūṣā kim bu mātemden perīşān eyleyüp gerdūn
Benātü'n-na'şa döndürdi hemān ebkār-ı efkārı

64 Gel açıḳ ṭutma dükkān-ı devātı şimdiden ṣoňra
Metā'-ı derd ü ālāmuň yeter germ oldı bāzārı

65 Ümīdüň kişt-zārın yaḳdı çünkim ṣarṣar-ı miḥnet
Aňa ṣarf itmek olmaz reşḥa-i kilk-i güher-bārı

66 Cihān ḫalḳını hep kendin gibi bī-'aḳl u hūş itme
Ḳo bir pāre lisānuňdan bu kār-ı dehşet-āṣārı

67 Bütün dünyāda bilmez var mı kim bildürmek istersin
Cefā-yı devr-i ġāddarı belā-yı çarḫ-ı devvārı

68 Bu ṭomār-ı ṭavīlü'ẕ-ẕeyli ṭayy itmek münāsibdür
Du'ādur şimdiden ṣoňra aňa āyīn ġam-ḫavārı

69 Ḫudā çün ravża-i cennet pür-envār eyleyüp ḳabrin
Aňa kim pāye ḳılsun rütbe-i vālā-yı ebrārı

70 Anuň dārü'l-ḳarārı ḳaṣr-ı fīrdevs-i berīn olsun
Ġıdāsı ni'met-i dīdār yāri ḥūr-i 'iyn olsun

Merḥūm Ḫāletī Efendinüň
Kendisi Evlādı içün Didügi Merşiyesidür

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1 Virür ġubār-ı ġamı ḫāṭıra perīşānı
Yıḳılsa bārī sipihrüň bu köhne-i eyvānı

2 Sütūn-ı āheni n'eylerdi ḫalḳ dünyānuň
Sarāy-ı dehrüň eger muḥkem olsa bünyānı

3 Hemīşe-i naḳş-ı cefā gösterür o mühre vü ṭās
Yanumda aňma nücūmile çarḫ-ı gerdānı

4 Bolay ki ṭayy oluna nāme-i vücūd-ı cihān
Gerekmez ol ki fenādur hemīşe ‘unvānı

5 Niye ġurūr iderüz biz ki bāzī-i eyyām
Güm itdügin bilirüz hatm-ı Süleymān‘ı

6 Niçün ḳonar kişi ol mīz-bān-ı ġaddāra
Ki ‘aḳıbet ḳomaz öldürmeyince mihmānı

7 Ne pīre-zāl-i kühen-sāledür bu dünyā kim
Hezār Rüstem olupdur zebūn-ı destānı

8 ‘Alāḳa rişte sini çarḫa şardurur āḫir
İder füsūnile maġlūb ḫayl-i merdānı

9 Hilāl ü necmi ḳılup muttaşıl felāḫen ü seng
Şikeste ider dil-i āyīneye-sān-ı insānı

10 İki gözüne daḫı ḥürmet itmeyüp getürür
Hemīşe-i mihre zevāli vü māha noḳṣānı

11 Degil ṭuran bün-i deryāda niçe mercān
İder hemīşe dem-ālūd ḳalb-i ‘ummānı

12 Cefāyile ayırup cānı pāresinden ider
Ḳarīn-i miḥnet-i cān-gāh ehl-i ‘irfānı

13 Felek degil mi iden Yūsuf’ı esir-i belā
Felek degil mi iden zār pīr-i ken‘ānı

118b

14 Anı refiḳ-i şefiḳ aňladum velī giderek
‘Aceb belālara uġratdı ḳalb-i nālānı

15 Zamāne seng cefāyile gül-sitānumdan
Remīde eyledi bir bülbül-i ḫoş-elhānı

16 Yürek buňa nice döysün ki dest-i berd-i ecel
Ḳopardı ġonçe-i nev-ḫīz gülşen-i cānı

17 Ḫatāyile ṭoḳınup tīşe kān-ı imkānda
Şikeste eyledi bir gevher-i fürūzānı

18 Ḳanı o naḫl-i berūmend-i gülşen-i ʻömrüm
Dehānı piste ider sīb idi zeneḫdānı

19 Dıraḫt-ı bār-ver gülistān-ı firdevse
Atardı ṭaʻne ṭaşın ḳāmet-i ḫırāmānı

20 Ḳanı o necābetde mihr-i ʻĪsā-yı devrān
Ḳanı o taḫt-ı melāḥatde Yūsuf-ı ṣānī

21 Ḳanı o sünbül-i gül-pūş-ı ʻanberīn fāmı
Ḳanı o dürc-i leʻālī gevher-i efşānı

22 Dirīġ ü derd ki seng-i mezāruň altında
Ne ḥoḳḳa-i lebi ḳıldı ne dürr-i dendānı

23 Merd ki nāfe-i ḫāl ü bih-i zenaḫdānuň
Zamāne penbe-i tābūta gördi erzānī

24 Ne cān-güdāz-ı hümūm esdi nā-gehānı kim
Açılmadan ide pejmürde verd-i ḫandānı

25 Yeriyle ṭoġmaduġa döndi n'eyleyem bilmem
Ol āsumān-ı dilüň āfitāb-ı raḫşānı

26 Benüm ol çeşm-i çerāġ-ı dilüm çıḳup gitdi
ʻAceb mi ʻālem-i fānī görünse ẓulmānī

27 Ḫuṭūṭ-ı levh-i mezārı revādur ol ṭıfluň
Okutmaga bu cihānı virürse nisyā,nı

28 O ʻazm-i bāġ-ı cihān eyledi beni ammā
Ḳodı ʻaẕāb-ı cehennemde nār-ı hicrānı

29 Şeh-i serīr-i beḳā oldı Yūsuf-ı cānum
ʻAceb ya ben nice bir beklerin bu zindānı

30 Ṣafāyı ḫāṭırile mevt şerbetin içeyin
Eger bu derd-i firāḳuň ol ise dermānı

31 Meger libās-ı teni çāk çāk idem yuḫsa
Ḳabā vü pīrehenüň ḳalmadı girībānı

32 Olurdı ṣūr-ı ḳıyāmetle itseler āheng
Bu demde eyledügüm derd-nāk-i efġānı

33 Ne deňlü sūz u güdāz olsa ẓulmet-i ġamda
Bu bezmde bir daḫi gülzār o şem‘-i nūrānī

34 Sezā budur ki virüp Ḥāletī ḳażāya raḫā
Ḳarīn-i ḥüsn-i ḳabūl ile ḥükm-i Yezdān’ı

35 Yüzi ṣuyına anuň yā İlāhī maḥv eyle
Defātīr-i ‘amelümden ruḳūm-ı ‘iṣyānı

36 Ḳaçan kim maḥşer olup vezn olunsa a‘mālüm
İde o Yūsuf-ı ṣanī ṣaḳīl mīzānı

37 Bi-ḥaḳḳ-ı ṭıfl-ı sirişk-i dil-i belā-zedegān
Bi-āh-ı germ ü dem-i serd ü dāġ-ı pinhānı

Ḳaṣīde-i Cevherī Efendi

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü fe‘ūlün

1 Ey mihr ruḫuň maṭla‘-ı envār-ı kevākeb
Burç-ı şerefe kevkeb baḫtuň muteḳārib

2 Ḫurşīd-i ‘iẕāruňla bulur ṣubḥ-ı ‘iẕārā
Ḫaṭṭuňla irer şāha bu gün zülf-i kevā‘ib

3 Sīb ẕaḳnuň ḳaṭresidür āb-ı ḥayātuň
Ḫıżır ḫaṭṭuň ol ḳaṭreye bīň cānile ṭālib

4 Ref‘ itse ṣabā zül-i perīşānı yüzüňden
Olurdı muşārıḳ gibi raḫşende muġārib

5 Gün gibi ʻayān eyler idüm mihrüňi her gün
Bir ẕerre dehānuň arda olmasa ġāʻib

6 Mirʾāt-ı mecālisinde māhuň ṭalebüm yoḳ
Mihr-i ruḫ āyīnesi aḳṣā-yı muṭalib

119a
7 Muʻcem didiler cismine zülfüň çü
Muʻribledi ṣaḥt-ı aḳvāli iʻrāb

8 Ermezdi ḥayāt ābına Ḫıżır ḫaṭṭ-ı sebzüň
Ser çeşme-i laʻlüňden eger olmasa şarāb

9 Baḫş eylese ruḫsāruňla mihr-i cihān tāb
Her vechile gün yüzüň olurdı aňa ġālib

10 Olmasa eger şaʻşaʻ-ı mihr-i cemālüň
Ẓulmetde ḳılaydı meh ü ḫūrşīd-i kevākib

11 Baş eymeye laʻluňa eren çeşme-i cāna
Olmaya ʻacib muḫtelif oldı çü şarāb

12 Ebrūlarnuň yādına ḳurbān idi cānum
Rākşlaruň arada eger olmasa ḥācib

13 Bu deňlü tenezzül yeter ol çeşm-i ġazāle
Bir dāne ġazel söyleyelüm kārla ġarāʾib

14 Muṭrib oluben bezm-i ṣafā baḫşına zümre
Bir maṭlaʻ-ı cān-ı baḫşa ʻaṭā zed ola kātib

15 Mersumuň ile buldı şeref çünki merātib
Fermān bir ola emrüňe erbāb-ı münāṣib

16 Ṭuġrā-keş aḥkām-ı şehenşāh-ı cihānsın
Ṭūġuňla nişānuň çekilüp gitse münāṣib

17 Destüňde ḳażā tīri gibi olmasa gülgüň
Olmazdı nişānı ḳadr u ḳudrete ṣanup

18 Baḥr-ı kefe cūduň aḳuben ṭurmayup eyler
Sā’illeri müstaġriḳ deryā-yı hevā hep

19 Ḫātem n’ola ṭayyı itse seḫā defterin artuḳ
İhsānuň ile doldı çün eṭrāf-ı cevānib

20 Cemşīd ile cem devri aňılmaz unuduldı
Devr ideli bezmüňde bu gün cām ḥabā’ib

21 Maḥmūd olalı cümle-i efġāl ḥamīdüň
Āyāz-ı muḥabbet saňa bāl-fa‘l muṣāḥib

22 Sensin şeh-i iḳlīm-i belāġat ki hemīşe
Devrüňde ider ḳullaruň iẓhār ‘acāyib

23 Dergāhuňa her ṣubḥ u mesā sürmese yüzler
Ḫūrşīd ile meh bulmaz idi yüce merātib

24 ‘İzzet bula her cānibüňi lebgülin ammā
Zilletde ḳıla senden olanlar mütecānib

25 Ṣūret verüp iskār maġāni yazardum
Mir’āt dili ṭutmasa jenkār meṣā’ib

26 Kāmil geçinür gerçi ṭabi‘at-ı ṣu‘arāya
Olmasa ricz baḥrına vāfir müteḳārib

27 Elfāẓ durur bār-ı mey gūş itmese eflāk
Her lafẓum olur muydı birer kevkeb-i ṣāḳıb

28 Ey Cevherī lebdür baňa bu deňlü fażīlet
Kim böyle ḳaṣīdem oḳunur cümle ile ġālib

29 Seḥer olmaġla cümle-i ebyātı ser-ā-ser
Her beyti birer mu‘cizedir dense münāsib

30 Ẓulmetde ḥayāt-ı ābına ṭālibse İskender
İskender-i vaḳt olan olur ṣa‘ir meh ṭālib

31 Ben Ḫusrev naẓmum ki niẓām-ı kelimātum
Güftār-ı niẓāmi gibidür ṭarz-ı ġarā’ib

32 Nevk-i ḳalem ṭab‘um eger olmasa neşīr
İ‘dā gözi görmezdi anı nīş-i ‘aḳārib

33 Memdūḥum evvelden benüm ol zübde-i erkān
Ben deňlü tefāḫur idemez ehl-i münāṣib

34 Tā devr idi ḫūrşīd ile meh ṣubḥ u mesāda
Tā ola ḳażāyıla ḳader ḥāfıẓa vü nāṣib

35 Günden güne rıf‘at bula gün gibi maḳāmuň
Ḫışmuň yoluňı nār-ı ḥasedden ola ẕā’ib

36 Varaḳ zerdini her birüň ḫazānuň alān
Mihr ü jāle ile ḳıldı mücellā-i devrān

119b
37 Rişte-i ḳudretle gördi ki mühürlenmiş
Bir fidān eyledi üstüne şitāyum efşān

38 Çün yazıldı ḳalem ṣan‘la ḫaṭṭ-ı şecer
Üstüne şāh ḫazān ona olurdı nişān

39 Bu eḥadīṣ üzere ki ḫayır olmaz imiş eṣferde
N’ola eylerse ḫazān ḫavāce-i gülzāra ziyān

40 Aferīn reng rez dehre ḫam nīlde
Cāme-i sebzeni her bergüň iderüz u hemān

41 Ḳıldı ṭūbāyı ḫazān ḥalle-i rengīnin ‘arż
Oldı her ravża-yı gülşen beni mānend-i cānān

42 Gül dıraḫt üzere naẓar ile ḫazān pür aġna
Zer nişār itdi şecer üstüne ḳudret-i emṣālin

43 Görinen her varaḳ zerdede ḥumret mi yāḫūd
Düşdi zer āyīne-i ‘āleme ‘aks ruḫ-ı cān

44 Bāġ bir tāze gülüň yā ġam hicrini çeker
Ki benüm gibi döküpdür ruḫ-ı zer o tene ḳan

45 Ne ‘acib ‘ālemi var berg-i ḫazānuň ṣuda
Ruz u şeb ẓāhir ider encüm ile gāh keşān

46 Dürlü yapraḳlarıyla çözdi bir alṭunlu ḳumāş
Kārgāh-ı çemen içre yine üstād-ı ḫazān

47 Ṣanma gülşende ḫazān yapraġı ṣaçılmışdur
Āşikār eyledi gencīne-i pinhānı zamān

48 Her dıraḫt-ı çemenüň māluň dünyā reddeder
Zeri ger ḫākla eylerse ‘aceb mi yeksān

49 Zer cilā cell görinür berg-i ḫazān dise dilā
Ṣan‘ ṭāvūsi ḳılıpdur çemen içre cevelān

50 Ḫil‘at sebzi ki giydürmiş idi şāḫa bahār
Etegi ṭolu fülūriyye ṣatupdur erzān

51 Zerlerin dökmüşidi ḫil‘at-i sebzende dıraḫt
Lācerm ekicek her birisi oldi ‘ayān

52 Ṭıfl şāḫuň başına düzdi ṣad sebz-i altun
Peder pīr ḫazān buldı meger genc-i nihān

53 Görinen berg-i ḫazān ṣanma ‘arūs şāḫuň
Levḥ-i zer aṣdı yine boynına dāmād-ı zamān

54 Yā ḥubābluguň örtüsine dizmekçün
Pul zer ḥāṣıl ider zerger bāġ-ı bostān

55 Her şecer serv-i ḫarāmānuň olup abdālı
Āteşin dāġ yaḳup cismini itmiş ‘üryān

56 Rengleri n’ola ‘ayān olsa teninde bergüň
Zerdruluḳ anı pür eyledi ey tāze civān

57 Bülbülüň dūdı ki posta olup her şāḫuň
Şu‘le-i āteş tebdīl olupdur o duḫān

58 Tīr-i bārān idicek ḳavs-ı ḳazḥdan gerdūn
Aldı her berg-i ḫazān destine zerrīn ḳatan

59 Zer feşān ẖançerini aldı elinden beyrüň
Ṣatunca vire mey zerd-i ṣabā aňa amān

60 Şāẖda berg-i ẖazān gördi vü uçdi bülbül
Ṣandı ol tīrīň ucunda anı zerrīn meskān

61 Bāġ-ı dehr içre ẖazān gördiyse olma ẖamūş
Eyle bu şi‘re ser āġaz gel ey bülbül-i cān

62 Ḳāmetüm şāẖ-ı ẖazān-ı dīde yüzüm berg-i ẖazān
Od dolu āhüm ḳurumuş server isem yād-ı āb-ı revān

63 Noḳta-i ser-ẖaddurur berg-i ẖazān üstünde
Ruẖ zer demde ki ẖūn ḳaṭreleri oldı ‘ayān

64 Her ẖazān vire seḥer gūşe-i gülzār içre
Devr-i āhumdurur ey serv-i sehī şu‘le-i feşān

65 Rişte lerdür ki ẖazān yapraġı içine ṭola
Renklerümle ten zer demde benüm rişte-i cān

66 Arturur nālemi dil-i emri ṣarardukça yüzüm
‘Andelīb itmez egerçi ki ẖazān irse fiġān

120a

67 Niteki ‘ārıż ma‘şūḳ u ruẖ ‘āşıḳ-veş
Bāġ-ı ‘ālemde cihān ola bahārile ẖazān

68 İrmese dest-i ẖazān dānene serv gibi
Ol elif ḳaddüňe ola tāze çemen içre cān

69 Serdi gülşende yire seccāde-i aẖsar-ı çemen
Olmaġa kā’im maḳām-ı Ḫıżır peygġamber-i çemen

70 Ḳaçırup ceyş şitāyı fārġ oldı ‘iyşden
Gūşe-i gülşende ṣoẖbeddür yire gönder çemen

71 Servden sancaḳ çıkup çekdi yeşil yapraḳlu ḥīş
Şehr-i gülzāra emīr olmışdurur beňzer çemen

72 Ḳondı gülzāra yine bir ṭūṭī-i serbez kim
Ġoncedür minkārı yāḳūtı zümrüd-i pür-çemen

73 Ṭārım mīnāda ʻaks-ı sebze bitürdi yā
Mezraʻ-ı sebz-i felekde dāne-i aḫter çemen

74 Ṣafḥa-ı bāġa ṣabā yüzmüş bahār o ṣāfını
Ey sehī ḳadd bir el-żaddur bāġ içinde her

75 Sebze-i ṣanemüň gülzārı duḫān sebz-gün
Bezm-i gülşende çü ḥakdı lāleden mücmer

76 Ḳanı ṭutdı gonçe-i aḥmer iyi bir dem kim ṭutar
Şāḫ-ı gülde ḳaṣr içün pīrūzeden neşr

77 Serv-i bālānuň aġaçdan düşdi çünkim sāyeyi
Yeşil aṭlasdan gelüp ṣaldı aňa setr-i çemen

78 Ḫaṭṭ-ı dildārile ceng itmek diller var ise ger
Başına şebnemden varmış bir keş muʻammer çemen

79 Câme-i sebzeni servüň gördi māre māredür
Döküňe anı getürdi riştene aḫṣar çemen

80 Ṣāha bāġuň ʻizārında temā eyle kim
Zülf-i meşkīn sünbül olmışdur ḫaṭṭ-ı ʻanber-i çemen

81 Ṣāne içün zülf-i meşkīn efşānına sünbüllerüň
Eylemiş pīrūzeden dendān çemen

82 Āb yanına gelicek ṣuya ṭaldıysa nʼola
Ġonçenüň ʻaksın ṣanupdur anda laʻl ser çemen

83 Sebze-i ʻaksı ṣanmagüz peyk-i revān ābda
Baġladı beline yaşıl ḳanlu bir ḫançer-i çemen

84 Ḳılsa bir yirde nʼola reftāra ḳādir olmasa
Ṣʼol ḳaddur sözin ki serv ayaġı ṣancar

85 Ṣu gibi ṣāfī dilinden her zamān oḳur revān
Eylemiş bu maṭlaʻı ey sebze-i ḫaṭṭ ezber çemen

86 Gerçi her suyuň kenārında olur aḥṣar-ı çemen
Gör bu ḳan armaġanı kim bitüverir aḫmer-i çemen

87 Şem‘-i ruḫsāruňda beňzetmiş ḫaṭṭ-ı jengāruňa
Şem‘den bir naḫl-ı bend olan bitürseler çemen

88 Ḫāl-ı meşkīnüň ezelden dāne ṣancupdur aňa
Ġabġabuň sebebinde eyvā kim minūr biter çemen

89 Dāne-i ḫālik ġamı sevdāsı başdan gitmeyeb
Bitüre ḫaṭṭuň hevāsıyle sefā̄l ser çemen

90 Ḳametüň üzere leb ü ḫaṭṭuň ‘acebdür ṭoġrusi
Kim görüpdür gonçe içüp bitüre ‘ar ‘ar

91 Ṣafḫa-yı gülzār emriden yazar vaṣf-ı ḫaṭṭuň
Dil-lisān sebzle çekmişdür musṭar-ı çemen

Merḥūm Kāmī Efendi
Sulṭān Süleymān Ḫān Ḥaḳḳında Buyurulan Ḳaṣīdesidür

Mefā‘īlün Fe‘ūlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

1 Ser ṣaḥife-i gerdūna kātib-i taḳdīr
Zerile eyledi ve’ṣ-ṣemsin āmīn-i taḥrīr

2 Gözini yummayup encüm çıḳardı ṣubḥa çerāġ
Eyleyüp muṭāla‘a ḳıldı ṣabāḥı taḳrīr

3 Seḥer görse seni ṣubḥ-dem çıḳup ḫūrşīd
Zibān-ı ḥālle nūr ayıttın ider tefsīr

4 Kim ola ẕerresin anuň güneşden eyle fehm
Ki deňse nükte-i şinās oldı bu sebre-i ḫayr

120b

5 Zamāne oldı güneş kesi nūra müstaġrıḳ
N’ola irdi cihān-ı ḫalḳına ḳalīle keşir

6 Seḥer kāsesi içre sefīd-i ṣubḥla mihr
Olur ġurrāyı cihāna ġurrā-i şeker ü şīr

7 Velīk baňa gülünce bu çarḫ-ı sefile nevāz
Ġurrā yerine virür seng-i rīze ḫank faṭīr

8 Gözümden acı acı aḳmasun mi dem-dem yaş
Ki seyre daḫı felek itmemişdür beni seyr

9 ‘Asīr oldı derīġayı seyr iken ḥālüm
Elemi sītr u sehl‘alī gül-i ‘asīr

10 Taḥir içre ide kim bu sefrenüň ya rab
Deňli ni‘met bi mi’nnet ṣaġīr u kebīr

11 Erişdi gūşeme nā ki nidā-yı hümā hātıf ġayb
Ki eynetice-i maḳdūr zübde-i taḳdīr

12 Nedür bu söz ile göňlüňde sūzeş teşvīr
Nedür bu āyīne-i dilde bunca gerd-i melāl

13 Ter ābdur künhe yüz sür ol kerīmüň kim
İder fevāiḥ luṭfi mizāḥ ḫaḳī ‘abīr

14 Muḥammed it u Ṣadīḳ-i Ṣıdḳ rūşen rāyı
‘Ömr ‘adālet ‘Osman ḥayā ‘alī şemşīr

15 Selīm ṭab‘-ı şeh baḥr u bir Süleymān şāh
Ḳażā tevān ü mümālik sitān u düşmen gīr

16 Veġada ḥaydar ṣafdur seḫāda ḫātem ṭayy
Ẕekāda ‘aḳl taṣavvūr‘aṭāda ebr-i maṭīr

17 Yeri dökülmedür ey āfitāb ‘ālem-tab
Sarāyı ḳadduňa girye-i ‘arşı ḳılsa seyrir

18 Kelām-ı mınṭıḳına ḳā’’il oldı serv-ı civān
Olalı baḥt-ı refī‘ civān ‘aḳluň pīr

19 Mu‘ādil olalı eş‘ār-ı ġayr-ı şi‘r u ki hiç
Olur mi mu ‘cize hergiz füsūn seḥer ile bir

20 Kamāl-i hüccet ile bi-naṭīr-i ‘ālemsin
Bulınmaz āyīneden ġayrı yerde saňa naẓīr

21 Atılsa vehm oḳı ermez kemān-ı fikretden
Şu yirde kim ola ḳadrüň ḫaddnuňi menzil gīr

22 Dem du‘āda zehr-i nāk oḳuyla fi kesi
Atılsa düşmenüň üzre ‘acib mi nāvk-i tīr

23 Şehā bi gün kesi rūşen görürdi ‘azmle
Ḫubār dergehüňi kehl idinse çeşm-i ṣeyrir

24 Zamān cūd sehāň içre nāme-i ḫātim
Olursa ṭayye n’ola māned ẕiḳr-i tezvīr

25 Ḳapuň çü ḳılbe vü kehf ālā bāmdur şāhā
Revā degil mi olursam o kehfde ḳatīr

26 Ṣafā vü dehrin ḥaḳḳı ka‘beye yapmak isterseň
Ḫalīlüm eyle bu vīrāne göňli ta‘mīr

27 Ārāyı bulmaya hergiz benüm gibi cevher
Zamāne eylese çarḫ-ı müştebiki ġalebīr

28 Sevād-ı şi‘rüm eyletsem ḫabābuňa n’ola kim
Getürmedi mi Süleymānı tuḫfe-i mūr ḫaḳīr

29 Kemāline ire bu Ḫüsrev dāne naẓm-i ḥüsn
Olursa şāh-ı meci vü ‘avn luṭf-ı ẓahīr

30 Dilüm dilāver iken ‘arṣagāh medḥüňde
Revā mı eyleye dehr-i düni beni dil-gīr

31 Uzatma ḳıṣṣa-i Kāmī ḥikāyet ġamı ḳo
Götür du‘āya elüň eylese sözüň tekşīr

32 Niçe kātib ḳudret kitāb-ı felegüň
Zer ile ide zemīn u nümānını taḥrīr

33 Günüň yek ol günüňden hemīşe-i devletile
Sehere ḳaṭıb mürāduň olup müdār u seyr

34 Ey vāriṣ-i mirāṣ- ʻulūm-u Zekeriyyā
Di nāmile Yaḥyā u maḳāmetla Mesīḥā

121a

35 Ey ṣāḥib seccāde-i miḫrāb-ı şeriʻat
Di nāyib sulṭān ser-ā-serde eseri

36 Dürr-i ṣedef ḳılzam zuḫār-ı fażā'il
Ḫayr-ı el-ḫalf pādşeh mesned-ı fetvi

37 Beyn-el-ʻulemā maʻrifet-i ẕātile aʻlem
ʻAnd-el-fużalā fużalā-i ʻünvānile aʻlemi

38 Ḥüsn-i ʻamel u ʻilmle bu Yūsuf şāni
Mezsebde vü ṭutuda Ḥanīfī ṣaffet evvelī

39 Bu fużullā olurduḳ Aḫī ibn-i Kemālüň
Bir olsa fażīletde mevāli elye pāşā

40 ʻAdlile şerḥasını kim ṭutsa muʻādil
Tafḍīl ider ṣayf-i taṣġīr dā'imā

41 Aḥkām ḳażāya da ʻAlī el-ʻadl-i müsellem
Ḥükkām her berāyāde ʻan el-ẓulm-ı müberrā

42 İḥżār-ı ḫuṣūm itmede mānend nişān-ı ḥat
İẓhār-ı ḥükūmetde meyān beste çū ṭuġrā

43 Ṭoġmadı vücūduň gibi bir şems-i maʻārif
Pīr-i felge evvelāliden zen-i dünyā

44 Ger ḥażret-i Maḥdūm dönilse saňa lāyıḳ
Kim ḫıdmetüňe cān virür iʻlā ile oni

45 Taḥrīrini naẓm itse eger ḫāme-i vaṣṣāf
Vaṣfuň idemez ḥüsn-i ʻibāretle inşā

46 Erbāb-ı dilüň ḫıdmeti ḳapuňda dem-ā-dem
Anhā-i ‘ubudiyet u ihdā-i ittiḥāpā

47 Ger ‘izar ḳuṣūr ise ḫulūṣ ile murāduň
Tīġī sözi kes oldı cū aṣl ‘arż-ı inhā

48 Tā ḥacce-i şer‘iyye her ‘atīde dā’im
Ẕeyle çekile şāhid u ṣadre geçe imżā

49 Ve imānına yüz süre gül gibi muḫādem
Fażlile mevālīde yerin ṣadr ede mevlā

Ḳaṣīde-i Şeyḫ Ḳāsım

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Aldanma ‘aḳl-ı evvel bu cihānuň ṣafāsına
Kim ṣadhezār cevr ḳılur bir defāsına

2 Ḳılma ṣaḳın muḥabbetine cānuňı esīr
Zinhār virme kendüyi ḥüsni behāsına

3 Ġāyet ‘adūdur ol saňa ṣanma anı ki dost
Dā’im ḥazır ḳıl o ise anuň rābbına

4 Ardunca rūz u şeb neylersen ṭutam diyu
Ṣarmasın ki erişesin intihāsına

5 Mülküň gibi taṣrīf idersin hümā ṭurmayup
Di söyle görelüm ki ne ṣayduň behāsına

6 Bu ‘ömr bī-şebāta iken ḳılma ‘itimād
Kim i‘tibārı yoḳdur anuň hiç āsāsına

7 Ṭut māl ü mülk-i salṭanat oldı senüň bu gün
Çün ‘āḳıbet elüňden olurlar devāsına

8 Dārü’l-fenāda devletüňe ġurre olma kim
Hiç kimse çāre bulmadı beḳāsına

9 Büň yıl cihānda nārile geçeň ne fā’ide
Sa‘īlle çünki cān bulunmaz fenāsına

10 Bu çarḫ pīrezen dün ü gün şefḳat itmeyüp
Teryāḳ diyü zehr virür āşināsına

11 Ḳo ġall bu ḥırṣı ḳısmetuňi ḳāni‘ ol yolı
İr görme nefsüňi şeb u rūz muḳteżāsına

12 Sermāyesini ‘ömrüň itmese fesāda ṣarf
Tābi‘ ḳılup bu ‘aḳluňı nefsüň hevāsına

13 Darü’l-beḳāda ol kişi bulur ṣafā vü ẕevḳ
Ṣabr itdi bunda bir nice gün her belāsına

14 Meşhūrdur ki çekmesine belā vü renc
Āsān degil irişmek aňa āşināsına

15 Devletlü oldurur ki ḳamudan elin çeküp
İtdi cem‘ varın anuň māverāsına

121b
16 Var ma‘rifetle mülk ü vücūduň ‘imāret it
Tā ki ḫalel irişmedin anuň bināsına

17 Nefsüňden eyle cehdle zā’il kedureti
Tā vāṣıl ola ‘ālem ḳadsuň ṣafāsına

18 Esrār-ı ‘ilm u ma‘rifet ola ḳatuňda keşf
Ḫannuň ne ise vāḳıf olasın ḫaṭāsına

19 Dünyāda Ḳāsım’a dillerüň eger felāḥ
Terk it rıżāyı nefsüňi Ḥaḳḳuň rıżāsına

20 Fikr eyle anı kim iricek emr gerd-kār
Virmez amān ḫavāce vü mīr u gedāsına

21 Zehr u ṣalāḥ u tövbe kendüňe ‘adet it
Kim yol budur erişmege Ḥaḳḳuň ‘iṭāsına

22 Ḳılma özüň muḥabbet dünyāyla marīż
Tā ḳābl olsa ṣoňra ṭabībüň devāsına

23 Dilermiş ziyāde ola dāḫī niʿmetüň
Şugl eyle şükr-i münʿam ḥidāyet nevāsına

Tebrīz'de Vefāt Eden Merḥūm Caʿfer Pāşā Ḥaḳḳında Süheylī Begüň Didügi Ḳaṣīdesidür

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilül Feʿilün

1 Meşāme ṭīb-i reyāḥīn müşk-bār gelür
Yine muḥarrik-i şevḳ olmaġa bahār gelür

2 Meger niḳābını refʿ itdi gül ki gülşende
Ṣadāyı zemzeme-i naġme-i hezār gelür

3 Ṣafā-yı cilve-i gülden budur sürūrum kim
Görünce ḫāṭıra ol serv-i gül-ʿizār gelür

4 Feżā-yı bāġda her cānibe ḳulaḳ dutsaň
Ḫurūş-i naġme-i mestān-ı bezm-i yār gelür

5 ʿArūs-i ġonce daḫı perde-i ʿademde iken
Serāçe-i çemene ʿandelīb-i zār gelür

6 Zebān-ı ḥāl ile gülzāra ḫalḳı daʿvet ider
Seḥer ki zemzeme-i ṣavt-ı mürg-i zār gelür

7 Dimāġ-ı ʿaḳla cünūn ġālib oldı semʿa meger
Ṣadā-yı cünbiş-i zencīr-i cūy-bār gelür

8 Letāfetini hevānuň ṣafāsını ābuň
Görünce ḫāṭırma ẕevḳ-i rüzgār

9 Bahār-ı mevsīmdür kim baḳar çemede güle
Biri giderse eger birine hezār

10 Bahardan yine elbette var bir ḫaberi
Ṣabā yilüp gelür ammā ki bī-ḳarār gelür

11 Bahār verdi cemi‘-i memālike revnaḳ
Bu faṣl-ı ḫūbda eşcāra berg ü bār gelür

12 ‘Iraḳ-ı cümleye ammā ṣafāda ġālibdür
Meger ki ḥıfżına ṣadr-ı felek medār gelür

13 Geçinme sen daḫı min-ba‘d-ı ḳalb olan ḫāliṣ
Bu sikke-ḫāneye bir kāmilü’l-‘ayār gelür

14 O şīr-heybet ü kişver-güşā-yı milk-i ‘Acem
Ki şāhdan aňa Tebrīzden ber-güzār gelür

15 Vezīr-i paḳ-siyer Ca‘fer-i bülend-naẓar
O kim selāmına ḥükkām-ı nāmdār gelür

16 O māh-ı evc sa‘ādet ki kesb-i rıf‘at içün
Der-i refī‘ine ḫūrşīd-i tāc-dār gelür

17 Yaraşur eşigine dinse Ka‘be-i ḥācāt
Ki kām-cuy giden anda kārmān

18 Eyā müşīr-i mükerrem sen ol melek-i şānsın
Ki devletüňde beg olmaḳ ḳuluňa ‘ar gelür

19 Bu faḫr-ı ṭab‘-ı güzīnde saňa yitrerdür kim
Giden piyāde gider ḳapuňa süvār gelür

20 Ḥayāt-baḫşlıġın āb-ı luṭfuňuň görse
Zülāl Ḫıżr ise de ṭab‘ına ġubār gelür

21 Ḳanı senüň gibi bir āṣaf-ı dilīr ü şec‘i
Ki āşikāre gider ḫaşma āşikār gelür

122a
22 Der-i ref‘üňe yüz sürmege gelür çoḳdan
Fikīr gitse o dergāha māldār gelür

23 Ruḫ-i niyāzi ayaġuň tozuna sürmek-içün
Şikeste-ḥāl Süheylī-i bi-karar gelür

24 ‘Ulüvv-ı mertebe vü cemi‘-i māl içün gelmez
Ḳapuňda ḳılmaḳ içüm kesb-i i‘tibār gelür

25 Me’āl neydügi oldı cenābuňa ma‘lūm
Ṭapuňa şi‘r ile ṭab‘-ı güher-niṣār gelür

26 Du‘ā-yı ẖayra hemān ṣıdḳ ile rücū‘ idelüm
Du‘ayla keşi feyz gerd-kar gelür

27 Müdām tāze vü ter ola ġonçe-i baẖtuň
Ḫazān gider nitekim ‘āleme bahār gelür

28 Cülūs-ı sa‘ādet me’nūs sulṭān-ı ‘ālīşān içün
Bu müseddesüň her bendi iki tārīẖ olup

29 Dehr bendüň ibtidāsında ḳaçıncı tārīẖ olduġına
İşāret olmışdur sene bīň on iki olmaġın

On İki Tārīẖ Denildi

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Sa‘ādetle bu gün burc-ı ‘adāletden ṣalup pertev
Cülūs itdi o mihr-i salṭanat mānende māh-ı nev

2 Reh-ı ‘adli ṭutup dā’im olur Dārā ehline
‘Aceb mi gitse nām‘adl nūş-revān u …….

3 Biḥamdillah geldi şemdi ‘ādil-i pādişāh-ı nev (1012)
Serīr zer cülūs-i mülk-i zībā cilvegāh-ı nev (1012)

4 Bu maṭla‘dan iki tārīẖ alur evvel dil ü ālā
O sulṭānuň cihān kimine oldur ġanī fermānda

5 Bu müjde ile ṭonanursa yaraşur her diyār ü deh
Olur mi böyle rūşen māh u ferūẖ sāl u rūz bih

6 Receb on sekizi meh-sāl bīň on iki yekşenbih (1012)
Zihī māh oldı Sulṭān Aḥmed on dördüncü māh-ı nev (1012)

7 Mevālīd-i ‘anāṣır ‘addini tārīḫ idüp ḥāṣıl
Ḫudā ol ‘unṣur pākuň ḳıla her sālini nīk yıl

8 Sa‘ādet ile murād itmene olsun dā’imā vāṣıl
Bulunmaz ḥāṣıl anuň gibi bir server-i ‘ādil

9 Cülūs u ṣūrı Sulṭān Aḥmed’üň şāhāne vü kāmil
İki en‘ām-ı mübārek ḳullarına oldı cāh-ı nev

10 ‘Adedde gerçi zībā hiç ḥüsn-i şeş-cihet āsā
Ne deňlü vaḳt itse yanına ḳāṣırdur dil-i şeydā

11 Cihān içre ola her dem serīr ‘izzeti berpā
Biḥamdillah irişüp ‘avn-i luṭf ḥażret-i mevlā

12 Şehenşeh oldı Sulṭān Aḥmed dānā zemī zībā (1012)
Der-i devlet bālī-i ‘āleme dā’im penāh-ı nev (1012)

13 Yedi encüm sekiz cennet gibi ḳadri mezīd olsun
Şebi ḳadr u berāt olup güni nevrūz-i ‘ıyd

14 Ṣafāyla ehl-i medet ‘ömri mürīd
Şeref bir ḥabbnıda dā’im kevkeb-i saḫī sa‘īd olsun

15 Mu‘alli ḳapusında necm ü mihr ü mehe ‘ıyd olsun (1012)
Merāyı devr eyleyüp meh başına giydükçe külāh-nev(1012)

16 Edinsün nüh felekden ‘aḳl-ı ‘āşir-i sellem u pāye
Bu on iki maḳāmuň seyrine bu çarḫ ma‘nāya

17 Ḳılup sulṭān-ı cülūsı Hāşimī evrenüň ‘ilāya
Ġazāda cāndan idüp istinādı luṭf-ı mevlāya

18 Sipāhī dā’imā manṣūr ola ol şāhuň i‘dāya
Şeh-ı nevrūz izhār ile çekdükçe sipāh-nev

19 Müseddesde bu pāşāyı ‘abd-i dā‘ī
Bu ma‘nāya tārīḫ ḫayrü’l-mu‘alī

20 Ḥisāb üzere derc itdi zeylinde ḫasılat
Bu evṣāfa nām oldı ni ‘met-i kemālāt

Ḳaṣīde-i Şem‘

Mef‘ūlü Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

1 Ṣaḥn-ı semāda olmış iken her sitāre-i şem‘
Āhum eyleye ḳılmadı bir eşkāra şem‘

2 Şem‘-i sipihr gözler ise ebrū-yı ne ġam
Söz ile āh idersem olurum şerāre-i şem‘

122b
3 Sevdā-yı zülf-i yār ile ‘ālem göz ü tār meh-i şem‘
Ḫūrşīd ü māh olur mehde olvir tāre şem‘

4 Kāmi ḫayāl yār u gedā endīşe-i raḳīb
Her gice ire hem dem dil-i sāye ire şem‘

5 Ser keşlük itme āh derūnumden it ḥazer
Serkeşlügile ḳılmadı gör rüzgāra şem‘

6 Bir bād olduġın ser Ḫūsrev ü külāh ki
Söyler zebān ḥālle her tāçdāra şem‘

7 Şevḳ-i ruḫuňla ‘azm idecek tīre ḫākdan
Ḳā’ir meh her gelen beḳasınuň mezāra

8 Pervāneler neme giyuben ḫıdmetin ḳılur
Dönmüş bu ḫāngāhda bir iḫtiyār şem‘

9 Kāşāne-i vücūda bir encümen-i cihān
Ruḫsār āteşinle her māhpāre şem‘

10 Dil-i sūḫte benüm gibi vü ten gedā ḫate
Çekmiş niçe elifleri cism-i nigāra şem‘

11 Zerd u nezār cem u başında dud āh
Pā- beste gibi bend-i belāyı nigāra şem‘

12 Yanmaḳ mihber lāfını ḳosun benümle kim
Ṭurmaya bir dem āhımun bī-ḳarāra

13 Beňzer libās el giyer nev ‘arūs-i mey
Bir servi boyli şāha āteş-i żarār şem‘

14 Bir baş oynar örtiye düşmen nigār iken
Maḥrem-i ḥarīm bizm-i şeb-tan yāra şem‘

15 Öňünüze sīm ḥil‘at u başında şeb-i çerāġ
Taḫt-ı zer üzre beňzerdi bir şehr-i yāra

16 Nūr-ı Muḥammede ‘aceb itmez mi ser-ferd
Ki uġratdı başın anuň-içün zülfiḳār

17 Meclisde dil üzted u göçün ehl-i ‘işrete
Hem kesdiler başunı hem aṣıldı dāra

18 Zerrīn işit başında vü altında bir semend
Meydān içinde beňzedi bir şehsüvāra

19 Ḫall zer ile ziver idüp nūk niresin
Ḫaṣm-ı ẓalām şeble gelür kār-zāra şem‘

20 Dün gice meclis içre gelüp söz ü sāz ile
Aġāz ḳıldı bu ġazel ebdāra şem‘

21 Ḫūrşīd iken bu bezmüňe zer nigāra şem‘
İster ki ola meclis-i gerdūn medāra şem‘

22 Ḫalḳı nesīm-i hicre söz-i sarāy-ı baḫt
Baḫtı ṣa‘ā cümle-i dār u diyāra şem‘

23 Dālā revāḳ muḫaṣıl-ı maḫdūm ercümend
Gelmiş aňa cevāhir eşkin nişāre şem‘

24 Maḫal-i kāvle o niyter iḳbāle āsumān
Lāzım degil ol ortada çıḳsun kenāra şem‘

25 Zānuň gibi senüň yedi meş‘āl fürūz-ı ṣan‘
Yaḳmadı bu serāçe zerrīn-i nigāra şem‘

26 Ey server-i yegāne ruḫ nūr-i pervīn
Ḳaṣr-ı zücāc dīde-i ümīdvāre şem‘

27 Na‘tuň fürūġı rūşen ider ‘arş-ı ṭāḳnī
Dil-i ḥacere sende luṭfuň eli-çün o yāra şem‘

28 Zerrīn varaḳ elinde meh beddurur gice
Fikr idilecek ile çıḳardı nihān-ı şem‘

29 Āyaġına ṣu endi yazınca merāmuň
Cismüm ār idi duyuldı ol intiẓāra

30 Olmag-çün bu meşġāle-i medḥe meş‘ale
Ḳıldum ferūḫte bu ḳadr bī-şümāra

31 Ni‘metüň şükürler ile yāḫūd pekiş ḳılup
Göndermişüm ḥużūr me‘ālī müdāra şem‘

32 Yanar zebānī sözü ile dimek istese
Şevküm cenābuňa nice ‘arż ide dāra

123a
33 Şān-ı sipihr sanki Baḥrī ne vaṣf ide
Rūşen-i merc olur mı mehtābdāra şem‘

34 Tā ṣaḥn-ı āsumānda ḳılup encüm-i encemin
Hālelügin olup ḳamer ola bu lāle şem‘

35 Te’şīr-i tīz rāy gibi cevr oḳların
Tesvir içün güçile yıka her kenara

36 Olsun sarāy rāy-ı şebistān fikrete
Nūr-ı żamīr u ṭab‘-ı münīrüň semāda şem‘

37 Şem‘-i şerefile ḳaderüň evi şöyle zeyn ola
Döndüre ṣaḥn-ı meclisüňi lāle-zāra şem‘

38 Ḫaşm Aḥmed’dür ‘advi şükr iken
Kim irer erbāb-ı dīne kibr ü kīn

39 Alup üstüni Belġradı tamām
Eylemişlerdi bināda ihtimām

40 Ḳat bir ḳat idi çün çarḫ –ı reyn
Ucı olmuşdı şüreyyāya ḳarīn

41 Ṣadr-ı aʿẓam Āsaf ʿĀlī tebār
Aġı ol serdār-i ṣāḥib iḳtidār

42 Niçe yerden ḳordı ṭop ḳalʿa kūb
Atulurken lerza eylerdi ḳulūb

43 Saʿy idüp on altı gün her yaňdan
Ṭoldı ḫendeḳ yıḳılup burc-ı beden

44 Ḳalʿadan feryād idüp her nā-tüvān
Dedi ey pāşā-yı aʿzam el amān

45 Raḥm idüp ḥāline iʿdānuň o dem
Eyledi ḫalḳ-ı içre iʿzhār-ı kerem

46 Gördi düşmiş her biri ḥor u ḥaḳīr
Düşmen bī-çāre vü bī-destegīr

47 Bu durur āyīn ehl-i kerāmet
Düşmenine dāḫī ide merḫamet

48 Çünki çıḳdı ḳalʿadan ʿidā-yı dīn
Oldı tārīḫ aňa bu ṭarz-ı güzīn

49 Eyle üstüni Belgrādı se-şümār
Ḫaşm-ı Aḥmed ḳaç ise andan çıḳar

50 Fetḥine tārīḫ olur bī-ḳıl ü ḳāl
ʿAbd yā anı bilür ehl-i kemāl

51 Kalʿa fetḫi deňlü olur şād ü şen
Bu muʿāmayı oḳuyub fetḥ iden

Güfte-i Żaʿīfi

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Ḳalbümüz ‘arş-ı mu‘allā serr-i pinhān bizdedür
Maẓhār-ı luṭf-ı Ḫudā’yuz ḥabb-ı Raḥmān bizdedür

2 Rūḥ ḳadsa vāṣlu zer cezbe-i raḥmānla
Cān virüp cān almışuz der u ṣal cānān bizdedir

3 Yetişe tevḥītle açıldı kān ma‘rifet
Biz ma‘ārifet genciyüz esrār-ı Ḳurān bizdedür

4 İçmişüz vaḥdet şarābın kendimüzden geçmişüz
Bizdedür cām-ı elest sāḳī Yezdān bizdedür

5 ‘Ālem-i ‘ilm leẕẕeti maẓhār serr Resūl
Bādı rāh-ı ḥaḳīḳat-i ḳuṭb-ı devrān

6 Li- me‘Allah setreni fehm itmeyin gelsün berü
Bizdedür anuň beyānı aňa bürhān bizdedür

7 ‘Ālem-i mülkden geçüp lāmūta başduḳ bezm-ı ḳıdem
Sedre ṭāvūsi gibi her yaňa cevelān bizdedür

8 Ẓulmet-i nefse düşüp gözüme İskender gibi gül
Ḫıżır-veş içmek dilersüň āb-ı ḥayvān bizdedür

9 Ḳutb-ı iḳṭābuň ḳuluyuz rabbümüzsüň bendesi
Biz ḥüsni mesleküz ol kān-ı ‘irfān bizdedür

10 Nūr-ı tevḥid ile Ża‘īfī rūşen oldı göňlümüz
Dest-i ḳudret yaḳtuġı şem‘-i firūzān bizdedür

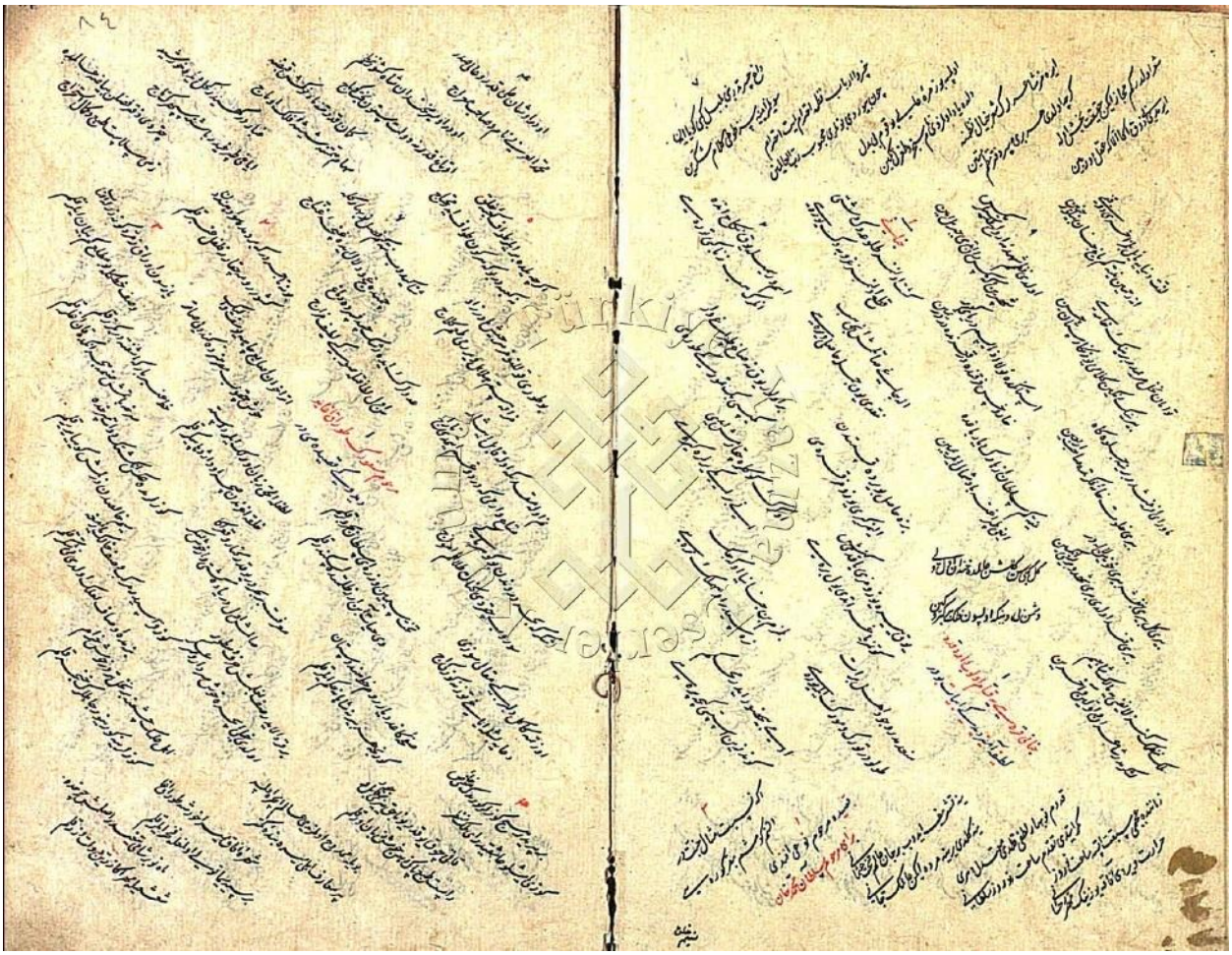
Naẓīre-i Ḳuddusī

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

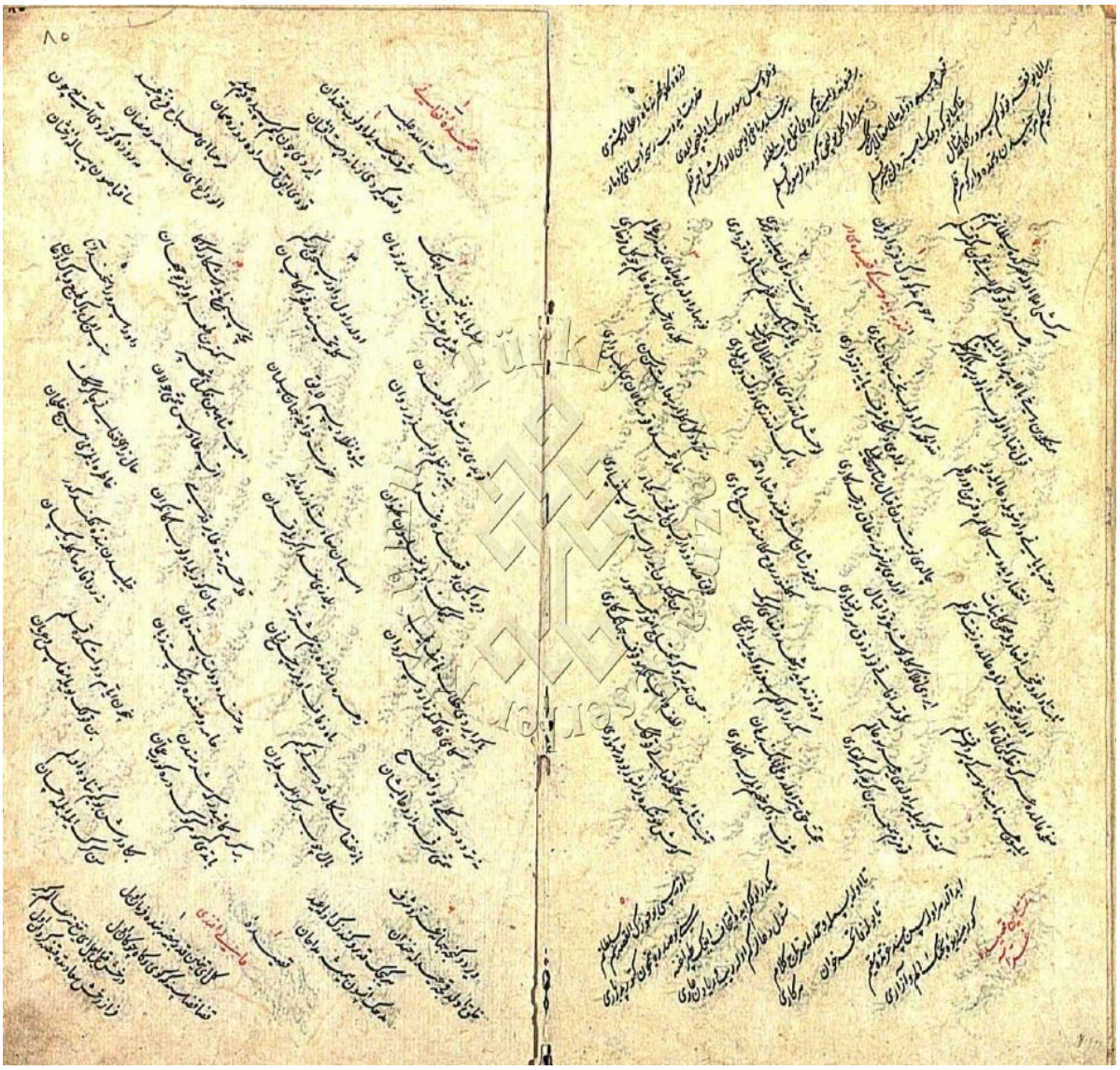
1 Biz süvār olduḳ semend-i ‘aşḳa meydān bizdedür
Baş ḳoduḳ bu ‘arṣaya ṭop ile cevkān bizdedür

3.3. METİNDEN ÖRNEKLER

Varak. 84b

Varak.86a

SONUÇ

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962 numarada kayıtlı bulunana 324 varaklık mecmua ele alındığında müstensihi belli olmayan fakat eserin içinde bulunan şairlerin hayatlarına yer verilmiştir. Bu eserde XV., XVI. ve XVII. yüzyılda yaşayan şairlerin çeşitli nazım şekilleri yer almaktadır.

Osmanlı ilim, kültür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü haline gelerek Osmanlı dönemindeki gelişimine bakarak XV. yüzyıldan itibaren dikkat çekmeye başladıklarını, XVI. yüzyıldan sonra ise sayı ve çeşitlerinin iyice arttığını söylemek mümkündür. Bu dönemde Türk şairleri, toplumun yaşayışını, kendi duyuş ve düşüncelerini, geleneklerini, Türkçenin dil varlığı içerisinde yer alan atasözlerini, deyimleri ortak İslamī malzemeyle yoğurup ayrı bir şiiri anlayışı yaratmıştır.

İncelediğimiz bu eser harekesiz olarak yazılıp, şiirlerin hangi şaire ait olduğu ve hangi nazım şekli ile yazıldığı başlıklar halinde şiire başlamadan evvel bildirilmiştir. Kāğıt rengi, bazı sayfalarda koyu, sarı ve açık kahve tonları ve bazen de koyu kahve tonları arasında değişmektedir. Bazı beyitler silindiğinden okunamamıştır.

Daha çok 16. Asır şairlerin şiir anlayışını ve o dönemde rağbet görülen şairler ve şairlerin şiirlerini konu eden bir eser olmuştur. Bu eseri incelemekteki amacımız mecmuanın tamamlanmasına katkıda bulunmaktır. Eserin tümünü ele aldığımızda günümüze yeni bir pencere, yeni bir rehber olacağını umuyoruz.

KAYNAKÇA

Agāh Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi, C.1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s.166-169, Ankara, 2008.

Akbayır 1996: 515.

Akbayar, Nuri (hzl.) (1996). *Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmānī.* C. 2. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.

Çavuşoğlu 1999: 207.

Çelebi 1941:I/738; Sāmī 1316:VI/4713; Rıfat 1300:VII/132.

Dr. Osman Ünlü," Klāsik Türk Edebiyatında Erkek Güzelliği Ve Erkek Aşkı Anlayışı: Cinānī Örneği.

Doç. Dr. Mustafa Nejat Sefercioğlu, Alim Bir Şair: Nev'ī,.tded.org.tr/images/logo/x/nevi.pdf, son erişim, 11-08-2013.

Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lūgat, Aydın Kitabevi,s.711"Mecmūa" Maddesi, Ankara, 1990.

Hüseyin UYSAL, NEV'Ī DİVANI 516 VE 527. GAZELLERİNİN TAHLİL DENEMESİ-edibane.tr.gg/NEV'i, son erişim, 12-11-2012.

https://www.turkedebiyati.org/azmizade-haleti-kimdir-hayati-edebi-kisiligi-eserleri/

https://edebiyatvesanatakademisi.com/divan-siiri-ve-sairler/hayali-bey-hayati-ve-edebi-kisiligi-1019.aspx#_ftn1

http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2054

https://www.edebiyatfakultesi.com/gelibolulu-mustafa-ali.htm

http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=142

http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1555

http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4856

İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, s.300. Kapı Yayınları, İstanbul, 2004.

İsen, Mustafa (hzl.) (1994). *Alī, Künhü'l-Ahbār'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.

İsen, Mustafa (2000). "Klāsik Kültürden İki İlginç Portre Turak Çelebi ve Ulvī". Ötelerden Bir Ses, Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler. Ankara: Akçağ Yay.

İshak-Zade Zuhuri Divanı, Yüksek Lisans Tezi. Asiye KAHRAMAN.

Kayabaşı, Bekir (1996). *Kafzade Faizī'nin Zübdetü'l-Eşārı*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniv.
Külliyyāt-i Dīvān-i Kabulī, s. 8.

Levend,a.g.e.,s.169.

Levend,a.g.e.,s.170.

Mehmet Çavuşoğlu, Baki, TDV İA, İst. 1991, C..4, SHF,537-540.

Okuyucu, Cihan; (1996), Cinānī, Hayatı, Eserleri ve Divanı'ndan Seçmeler, KB. Yay. Ankara. s. 410.

(Solmaz 2009: 278).

Süreyya, a.g.e. c. 5, s.1634; Tuman, a.g.e., c. I, s. 133.

Süreyya, a.g.e., c.V, s. 1713; Tuman, a.g. e., c. I, s. 289.

Solmaz, Süleyman (hzl.) (2005). *Ahdi ve Gülşen-i Şuarası*. Ankara: AKM Yay.

Şarlı Mahmut. Cinani'nin Riyazu'l-Cinān'ı: nceleme-Metin(Doktora Tezi, 1994). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tahir, a.g.e., c. II, s. 293; Kāmil Akarsu(1989), Zaifī Divānı Metin, Tahlil ve Sistematik İndeks, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. XXI-XXVI.

Tahir, a.g.e., c. I, s. 392-393;Tuman, a.g.e., c.II, s. 790; Mehmet Kalpaklı, "Fevrī", İslam Ansiklopedisi, TürkiyeDiyanetVakfı,İstanbul, 1995,c. 12,s. 505-506.

Tahir, a.g.e., c. II, s. 349; Numan Külekçi(1985), Ganizāde Mehmed Nādirī Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı ve Şeh-nāme'sinin Tenkitli Metni, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, s. 5-22.

Tuman, a.g.e. c. I, s. 47; Mustafa İsen(1990), Usūlī Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 11-14.

Tuman, a.g.e., c II, s. 822 Uzun, a.g.md., s.266.

Uzun, a.g.md., s.266.

Zavotçu, Gencay (hzl.) (2009). *Zehr-i Mār-Zāde Seyyid Mehmed Rızā Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği Ve Tezkiresi.*